ROK III. 15 WRZEŚNIA 1921 NR. 17 i 18.

CZERWONY KRZYŻ

ORGAN POLSKIEGO TOWARZYSTWA CZERWONEGO KRZYŻA

Wychodzi 1 i 15 każdego miesiąca.

pod redakcją: D-ra Józefa Zawadzkiego.

Przedpłata z przesyłką:

rocznie	Mk.	640
półrocznie	„	320
numer pojedyn.	„	35

Wszystkie artykuły są płatne. Rękopisy nie zwracają się.

Adres Administracji: Biuro Zarządu Głównego w Warszawie, Zielna 17. (od 9 rano do 4 popoł.).

Redakcja: Jerozolimska 68 (18) m. 6. (tel. 12-64. od 5—6 popoł.)

Ceny ogłoszeń:

Cała strona	Mk.	6000
1/2 strony	„	3500
1/4 „	„	2000

Sprawozdanie z działalności Komitetu Głównego Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża w roku 1919 i 1920.

I WSTĘP

I) Działalność Samarytańska Polski przed rokiem 1914.

Polska podzielona między trzy państwa zaborcze: Rosję, Austrję i Niemcy, nie miała swego Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

Czerwony Krzyż Rosyjski na terenie ziem Polskich uprawiał politykę rusyfikacyjną, stąd żaden polak aż do wybuchu wojny nie mógł brać udziału w pracach Rosyjskiego Czerwonego Krzyża; nawet do rzędu sióstr Czerwonego Krzyża dostęp polek ze względu na język obcy, którym posługiwać się nie chciały, był zatamowany. Na czele Okręgowego Zarządu Warszawskiego stały osobistości wrogie elementowi polskiemu, stąd społeczeństwo zupełnie się od prac Czerwonego Krzyża odsunęło.

Na terenie b. Królestwa Kongresówego Rosyjski Czerwony Krzyż utrzymywał szpital wraz z internatem dla sióstr Czerwonego Krzyża w Warszawie, dom dla wdów po oficerach i sióstr Czerwonego Krzyża w Warszawie i ambulatorjum dla chorych przy szpitalu. Szpital był dostępny dla wojska ska i ludności cywilnej i wybudowany został systemem barakowym. Po za Warszawą Czerwony Krzyż utrzymywał Kolonje letnie w Ciechocinku.

W zaborze pruskim: w Wielkopolsce i na Pomorzu niemiecki Czerwony Krzyż przez społeczeństwo Polskie uważany był za organizację obcą, zresztą w czasie pokoju wykazywał słabą działalność i tu więc nie było zawiązku dla przyszłego Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża.

W zaborze Austrjackim Małopolska cieszyła się od r. 1864 samorządem, język polski był wprowadzony do administracji, była to więc jedyna dzielnica Polski, gdzie powstał autonomiczny Oddział „Galicyjskie Stowarzyszenie Pań i Panów Czerwonego Krzyża“, z siedzibą we Lwowie. Miał on szereg od-

działów, prowadzonych przeważnie przez Starostów powiatowych i cieszył się dość szeroką popularnością w społeczeństwie polskiem.

W czasie pokoju prowadził sanatorjum chirurgiczne we Lwowie i już w czasie wojny nabył sanatorjum w Zakopanem, pozatem gromadził liczne zapasy na czas wojny: bielizny, opatrunków, środków leczniczych, dezynfekcyjnych i t. p.

Jeżeli jednak działalność samarytańska społeczeństwa, skrępowanego przez zaborców, nie mogła znaleść ujścia w Czerwonym Krzyżu, starała się znaleść sobie pole do działalności w inny sposób.

Ideję Czerwonego Krzyża w zakresie pomocy dla cierpiącej ludzkości wzięły na siebie Towarzystwa Doraźnej Pomocy Lekarskiej.

Jako samodzielne instytucje, mające na celu pomoc doraźną w wypadkach nieszczęśliwych, katastrofach i t.p. rozpoczęły swą działalność najprzód w Krakowie, następnie we Lwowie. W Warszawie powstała ta instytucja dzięki zabiegom braci hr. Konstantego i Gustawa Przezdzieckich oraz dr. J. Zawadzkiego w 1896 r. i w roku przyszłym święcić będzie 25 lat swej działalności. Przez ten czas udzieliła pomocy w 250.000 nieszczęśliwych wypadkach i niezależnie od działalności w stolicy pobudziła inne miasta w Polsce i Rosji do utworzenia podobnych instytucji. Tak powstało towarzystwo ratunkowe w Łodzi w 1900 r., w Wilnie w 1901 r., w Kijowie 1902 r., w Lublinie w 1915., w Sosnowcu 1914 r., a na wzorach Warszawskich otwarto stacje ratunkowe w Petersburgu, Moskwie, Odesie, Charkowie, Elizawetgradzie i w innych miastach Rosji.

Tow. Doraźnej Pomocy Lekarskiej w Warszawie wydawało podręczniki o ratownictwie, urządzało kursa ratownictwa, w czasie rewolucji 1905/6 r., uratowało życie tysiącom obywateli na ul. Warszawy.

Poza Towarzystwami Ratunkowemi działalność samarytańską, która wchodzi w zakres działalności pokojowej Czerwonego Krzyża spełniały: Towarzystwo Przeciwgruźlicze, Tow. dla walki z chorobami wenerycznemi, Tow. Opieki nad nerwowymi, Tow. Dobroczynności przez utrzymywanie ochron, żłobków i ambulatorjów i cały szereg inuych instytucji.

Między innemi hr. Aleksandrowiczówna po przebyciu całkowitego kursu pielęgniarskiego zagranicą stała się pionierką pielęgniarstwa w Polsce i w założonym przez siebie zakładzie św. Antoniego w Warszawie, najprzód w ambulatorjach, a następnie w szpitalu szerzyła ideję pielęgniarstwa przy czynnej pomocy dra. R. Skowrońskiego.

Również ideę pielęgniarstwa opartą na najlepszych wzorach szczepiła w Warszawie fundatorka szpitala dziecięcego panna Szlenkierówna, która ukończyła odnośne kursy zagranicą.

Niezależnie od tego Przytulisko w Warszawie przygotowywało pielęgniarki wykwalifikowane, które znalazły miejsce odpowiednie w zakładzie św. Józefa. Zakład nauki pielęgniarek, istniał również w Krakowie, gdzie w chwili obecnej pozostaje pod kierunkiem p. Epsztejn.

Widzimy z tego pobieżnego szkicu, że społeczeństwo Polskie, acz pozbawione możności jawnego udziału w pracach Czerwonego Krzyża, na polu tem pracowało już od dawna i że nie była mu obcą ani ideja samarytańska, ani też ruch na tem polu zagranicą.

II. Działalność w czasie wojny.

Działalność w czasie wojny t. j. od roku 1914 do 1921 podzielić musimy w Polsce na trzy okresy:

a) działalność w czasie od 1914 do 1915 roku.

b) działalność w czasie okupacji niemieckiej,

c) działalność od listopada 1918 r. do 1 stycznia 1921.

Działalność w czasie od 1 sierpnia 1914 roku do 5 sierpnia 1915 roku.

Z chwilą wybuchu wojny europejskiej Polska nie występowała na widownię samodzielnie, ale Galicyjski Czerwony Krzyż, pracując łącznie z Austrjackim Czerwonym Krzyżem, zajął się tworzeniem licznych szpitali, oraz kolumn transportowych i działał do 3 września 1914 r. we Lwowie, po tym czasie, kiedy Lwów został zajęty przez Rosjan, przeniósł się do Krakowa i tam prowadził akcję dla wojsk bardzo ożywioną. Dostarczał nietylko różnych potrzeb wojsku, ale samodzielnie tworzył jednostki sanitarne.

Działalność Polski w zaborze pruskim była prawie zupełnie zatamowaną, a społeczeństwo nie uczestniczyło bezpośrednio w akcji humanitarnej, odsunięte od niej całkowicie.

W zaborze rosyjskim, a szczególnie w Warszawie w sierpniu 1914 r. grono osób z Marjanem Lutosławskim, Z. ks. Lubomirskim, margr. Wielopolską, ks. Woroniecką, dr. Rządem, p. C. Jankowskim, p. Wielowieyskim, ks. Nowakoskim na czele, nie mogąc działać samodzielnie, jako Polski Czerwony Krzyż, utworzyło Polski Komitet Pomocy Sanitarnej, jako autonomiczny Oddział Czerwonego Krzyża Rosyjskiego i pod tą flagą rozpoczęło działalność dla wojska, w którem na terenie Polski znaczną część stanowili Polacy.

Przedewszystkiem przy pomocy Towarzystwa Doraźnej Pomocy Lekarskiej (Pogotowia ratunkowego) i całego szeregu instytucji społecznych rozpoczęły się doraźne kursy ratownictwa oraz pielęgniarstwa.

Słuchaczkami były przeważnie kobiety ze sfer inteligencji warszawskiej i prowincjonalnej. Jednocześnie otwarto cały szereg szpitali w różnych gmachach rządowych i prywatnych, a liczba ich z dniem każdym rosła. Urządzony przez miasto szpital w szkole Kadetów również miał personel sanitarny, pozostający pod egidą P.K.P.S. Z chwilą gdy Związek Ziemstw rosyjskich w grudniu 1914 r. rozpoczął działalność w Warszawie, całą akcję pielęgniarsko-lekarską wziął w jego szpitalach na siebie Polski Komitet Pomocy Sanitarnej, uruchomiając szpitale w siedzibie Resursy Obywatelskiej, Stowarzyszenia techników i w innych gmachach publicznych. Liczba łóżek doszła wtedy do kilku tysięcy.

Jednocześnie P.K.S.P. organizował pomoc dla rannych na polu, kilkakrotnie biorąc udział w czołowych pociągach sanitarnych i w czołówkach konnych i ekspedycyach.

Przewóz rannych z dworców kolejowych, dokonywany przez 1600 sanitarjuszy przeważnie honorowych przy pomocy tramwajów miejskich Pogotowia ratunkowego, samochodów, odbywał sięprawie wyłącznie przy współudziale P.K.P.S., a na stacji Kaliskiej, Wiedeńskiej, Petersburskiej urządzone były wzorowe punkty Opatrunkowo-Żywnościowe dla rannych i chorych żołnierzy.

Działalność P.K.P.S. sprawiła, że opuszczając Warszawę Rosjanie powierzyli mu opiekę nad szpitalem Czerwonego Krzyża w Warszawie i że opiekę tę P.K.P.S. sprawował przez cały czas okupacji niemieckiej, przyjmując chorych i rannych jeńców rosyjskich.

Prócz instytucji, działających w charakterze Czerwonego Krzyża na

terenie Polski w czasie wojny pracowały w dziedzinie pomocy dla ofiar wojny najprzód Centralny Komitet Obywatelski, zamknięty przez okupantów, następnie Rada Główna Opiekuńcza, która zakończyła swą działalność w 1920 roku, oraz Komitety Obywatelskie we wszystkich miastach Kongresówki, w Warszawie zaś szereg w tym celu utworzonych Zrzeszeń jak Tow. pomocy ofiarom wojny, Tow. pomocy jeńcom i t. p.

Działalność od 5 sierpnia 1915 roku do 11 listopada 1918.

Trzy lata z górą trwała okupacja niemiecko-austrjacka na ziemiach polskich. Jedynie Krajowe Stowarzyszenie Czerwonego Krzyża, działając pod egidą Austrjackiego Czerwonego Krzyża mogło działać i rozwijało działalność na tej części Królestwa Kongresowego, która była pod okupacją Austrjacką. Krajowe Stowarzyszenie tworzyło więc szpitale w Dęblinie, Olkuszu i innych miejscowościach, przeznaczone dla wojskowych i zajmowało się transportem chorych. Niezależnie od tego prowadziło szpitale we Lwowie, kolumny dezynfekcyjne i sanatorjum w Zakopanem.

Polski Komitet Pomocy Sanitarnej musiał ograniczyć swą działalność, część Komitetu wraz z wojskami rosyjskiemi skierowała się do Mińska, gdzie była otwarta ekspozytura. Marjan Lutosławski i ks. Woroniecka byli upełnomocnionymi kierownikami tej ekspozytury, w Warszawie pozostali Margr. Wielopolska, Henryk Biertümpfel, ord. Bispingowa, Al. Broniewski, S. Dmochowski, C. Jankowski, Z. hr. Lubieniecki, E. hr. Mycielska, ks. Nowakowski, A. Rotwand, dr. A. Rząd, dr. K. Rzędkowski, dr. Rychliński, dr. B. Sawicki i J. Świdówna, którzy objęli szpital przy ul. Smolnej i prowadzili go przez cały czas okupacji.

Z chwilą gdy Państwa Centralne 5 listopada 1916 roku ogłosiły akt, uznający niepodległość Polski, P. Komitet podjął starania o utworzenie Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża, przesyłając do Kom. Międzyn. sprawozdanie z działalności, ale stały temu na przeszkodzie względy polityczno-prawne. Nie było Rządu Polskiego, któryby był władny przystąpić do Konwencji Genewskiej, P. K. P. S. reprezentował właściwie tylko Warszawę, ale nie Polskę w całości, nie miał mandatu od członków, gdyż był instytucją, stworzoną przez kooptację, a nie przez wybory, wreszcie Polska, jako Państwo nie była jeszcze wolna od okupacji, ani też nie była notyfikowana u wszystkich rządów, choć już wtedy nikt niepodległości Polski nie był w zasadzie przeciwny.

Usiłowania więc te nie mogły być zrealizowane.

II. Działalność od 11 listopada 1918 r. do 1 stycznia 1921 r.

Okres ten dzieli się na okres przygotowawczy, który trwał od 11 listopada 1918 roku do 27 kwietnia 1919 r. oraz okres rzeczywistej działalności Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

Epokowa dla Polski chwila, gdy padła potęga Państw Centralnych pod ciosami armji sprzymierzonych i kiedy prezydent Wilson w 14 swoich punktach postawił jasno sprawę Polski, zbiegła się nietylko z usunięciem z terytorjów Polski reszty wojska okupacyjnego, ale i z odebraniem Wielkopolski. uwolnieniem Galicji i walką z Ukraińcami o Lwów.

Społeczeństwo Polskie odrazu zrozumiało, że musi stanąć do pracy na

wszystkich polach i budować się na wzór demokratycznych Państw Europy zachodniej. Powstawała armja polska pod wodzą Józefa Piłsudskiego, a korpusy polskie gen. Hallera z Francji, gen. Żeligowskiego z południa Rosji dążyły do zlania się w jedną Armję Ojczystą, w Wielkopolsce powstawała armja pod dowództwem gen. Dowbór-Muśnickiego, która toczyła walkę z niemcami o ziemię rodzinną.

Całe społeczeństwo oddało się wtedy na usługi armji, a ponieważ nie było jeszcze jednego Polskiego Czerwonego Krzyża, powstał szereg organizacji społecznych, które samorzutnie służyły do tego celu.

Dla ilustracji przytoczę tylko nazwy instytucji, które w tym czasie w Warszawie zajmowały się potrzebami armji: Towarzystwo Opieki Wojennej, Pogotowie Wojenne Kobiet Polskich, Wojenny Związek Kobiet, P. K. P. S., Wydział Pomocy dla Inwalidów, Polskie Towarzystwo Niesienia Pomocy Ofiarom Wojny, Sanitarjusz Polski, Akademicki Komitet Pomocy dla Studentów żołnierzy, Pogotowie Ratunkowe, Centralny Komitet Opieki nad żołnierzem Polskim. Wiele z tych Instytucji miało już liczne swoje filje w całej Polsce.

Pomoc społeczeństwa polegała na przygotowaniu personelu sanitarnego, tworzeniu jednostek sanitarnych, opiece nad potrzebami zdrowego żołnierza, który formował się z dawnych legjonów, korpusu generała Dowbór-Muśnickiego, dawnych wojskowych-polaków z armji zaborców. Wielkiego kontyngentu dostarczyła młodzież akademicka, która rzucała naukę i poszła w bój o Lwów i Ziemię Czerwieńską.

Rozbieżność jednak działania mimo niewątpliwej pomocy społeczeństwa, o czem świadczą liczne listy pochwalne od Dowódców pod adresem Sanitarjusza (od Komitetu Obrony Lwowa, Gen. Rydza-Śmigłego, gen. Listowskiego, maj. Dąbrowskiego) dla Pogotowia Ratunkowego (od pułk. Berbeckiego) i t. p. była widoczną i jedynym środkiem wyjścia z położenia było ześrodkowanie akcji w jednej organizacji Czerwonego Krzyża.

Nim jednak to nastąpić mogło pierwsze Pogotowie Ratunkowe w Warszawie ufundowało przy pomocy państwowych kolei żelaznych oraz władz wojskowych szpital-pociąg, złożony z sali operacyjnej, kąpieli i kilkudziesięciu miejsc dla chorych i wysłało pod nazwą „Helena Paderewska“ w czasie najcięższych walk pod Lwów w 1919 roku pod kierunkiem chirurga dr. A. Zawadzkiego. Pociąg ten w kwietniu przejęły władze wojskowe.

Jednocześnie P. K. P. S. powiększył skład swój, zepraszając do udziału w pracach z Galicyjskiego Krajowego Stowarzyszenia ks. Sapiehę i Romanową hr. Potocką, z Warszawy, prof. Kryńskiego, dr. J. Zawadzkiego, M. Rodziewiczównę, dr. Jakimiaka, p. St. Godlewskiego, dr. L. Zembrzuskiego, i Władysława hr. Tyszkiewicza, z Poznania dr. R. Koiszewskiego.

Jako, dalszy etap w rozwoju tej akcji zjednoczenia została zwołana na dzień 18 stycznia do sali Brystolu przez Sanitarjusza Polskiego narada wszystkich instytucji, które opiekowały się żołnierzem, organizacji społecznych, Magistratu, sfer wojskowych i rządowych dla ujednostajnienia pracy.

Przewodnictwo honorowe objęła p. Helena Paderewska i gen. Hordyński, obradom przewodniczył dr. J. Zawadzki.

Po ożywionej dyskusji obrano 4-ry organizacje, które miały stworzyć P. T. C. K.: Centralny Komitet Opieki nad Żołnierzem, Pogotowie Ratunkowe, Sanitarjusz Polski i Polski Kom. Pom. San.

Organizacje te zebrały się dnia 20 stycznia i uchwaliły stworzyć pod egidą Czerwonego Krzyża zorganizowaną akcję wszystkich instytucji, działających w kierunku pomocy sanitarnej dla żołnierza polskiego, a tem samym przyczynić się do ostatecznego ukonstytuowania P. T. C. K. aż do czasu zjednoczenia się z organizacjami pokrewnemi innych dzielnic. Akcja ta polegała na razie na utworzeniu Komitetu Tymczasowego P. T. C. K. z następujących insytucji: obecnego Komitetu P. K. P. S., Centralnego Komitetu Opieki nad Żołnierzem, Sanitarjusza Polskiego i Pogotowia Ratunkowego. Uchwałę tę podpisali: dr. J. Zawadzki, Dora Wisznicka, Irena Wasiutyńska, dr. Borzymowski, St. Dmochowski i Cz. Jankowski.

Akcja jednak nie poszła zrazu gładko. Mimo odezwy ogłoszonej w pismach do zjednoczenia faktycznego nie doszło.

W tym czasie rząd powołał na Komisarza do spraw P. T. Cz. K. p Wł. hr. Tyszkiewicza, a współcześnie Dep San. M. S. Wojsk. i Ministerstwo Zdrowia przyszli do wniosku, iż należy akcję zjednoczyć i powołano w dniu 23 lutego pod przewodnictwem Komisarza Komitet Tymczasowy, złożony z p. Hel. Paderewskiej, dr. J. Zawadzkiego, prof. Hummla, dr. Borzymowskiego i Dory Wisznickiej, który miał na celu zjednoczenie akcji społecznej, opracowanie i wyjednanie zatwierdzenie statutu P. T. C. K.

Delegacja tę pracę rozpoczęła, żądając zarejestrowania się wszystkich instytucji w biurze, utworzyła Sekcję Propagandy, Sekcję Sióstr i Sanitarjuszek.

Jednocześnie grono osób na zaproszenie Komisarza Rządowego opracowało Statut P. T. C. K. i w porozumieniu z Wielkopolskim i Małopolskim Czerwonym Krzyżem złożyło Ministrow Spraw Wewnętrznych do rejestracji.

Statut został zerejestrow. w kwietniu 1919 roku i na jego zasadzie Komisarz Rządowy zwołał Walne Zgromadzenie na dzień 27 kwietnia w sali Muzeum w Warszawie.

O ile zespolenie w Warszawie szło dość trudno, o tyle akcja w Wielkopolsce szła odrazu składnie. Od listopada 1918 roku zaczęły powstawać samorzutnie Oddziały Czerwonego Krzyża, pierwsze złączyły się Oddziały w Poznaniu, Szamotułach, Inowrocławiu, Mogilnie i Gnieźnie, a już w dniu 29 marca 1919 roku 19 Oddziałów wysłało Delegatów do Poznania i złączyło się w Okręg Wielkopolski Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

Krajowe Galicyjskie Towarzystwo Czerwonego Krzyża na swym terenie również rozwinęło gorączkową działalność. W czasie obrony Lwowa akcja była już w pełnym toku, prócz szpitala w Sanatorjum utworzono szpital wojskowy w szkole początkowej przy ul. Łyczakowskiej, urządzono posterunki ratunkowe, utworzono cały szereg kolumn dezynfekcyjnych, rozwinięto w Zakopanem Sanatorjum dla gruźliczych, utworzono takież sanatorja w Suchej, Rajczy, wyekwipowano 3 pociągi sanitarne, a jednocześnie od stycznia 1918 roku rozpoczęto wydawać pismo „Walka o Zdrowie“, które jako organ Towarzystwa trwało do 1 kwietnia 1919 roku.

Drugi okres to już okres działalności prawnej P. T. C. K., który rozpoczyna się z dniem 27 kwietnia 1919 r.

W dniu tym Komisarz zwołał Walne Zgromadzenie członków. Przewodniczył obradom ks. Nowakowski. Po ożywionej dyskusji nad statutem uchwalono przyjąć go tymczasowo i wybrano Komitet Główny, złożony z 30 osób dla kierownictwa sprawami Towarzystwa

dla uzupełnienia i opracowania zmian w statucie.

Do Komitetu powołano ks. Sapiehę, E. margr. Wielkopolską, H. Paderewską, ord. H. Bispingową, A. Wieniawskiego, R. hr. Potocką, dr. Grobelnego, dr. C. Meissnera, p. Przyjemską, dr. Pawlickiego, dr. Krzyżanowskiego, H. Lesserową, p. Bonieckiego, B. Hummla, D. Wisznicką, dr. J. Borzymowskiego, dra J. Zawadzkiego, M. Godlewskiego, dr. L. Kryńskiego, p. Weychertównę, p. M. Rodziewiczównę, p. H. Barylskiego, K. Olchowicza, hr. Kossakowskiego, M. Kretkowską, ks.bis. Galla, hr. J. Aleksandrowiczównę, Błeszyńską, Szpadkowskiego i ks. Nowakowskiego.

W dniu 4 maja z grona Komitetu wybrano Zarząd Główny w osobach: Prezes: ks. Sapieha, Vice-Prezesi: ord. Bisping i Przyjemska, Skarbnik i Sekretarz Boniecki.

Na skutek zrzeczenia się ks. Sapiehy powołano na prezesa Helenę Paderewską, a po zrzeczeniu się w czerwcu 1919 roku p. Bonieckiego na skarbnika dra J. Zawadzkiego, na sekretarza p. B. Hummla. W sierpniu 1919 roku złożyła mandat p. Przyjemska, na jej miejsce powołano hr. Wł. Mielżyńskiego. W sierpniu 1920 roku po złożeniu mandatu przez H. Paderewską wybrano na prezesa gen. Józefa Hallera, a po złożeniu mandatów dnia 24 sierpnia przez Zarząd Główny powołano Zarząd Tymczasowy: z Prezesa gen. J. Hallera oraz członków Kossakowskiego, Zaleskiego, posłów Rząda, Załuski, Anusza oraz p. Cz. Jankowskiego, z których ustąpili po dwuch miesiącach posłowie: Rząd, Anusz, i p. Kossakowski, a na ich miejsce powołano pp. Zaborowskiego i Kraczkiewicza.

W łonie Komitetu Głównego, który przez czas wojny był uzupełniany przez zaproszenia zaszły następujące zmiany:

Z pośród zastępców powołano pp. hr. Rzyszczewską, J. Świdównę, Cz. Jankowskiego, S. Dmochowskiego, d-rów: Jakimiaka, Rychlińskiego i Skowrońskiego.

Z osób po za listą zastępców zaproszono: Wł. hr. Mielżyńskiego, jen. J. Hallera, R. Wendego, Zaleskiego, Zaborowskiego, Anusza, Rząda, Załuskę, ks. Niewiarowskiego, Kraczkiewicza, Troetzera, Zniniewiczównę, Półkozic-Wolskiego, Karczewską i Stefana Smólskiego.

Komitet Główny i Zarząd Główny stanęli odrazu przed piętrzącemi się zewsząd trudnościami.

Należało przedewszystkiem stworzyć organizację biura, sporządzić regulaminy wyszukać środki pieniężne, a jednocześnie działać dla stojącej w polu armji, która, wiodąc walkę na kresach wschodnich, zagrożona od południo-wschodu i niepewna losów swych na zachodzie, oczekiwała pomocy społecznej.

Organizacja Towarzystwa.

Na pierwszem zebraniu Komitetu Głównego utworzono Komisję Organizacyjną, do której weszli członkowie Komitetu: dr. J. Zawadzki, dr. Borzymowski, Szpadkowski, D. Wisznicka, M. Rodziewiczówna, Kretkowska i Weychertówna. Komisja ta opracowała pierwszy plan organizacji T-wa i rozdzieliła poszczególne działy pracy pomiędzy członków Komitetu w sposób następujący:

Sekretarjat (później biuro prezydjalne) Zarząd Główny.

1) Wydział Organizacyjny — dr. J. Zawadzki do I/IX r. 20
2) „ Finansowy — przewodniczący skarbnik Towarz.
3) „ Administracyjno-Gospodarczy — przewodniczący dr. Borzymowski do września 1919 r., póź-

niej p. Hummel do I/IX 20 roku.

4) „ Lekarski — przewodniczący dr. L. Kryński do I/IX 20 roku.

5) „ Kontroli — przewodniczący p. Barylski.

6) „ Opieki — przewodnicząca p. ord. Bisping.

7) „ Sióstr — przewodnicząca bar. Lesser.

8) „ Inwalidów i jeńców — przewodniczący prof. Szpadkowski od r. 1920 dr. L. Kryński.

9) Sekcja Propagandy — przewodnicząca hr. Rzyszczewska do I/I 20 roku. później p. A. Jankowski

Plan ten, akceptowany przez Komitet Główny, został wprowadzony w życie.

Jednocześnie organizowano biuro, mianując dla każdego wydziału referenta. Niestety, materjał urzędniczy był bardzo ograniczony, gdyż młodzież cała była na froncie, a organizujące się jednocześnie życie państwowe i budzące się życie gospodarcze pochłaniały siły wykwalifikowane.

Nie małą przeszkodą był brak odpowiedniego pomieszczenia. W najętym przez Komisarza lokalu przy ul. Mazowieckiej Nr. 9 początkowo dla Towarzystwa przeznaczono 3 pokoje, w końcu lipca 1919 r. dobrano jeszcze dwa i dopiero w czerwcu 1920 roku uzyskano dodatkowo 2 pokoje z kuchnią, a w oficynie 4 pokoje na Wydział lekarski i matki chrzestne, a następnie na Wydział Sióstr. W Pałacu Staszyca mieściło się biuro Informacyjne, przez czas pewien Sekcja propagandy oraz Wydział Sióstr. W ciasnym lokalu niepodobna było pomieścić niezbędnego do rozwoju Towarzystwa personelu, członkowie Zarządu i Komitetu mieścili się wszyscy w jednym pokoju, załatwiając po kilku odrazu zgłaszających się interesantów. Wywoływało to nadmierne napięcie energji ze strony urzędników i Zarządu i tworzyło szereg niedogodności, co odbić się musiało na sprawności działania. Dopiero w listopadzie 1920 roku udało się otrzymać lokal w hotelu Rrzymskim bardzo dogodny i obszerny.

Ale wytężona praca ze szczupłego grona pracowników dzięki okolicznościom zewnętrznym, które do tej pracy pobudzały, wyrobiła szereg dzielnych pracowników Czerwonego Krzyża, którzy w ciągu lipca i sierpnia 1920 roku dowiedli, iż chcą i umieją pracować nawet po nad siły fizyczne, gdy zajdzie potrzeba.

Szczegóły działalności poszczególnych wydziałów podajemy poniżej, tu postaramy się zobrazować ogólny zarys działalności.

Prace Komitetu i Zarządu Głównego szły w kierunkach:

a) zdobycia funduszów i środków na wciąż zwiększające potrzeby Towarzystwa

b) organizowania Towarzystwa i zapewniania mu spoistości

c) organizowania jednostek, niezbędnych dla wojska.

Zdobycie funduszów nie było rzeczą łatwą, gdyż społeczeństwo mało było jeszcze obznajmlone z samą ideją Czerwonego Krzyża i panowało w niem pewne uprzedzenie do dawnych, obcych organizacji. Po za składkami członków, których liczba przy zawiązaniu nie przekraczała liczby kilkuset, w pierwszej linji oprzeć się należało o stałe daniny i pobory. Niezwłocznie więc wystąpiono do Sejmu i Rządu o przyznanie opłat od biletów kolejowych, od listów transportowych, od kart do gry i t. p. —

sprawa ta jednak, nie z winy Komitetu, dotąd nie jest rozstrzygnięta. Sejm, uznając pożyteczną działalność Towarzystwa, asygnował 5 miljonów marek dotacji jednorazowej w sierpniu 1919, a rząd na poczet wpływów z wyżej wymienionych opłat w lutym 1920 roku 20 miljonów marek, z których 10 podjęto w czasie od marca do 1 września, pozostałe 10 miljonów marek — we wrześniu 1920 roku.

Odsyłając czytelnika co do szczegółów do sprawozdania finansowego zaznaczymy tu, że obok tych zasiłków na cele ogólne i specjalne otrzymało Towarzystwo od Ligi i za jej pośrednictwem około 12 miljonów marek oraz z urządzonej w Paryżu przez p. hr. Plater-Zyberg, ks. Poniatowskiego, ks. z Radziwiłłów La Rochefcauld-De audeville i innych, zabaw, z górą 3 miljony marek. Wszystkie te wpływy za wyjątkiem ostatniego nastąpiły w r. 1920 i dały możność rozwinięcia działalności Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża. — Również w r. 1920 rozpoczęły się wpływy od polaków z Ameryki które zaczęły wpływać w końcu 1920 r. i szczególnie w r. 1921 przyniosły olbrzymie sumy.

Pomoc jednak pieniężna stanowiła zaledwie cząstkę drobną obrotów Towarzystwa.

Zaraz z funduszów większych, które wpłynęły do kasy, Zarząd zakupił za 400.000 marek paczki żywnościowe dla jeńców od Angielskiego Czerwonego Krzyża, co stanowiło podwalinę składnicy żywnościowej Towarzystwa, jednocześnie otrzymał prawo zakupu od Ministerstwa Aprowizacji mąki, kaszy grochu i t. p. oraz zapewnił swoim formacjom frontowym i pozafrontowym dalszą aprowizację na miejscu ze strony wojska. Dało to możność istotnej pomocy formacjom własnym i wojskowym w dziedzinie aprowizacji.

Prawie równocześnie otrzymał szereg produktów w naturze z likwidacji P.K.P.S., z Francji oraz od Angielskiego Czerwonego Krzyża za pośrednictwem p. Kimensa i hr. Rumbold. Były to tak niezbędne środki sanitarno-lekarskie, narzędzia lekarskie i t. p.

Począwszy od marca 1920 roku, po powrocie delegacji z Walnego Zgromadzenia Ligi Towarzystw Czerwonego Krzyża w Genewie po zapoznaniu Ligi przez delegatów pp. ord. Bispingową, d-rów: Laskowskiego, Meysnera i Zawadzkiego z potrzebami Polski zaczęły napływać dary żywnościowe oraz narzędzia szpitalne i środki lecznicze oraz sanitarne od różnych Towarzystw Czerwonego Krzyża. Na dary w różnym stopniu złożyły się: Australijskie, Angielskie, Belgijskie, Brazylijskie, Duńskie, Kanadyjskie, Hiszpańskie, Szwedzkie, a szczególniej Amerykańskie Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

Dary te napływały w najcięższych okresach dla naszego Państwa, w czasie wojny z bolszewikami i pozwoliły na bardzo wydatną pomoc dla armji, uchodźców i różnych instytucji. Podany poniżej wykaz ważniejszych przedmiotów kupionych i otrzymanych, daje dokładne pojęcie o wpływach i ilości rozdanych przedmiotów.

Wykaz ważniejszych artykułów wydanychze składnicy centralnej P. T. C. K. od 20/X 1919 r. do 1/I 1921 r.

1. BIELIZNA i UBRANIE.

№ porząd.	Nazwa artykułu	Dla wojska	Instytucji P.T.C.K.	Cywilnej ludności i zdemob. żołnierzom	Razem wydano	Pozostaje na 1/I 1921 r. w Centraln. Składnicy P.T.C.K.
1	Koszule	72.751 szt.	39.045 szt.	4.351 szt.	116.147 szt.	37.131 szt.
2	Kalesony	37.782 par	31.091 par	5.030 par	73.893 par	15.614 par
3	Poszewki	3.201 szt.	9.531 szt.	86 szt.	12.818 szt.	33.084 szt.
4	Prześcieradła . . .	4.657 „	9.503 „	256 „	14.416 „	2.674 „
4	Koce	1.785 „	3.856 „	220 „	5.861 „	437 „
6	Ręczniki	6.522 „	10.617 „	93 „	17.232 „	5.828 „
7	Chustki do nosa .	10.670 „	7.191 „	91 „	17.952 „	50.394 „
8	Pantofle	1.001 par	2.917 par	25 par	3.943 par	2.503 par
9	Szlafroki	492 szt.	1.411 szt.	35 szt.	1.938 szt.	989 szt.
10	Pyjamy	2.642 „	3.547 „	2 „	6.191 „	1.536 „
11	Skarpetki wełniane	60.515 par	10.840 par	6.756 par	78.111 par	64.344 par
12	Swetery	14.651 szt.	2.161 szt.	144 szt.	16.956 szt.	6.996 szt.
13	Wełna	—	28,25 „	—	28,25 kg.	16.487 kg.
14	Rękawiczki . . .	6.946 par	1.059 par	502 par	8.507 par	5.934 par
15	Szaliki	21.774 szt.	454 szt.	3.640 szt.	25.868 szt.	590 szt.
16	Hełmy	2.306 „	185 „	3.000 „	5.491 „	3.675 „
17	Fartuchy dla sanit.	739 „	2.715 „	110 „	3.564 „	4.161 „
18	Kożuszki	47 „	81 „	16 „	144 „	261 „
19	Buty	10 par	187 par	6 par	203 par	100 par
20	Palta	1.584 szt.	324 szt.	130 szt.	2.037 szt.	882 szt.
21	Ubrania	4.077 „	3.272 „	5.163 „	12.512 „	585 szt.
22	Mat. na biel. ciepłą	—	166,236.7	—	—	35,688.25
23	Nici	—	15.042 szp.= = 6.016.8 yard	—	15042 szp.= = 6.016.8 yard	2.149.598yard
24	Woreczki(chlebaki)	2.422 „	22.068 szt.	—	24.490 szt.	18.247 szt.

2. ŻYWNOŚĆ.

№ porząd.	Nazwa artykułu	Dla wojska	Instytucjom P. T. C. K.	Cywilnej ludności i zdemobilizowanym żołnierzom	Razem wydano	Pozostaje na 1/I 1921 r. w Centraln. Składnicy P. T. C. K.
1	Kakao . . .	366 kg. 422 gr.	1920 kg. 903 gr.	233 kg. 600 gr.	2520 kg. 925 gr.	926 kg.
2	Mleko skond.	4940 pusz.	4402 pusz.	374 pusz.	9716 pusz.	3213 pusz.
3	Kawa	106 kg. 290 gr.	11333 kg. 568 gr.	5 kg.	1244 kg. 858gr	140 kg.
4	Kakao z mlek.	24 kg.	8 kg. 800 gr.	—	32 kg. 800 gr.	527 kg.
5	Czekolada .	526 kg. 300 gr.	415 kg. 550 gr.	19 kg. 600 gr.	961 kg. 450 gr.	454 kg.
6	Herculo . .	968 kg. 600 gr.	3489 kg. 454 gr.	293 kg.	4751 kg. 054 gr.	2736 kg.
7	Papierosy . .	963.120 szt.	1.367.855 szt.	128.000 szt.	2.458.975 szt.	398.856 szt.
8	Tytuń	144 kg. 100 gr.	874 kg. 100 gr.	—	1018 kg. 200 gr.	678 kg.
9	Galety . . .	11401 kg.160 gr.	10376 kg. 100gr	10417 kg. 700 gr.	32194 kg. 960 gr.	12015 kg.
10	Mleko w proszku	940 kg.	1340 kg.	248 kg. 800 gr.	2528 kg. 800 gr.	545 kg.
11	Konserwy różne	36942 pusz.	49225 pusz.	8617 pusz.	94784 pusz.	38.810 pusz.
12	Kompoty . .	1478 pusz sc.	4343 pusz.	100 pusz.	5921 pusz.	4813 pusz.
13	Herbata . . .	811 kg. 060 gr.	622 kg. 593 gr.	106 kg. 405 gr.	1540 kg. 018 gr.	1168 kg.
14	Mąka	125026kg. 700gr.	158883kg. 100gr.	6747 kg. 800 gr.	290657kg. 600gr.	64865 kg.
15	Kasza . . .	5763 kg. 800 gr.	21043 kg. 545 gr.	5434 kg. 920 gr.	32242 kg. 625 gr.	29286 kg.
16	Strączkowa (fasola)	1088 kg.	12888 kg. 500gr.	1008 kg.	14984 kg. 500 gr.	201 kg.
17	Cukier . . .	18220 kg. 850 gr.	31974kg. 164 gr.	1898 kg. 600 gr.	52093 kg. 614 gr.	7965 kg.
18	Tłuszcz . . .	531 kg. 400 gr.	6192 kg. 375 gr.	518 kg.	7241 kg. 775 gr.	26 kg
19	Marmelada .	550 kg.	2815 kg. 700 gr.	—	3365 kg. 700 gr.	67 kg.
20	Sucharki . .	25 kg.	1301 kg. 500 gr.	—	1326 kg.	462 kg.
21	Mydło . . .	1714 kg. 650 gr.	6895 kg. 223 gr.	—	8609 kg 873 gr.	3782 kg. 500 gr.
22	Ryż	1429 kg. 400 gr.	228 kg. 182 gr.	—	1657 kg. 582 gr.	423 kg.

3. Sanitarny

№ porząd.	Nazwa artykułu	Dla wojska	Instytucjom P. T. C. K.	Cywilnej ludności i zdemobilizowanym żołnierzom	Razem wydano	Pozostaje na 1/I 1921 r. w Centraln. Składnicy P.T.C.K.
1	Apteczki plutonowe małe	190 szt.	62 szt.	22 szt.	274 szt.	55 szt.
2	Apteczki plutonowe duże	83 szt.	25 szt.	—	108 szt.	17 szt.
3	Indywidualne pakiety	37009 szt.	68605 szt.	3590 szt.	109204 szt.	40019 szt.
4	Wata	434 kg. 500 gr.	836 kg. 119 gr.	6 kg. 919 gr.	1277 kg. 043 gr.	3871 kg.
5	Bandaże różne	40053 szt.	92221 szt.	6179 szt.	138453 szt.	129320 szt.
6	Lignina . . .	155 kg. 500 gr.	990 kg. 050 gr.	29 kg.	1174 kg. 550 gr.	120 kg.
7	Gaza	7012,6 metr.	43574,2 metr.	256,2 metr.	50843 metr.	61029 metr.
8	Tran	1 kg. 350 gr.	103 kg. 350 gr.	701 kg. 800 gr.	806 kg. 500 gr.	3902 kg.
9	Chlorek wapna	—	16 kg. 900 gr.	—	16 kg. 900 gr.	—
10	Preparaty galinowe (Tinct. Jodi t. Opii, t. Valerianae i t. Menthae)	60 kg. 710 gr.	164 kg. 942 gr.	12 kg. 485 gr.	238 kg. 137 gr.	59 kg.

Wydano różnego inwentarza na urządzenie szpitali na przeszło 1000 łóżek.

Samych koszul rozdano wojsku i formacjom Polskiego Towarzystwa Czerwonygo Krzyża 121.796 sztuk obok materjałów na bieliznę 6.016 jardów, ilości różnych środków żywnościowych, są, jak widzimy z tablicy olbrzymie, a nie mały % stanowiły też przedmioty sanitarne.

Dary te i zakupy, jak widać z tablic, nie były przechowywane w składnicach, ale nieomal bezpośrednio szły tam, gdzie była największa potrzeba, dowodzą tego remanenty na rok 1921, stanowiące mały odsetek obrotu.

Drugiem równoczesnem zadaniem było organizowanie Towarzystwa. W chwili zawiązania Towarzystwo liczyło kilkaset członków w Warszawie oraz miało zorganizowane częściowo Oddziały Okręgowe Małopolski i Wielkopolski. W Warszawie utworzono Sekcję Propagandy pod kierunkiem hr. Ryszczewskiej; rozdane przez Komisarza Rządowego kwitarjusze zaczęły się zapełniać członkami, umieszczone w tramwajach miejskich, sklepach i miejscach publicznych krótkie odezwy zjednywały coraz więcej członków, delegowano specjalnych wysłanników na prowincję i tam zbierano również zapisy, ale było oczywistą rzeczą, że na tej drodze przy działaniu wyłącznie Centrali Warszawskiej nie tylko liczba członków, ale i działalność Towarzystwa nie może być owocną — należało tworzyć jednostki prowincjonalne.

Pozostawiwszy na razie Mało i Wielkopolskiemu Okr. samoiste tworzenie Oddziałów miejscowych Zarząd Główny przez swój Wydział Organizacyjny zajął się tworzeniem Oddziałów w pozostałych częściach Państwa. Przedewszystkiem zorganizował się Okręg-Południo-Wschodni, obejmujący Kresy Wschodnio-Południowe po za Zbruczem i Bugiem i rozpoczął tworzyć nowe jednostki sanitarne oraz Oddziały Miejscowe. Wkrótce potem powstał Oddział Miński, obejmujący Białoruś, Oddział Wileński — obejmujący Pół-

nocno-Wschodnie Kresy i Oddział Cieszyński.

W pozostałej części zaboru rosyjskiego organizację przeprowadził Zarząd Główny. Zwrócono się do księży, burmistrzów, starostów, lekarzy, nauczycieli i t. p. zamieszkałych na prowincji z prośbą o przyjęcie godności członków korespondentów i utworzenie Oddziałów z chwilą, gdy liczba członków, zjednanych przez nich dojdzie do cyfry 50 do 100.

Zdołano w ten sposób uzyskać zastęp ludzi, którzy szerzyli ideję Czerwonego Krzyża, pokryto kraj gęstą siecią tych pionerów naszej idei i wkrótce już liczba Oddziałów mnożyć się zaczęła z taką szybkością, że całe posiedzenia Wydziału i Zarządu musiały być poświęcone reestracji Oddziałów. Jak widzimy ze sprawozdania Wydziału Organizacyjnego na tym tylko terenie mieliśmy 173 członków Korespondentów, utworzonych zaś Oddziałów 147.

Z chwilą, gdy wojska nasze wkraczały na Pomorze, już przygotowano wszystko do otwarcia Oddziału Okręgowego i równocześnie z wkroczeniem wojsk, Pełnomocnik nasz zawiózł tworzącym się już przedtem organizacjom zatwierdzenie przez Komitet Główny Oddziału Okręgowego na Pomorzu. Dzięki działalności dr. Dandelskiego i innych liczba Oddziałów wzrastała tak szybko, że w dniu 31 grudnia 1920 roku było ich 47.

Małopolska dawała słabe jeszcze oznaki życia organizacyjnego, wypadło więc działalność tę ożywić. Po naradach wspólnych z przedstawicielami Okręgu podzielono go w początkach 1920 roku na dwie części: Okręg Krakowski i Małopolski (Lwów). Pierwszy liczy 23, drugi 15 Oddziałów Miejscowych.

Jak nadmieniliśmy, Wielkopolska organizowała się samodzielnie, a wynikiem tej pracy było utworzenie 68 Oddziałów Miejscowych. Okręg Południowo-Wschodni zorganizował 8 Oddziałów.

Cała ta organizacja trwała niespełna rok, gdyż cyfry w 1/VII 1920 roku niewiele się różnią od cyfr 1 stycznia 1921 roku: liczba Oddziałów, powstałych później, była już znacznie mniejsza.

Dla Oddziałów tych i członków korespondentów opracowano w samych początkach istnienia Towarzystwa specjalne regulaminy, później Oddział Wielkopolski przygotował regulamin dla Oddziałów Okręgowych, zatwierdzony dla wszystkich Oddziałów przez Komitet Główny. Zarząd Główny wysyłał stale okólniki, omawiające organizację, sposób prowadzenia rachunkowości oraz sprawozdań w Oddziałach. Dołączamy je do sprawozdania.

Najlepszym jednak środkiem skonsolidowania Towarzyystwa były perjodyczne Zjazdy delegatów Oddziałów, które zastępowały niemożliwe do zwołania w czasie wojny Walne Zgromadzenia i pozwalały na bezpośredni kontakt między poszczególnemi Oddziałami. Zjazdów takich było cztery. Protokuły ich załączamy.

Do konsolidacji Towarzystwa dążyć należało przedewszystkiem przez zmianę statutu. Statut, opracowany przed utworzeniem Towarzystwa, rejestrowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w kwietniu 1919 r., wywołał szeroką dyskusję na organizacyjnem Walnem Zgromadzeniu. Aczkolwiek przewidywał Oddziały, władzę oddał w ręce Walnego Zgromadzenia Członków. Oczywiście, że wtedy tylko członkowie, zamieszkali w Warszawie, roztrzygali by sprawę, z pominięciem niekiedy interesów Oddziałów i członków prowincjonalnych. Wybra-

no więc na pierwszem posiedzeniu Komitetu Głównego Komisję, która zajęła się opracowaniem nowego statutu i przedstawiła go na Walnem Zgromadzeniu Członków we Wrześniu 1919 r. Dyskusja była bardzo ożywiona. Brali w niej udział przedstawiciele Okręgów, referował statut dr. Józef Zawadzki. Po dyskusji statut nowo-opracowany przyjęto ze zmianami redakcyjnemi i złożono go do zatwierdzenia Rządowi i Sejmowi Ustawodawczemu, temu ostatniemu, z powodu przywilejów, które statut nadawał Towarzystwu. Zarówno rząd jak i Sejm był zajęty podówczas pierwszorzędnemi sprawami państwowemi, nie spieszono więc z zatwierdzeniem statutu, zwołanie zaś Walnego Zgromadzenia na zasadzie dawnego statutu było z wyżej podanych względów niemożliwe. Zarząd Główny kilkakrotnie kołatał o zatwierdzenie, poszczególni członkowie jego byli wzywani na Komisję Sejmową, której w marcu 1920 roku Rząd oświadczył, iż bierze na siebie zatwierdzenie statutu bez Sejmu i przekazał sprawę Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.

Rozpoczęły się narady międzyministerjalne nad treścią statutu, wypadki jednak polityczne lipcowe i sierpniowe przerwały pracę. W tym czasie Rząd zniósł Komisarjat do spraw Czerwonego Krzyża i zastąpił go delegaturą Departamentu Sanitarnego M. S. Wojskowych, co wymagało nowych przeróbek w statucie. W końcu sierpnia 1920 roku Zarząd Główny, nie zgadzając się na ingerencję Władz Wojskowych w sprawy wewnętrzne Towarzystwa, zrzekł się swoich mandatów, poczem powołany został Zarząd Tymczasowy dla przeprowadzenia rejestracji statutu i zwołania Walnego Zgromadzenia. Komitet Główny utworzył nową Komisję Statutową, która złożyła Ministrowi Spraw Wewnętrznych zatwierdzony przez Komitet Główny statut do rejestracji. Rejestracja ta po wielokrotnych naradach międzyministerjalnych została dokonana dnia 14 lutego 1921 r. Od tego czasu obowiązuje Towarzystwo nowy statut.

Nie skończyły się jednak na tem prace organizacyjne Komitetu. W czasie ofenzywy Kijowskiej i nawały bolszewickiej praca dla frontu tak pochłaniała Zarząd oraz pracowników, że z konieczności załatwiano sprawy najpilniejsze, a więc prace dla wojska.

W pierwszym tym okresie organizacyjnym prace Towarzystwa oparte były na darmowej pracy zarówno Zarządu Głównego, członków Komitetu, jak i szeregu osób, które śpieszyły z tą daniną Czerwonemu Krzyżowi, a zatem i Państwu. Zarówno kierownictwo jak i wykonawstwo spoczywało w rękach sił społecznych, które szczególnie w czasie najazdu bolszewickiego ochotnie stawały do pracy dla żołnierza. Dzięki tym czynnikom udało się dokonać tak olbrzymiej pracy ze szczupłym, ale ożywionym tym samym duchem zespołem urzędników. Ale szybko pogarszająca się sytuacja ekonomiczna nie pozwoliła wielu pracownikom na dalszą pracę ofiarną i zmuszała do przeprowadzenia w organizacji zmian zasadniczych. Zamiast na siłach ochotniczych nowy Zarząd oparł się na personelu płatnym, tembardziej, że dotychczasowy personel nie wystarczał do uporządkowania wciąż nagromadzającego się materjału biurowego. W czasie wojny Zarząd Główny zmuszony był ograniczyć się do ścisłego prowadzenia kasowości, memorjałów oraz przychodu i rozchodu towarów i korespondencji bieżącej, odkładając do czasu spokojniejszego zestawienia ostateczne.

Wykonywając ten plan Zarząd Tymczasowy ustanowił posadę dyrektora biura, któremu zlecił przeprowadzenie reformy biurowości i zakończenia rachunków. Pierwszym dyrektorem był p. Kowerski, który po miesiącu opuścił stanowisko, następnie przez dwa miesiące pełnił te obowiązki p. Stefan Smólski, przez następne trzy miesiące p. Jan Smólski, od 1 marca 1921 r. pełni je p. J. Troetzer.

Zarządzenia te doprowadziły wprawdzie do zwiększenia wydatków na biuro, pozwoliły jednak zakończyć i uregulować zaległości biurowe.

Ostateczne reformy ukończone zostały w roku bieżącym, należą więc do sprawozdania za rok 1921. Tu tylko nadmienimy, że Komitet dąży obecnie do skonsolidowania działalności Towarzystwa na czas pokoju i w tym celu zmniejsza liczbę wydziałów, ograniczając je do Wydziału Organizacyjnego, Finansowego, Opieki społecznej i Sanitarnej oraz Kontroli. W tych wydziałach pragnie skoncentrować całą pracę To-Towarzystwa.

Trzeciem najważniejszem zadaniem organizacyjnem była praca dla żołnierza na froncie i w kraju.

Podajemy tu tylko nakreślone główne punkty wytyczne.

Zarząd przedewszystkiem już w czerwcu 1919 roku w celu bliższego zetknięcia się z armją czynną na froncie, ustanowił posady Pełnomocników. Podówczas armja nasza dzieliła się początkowo na dwa, później na 4 fronty, na każdy front posłano Pełnomocnika. Na Północno-Wschodni pp. Kryńskiego, a następnie Niezabitowskiego z zastępcą p. Nowakowskim, na Południowy zaś odcinek p. Jaroszyńskiego. Pierwszy miał swą sidzibę w Mińsku, drugi we Lwowie. Oni to organizowali jednostki na froncie, ewentualnie zarządzali jednostkami, przysyłanemi z Warszawy. W czasie powstania Śląskiego utworzono front Południowo-Zachodni z hr. Bnińskim, jako pełnomocnikiem i p. Danieleckim jako zastępcą. Przy wkraczaniu wojsk na Pomorze utworzono czasowe Pełnomocnictwo Północno-Zachodnie, które powierzono hr. J. Krasickiemu i jako zastępcy dr. Zakrzewskiemu. Pana Niezabitowskiego, który podał się w styczniu 1920 roku do dymisji, zastąpił p. hr. Krasieki, który zamieszkał w Wilnie i pełnił obowiązki aż do końca kampanji przeciw bolszewikom.

Przy podziale armji na poszczególne armje wypadło zastosować do tego i podział czynności Pełnomocników, Armję pierwszą i siódmą objął hr. Krasicki, drugą Antoni Brzozowski, trzecią kolejno obsługowali pp. Ledóchowski, Jodko, Niedzielski i Jełowicki, czwartą p. Nowakowski, piątą Alf. Jankowski, szóstą ś. p. T. Grocholski i hr. Bniński.

Nadto na żądanie Naczelnego Dowództwa utworzono czasowo posadę Głównego Pełnomocnika, którą objął p. Jaroszyński, opuszczając ją w październiku 1920 roku. Urząd ten pełnił p. Jaroszyński przy Nacz. Dow. Również czasowo w czasie inwazji bolszewickiej utworzony został Urząd Inspektora Frontu, którym był p. Leszczyński oraz Sekcja organizacji formacji frontowych w chwili, gdy trzeba było formować szybko nowe placówki; dział ten prowadził członek Komitetu p. Dora Wisznicka. Od początku działalności Zarząd Główny w porozumieniu z władzami odnośnemi tworzył następujące formacje lekarsko - sanitarne: szpitale frontowe i tyłowe, czołówki transportowe konne, patrole chirurgiczne, sanatorja dla ozdrowieńców i gruźliczych. Z chwilą, gdy epidemje wszelkiego

rodzaju, a szczególnie duru wysypkowego zaczęły szerzyć się śród wojsk i ludności cywilnej na froncie: szpitale epidemiczne, zakłady kąpielowe, pralnie, kolumny dezynfekcyjne, pociągi dezynfekcyjno-kąpielowe. Równocześnie zaś utworzone były stałe i chwilowe punkty żywnościowo-opatrunkowe, które docierały do najbardziej wysuniętych punktów frontu i padały niekiedy ofiarą pełnienia obowiązku.

Niezależnie od tego tworzono stacje zborne, przychodnie i zapewniono wielu szpitalom, punktom opatrunkowym pomoc dentystyczną przy pomocy Towarzzstwa Dentystów Polskich w Warszawie. Tworzono pociągi sanitarne i t. p.

Organizowanie typu tych formacji nie było łatwe, typ wojskowy nie był w początkach ustalony, wypadało często iść drogą doświadczenia, z którego typy Czerwonego Krzyża wyszły obronną ręką.

Zasadniczą jednostką ruchomą i na przyszłość pozostanie typ pociągu kolejowego (lub też konnego, samochodowego), składającego się z wagonu opatrunkowego, wagonu kąpielowego z natryskami, wagonu do dezynfekcji oraz kuchni, spiżarni i jadalni. Typ ten wypróbowany dostatecznie będzie niewątpliwie typem najbardziej odpowiednim i w przyszłej wojnie, zawiera bowiem wszystko, co jest potrzebne na froncie. Doświadczenie również nauczyło, iż każdy szpital polowy winien być zaopatrzony w dostateczny tabor konny lub samochodowy do przewożenia i podwożenia rannych oraz do przewiezienia szpitala w razie potrzeby. Również potrzeba wskazała tworzenie kryp na rzekach z parostatkiem do przewożenia rannych, ewentualnie do urządzenia na nich kąpieli, kamer dezynfekcyjnych i punktów żywnościowych.

Przygotowanie tych jednostek odbywało się przeważnie w Warszawie przy pomocy Wydziału Lekarskiego i Gospodarczego, a później Wydziału formacji frontowych, część ich, szczególniej punkty żywnościowo-opatrunkowe, tworzyli doraźnie pełnomocnicy na frontach.

Ze sprawozdania Wydziału Lekarskiego widzimy, iż Towarzystwo w okresie sprawozdawczym miało 15 szpitali na froncie lub w jego blizkości na ogólną liczbę 1500 łóżek. 13 szpitali tyłowych na 1625 łóżek, 5 zakładów dla ozdrowieńców gruźliczych na 860 łóżek, ochron dla dzieci gruźliczych i ozdrowieńców (w Wielkopolsce) 5 na 710 łóżek.

Pozatem było 6 pociągów sanitarnych i sanitarno-kąpielowych, 3 czołówki konne, 2 transporty wodne, 3 kompanje sanitarne, 5 patroli chirurgicznych, 2 zakłady kąpielowe i pralnie (w Słonimie i Wilnie), 3 kolumny dezynfekcyjne na froncie Wschodnim i 31 na froncie południowo-wschodnim, 3 stacje zborne, 4 przychodnie dla chorych, 7 gabinetów dentystycznych oraz 32 punkty opatrunkowo-żywnościowe.

Liczba dni szpitalnych, porcji wydanych w punktach żywnościowych kąpieli i dezynfekcji oraz ilość wypranej bielizny podana jest w miarę możności w sprawozdaniach wydziałów. Nadmienić możemy, iż z powodu zmilitaryzowania wielu instytucji Czerwony Krzyż dotąd jeszcze nie może otrzymać cyfr statystycznych dokładnych.

Nie wyczerpuje to bynajmniej pracy dla żołnierza. Zarówno w szpitalach jak i w innych formacjach rozdawano prócz żywności odzież, bieliznę ciepłą i letnią, zamieniano, prano i raparowano bieliznę, rozdawano opatrunki indywidualne żołnierzom, dawano gotowe apteczki oddziałom wojskowym, zaopa-

trywano szpitale w biblioteczki ruchome i t. p. Jeżeli dodamy do tego wysłane przez Chrzestne Matki paczki żołnierzom na froncie, rozdawanie darów w Wigilję i na Wielkanoc i t. p. widzimy, że pomoc Czerwonego Krzyża była bardzo wydatna.

Jak szeroko szło rozdawnictwo dowodzą cyfry z 4 miesięcy 20 r., dotyczące jednej tylko armji, gdzie rozdano 31.481 sztuk bielizny, 5686 par obuwia, 882 ubrania, 6.501 f. mydła, 50—200.000 porcji żywności i 417.720 papierosów.

Wykwalifikowanie personelu było wciąż troską Towarzystwa. Otrzymaliśmy materjał bardzo mieszany z sanitarjuszek nieprzygotowanych, albo przygotowanych dorywczo, żądania zaś wojska były bardzo pilne. Należało istniejące już sanitarjuszki w miarę możności poddać egzaminowi i przygotować nowy zastęp. Zastęp ten przygował głównie szpital przy ul. Smolnej, liczba wykwalifikowanych sanitarjuszek ze zdobytą w szpitalu praktyką wyniosła 588, resztę przygotowały bądź organizacje dorywcze, bądź też stanowiły siostry i sanitarjuszki Czerwonego Krzyża zaborców. Władze Wojskowe początkowo przyjmowały pielęgniarki bezpośrednio, nie mając możności sprawdzenia ich kwalifikacji, dopiero w kwietniu 1919 r. przekazały tę sprawę P.T.C.K. Specjalna Sekcja Sióstr i Sanitarjuszek zaczęła rejestrować sanitarjuszki i stała się wyłączną ich dostarczycielką, później Wydział Lekarski przed rejestracją wprowadził sprawdzanie ich wiadomości teoretycznych i praktycznych. W 1920 r. wprowadzono instytucję sióstr inspektorek, które objeżdżały wszystkie szpitale i ściśle badały wartość personelu pielęgniarskiego, usuwając element niepożądany. Jednocześnie zrobiono umowę z Władzami Wojskowemi co do warunków dla sióstr i sanitarjuszek, poprawiając znacznie ich byt, umowa ta w roku 1921 uległa rewizji na korzyść sanitarjuszek. Komitet nadto opracował ścisły projekt 2-letnich kursów dla sanitarjuszek z internatem, projekt ten jednak wejdzie w życie z braku pomieszczenia dopiero w jesieni 1921 r. Opracował również Komitet i projekt Zrzeszenia Sióstr Czerwonego Krzyża, który złożył do rejestracji M. S. Wewn.

Zarejestrowano razem 4255 sióstr z tych 588 z własnych kursów, około 300 z kursów urządzonych przez Oddziały w Poznaniu, Łodzi, Krakowie, Radomiu i innych, resztę, jak zaznaczono, z pośród kandydatek, przyjętych przez władze wojskowe i przygotowanych dorywczo.

W maju 1920 r. otwarto w Warszawie (Oddział Warszawski) internat dla sióstr, takiż internat istnieje w Poznaniu i w Krakowie.

Po zwolnieniu sanatorjum w Karolinie przeznaczono je dla sióstr Czer. Krzyża.

Przyszłe plany Komitetu w myśl umowy z władzami wojskowemi polegają na przygotowaniu odpowiedniego personelu sióstr w szkole-internacie, założonej przy współudziale Amerykańskiego Czerwonego Krzyża, M-tu m. Warszawy i Min. Zdrowia Publicznego, w szpitalu przy ul. Smolnej, oraz w Poznaniu, na przygotowaniu personelu pomocniczego gospodarczego w odpowiednich zakładach i przygotowaniu zastępu pielęgniarek (opiekunek) zdrowia, w tym celu odnośne kursy w Londynie odbyła siostra Chludzińska.

Praca dla wojska nie ograniczyła się do powyższego, jeszcze w marcu 1919 r. założono biuro informacyjno-wywiadowcze, które zajmowało się rejestracją zmarłych i rannych żołnie-

rzy, wyszukiwaniem ich na żądanie rodzin i udzielało stale ustnych i pisemnych informacji rodzinom. Sprawozdanie z tej niezmiernie pożytecznej instytucji podajemy niżej, zaznaczając iż cały czas była pod niezmordowanym kierownictwem p. p. Przyborowskiej i Hebdzyńskiej i biuro to miało liczne filje przy Oddziałach T-wa.

Poza bibliotekami, które rozsyłano na front, poza stałym kontaktem z wojskiem przez stały personel, w lipcu i sierpniu 1920 r. grono posłów sejmowych-księży zorganizowało pod flagą Czerwonego Krzyża objazd frontu, niosąc pomoc moralno-duchową. Również objeżdżali front członkowie Komitetu Głównego oraz delegaci i delegatki prawie wszystkich oddziałów T-wa, wioząc z sobą dary i, co cenniejsze, słowa otuchy.

Specjalną opieką otoczone były przez Komitet Główny i Oddziały T-wa formacje ochotnicze, które ekwipowano w przedmioty niedostarczane przez władze wojskowe, a tak niezbędne na polu walki. Wszędzie na tyłach armji, na wszystkich stacjach kolejowych tworzono herbaciarnie, jadłodajnie, domy noclegowe, kąpieliska dla żołnierzy.

Z zapasów swoich Czerwony Krzyż wydawał nadto formacjom wojskowym szczepionki, surowice, apteczki, bieliznę, ubrania, papierosy i środki dezynfekcyjne.

W ten sposób Czerwony Krzyż instytucja, która powstała w czasie wojny i organizowania się Państwa, starał się spełnić swoje zadanie, czynił to przy wydatnej pomocy nietylko własnego społeczeństwa, ale licznych Towarzystw Czerwonego Krzyża z ich Ligą na czele, czynił przy pomocy Y. M. C. A., Y. W. C. A., Metodystów, Am. Rel. Adm., Soc. Of. Friends i Komitetu Międzynarodowego Czerwonego Krzyża

Stosunek do władz państwowych, a w szczególności do wojska nie był w okresie sprawozdawczym ustalony ostatecznie. Poglądy zmieniały się często. Zamierzona w roku 1919 militaryzacja zakładów ograniczyła się do mianowania komendantów wojskowych, nie dotykając wielu spraw administracyjnych. Niefortunnie pomyślana instytucja Komisarza Rządowego raczej hamowała niż przyspieszała pracę i dawała pole do nieporozumień z powodu niefachowości Komisarza. Stosunek zaczął ustalać się od 1 lipca 1920 r. przez delegowanie specjalnego oficera-lekarza do Zarządu T-wa i został już dziś zupełnie ustalony przez opracowany wspólnie rozkaz Ministra Spraw Wojskowych.

Poza działalnością dla wojska Czerwony Krzyż zajmował się również sprawą jeńców. Odsyłając po szczegóły do sprawozdania Wydziału Opieki, zaznaczymy, iż od lipca 1919 r. Czerwony Krzyż zajmował się losem jeńców, początkowo na terenie niemieckim przez Oddział Wielkopolski. W dniu 7 lipca zawarta została konwencja z Rządem Niemieckim i przy pomocy T-wa Charitas w Berlinie nastąpiło aprowidowanie jeńców polskich, a następnie w listopadzie 1919 r. ich wymiana. Jeńcy byli zaopatrywani przez Czerwony Krzyż.

W czasie powstania śląskiego w sierpniu 1919 r. Zarząd Główny PTCK zjechał do Sosnowca i zajął się opieką nad uchodźcami ze Śląska, Wielkopolski zaś Oddział stale opiekował się więźniami politycznymi na Śląsku.

W sierpniu 1919 r. rozpoczęły się rokowania z Sow. Ros. Cz. Krzyżem co do wymiany jeńców i wypuszczenia zakładników. PTCK wydelegowało w tym celu Komisję specjalną, która w dniu 2 i 9 listopada 1919 r. zawarła umowę co do zlikwidowania sprawy zakładników polskich oraz co do wymia-

ny jeńców cywilnych. Umowę zawarto w Mikaszewicach.

Ale zaledwie drobna część zakładników i jeńców wróciła, gdyż nie dotrzymał Rząd Sowietów przyjętych zobowiązań.

Wypadło umowę tę uzupełnić i utrwalić w Berlinie 6 września 1920, r. a następnie włączyć wymianę jeńców wojennych do traktatu pokojowego z dnia 18 marca r. b.

Po ratyfikacji Czerwony Krzyż pomaga przewozić i zaopatrywać jeńców powracających z Rosji.

Poza temi sprawami Czerwony Krzyż zajął się losem jeńców polaków, internowanych przez Litwinów w czasie ofenzywy sierpniowej. Jeńców tych żywił i zaopatrywał Pol. Czerwony Krzyż na stacjach pogranicznych w niezbędną bieliznę i odzież i odwiózł na miejsce.

Korzystając z różnych okazji, czy to układów w Mikaszewicach czy też przez specjalnych kurjerów PTCK. ułatwiało w miarę możności korespondencję z jeńcami i zakładnikami w Rosji Kurjerzy docierali niekiedy w głąb Ukrainy, wioząc słowa pociechy rodakom.

Niezależnie od opieki nad jeńcami polakami w myśl idei Czerwonego Krzyża — PTCK stale czuwało nad obozami jeńców internowanych w Polsce bez względu na narodowość, odwiedzając je począwszy od sierpnia 1919 r. i zdając sprawę ze stanu obozów, ułatwiając korespondencję z rodzinami i zaopatrując jeńców w miarę możności.

Niezależnie od pomocy materjalnej dla zdemobilizowanych po wojnie żołnierzy PTCK. zajęło się szczególniej zdemobilizowaną młodzieżą szkolną, wytrąconą z nauk wskutek wstąpienia do wojska.

Już w listopadzie 1920 r. urządzono zakład w Grodzisku pod Warszawą na 120 studentów, w ciągu następnych miesięcy otwarto jeszcze 5 burs w Warszawie, ogółem na 300 uczniów, dając im możność dalszego kształcenia się i wypoczęcia po trudach wojennych.

Pomoc dla inwalidów wojennych organizuje się w chwili obecnej i jest w toku urzeczywistnienia. Poza pomocą doraźną, świadczoną wypuszczonym ze szpitali Oddział Wielkopolski zaopiekował się inwalidami ociemniałymi w liczbie 42 i opiekuje się nimi stale. Obecnie toczą się narady z M.S.Wojsk. co do objęcia opieki nad inwalidami gruźliczymi.

Pomoc dla ludności cywilnej w czasie wojny musiała być z konieczności ograniczona, z chwilą jednak przerwy w działaniach wojskowych w styczniu do maja 1920 r. Czerwony Krzyż zajął się obok wojska i pomocą dla ludności cywilnej. Utworzono 3 szpitale na 450 łóżek dla chorych zakaźnych i wysłano je na Kresy Wschodnie dla walki z tyfusem,—niestety krótko mogły działać, gdyż wypadło je ewakuować z terenów wojną objętych. Poza tem szczepiono ospę ludności cywilnej Kresów i tworzono dla sierot ochrony w Mińsku, Stanisławowie, Tarnopolu i t. p.

Z większych przedsięwzięć wymienić musimy wyjazd specjalnego delegata p. M. Niedzielskiego w styczniu 1920 r. na Ukrainę, skąd udało mu się przez Rumunję przewieźć i zaopatrzyć z górą 1.000 uchodźców polaków. W grudniu 1919 r. wysłał również Czerwony Krzyż specjalną delegatkę p. Bahrową na Wołyń dla zbadania sytuacji ludności cywilnej. Wysyłano też ekspedycje do Humania i Rumunji po uchodźców polaków z Rosji, ułatwiając im powrót do ojczyzny. Wysłano również specjalną delegatkę na Syberję

p. hr. Ostrowską, która zajęła się przy pomocy miejscowych organizacji pomocy dla dla dzieci i uchodźców.

Największą ekspedycję dla ratowania ludności cywilnej przedsięwzięto w maju 1920 r. do Kijowa. Wysłano 3 pociągi ratownicze, zawierające żywność, ubranie bieliznę środki lecznicze i opatrunkowe, oraz środki dezynfekcyjne. Do ekspedycji tej przyłączył się Amerykański Czerwony Krzyż. Prowadził ekspedycję p. M. Niedzielski. Zorganizował on na miejscu ochrony, aptekę, jadłodajnię, zmuszony został jednak przerwać w końcu maja swoją działalność, z powodu zajęcia Kijowa przez wojska sowieckie.

Nie pozostawiono jednak ludności Ukrainy bez pomocy. Całe zastępy uchodźców w miarę posuwania się wojsk sowieckich dążyły do Polski. PTCK wysłało więc drugiego delegata p. Brzozowskiego z pociągiem ratowniczym w stronę Ukrainy. Urządzono szereg jadłodajni po drodze. Uruchomiono 3 pociągi opatrunkowo-żywnościowo-kąpielowe dla pomocy uchodźcom. Tysiące uchodźców otrzymało żywność, bieliznę i ubranie.

Pozatem P. T. C. K. od roku 1919 opiekuje się 20 wdowami po oficerach, dając im pomieszczenie i utrzymanie.

Zaznaczyć należy, że Polska w tym czasie jako Państwo wydała na cele walki z chorobami zakaźnemi $1^1/_2$ miljarda marek, a nieomal takąż sumę na ratowanie dzieci od głodu.

Zajęty wojną na własnem terytorjum Polski Czerwony Krzyż nie mógł brać należytego udziału w pomocy innym cierpiącym krajom, w miarę sił jednak na wezwanie Komitetu Międz. stawał do apelu, ale tylko pieniężnie, gdyż jako zbyt młoda instytucja innej pomocy udzielić nie mógł. Tu między innemi wymienimy dar dla Otomańskiego Półksiężyca 10.000 mk. i 10.000 mk. dla Czerwonego Krzyża dolnej Austrji dla odbudowy spalonego sanatorjum oraz miljon marek dla Komitetu Międzynarodowego. Towarzystwo nasze brało udział w 3-ch Konferencjach międzynarodowych w r. 1920 w Genewie na Walnem Zgromadzeniu Ligi, w tym że roku w Brukselli na zjeździe w sprawie inwalidów i w r. 1921 w X Konferencji Czerwonego Krzyża.

Jak już nadmieniono na wstępie Czerwony Krzyż wchłonął już na początku liczne samorzutne organizacje społeczne i powoli przejmował ich zadania. Ustawowo jedynie Czerwony Krzyż jest upoważniony do działania na froncie armji i jego pełnomocnikom podlegają wszelkie formacje. Oddawali więc pod egidę Cz. Krzyża swoje formacje: Zrzeszenie Urzędników Państwowych, które ufundowało pociąg kąpielowo-dezynfekcyjny, Oddział Urzędników Min. Kolei, który formuje specjalne urządzenia do kąpieli i pralni, oraz Związek Banków Polskich, który ufundował szereg formacji sanitarnych, działających na froncie, ziemianie, którzy ufundowali szpital i t. p.

Pozatem dla zdrowego żołnierza funkcjonuje Związek Stowarzyszeń p. n. Biały Krzyż, który przez zakładanie gospód na tyłach armji oddał jej nieocenione usługi, również dla żołnierza na Kresach Wschodnich pracowało Koło Obrony Kresów, zakładając gospody, domy noclegowe i t. p.

Na zakończenie kilka słów o propagandzie w słowie i piśmie.

Do października 1919 r. P. T. C. K. dla szerzenia swej idei wśród społeczeństwa zmuszone było uciekać się do prasy ogólnej, która jednak zbyt mało miejsca poświęcić mogła sprawom Czerwonego Krzyża, zwiększała się tymczasem liczba Oddziałów T-wa,

wzrastała konieczność wzajemnego informowania się, a przedewszystkiem utrzymanie ścisłego porozumienia ideowego między różnorodnemi częściami P. T. C. K., wreszcie względy na zagranicę, gdzie każde T-wo Czerwonego Krzyża ma swój organ urzędowy — wszystko to skłoniło Komitet Główny do wydawania własnego organu jako 2 tygodnika

Redakcję powierzył Komitet Główny swemu członkowi Dr. J. Zawadzkiemu, który przez cały czas redakcję pisma, korekty i administrację prowadził bezinteresownie.

W roku 1919 wyszło 6 numerów pisma w objętości 1-2 ark. druku.

W roku 1920 wyszło 24 numery w objętości $1^1/_2$-2 ark. druku.

Wogóle wyszło do 1 Stycznia 1921 r. 636 stron druku niniejszego formatu.

Pismo prócz informacji miejscowych zapoznało czytelników, nie tylko z ruchem humanitarnym zagranicy, ale poświęcało dużo miejsca popularyncji walki z gruźlicą, chorobami wenerycznemi, chorobami zakaźnemi oraz idei opieki nad dziećmi.

Artykułów oryginalnych wydrukowało 36, streszczeń 35, prócz tego wszystkie ważniejsze fakty z działalności P. T. C. K. i innych T-w Czerwonego Krzyża znajdowały wierne i szybkie odzwierciadlenie.

W piśmie nadto były drukowane regulaminy i okólniki Komitetu Głównego i Zarządu oraz do marca 1921 r. lista strat według danych Biura Informacyjnego.

Pismo w 1921 r. wychodzi w tym samym zakresie.

Czerwony Krzyż Młodzieży.

Jedną z najważniejszych czynności Czerwonego Krzyża w czasie pokoju jest organizacja i rozwój Czerwonego Krzyża Młodzieży, jest to dążenie do istotnego postępu ludzkości. Wychować młodzież w ideałach miłości bliźniego, wdrożyć ją w czynienie dobra, wpoić w nią poszanowanie dla wszystkich i nauczyć pracować dla dobra innych jest dziś szczególnie, w dobie ogólnego obniżenia ideałów duchowych, rzeczą najpilniejszą w tych krajach, które przeszły okropności wojny. Ludzkość musi wrócić do ideałów Chrystusowych, o ile nie ma uledz rozkładowi moralnemu.

Wszędzie pedagodzy zwrócili baczną uwagę na wychowawczy charakter Czerwonego Krzyża i popierają rozwój tej idei śród młodzieży szkolnej. Polska pod tym względem nie pozostaje w tyle. W czerwcu 1920 r. Komitet Główny Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża rozpoczął propagandę. Dzieci szkolne otrzymały w Warszawie, Częstochowie, Pińczowie i innych miejscowościach ziemię do uprawy, płody zaś ziemne przeznaczały na cele społeczne. Rozdano również dużą ilość wełny uczennicom szkół dla wyrobu ciepłej odzieży dla wojska i ludności cywilnej. Najście nieprzyjaciela na Polskę przerwało chwilowo dalszą pracę, ale już od jesieni 20 r. wznowiono usiłowania, aby rozszerzyć Koła Czerwonego Krzyża Młodzieży na całe Państwo. W tym celu poczyniono kroki u Ministra Oświaty, oraz w sferach nauczycielskich, które myśl tę poparły z zapałem. Sformowany został specjalny Komitet Centralny Czerwonego Krzyża Młodzieży, składający się z przewodniczącego Dr. Józefa Zawadzkiego, sekretarza p. Antoszczuka, oraz członków p. Ordynatowej Bisping, Swidówny, Routtówny, Czesława Jankowskiego, Łempickiej i delegatki Amerykańskiego Czerwonego Krzyża p. Kudlickiej.

I tu Amerykański Czerwony Krzyż spieszy z pomocą, dając narzędzia do

pracy i instruktorki. Obecnie uzyskano od miasta około 10 hektarów ziemi pod uprawę dla dzieci, tereny przy bursach Czerwonego Krzyża i t. p. Niezależnie od tego jak i poprzednio szkoły żeńskie otrzymują wełnę, z daru Amerykańskiego Czerwonego Krzyża, z której przygotowują ciepłą odzież dla żołnierza, oraz dzieci ubogich. Jedno z kół szkolnych zajmuje się opieką nad ubogimi. Każda klasa ma swoją rodzinę ubogą, którą zaopatruje we wszystkie potrzeby. Jesteśmy pewni, że idea ta w Polsce rozszerzy się i że pójdziemy śladami Ameryki, w której już połowa uczącej się młodzieży należy do Czerwonego Krzyża Młodzieży.

* * *

Na zakończenie tego treściwego rysu działalności Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża niech mi wolno będzie zwrócić się do wszystkich To-w Czerwonego Krzyża, które tak hojnie wspomagały i wspomagają Polskę.

W dziejowej chwili obecnej, która jest wyrazem dążeń ludzkości do lepszego jutra i do nagrodzenia krzywd uciśnionym narodom, do wrócenia im wolnego bytu jednocześnie z zamieraniem siły brutalnej, która panować chciała ponad prawo i ponad sprawiedliwość, obudziła się wśród ludzi idea solidarności wszechludzkiej. Polska umie być wdzięczną tym, którzy w ciężkiej chwili jej powstania z grobu wyciągnęli do niej rękę i wdzięczność tę zachowa na zawsze. Biorąc te dary, czuje się dłużną ludzkości i dług ten spłaci, skoro się wzmoże na siłach, tym, którzy będą potrzebowali pomocy. Pójdzie ona za słowami wielkiego naszego nauczyciela „A cokolwiek uczynicie tym maluczkim, mnieście uczynili“ i jak przez cały czas swego istnienia wysoko nieść będzie w przyszłości Sztandar Chrystusowy z wypisaną na nim dewizą „Miłość bliźniego“.

Dr. Józef Zawadzki.

Sprawozdanie wydziałów Towarzystwa.

Biuro Prezydjalne (dawniej Sekretarjat).

Dnia 4-go maja 1919 r. powstało: „Towarzystwo Polskiego Czerwonego Krzyża“. Powołany drogą wyborów Komitet wybrał z pośród swych członków Zarząd Główny. Po ukonstytuowaniu się, Zarząd Główny zorganizował dla załatwiania spraw bieżących sekretarjat, którego zadaniem było:

1) Załatwianie wszelkiej korespondencji ogólnego charakteru i prowadzenie rejestracji tejże korespondencji (dziennik podawczy).

2) Prowadzenie protokułów posiedzeń Komitetu Głównego i Zarządu.

3) Zbieranie i dostarczanie dla spraw, rozpatrywanych na posiedzeniach Komitetu i Zarządu, wszelkich niezbędnych materjałów i danych.

4) Przyjmowanie od Zarządu uchwał i zatwierdzonych wniosków, oraz przekazywanie odpowiednim wydziałom i sekcjom T-wa dla wprowadzenia ich w życie.

5) Załatwianie wszystkich spraw osobowych.

6) Opinjowanie o wszelkich zgłoszeniach i podaniach, mających wpłynąć do Amerykańskiego Czerwonego Krzyża.

7) Wydawanie okólników, normujących bieg wewnętrznego życia biura Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża.

8) Prowadzenie działu archiwalnego.

Sekretarjat pod kierunkiem najprzód hr. J. Krasickiego, następnie p. Ziemkiewicza z tym zakresem działania pracował do października 1920 r.

W pierwszych dniach października 1920 r. Sekretarjat został przekształcony na biuro prezydjalne. W okresie sprawozdawczym czynności wykonane przez Sekretarjat, a następnie biuro prezydjalne cyfrowo przedstawiają się w następujący sposób:

Wpłynęło i wysłano ogółem 33.100 listów, z których $^2/_3$ zostało załatwione przez sekretarjat (biuro prezydjalne) zaś reszta była skierowana do innych wydziałów podług kompetencji. Sporządzono 45 protokułów z posiedzeń Komitetu, 55 z posiedzeń Zarządu Głównego, względnie niewielka liczba tych ostatnich tłumaczy się tem, że dawniej protokuły składały się z poszczególnych wniosków, przedstawianych do rozpatrzenia Zarządowi Głównemu. Wniosków było 5.542.

Przyjęto 1524 podań o posady, wydano legitymacji, zaświadczeń i upoważnień ogółem 400, prowadzono ewidencję urzędników w liczbie 268.

Zaopinjowano o 446 zapotrzebowanych szpitali i społecznych instytucji do Amerykańskiego Czerwonego Krzyża, sporządzono 60 okólników.

Oprócz powyższego sekretarjat, (w następstwie zaś biuro prezydjalne) przyjmował licznie zgłaszających się interesantów, którym udzielał odpowiednich informacji.

Liczba osób zatrudnionych w sekretarjacie była zmienną i wahała się pomiędzy 8 a 27.

Wydział spraw zagranicznych.

Zadaniem Wydziału Zagranicznego jest ustalenie ścisłego kontaktu PTCK. z pracującemi w Polsce Misjami obcokrajowych Tow. Czerwonego Krzyża i instytucji humanitarnych, przedstawicielami PTCK. zagranicą, oraz wszelkiemi związkami narodowemi i poszczególnemi działaczami polskimi zagranicą, którzy w tej lub innej formie wykazali swe zainteresowanie w losach Ojczyzny, zbierali w tym celu ofiary dla Pol. T-wa Czerw. Krzyża i t. d.

Wydział Zagraniczny utrzymuje stałą łączność z T-wami Czerwonego Krzyża w innych krajach, począwszy od głównego i najstarszego ogniska Czerw. Krzyża — Komitetu Międzynarodowego Czerwonego Krzyża. Otrzymujemy sprawozdania z działalności Czerwonego Krzyża w Anglji, Francji, Belgji, Włoszech, Hiszpanji, Portugalji, Niemczech, Szwecji, Norwegji, Danji, Serbji, Bułgarji, Ameryki, Chin, Japonji i t. d.

Jesteśmy w kontakcie i z Dalekim Wschodem. Oddziały PTCK. utworzone w Charbinie i Władywostoku, rozwinęły bardzo dodatnią akcję humanitarną, a szczególnie Oddział w Charbinie, który posiadał korzystające z rozgłośnej sławy laboratorjum Pasteurowskie. Delegatka PTCK. p. Krystynowa Ostrowska — roztaczała opiekę swą nad polakami w Syberji, lecz z działalności jej mamy bardzo pobieżne sprawozdanie, otrzymywaliśmy je w różnych czasach od pani Ostrowskiej i osób, które wróciły z Syberji, — jesteśmy w oczekiwaniu rzeczowego, wyczerpującego sprawozdania hr. Ostrowskiej.

Pol. T-wo Czerw. Krzyża ma swych delegatów w Ameryce, a mianowicie w Chicago p. Ścibora-Marchockiego i p. Karszo-Siedlewską. Działalność tej ostatniej nie dała znacznych rezultatów. P. Scibor-Marchocki rozwinął akcję swą nadzwyczaj pomyślnie, a ofiarną, energiczną, obywatelską pracą zjednał dużo życzliwych dla PTCK i zaopatrzył nasze Towarzystwo w znaczne sumy pieniężne. Z pośród osób i stowarzyszeń, które wspomagały p. Ścibor-Marchockiego notuje on, jako zasługujący na szczedólną wdzięczność „Związek Polski“ Palatine w Chicago, który przyczynił się do wydatnych rezultatów zbiórki, redagując nawet w tym celu specjalne pisemko, nawołujące do zapisywania się na członków PTCK i składania ofiar.

Wydział Narodowy w Ameryce i Poselstwo Polskie, wraz z Konsulatami złożyli dowody wielkiej ofiarnej pracy, celem zbierania środków na rzecz PTCK., odezwy Poselslwa znalazły posłuch śród rodaków naszych w Ameryce i ofiarny ruch obficie zasilił naszą kasę. Otrzymywaliśmy ofiary od poszczególnych osób, Związków, Stowarzyszeń, z tych należy osobliwie podkreślić działalność Sokołów polskich, p. Dangla, p. Kolacińskiego i t. d. — Z wielkim żalem musimy zaznaczyć, że akcja ta

została w grudniu r. z. przez Poselstwo Polskie wstrzymana i ofiarność rodaków naszych skierowana do wspomożenia akcji Hoovera — pomocy dzieciom.

Pótrzeby nasze jednak rosną z każdym dniem, a szereg rozpoczętych wielkich agend wymaga i odpowiednich środków, które może nam dać tylko wydatna pomoc rodaków naszych zamieszkałych w Ameryce, w kraju, który najmniej ucierpiał przez wojnę. Zwróciliśmy się w tym celu do posła Lubomirskiego z szczegółowym motywowanem pismem, udowadniającym konieczność wznowienia tej akcji, która ma być uzgodnioną z przepisami prawnopaństwowemi kraju i podjęta za zgodą Narodowego Czerwonego Krzyża Amerykańskiego. Uważamy również za konieczne wydelegowanie do Ameryki jednego z członków Zarządu PTCK., który wyjednawszy uprzednio poparcie miejscowych działaczy Amerykańskiego Czerwonego Krzyża w Europie (Olds, Henderson, Barge i t. d.), wstawiennictwo b. Delegatów Ligi Czerw. Krzyża Pp. W. i A. Boyden, uzyskał zezwolenie Centralnego Zarządu Amerykańskiego Czerwonego Krzyża na wznowienie akcji, rozpoczął ją w porozumieniu z Poselstwem Polskiem, Rządem St. Zjedn. Ameryki, przedstawicielami wszystkich stronnictw polskich i prasy.

Akcja ta jest niezbędna i z tego powodu, że Misja Amerykańskiego Czerw. Krzyża, która tyle pomagała, naszemu T-wu, armji i społeczeństwu, dziś zwróciła swą działalność ku niesieniu pomocy wyłącznie dzieciom.

Oprócz Amerykańskiego Czerw. Krzyża otrzymywaliśmy znaczne świadczenia od Ligi Tow. Czerw. Krzyża bezpośrednio i za jej pośrednictwem od różnych państw i obcokrajowych Stowarzyszeń Czerwonego Krzyża.

W osobach przedstawicieli Ligi Czerwonych Krzyży w Polsce Pp. W. i A. Boyden mieliśmy wielkich i szczerych przyjaciół. Nie zostaną nigdy zapomniane nazwiska działaczy Misji Amerykańskiego Czerwonego Krzyża w Polsce: Pułkownik Boyley, Chesley, Snively, Mollera, Taylora i szeregu innych. Zapisali oni czynami swemi jasną kartę dziejową ku wiecznej pamięci i czci ludzkości.

Z innych obcokrajowych Misji humanitarnych, działających w Polsce, łączą nas bliższe stosunki z Misją Metodystów, Society of Friends; Y.M.C.A. rozwija swą działalność samodzielnie, Y.M.C.A. działa w ścisłem porozumieniu z wojskiem, Joint Distribution Committee pracę swą wyłącznie zwraca ku pomocy ludności żydowskiej.

W Warszawie pracuje Tymcz. Delegat b. Rosyjsk. Czerw. Krzyża, który roztacza opiekę nad ludnością rosyjską, P.T.C.K. nie uznaje b. Rosyjskiego Czerwonego Krzyża oficjalnie, lecz ze względu na prowadzoną przez Delegata akcję humanitarną, zachowuje stosunek przychylny, takiż stosunek zachowuje P. T. C. K. i do przedstawicieli Ukraińskiego Czerwonego Krzyża, również nie uznając go oficjalnie.

W sprawach repatrjacji jeńców, uchodźców i zakładników z ramienia Czerwonego Krzyża Rosji Sowieckiej, zgodnie z umową zawartą w Berlinie przez p. E. Zaleskiego z Cz. Krz. Ros. Sowieckiej—występuje p. Sempołowska.

Z placówek naszych zagranicznych zasługuje na specjalną uwagę działalność Delegata naszego w Szwajcarji p. profesora K. Laskowskiego, — dzięki jego pośrednictwu załatwiane były bardzo aktualne sprawy statutowe, uznanie P.T.C.K. przez Komitet Międzynar. Czerw. Krzyża. Również wpływom i staraniom p. Laskowskiego zawdzięczamy zażegnanie zatargu Rządu naszego z Międzynarodowym Komitetem Czerwonego Krzyża, zatargu wynikłego z powodu działalności jednego z delegatów Komit. Międz. Czerwonego Krzyża w Polsce. P. Laskowskiemu zawdzięczamy zachowanie ścisłego kontaktu, jak z Międzynarodowym Komitetem Czerwonego Krzyża, tak i Komitetem Ligi Czerw. Krzyża w Genewie.

We Francji reprezentuje Polski Czerwony Krzyż hr. Feliksowa Plater-Zyberkowa, działalności jej Polskie T-wo Czerwonego Krzyża zawdzięcza znaczne wpływy pieniężne i przychylne usposobienie społeczeństwa Francuskiego i rodaków naszych we Francji. Inspirowany przez p. Plater Konsulat Pol-

ski w Strasburgu stworzył Komitet pomocy dla Polsk. T-wa Czerw. Krzyża, akcja tego Komitetu dała około 30.000 fr. dla Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża. Bardzo czynny i obywatelski udział w tej sprawie przyjęli przemysłowcy w Mülhosie pp. Burchart i Weiss. W Londynie powstała expozytura P.T. C.K., zajmowała się akcją żona b. naszego posla ks. Sapieżyna. Po jej wyjeździe zgodził się przyjąć obowiązki, tymczasowego Vice-Prezesa Lord Treoven. Istnieje projekt przysłania do Polski kolumn dezynfekcyjnych. W sprawie tej zwrócił się już do nas Lord Treowen. W odpowiedzi zaznaczyliśmy wielką potrzebę tych instalacji w Polsce i wdzięczność za uskutecznienie tego projektu.

W Danji zorganizowany został Komitet Pomocy dla Polski przy Konsulacie Polskim. Dzięki energicznej postawie naszego Konsula p. Bilińskiego, wieść o Komitecie doszła do najdalszych zakątków Danji, gdzie tylko zamieszkują nasi rodacy. Wszyscy rozpoczęli składać ofiary, a w tym rzędzie i najbiedniejsi składali dzienny swój zarobek. Za zebraną z tych ofiar sumę, zakupione zostały przedmioty pierwszej potrzeby i opatrunki i t. p., firmy handlowe zrobiły wielkie ustępstwa, wszystko zostało dostarczone i oddane Polskiemu T-wu Czerw. Krzyża, za wyjątkiem gazy, która w większej ilości wysłana do Polski zaginęła. Następnie powstał drugi Komitet Pomocy dla Polski, przy Poselstwie Polskiem w Kopenhadze, do Komitetu weszli przedstawiciele Rządu, dyplomacji, nauki i t. d. Z ofiar zebranych przez Komitet, utworzony został szpital w zespole duńskich lekarzy, sióstr i t. d. szpital pracował w Dęblinie i obecnie został przekazany P.T.C.K. Nadzwyczajne rezultaty osiągnięte przez Komitet zawdzięczamy pracy p. posła Dzieduszyckiego, jego żony i zespołu współpracowników.

Szwecja przysłała do Polski szpital epidemiczny, który dzielnie pracował w Mińsku i okolicach. Personelowi medycznemu tego szpitala zawdzieczamy przygotowanie wykwalifikowanych dezynfektorów i sióstr do szpitali epidemicznych.

W Szwecji zawiązał się również Komitet Pomocy dla Polski który zebrał i przesłał do Polski zapasy ubrań, żywności i butów. Komitet szwedzki Pomocy Dzieciom zaopatrzył dwukrotnie różne ochronki w Polsce w ubranie, produkty żywnościowe i t. d., Komitet Pomocy dla Polski w Norwegji zaopatrzył w tran, tłuszcz i t. d.

W Belgji został zorganizowany Komitet niesienia Pomocy Polsk. T-wu Czerw. Krzyża, noszący nazwę „Pro Polonja“. Wyekwipowany przez ten Komitet pociąg i szpital pod kierownictwem lekarzy belgijczyków w zespole służby sanitarnej i sióstr przybył w październiku do Polski i rozpoczął pracę w Brześciu Litewskim. Misja Belgijska w Polsce zorganizowała raut, sumy zebrane, zostały doręczone PTCK., celem utworzenia w Brześciu schroniska dla sierot imienia „Królowej Belgijskiej Elżbiety“. Do sum zebranych z rautu, przedstawiciele Belgijskiego Czerwonego Krzyża złożyli do kasy PTCK jeszcze 675.000 m. p, a razem na ten cel została przeznaczona suma 900.000 mk. polskich. Obecnie Belgowie przekazali szpital i ochronę PTCK.

Delegat Komitetu Międzynarodowego Czerwonego Krzyża w Polsce p. Wiktor Gloor jest jednocześnie przedstawicielem Międzynarodowego Komitetu pomocy Dzieciom, prowadzi nadzwyczaj obywatelską, ofiarną akcję na tym polu. Sprowadzone zostały przez p. Gloora produkty żywnościowe, ubranie, obuwie, bielizna i z tego zaopatrzono około 40,000 dzieci, umieszczonych w ochronkach Kongresówki, Poznańskiego i Małopolski.

Szef Misji Sanitarnej przy Misji wojskowej francuskiej p. Gauthier przekazał zapasy bielizny i opatrunków do szpitali Czerwonego Krzyża na Smolnej, w Grochowie, Kowlu, Łucku i Słonimie jakoteż i do centralnej składnicy PTCK.

Dyrektor Działu Organizacyjnego Ligi Tow. Czerw. Krzyża p. Donald Brown. oświadczył o danym zarządzeniu do p. Howlett, kierownika składnicy w Grudziądzu o przeznaczeniu dla Polskiego T-wa Czerw. Krzyża z tych skła-

dów 5000 kompletów bielizny i 2500 par gumowych rękawiczek.

Tak się przedstawia w krótkim zarysie stosunek P.T.C.K. do obco-krajowych instytucji humanitarno-społecznych, działających, tak na terenie Polski, jak i poza jej granicmi, oraz do delegatów naszych i przedstawicielstw polskich zagranicą, w dziedzinie tej są poważne braki, które winny być w możliwie krótkim czasie usunięte i cała akcja objęta jednym ściśle opracowanym planem, przeprowadzanym w duchu obywatelskim w poczuciu wielkiej odpowiedzialności za twórczą pracę budownictwa Polski.

*

* *

W uzupełnieniu powyższego sprawozdania należy dodać słów parę o misjach PTCK zagranicą.

W lutym 1920 r. odbyło się w Genewie pierwsze Walne Zgromadzenie Ligi Tow. Czerw. Krzyża. Komitet Główny wydelegował na Zgromadzenie to w charakterze delegatów pp. ordynatową H. Bisping, prof. Laskowskiego, d-ra L. Meissnera i d-ra J. Zawadzkiego. Referaty przygotowane przez tego ostatniego odczytali: p. Bispingowa „O organizacji PTCK“ dr. Meissner „O pomocy dzieciom, dr. J Zawadzki „O durze wysypkowym w Polsce“. Referaty te zainteresowały Zgromadzenie i wynikiem ich była uchwała dopomożenia Polsce zarówno przez Ligę Tow. Cz. K. jak i przez Ligę Narodów. Odtąd zaczęły wpływać miljonowe dary z zagranicy, dzięki czemu działalność PTCK. mogła rozwinąć się należycie.

We wrześniu 1920 roku odbył się w Brukseli Zjazd poświęcony inwalidom wojennym, na którym reprezentował T-wo prof. L. Kryński.

W marcu 1921 r. odbyła się X konferencja Tow. Cz. Krzyża w Genewie. Na Zjazd ten Komitet wydelegował jen. J. Hallera, p. ord. Bisping, prof. Laskowskiego, i d-ra J. Zawadzkiego. Prezes Towarzystwa jen. Haller nie mógł wyjechać, reprezentowali więc T-wo trzej ostatni delegaci.

Na Konferencji tej rozdane były następujące referaty:

1) ord. Bisping „O ochronie godła Cz. Krzyża.

2) p. Jankowski „Czerwony Krzyż w czasie okupacji.

3) Dr. J. Zawadzki „Sprawozdanie z działalności PTCK.“

4) dr. J. Zawadzki „Organizacja Międzyn. T-wa Cz. Krzyża“.

5) dr. J. Zawadzki „Czerwony Krzyż w wojnie domowej.“

Referaty te posłużyły do zredagowania ostatecznych uchwał Konferencji. Na jednocześnie odbywającej się Konferencji w sprawie opieki nad dziećmi reprezentowała PTCK. p. ordynatowa Bisping.

Szczegółowe sprawozdania delegatów były drukowane w czasopiśmie Czerwony Krzyż w №№ 6 i 7, 1920 r. i № 8 1921 r.

WYDZIAŁ LEKARSKI.

Wydział lekarski został zorganizowany w maju 1919 roku. Początkowo utworzono radę lekarską, której przewodniczył członek Kom. Gł. prof. L. Kryński, do składu zaś rady należeli członkowie Komitetu dr. Borzymowski, dr. J. Zawadzki oraz zaproszeni dr. Ciechomski, Starkiewicz, Skowroński.

W październiku 1919 roku kierownictwo objął w charakterze inspektora dr. Borzymowski, a w sierpniu 1920 r. dr. Śmiechowski. Obowiązki inspektora i zastępcy spełniał w dalszym ciągu dr. Borzymowski, a nadto pracowali drzy Zakrzewski i Torchalski.

W czerwcu 1920 r. uzależniono od wydziału lekarskiego sekcję sióstr Cz. Krzyża, a od października 1919 roku każda siostra była kwalifikowana uprzednio przez wydział lekarski.

Wydział organizował kursy dla sanitarjuszek, kursy dla dezynfektorów, opracowywał plany szpitali, czołówek i innych formacji sanitarnych, czuwał nad sprawnością jednostek sanitarnych i przedstawiał personel ich lekarski do zatwierdzenia Zarządowi.

WYKAZ DZIAŁALNOŚCI
Instytucji Pol. T-wa Czerw. Krz. Czynnych w czasie wojny Polsko-Bolszewickiej 1919 r. — 1920 r.

I. Szpitale frontowe.
II. Szpitale Krajowe.
III. Sanatorja i Ochrony.
IV. Pociągi sanitarne, czołówki transportowe, transporty wodne, kompanje sanitarne.
V. Patrole chirurgiczne.
VI. Zakłady kąpielowe, kolumny dezynfekcyjne i kąpielowe.
VII. Stacje zborne i Ambulatorja.
VIII. Pomoc dentystyczna.
IX. Apteka i Pracownia.
X. Punkty opatrunkowo-żywnościowe, herbaciarnie, kantyny, domy noclegowe.

I. Szpitale Frontowe.

1. Szpital Polowy Nr. 1 fundacji „Rolników Polskich“ pow. Kutnowskiego czynny był od 1 marca 1919 r. Zorganizowany został jeszcze przed ukonstytuowaniem się Pol. Czerw. Krzyża, przy pomocy Polskiego Komitetu Pomocy Sanitarnej. Szpital ten posiada 100 łóżek chirurgicznych, 1 czerwca 1919 r. złączono z nim czołówkę „Zamojską“ transportową. Oprócz pomocy chirurgicznej szpital udzielał także pomocy dentystycznej. Szpital działał stale na froncie Południowo-Wschodnim, często zmieniając miejsce pobytu. Był we Włodzimierzu-Wołyńskim, Podhajcach, Kopyczyńcach, Zbarażu, Czortkowie, Płoskirowie i Brodach. Naczelnym lekarzem od początku był dr. Lilpop.

Dnia 10 marca 1919 r. szpital wyruszył na front (w składzie: Pełnomocnik Czerw. Krzyża przy szpitalu Ks. L. Czetwertyński, naczelny lekarz Dr. W. Lilpop, dwuch lekarzy, 6 sióstr, 15 sanitarjuszy, 12 taborowych, 42 konie, 15 wozów i t. p.) z przeznaczeniem do Brześcia Litewskiego i przydziałem do Dywizji Podlaskiej. Tam stopniowo rozwinął się do 200 łóżek chrurgicznych i wewnętrznych z gabinetem dentystycznym i funkcjonował do dn. 21 maja 1919 r. W ciągu tego czasu przez szpital przeszło 370 chorych.

Przeniesiony do Włodzimierza Wołyńskiego czynny był tam od 26 maja do 26 czerwca 1919 r. jako szpital etapowy (169 chorych). Dnia 24 czerwca 1919 r. została przydzielona do szpitala czołówka „Zamojska“ w składzie 6 wozów i 14 koni jako transport. Dnia 26 czerwca 1919 r. szpital został oddany do dyspozycji Szefa Sanitarnego Dowódcy Frontu Południowo-Wschodniego i wyrusza na front galicyjski przez Lwów. Dnia 15 lipca 1919 r. zainstalowany w Podhajcach czynny był tam do dnia 16 lipca jako szpital polowy III-ej Dywizji Leg. i miał 280 chorych. Dnia 16 lipca 1919 roku na 300 łóżek chirurgicznych, wewnętrznych i zakaźnych, i funkcjonuje tam do 5 października 1919 r. (996 chorych). Dnia 26 sierpnia 1919 r. przydzielony do V-ej dywzji piechoty jako polowy szpital dywizyjny. Dnia 6 października 1919 r. przeniesiony wraz z Dywizją do Zbaraża, gdzie z powodu zachorowań na tyfus plamisty sióstr personelu stoi w kontumacji do 28 października 1919 r. Czynny od tej daty jako szpital chirurg. wewnętrzny i zakaźny na 100 łóżek do 13 lutego 1920 r. (chorych 654).

Z rozpoczęciem ofensywy V-ej Dywizji Piechoty przeniesiony do Frydrychówki koło Podwołoczysk (transport końmi) rozwija się tu przejściowo (13 lutego 1920 r. do 24 lutego 1920 r. 4 chorych), 26 lutego rozwija się w Płoskirowie jako szpital chirurgiczny na 200 łóżek. Do dnia 22 kwietnia 1920 r. przez szpital przechodzi 879 chorych.

Od ostatniego terminu szpital posuwa się wraz z ofensywą na Ukrainę, pozostając nadal przy V-ej dywizji piechoty. Dnia 23 kwietnia 1920 r. odmarsz z Płoskirowa transportem kołowym drogą na Międzybórz, Latyczów, Lityn, Winnicę do Niemirowa, gdzie instaluje się jako szpital chirurg. i epidemiczny na 200 łóżek. Od Międzyborza wydziela czołówkę z 1 lekarzem i 2 siostrami, która idąc bezpośrednio za linią bojową udziela pierwszej pomocy rannym. Dnia 12 maja 1920 r. szpital przyjmuje już chorych w Niemirowie i funkcjonuje tu do 12 czerwca (480 chorych). Dnia 25 maja zostaje przydzielonym do 18-ej Dywizji Piechoty, a dnia

13 czerwca rozpoczyna odwrót z Ukrainy. Wracając tą samą drogą rozwija się w Międzyborzu i funkcjonuje tu od 20 czerwca do 27 czerwca (180 chorych). Stąd rozpoczyna się dalszy bardzo uciążliwy odwrót wciąż drogą kołową na Staro-Konstantynów, Krzemieniec, Radziwiłów. W czasie postoju w Radziwiłowie wydziela z siebie czołówkę kolejową wraz z 1 lekarzem i 2 siostrami, która zwozi rannych z okolicy Dubna. (12—16/VII 279 chorych). W dalszym odwrocie rozwija się w Busku (od 18 do 22 lipca 1 chory). Dnia 22 lipca odwrót do Winnik pod Lwowem.

Wobec odejścia 18 Dywizji Piechoty na inny front następuje przydział do Szefostwa Sanitarnego VI-ej armii dnia 26 lipca. Dnia 27 lipca dalszy odwrót marszem do Mikołajewa (dn. 4 sierpnia przemarsz na front do Kurowic, gdzie szpital rozwija się (chorych 0). Dnia 9 sierpnia odmarsz do Winnik, gdzie znowu szpital rozwija się i funkcjonuje do 17 sierpnia (26 chorych). Dnia 18 sierpnia odmarsz do Przemyśla, bezczynny postój tam do dn. 12 września. Dnia 12 września odjazd koleją do Winnik, gdzie szpital urządza się jako przyfrontowy chirurgiczny i wewnętrzny. Funkcjonuje tu do dnia 2 października (113 chorych). Dnia 4 października przeniesiony do Brodów, gdzie z powodu braku lokalu rozwija się początkowo na 60 łóżek, później na 120. Do dnia 1 stycznia było chorych 540.

Ogółem przez cały okres sprawozdawczy przeszło przez szpital 54 oficerów, 4914 szeregowców i jeńców, co daje ogółem dni szpitalnych 36,928, w tem 1461 chirurg., 1089 zakaźnych, 2418 wewnętrznych i innych chorób.

Wykonane zabiegi operacyjne: 92 operacji dużych, 191 operacji małych.

Ambulatorjum lekarskie: 6260 porad.

Ambulatorjum dentystyczne: 5262 wizyty, 2302 plomby, 560 eksracji.

Zejścia śmiertelne: 76 żołnierzy i jeńców.

Pobrane zaliczki z PTCK. w roku 1919 (10 mies.) 249.443 marki; w roku 1920 (12 mies.) 1.225.333 marki 75 fen.

Ogółem pobrano do dnia 1 stycznia 1921 r. 1.474,776 marek 75 fen.

W przemarszach drogą kołową szpital przeszedł ogółem 1.437 kilometrów w ciągu 43 dni.

Koleją żelazną szpital był w drodze w ciągu 13 dni i przejechał 920 kilometrów.

Militaryzacja szpitala rozpoczęła się w końcu maja 1920 r., ale do końca okresu sprawozdawczego nie jest ostatecznie przeprowadzoną. Znaczna część personelu nadal pozostaje na żołdzie Czrwonego Krzyża (urzędn., pielęgniarki, personel sanitarny i taborowy), rachunkowość i prowiantura nie uległy zmianie. Raporty ruchu chorych dekadowe i miesięczne, sprawozdania kasowe, prowiantowe i t. p. były przesyłane w terminach przepisanych do pełnomocnika PTCK. przy VI-ej armji.

2. **Szpital 202 w Mińsku** na 150 łóżek miał być początkowo oto-laryngologiczny, następnie został wewnętrznym, a w czasie 1-ej ofensywy bolszewickiej w maju 1920 r. został chirurgicznym i rozszerzono go wówczas na 200 łóżek. Wydział Lekarski dla wzmocnienia pomocy chirurgicznej wysyłał po kolei z Warszawy chirurgów Dra Ciechomskiego i Dr. Latkowskiego. Naczelnym Lekarzem szpitala był Dr. Jelec. W czasie ofensywy sierpniowej szpital ten uległ zupełnemu zniszczeniu, nikt jednak z chorych i z personelu nie ucierpiał.

Od dnia 26/XI 1919 r. do 26/XII 1919 r. było wojskowych 379 w tem: chirurg. żołnierzy 83 lekko rannych oficerów 1, chorych oficerów 7 i chorych żołnierzy 348.

Wypisało się wojskowych 279 w tem: chirurg. żołnierzy 20, chorych oficerów 2, chorych żołnierzy 257.

Pozostało 100 wojskowych w tem: chirurg. żołnierzy 3, lekko rannych oficerów 1, chorych oficerów 5, chorych żołnierzy 91.

Ludności cywilnej było 40, wypisało się 33, umarło 1, pozostało się 6.

Od dnia 15/I 1920 r. do dnia 25/VII 1920 r. było wojskowych 963 w tem:

ciężko rannych 176, lekko rannych 352, chorych 435.

Wypisało się 772 wojsk. w tem: ciężko rannych 138, lekko rannych 325, chorych 309.

Pozostało 179 wojskowych w tem: ciężko rannych 38, lekko rannych 27, chorych 126.

Ludności cywilnej było 84, wypisało się 48, umarło 5 (5,9%), pozostało się 31 osób.

3. **Szpital Epidemiczny Nr. 203 w Łunińcu.** Działał początkowo w Łunińcu, mając 150, następnie 200 i 250 łóżek. W czasie ofensywy sierpniowej szpital przeniesiono do Łodzi, jako szpital Epdemiczny Nr. 1 w Łodzi, gdzie był czynnym początkowo na 400, a następnie na 200 łóżek. W październiku 1920 r. przeniesiono go do Kowla, gdzie działał jako szpital Czerwonego Krzyża Etapowy Nr. 23. Lekarzem Naczelnym od początku był mjr. Dr. Jurow.

Od dnia 25/X 1919 r. do dnia 27/XII 1919 r. było wojskowych chorych infekcyjnych 445 w tem: 2 oficerów 443 żołnierzy. Wypisało się 331 wojsk. w tem: 2 oficerów, 329 żołnierzy. Umarło 10 żołnierzy (2,2%). Pozostało 104 żołnierzy.

Ludności cywilnej było 62, wypisało się 49, umarło 4 osoby (6,2%), pozostało 19 osób.

Od dnia 3/IV 1920 r. do dnia 19/VI 1920 r. było wojskowych infekcyjnych 1019 w tem: 11 oficerów, 1008 żołnierzy.

Wypisało się 880 wojskowych w tem: 5 oficerów, 875 żołnierzy.

Umarło 28 żołnierzy 2,7%).

Pozostało 111 wojskowych w tem: 6 oficerów, 105 żołnierzy.

Ludności cywilnej było 105, wypisało się 93, umarło 1, pozostało 10 osób.

4. **Szpital Czerwonego Krzyża w Słucku** został zorganizowany przez Miejscowy Oddział Czerwonego Krzyża przy pomocy Zarządu Głównego na 10 łóżek. W czasie ofensywy sierpniowej ewakuowany został do Gniewa na Pomorzu.

5. **Szpital Nr. 3 w Dubnie** czynny był od 16/VIII 1919 r. zorganizowany na 30 łóżek, jako chirurgiczny pod kierunkiem Dra Niewiarowskiego, który inwentarz ewakuował do Warszawy w czasie ofensywy sierpniowej. Od dn. 1/VII do 31/XII 1919 r. było 4653 dni szpitalnych.

6. **Szpital Polowy w Łucku** zorganizowany został jako chirurgiczno-wewnętrzny przez Oddział Miejscowy, działał od 10/VI 1919 r. początkowo na 50, następnie na 115 łóżek, wreszcie jako oficerski Oddział na 25 łóżek. Lekarzem naczelnym był Dr. Miłaszewski. W czasie ofensywy inwentarz zginął. Od dn. 1/VII do 31/XII 1919 r. było 4758 dni szpitalnych.

Od dnia 31/X do 30/XI 1919 r. było chorych 26 w tem: zakaźnych 5, wewnętrznych 8, chirurgicznych 11, wenerycznych 1, chorób ucha 1.

Wypisało się 18 w tem: zakaźnych 3, wewnętrznych 6, chirurgicznych 8, chorób ucha 1.

Pozostało 8 w tem: zakaźnych 2, wewnętrznych 2, chirurg. 3, wenerycznych 1.

Od dnia 1/II 1920 r. do 31/III 1920 r. było wojskowych chorych i rannych 12. Wypisało 10, pozostało 2 wojskowych.

Ludności cywilnej było 5 osób, wypisało się 3 osoby, pozostało 2.

W ciągu marca wykonano operacji 5, opatrunków małych 96, dużych 34.

7. **Szpital Wewnętrzny w Kobryniu** na 20 łóżek zorganizowało Koło Polek, działał od 15/VII 1919 r. do 1/XII 1919 r.

8. **Szpital Nr. 301 w Jaworznie** na 70 łóżek czynny był od 25/IX 19. do 1/XI 1919 r. W czasie powstania na Śląsku Cieszyńskim, w listopadzie w 1919 r. skierowany został do Zahacia.

Od 27/IX do 31/X było 85 wojskowych w tem: 1 ciężko ranny, 1 lekko ranny, chorych 83.

Wypisało się wojskowych 79 w tem: 1 ciężko ranny, 1 lekko ranny, chorych 77.

Umarło 3 żołnierzy 3.5%).

Pozostało 3 chorych żołnierzy.

Cywilnych było 5, wypisało się 5.

9. **Szpital Nr. 207 Epidemiczny w Zahaciu** powstał ze szpitala w Ja-

worznie, działał w Zahaciu od 1 listopada 1919 r. do ofensywy bolszewickiej w maju 1920 r. i wówczas ewakuowany był do Modlina i Warszawy, gdzie wszedł w skład Szpitala Epidemicznego Nr. 4 w Grochowie. Naczelnym Lekarzem Szpitala był Dr. Torchalski.

10. **Epidemiczny Szpital Szwedzki w Mińsku** na 150 łóżek, przybył do Mińska razem z Misją Szwedzką, zapoczątkował w Polsce dezynfekcję kwasem pruskim. Szpital ten w czasie ofensywy lipcowej ewakuowany był do Łodzi, gdzie rozwinął się na 250 łóżek i działał jako szpital epidemiczny Nr. 2 Łódź. Z Łodzi szpital ten skierowany do Łomży, w listopadzie 1920 r. Naczelnym Lekarzem był Doktór Badmajew w Mińsku i Łodzi, a mjr. Sawczyński w Łomży.

Łódź Nr. 2 od dnia 28/VIII 1920 r. do dnia 9/X 1920 było chorych infekcyjnych żołnierzy 333. Wypisało się żołnierzy 327, umarło 6—1,8%). Pozostało wojskowych 10.

Ludności cywilnej było 10-u, wypisało się 8-u, umarło 2-ch.

Łomża Nr. 2 od dnia 1/XI 1920 r. do 25/XII było chorych żołnierzy 181. Wypisało się żołnierzy 101, umarło 4-ch (2,2%), pozostało 76 żołnierzy.

Ludności cywilnej było 85, wypisało się 29, umarło 5-ciu (5,8%), pozostało 51.

11. **Szpital Wewnętrzny w Równem** przeszedł do PTCK., jako szpital były Rówieńskiej Obszczyzny na 50 łóżek. Naczelnym Lekarzem był Dr. Piotrowski. W czasie ofensywy lipcowej pozostawał w Równem, a po wkroczeniu ponownem wojsk polskich do Równego znowu działał jako szpital Pol. Czerw. Krzyża. Lekarzem Naczelnym jest obecnie Dr. Kopyłow.

12. **Szpital Epidemiczny Kowel** zorganizowany był w maju w 1920 r. W porozumieniu z Nadzw. Nacz. Komisarzem prof. Godlewskim na 100 łóżek. Szpital ten skierowany do Kowla, a następnie w czasie ofensywy lipcowej ewakuowany do Częstochowy przez Lublin — Warszawa. W Częstochowie działał do października 1920 r., następnie skierowany został do Łucka, gdzie dotąd jest czynny. Lekarzem naczelnym był por. Tyszkiewicz i Uszycki.

Od dnia 13/VI 1920 r. było chorych 72 w tem: na dur plamisty 28, na dur powrotny 23, djagnoza nie wyjaśniona 9, ospa wietrzna 1, malarja 3, reumatyzm 1, dezynterja 7.

Wypisało się 25 chorych w tem: na dur plamisty 9, na dur powrotny 9, djagnoza niewyjaśniona 4, ospa wietrzna 1, malarja 1, reumatyzm 1.

Umarło 2-ch na dur plamisty i 1 na dur powrotny (2,7%) p.

Pozostało 45.

Częstochowa, szpital epidemiczny, od dnia 22/VIII do 29/IX r. było chorych 226. Wypisało się 205, umarło 3 (1,3%) pozostało 18.

13. **Szpital Epidemiczny Nr. 4 4.** Zorganizowany razem z poprzednim w maju 1920 w porozumieniu z N. N. Kom. na 100 łóżek, skierowany został nasamprzód do Ihumenia, skąd w kilka godzin musiał się cofać, z powodu ofensywy majowej; z Ihumenia przejechał do Kojdanowa, skąd po tygodniu musiał się cofnąć do Częstochowy. W Częstochowie działał do października 1920 r. i stamtąd wysłany został do Słonima, gdzie dotąd jest czynnym na 200 łóżek. Lekarzem naczelnym był ppor. Dr. Roguski.

14. **Szpital epidemiczny w Świrze,** był zorganizowany razem z dwoma poprzednimi w maju 1920 r.; po paromiesięcznym pobycie w Świrze musiał cofnąć się do Modlina, skąd wysłano go razem ze szpitalem Nr. 207 (z Zahacia) do Warszawy dla utworzenia dużego epidemicznego szpitala Nr. 4 w Grochowie (Warszawa). Lekarzem Naczelnym była Dr. Ratyńska.

15. **Szpital Oczny Nr. 205 w Wilnie** na 50 łóżek, zorganizowany w porozumieniu z Tow. Św. Józefa. W czasie ofensywy lipcowej cofnął się do Modlina, a następnie z powrotem do Wilna. Lekarzem Naczelnym był Dr. Hłasko.

II. SZPITALE KRAJOWE.

1. **Szpital Czerw. Krzyża Nr. 1 w Warszawie** na ul. Smolnej, zorganizowany był przez Ros. Czerw. Krzyż.

w 1915 r. przeszedł do Polskiego Komitetu Pomocy Sanitarnej, a w 1919 r. do Polskiego Cezrwonego Krzyża. Szpital liczy 450 łóżek, posiada oddziały: chirurgiczny, wewnętrzny, a od październnika 1920 r. pracownię anatomo-patologiczną i bakterjologiczną. Lekarzem naczelnym był Dr. Dobrowolski, płk. Gorczycki i płk. Grodecki.

Od dn. 31/XII 1919 r. do dn. 31/XII 1920 r. było chorych: 6453 w tem: na choroby zakaźne ostre 697, choroby przewlekłe 282, choroby weneryczne 31, choroby płucne 810, choroby narządów krążenia 73, choroby jamy ustnej gardła i przełyku, choroby żołądka jelit i gruczołów pokarmowych, 348 zapaleń i miedniczek nerkowych, inne choroby układu moczo-płciowego niespecyficzne 131, choroby skórne: świerzba, parch, inne choroby skórne 386, choroby stawów, kości i mięśni (gościec stawowy, choroby stawów) 512, urazy: 2346, choroby uszu 61, choroby oczu (jaglica i inne) 25, choroby nerwowe i umysłowe 165, choroby przemiany materji i wydzielania wewnętrznego 197, zatrucia 6, przepukliny brzuszne 151, inne choroby niewymienione poprzednio 180, w obserwacji z gorączką i bez gorączki 52.

Wyzdrowiało 3963 chorych w tem: na choroby zakaźne ostre 419, choroby przewlekłe 175, choroby weneryczne 6, choroby płucne 545, choroba narządów krążenia 44, choroby jamy ustnej gardła i przełyku 253, zapalenia nerek i miedniczek nerkowych 90, choroby skórne 307, choroby stawów, kości i mięśni 305, urazy 1269, choroby uszne 12, choroby oczu 9, choroby nerwowe i umysłowe 108, choroby przemiany materji i wydzielania wewnętrznego 142, zatrucia 5, przepukliny brzuszne 122, inne choroby 113, w obserwacji z gorączką i bez gorączki 39.

Przeniesiono 2018 chorych w tem: choroby zakaźne ostre 223, choroby przewlekłe 80, choroby weneryczne 14, choroby płucne 231, choroby narządów krążenia 24, choroby jamy ustnej gardła i przełyku 82, zapalenia nerek i miedniczek nerkowych 29, choroby skórne 71, choroby stawów, kości i mięśni 175, urazy 841, choroby uszu 46, choroby oczu 16, choroby nerwowe i umysłowe 50, choroby przemiany materji i wydzielania wewnętrznego 54, zatrucia 1, przepukliny brzuszne 23, inne choroby 47, w obserwacji z gorączką i bez gorączki 11.

Zmarło 161 chorych (2,3%)w tem: choroby zakaźne ostre 8, choroby przewlekłe 11, choroby weneryczne 7, choroby płucne 18, choroby narządów krążenia 1, choroby jamy ustnej, gardła i przełyku 4, zapalenie nerek i miedniczek nerkowych 4, choroby stawów kości i mięśni 3, urazy 101, choroby uszu 1, choroby nerwowe i umysłowe 1, choroby przemiany materji i wydzielania wewnętrznego 1, inne choroby 1.

Pozostało 311 chorych w tem: na choroby zakaźne ostre 47, choroby przewlekłe 16, choroby weneryczne 4, choroby płucne 16, choroby narządów krążenia 4, choroby jamy ustnej, gardła i przełyku 9, zapalenie nerek i miedniczek nerkowych 8, choroby skórne 8, choroby stawów, kości i mięśni 29, urazy 135, choroby uszu 2, choroby nerwowe i umysłowe 6, przepukliny brzuszne 6, inne choroby 19, w obserwacji z gorączką i bez gorączki 2.

Operacji dokonano w ciągu 1920 r. 665.

2. Szpital Nr. 2 w Warszawie przy ul. Dobrej na 250 łóżek, t. zw. Angielski, został utworzony z funduszów zaofiarowanych przez Rząd Angielski i Angielski Czerwony Krzyż w czerwcu 1920 r. Początkowo był przeznaczony do Baranowicz. Umieszczony był w Warszawie na ul. Dobrej i przeznaczony dla rannych uczni, harcerzy, oraz sanitarjuszek-legionistek. W listopadzie w 1920 r. został zwinięty. Lekarzem Naczelnym był Dr. Krauze.

Od dnia 31/VII 1920 r. do 31/XI 1920 r. było chorych żołnierzy 833 w tem: na choroby ostre zakaźne 123, przewlekłe 24, weneryczne i skórne 22, wewnetrzne 217, urazy 385, choroby oczu 22, uszu 5, nerwowe 14, inne choroby 21.

Wypisało się 814 żołnierzy w tem: na choroby ostre zakaźne 123, przewlekłe 24, weneryczne i skórne 22, we-

wnętrzne 207, urazy 377, choroby oczu 21, choroby uszu 5, nerwowe 14, inne choroby 21.

Umarło 10 żołnierzy (1,2%) w tem: na choroby wewnętrzne 3, urazy 7.

Pozostało 9 żołnierzy w tem: na choroby wewnętrzne 7, urazy 1, oczu 1.

3. Szpital Nr. 3 w Warszawie przy ul. Mokotowskiej Nr. 6, został zorganizowany w czasie ofensywy lipcowej staraniem Warszawskiego Oddz. Czerwon. Krzyża na 200 łóżek chirurgicznych. W listopadzie w 1920 r. został zwinięty. Lekarzem Naczelnym był Dr. Dydyński.

4. Szpital epidemiczny Nr. 4 wWarszawie zorganizowany został we wrześniu 1920 r. ze szpitala Nr. 20 i szpitala epidemicznego w Świrze. Lekarzem Naczelnym był kpt. Dr. Czarnocki.

Od dnia 1/IX 1920 r. do 31/XII 1920 r. było chorych 1609. Wypisało się 1257, zmarło 117 (7,2%), pozostało 235 chorych.

5. Szpital Ligi Akademickiej Nr. 5 w Warszawe na 150 łóżek, zorganizowany był w Warszawie staraniem akademiczek warszawskich. Zwinięty został w listopadzie w 1920 r. Lekarzem Naczelnym był Dr. Ciechomski.

6. Szpital Św. Antoniego w Warszawie przy ul. Topiel na 50 łóżek, założony był przez Two dla chorych niezamożnych pod nazwą Św. Antoniego, na mocy umowy z Tow. Antoniego działał, jako filja Szpitala Nr. 1, początkowo dla inwalidów, a następnie dla oficerów. Zarządzającą była Hr. Aleksandrowicz, a lekarzem naczelnym Dr. Radwan.

7. Szpital Zapasowy Czerwonego Krzyża we Lwowie czynny od 15/XII 1918 r., założony był przez Prezydjum Czerwonego Krzyża we Lwowie na 80 łóżek (crirurgicznych i uszno - gardłowych), działał do 10/XI 1919 r.

8. Szpital chirurgiczno-wewnętrzny w Suwałkach na 50 łóżek, zorganizowany staraniem Miejscowego Oddziału przy pomocy Zarządu Głównego. Lekarzem Naczelnym Dr. Barszczewski.

9. Szpital dla dzieci w Radomiu na 24 łóżka, istnieje od września 1915, utrzymuje się ze środków Miejscowego Oddziału. Lekarzem Naczelnym Dr. Idzikowski.

10. Szpital Chirurgiczno - wewnętrzny Nr. 2 w Pabjanicach na 45 łóżek. Lekarzem Naczelnym Dr. Ejchler.

11. Szpital Chirurgiczno - wewnętrzny Nr. 2 w Pabjanicach na 45 łóżek. Lekarzem Naczelnym Dr. Schröter Paweł.

12. Szpital w Koninie na 25 łóżek. Lekarzem Naczelnym Dr. Górski.

13. Szpital w Uniejowie na 50 łóżek, czynny był od 8 sierpnia 1919 r. do czerwca 1920 r.; następnie działał jako szpital Sejmików okolicznych bez flagi Pol. Czerw. Krzyża.

Od dnia 8/VIII 1919 r. do 1/XI 1919 r. było chorych 87, rannych 4-ch. Wypisało się chorych 53, rannych 3, pozostało 34 chorych, 1 ranny.

III. SANATORJA I OCHRONY.

1. Zakład dla Ozdrowieńców PTCK .w Karolinie otwarty został 15 grudnia 1919 r. przez PTCK. w posiadłości należącej do T-wa Opieki nad nerwowymi chorymi, które oddało całą posadłość i gmach do dyspozycji PTCK. W chwili obejmowania zakładu przez to ostatnie, budynki i urządzenia wymagały znacznych napraw, które też zostały uskutecznione staraniem Tow. Opieki nad nerwowo - chorymi, a kosztem i pod kontrolą PTCK.

Zakład położony jest o 3 wiorsty od stacji Brwinów o 25 wiorst od Warszawy, wśród 20 - morgowego parku w okolicy lesistej i zdrowotnej. Komfortowy 2-piętrowy gmach, zaopatrzony jest w werendy i leżalnie, wyłożony lincleum, posiada wszystkie wygody hygieniczne jak oświetlenie elektryczne, kanalizację i hydropatię. Zakład obliczony jest na 20 miejsc oficerskich i 80 szeregowców.

W roku sprawozdawczym skorzystało z zakładu 531 ozdrowieńców w tem oficerów 70, sióstr 16, szeregowych 445. Największą ilość stanowiły chorzy z nieżytem dróg oddechowych (193), następnie po chorobach zakaźnych (durze plamistym, powrotnym

i czerwonce 119), po ranach postrzałowych 78, z niedokrwistością 49.

Ilość dni szpitalnych wyniosła ogółem 19.130, czyli średni pobyt chorego w zakładzie trwał 37 dni.

Ilość dni szpitalnych przedstawiała się w poszczególnych miesiącach w następujących danych:

Grudzień 1919 r.	627	dni	szpitalnych
Styczeń 1920 r.	945	„	„
Luty	1048	„	„
Marzec	1110	„	„
Kwiecień	1262	„	„
Maj	2177	„	„
Czerwiec	1878	„	„
Lipiec	1910	„	„
Sierpień	1860	„	„
Wrzesień	1403	„	„
Październik	1424	„	„
Listopad	1558	„	„
Grudzień	1928	„	„

Chorym przybywało średnio od 6 do 10 funtów, a w poszczególnych wypadkach nawet do 30 funtów na wagę. Oprócz forsownego odżywiania (5 razy dziennie) stosowano kąpiele słoneczne, werendowanie, nacryski, elektryzacje i masaż. Wyniki pobytu bardzo dodatnie, gdyż z ogólnej liczby 531 chorych tylko 70 trzeba było odesłać na dalsze leczenie do szpitali, jako nieodpowiednich do leczenia w zakładzie, lub wymagających dalszego leczenia szpitalnego.

Ci, którzy wstąpili do zakładu po przebytych ciężkich chorobach zakaźnych, trzymając się poręczy schodów, wychudzeni i wynędzniali po kilku tygodniach grali w piłkę nożną lub palanta.

Wielką bezinteresowną pomoc otrzymuje zakład od Amerykańskiego Towarzystwa Y. M. C. A., ślicznie i poglądowo urządzona świetlica, pokoje do pisania, bogata bibloteka i czytelnia pod ogólną nazwą Ognisko, zostaje pod kierunkiem przedstawicielki Y. M. C. A.

Oprócz godzin przeznaczonych grom i rozrywkom została zorganizowana w ognisku Sekcja Szkolna, gdzie w przeciągu kilku tygodni analfabeci uczą się czytać i pisać, a oprócz tego urządzone są pogadanki i odczyty. Pod kierunkiem oficera łącznikowego ozdrowieńcy odbyli kilka wycieczek do pobliskiej szkoły rolniczej w Pszczelinie, do Łazienek, na Stare-Miasto, do Muzeum Przemysłu i Handlu, Gabinetu Zoologicznego.

2. Sanatorjum w Zakopanem zakupione przez Galicyjski Czerwony Krzyż w czasie wojny. Posiada 300 łóżek dla chorych z zamkniętą gruźlicą. Sanatorjum to również jak poniżej wymienione w Rajczy i Suchej zostało zarekwirowane przez Władze Wojskowe i przez nie prowadzone. Lekarzem Naczelnym jest Dr. Czaplicki.

3. Sanatorjum w Rajczy. Zorganizowano 1/IV 1919 r. staraniem Zarządu Czerwonego Krzyża w Krakowie na 116, a następnie na 150 łóżek. Dawniej było własnością Ks. Lubomirskich, a następnie Arcyksięcia Karola Stefana z Żywca. Na mocy specjalnego układu oddano na 20 lat Czerwonemu Krzyżowi. Przebudowę na cele sanatorjum w 1917 r. przeprowadził Rząd Austrjacki. Lekarzem Naczelnym był por. Dr. Żółciński.

W 1919 r. chorych było około 800. Śmiertelność około 10%.

W 1920 r. chorych było około 420. Śmiertelność około 14%.

4. Sanatorjum w Suchej założone przez Prezydjum Czerwonego Krzyża w 1916 r. na 160 łóżek, czynne jest od 15/II 1917 r. Pałac stanowi własność Hr. Branickich. Naczelnym Lekarzem był Dr. Robak i Dr. Raczyński.

5. Zakład dla Ozdrowieńców w Warchałowie na 100 łóżek, utrzymywany przez Polski Czerwony Krzyż w Głownie i Dmosinie.

6. Zakład dla Ozdrowieńców w Bełchatowie na 50 łóżek.

Ochrony i Uzdrowiska w Okręgu Wielkopolskim Czerwonego Krzyża.

7. Uzdrowisko w Puszczykowie czynne było od 1/VII 1919 r. na 80 łóżek.

8. Ochrona w Inowrocław.ui Czynna od 1/V 1919 r. na 120 dzieci w Kresów Wschodnich; w tem 20 łóżek z zamknięta gruźlicą dla dzieci i 6 dla zakaźnych, oprócz tego uzdrowisko le-

czy solankami około 30 dzieci skrofulicznych z Pomorza.

9. Ochrona w Siennej czynna od 1/IX 1919 r. dla 200 dzieci z Kresów Wschodnich.

10. Ochrona w Pniewach na 90 łóżek dla dzieci z Kresów Wschodnich. Przedtem był szpital na 50 łóżek czynny od 1/IX 1919 r.

11. Przytułek w Śremie na 120 dzieci.

12. Dom sierot w Olsztynie na 100 łóżek dla dzieci z Kresów Wschodnich, czynny od 1/X 1919 r.

IV. POCIĄGI SANITARNE I CZOŁÓWKI TRANSPORTOWE.

Transporty wodne i kompanje sanitarne

1. Pociąg sanitarno-kąpielowy Nr. 12 (dawniej Nr. 204 i Nr. 8). Komendantem był p. Grabowski, następnie p. Jasiewicz. Pociąg składa się z 13 wozów, w lutym wykąpał 4015 żołnierzy, odwszył 3631 żołnierzy, wydezynfekował 3615 garniturów, wyprał 737 kompletów bielizny, zmienił na czyste 742 sztuk.

2. Pociąg sanitarny Nr. 81. Komendant por. Warpachowski.

3. Pociąg Sanitarny Nr. 52. Komendant kpt. Jabłoński.

4. Pociąg Sanitarny „Paderewska“, zorganizowany przez Warszawskie Pogotowie ratunkowe.

5. Pociąg Maltański.

6. Pociąg Sanitarny Nr. 13 urzędników Dyr. Kolei Warszawskiej. Komendant Dr. Wyrzykowski.

7. Czołówka transportowa Zamojska czynna od 1/VI 1919 r. przy szpitalu Nr. 301 (dawniej Nr. 1).

8. Czołówka transportowa Radomsak. Wysłana w marcu 1920 r. została zniszczona przez Bolszewików w Zahaciu pod Połockiem.

9. Transport Wodny „Skarbek“ składał z holownika i dwuch kryp. Zorganizowany był przez Zarząd Główny przy pomocy Banków Warszawskich. Mógł przewozić jednocześnie do 500 chorych. Czynny był w czasie ofensywy lipcowej i kursował pomiędzy Warszawą, Toruniem, Modlinem i Zawichostem. Komendant Dr. Jakobson.

10. Kompania Sanitarna VII-ej Brygady Jazdy D. O. G. Poznań.

11. Kompania Sanitarna VIII-ej Brygady Jazdy VI Armja.

12. Kompania Sanitarna IX-ej Brygady Jazdy VI Armja.

13. Czołówka transportowa Nr. 1. IV Armja.

Czołówka wyjechała z Warszawy dnia 25/VIII 1920 r. Przewoziła rannych i epidemicznych do szpitala Nr. 605 i 604. Chorych tyfusowych było około 90%. Dnia 28/XI 1920 r. została zlikwidowana w Słonimie przez Pełnomocnika Czerw. Krzyża.

V. Patrole chirurgiczne.

1. Pierwszy Patrol Chirurgiczny zorganizowany był w kwietnu 1920 r. przez Pełnomocnika przy IV-ej armji p. Nowakowskiego. Czynny był w rozmaitych miejscowościach na linji Łuniniec — Kalinkowicze. Komendantem był chirurg Dr. Krauze.

2. W czasie ofensywy lipcowej wysłane były 4 patrole chirurgiczne pod kierunkiem doświadczonych sióstr w kierunku Ostrołęki, Małkini, Dęblina i Rawy Ruskiej. Działały tylko w ciągu tygodnia w natrudniejszych chwilach.

VI. Zakłady kąpielowe i kolumny dezynfekcyjne.

1. Zakład Dezynfekcyjno-Kąpielowy w Słonimie zorganizowany był we wrześniu 1919 r. Oprócz pieca dezynfekcyjnego zakład posiadał kilkadziesiąt natrysków, 3 wanny. Mógł dziennie wykąpać i zdezynfekować przeszło 1000 osób.

2. Na froncie Północnym w powiecie Lepelskim działała kolumna dezynfekcyjna Nr. 211, kierownik p. Sobieski.

Od dnia 8/I do 17/I 1920 r. wymyto i odwszono 489 wojskowych. Siarką — kożuchów 608, bielizny dolnej, płasz-

czy i mundurów 1018. Siarką — 6 domów.

3. Na froncie Południowym działały kolumny dezynfekcyjne w Równem, Sarnach i Szepetówce.

4. Przy IV-ej armji czynne były kolumny kąpielowe „Hygjena Nr. 1“ przy 11-ej dywizji piechoty i „Hygjena Nr. 2“ przy 18-ej dywzji piechoty.

5. **Kolumny epidem. we Wschodniej Galicji.**

Kierownik:	Miejsce postoju	Pers. S	Pers. R	łóżka W	łóżka Ch
1. Walker Artur,	Barszczewice pow. Lwów	5	4	14	—
2. Zahler Salomea	Żółtańce p. Żółkiew	7	6	76	60
3. Dr. Antler Róża	Kopyczyńce p. Przemyślany	10	5	68	40
4. Horowitz Jakób	Polikrowy pow. Brody	12	2	35	21
5. Kugel Ludwik	Białe pow. Przemyślany	8	7	70	60
6. Milar Antoni	Horodenka	6	4	65	60
7. Hirt Maksym.	Jagielnica p. Czortków	5	1	45	35
8. Tadanier Arnold	Łuczany pow. Bubrka	7	4	75	60
9. Muskatenblit W.	Rożniatów	8	12	50	35
10. Szops Marceli	Rozdól p. Żydaczów	11	9	85	80
11. Eckertówna	Skalat	—	—	65	50
12. Zniesiona					
13. Szerlotta	Zelechów p. Kamionka str.	14	4	100	80
14. Szeib Jakób	Podhajce (oczyszczająca)	4	3	35	—
15. Szaler Michal.	Lwów	—	—	—	—
16. Eliasiewicz M.	Sasów pow. Złoczów	6	7	70	50
17. Felsman Józef	Buczacz	9	6	25	20
18. Mohrer Edward	Olejów pow. Zborów	—	—	40	25
19. Ziff Zygm.	Lubianki niżne pow. Zbaraż	5	3	85	70
20. Meisels Joach.	Korolówka p. Borszczów	10	5	85	70
21. Lewenter Izaak	Lezina p. Janów	7	5	25	23
22. Grunfeld Bern.	Stecowa p. Sniatyn (oczysz.)	—	—	67	50
23. Reisman Aleks.		11	7	76	56
24. Fluhr Salezy	Zaleszczyki	—	—	85	60
25. Silberówna Sara	Pluhów	9	4	45	35
26. Adler	Kozłów Brzezany	5	7	62	40
27. Omber Wilh.	Stary Sambor	12	10	85	70
28. Rajecki Bron.	Bełz pow.	8	6	50	5
29.	Żółkiew (oczysz.)	—	—	—	—
30. G[illegible]nker Jak.	Iwanków pow. Skala	—	—	35	25
31. Gliszczyński	Złoczów	9	1	120	100

VII. Stacje zborne chorych i rannych i ambulatorja.

1. Stacje Zborne rannych i chorych przy stacjach kolejowych były zorganizowane w Kowlu, w Brześciu i Pińsku przez Tow. „Sanitarjusz Polski“ jeszcze przed ukonstytuowaniem się Polskiego Czerwonego Krzyża; stacje te były oddane pełnomocnikom Polskiego Czerwonego Krzyża w kwietniu 1919 r. i przeszły pod Zarząd Władz Wojskowych.

2. Ambulatorja dla przychodzących chorych działały w Wołkowysku od 1/X 1919 r. w Radomiu, Jędrzejowie, Wieluniu, Szczakowej i Milanówku.

VIII. Pomoc dentystyczna.

Gabinety dentystyczne czynne były na froncie.

1) W Kopyczyńcach od 10/IX 19 r.

2) W Husiatynie od 13/IX 1919 r.

3) W Rokitnie od 1/IX 1919 r. Od 1/IX 1919 r. do 31/XII 1919 r. było pacjentów 427. Wykonano zabiegów skombinowanych 607 w tem: plomb cementowych 138, srebrnych 47, gutaperkowych 167, ekstrakcji 255.

4) W Sarnach od 8/IX 1919 r. Od dnia 8/IX 1919 r. do 31/XII 1919 r. było pacjentów 252-ch wykonano zabiegów skombinowanych 187 w tem: plomb cementowych 94, srebrnych 16, ekstrakcji 77.

5) W Tarnopolu od 7/X 1919 r.

6) Przy szpitalu Rolników Polskich Nr. 1.

7) W Warszawie przy szpitalu Nr. 1 przy ul. Smolnej.

IX. Apteki i pracownie.

1. Apteka Główna PTCK. mieści się przy składnicy Centralnej w Warszawie, Skierniewicka Nr. 6.

2. W Warszawie pozostała po Rosyjskim Czerwonym Krzyżu na rogu ul. Marszałkowskiej i Żórawiej została w dzierżawę oddana p. Pisarskiemu od 1/VII 1920 r.

3. W Radomiu Miejscowego Oddziału Czerwonego Krzyża.

Pracownia sterylizacyjna dla przygotowania opatrunków indywidualnych sterylizowanych została zorganizowana przy składnicy Centralnej PTCK. w Warszawie w miesiącu lutym 1920 r. Pracownia ta przygotowała i wysterylizowała przeszło 60.000 opatrunków indywidualnych sterylizowanych.

X. Punkty opatrunkowo - żywnościowe, herbaciarnie, kantyny, domy noclegowe.

Przez cały czas walki działały na froncie t. zw. punkty opatrunkowo-żywnościowe, które wydawały żywność żołnierzom i oficerom w czasie podróży, oraz udzielały pomocy lekarskiej.

1. Nr. 108 w Kopyczyńcach od 1/IX 1919 r.
2. Nr. 104 w Poworsku (od 1/VII 1919 r.), a następnie w Grodnie.
3. Zamojskiego Oddziału w Zawadzie (od 3/VI 1919 r. i w Kopcewicach od 8/IX 1919 r.).
4. Nr. 103 w Sarnach.
5. Nr. 206 w Ludowie (od 27/IX 1919 r.).
6. Nr. 116 we Lwowie (od 1/VIII 1919 r.).
7. Nr. 105 w Równem od 1/VIII 1919 r. Od 1/XI 1919 r. do 1/III 1920 r. było chorych 475 w tem: na influenzę 153, hiszpankę 18, czerwonkę i niedyspozycję żołądka 101, świerzba i liszaje 35, tyfus 23, ból oczów 61, ból zębów 83, zapalenie ucha 1. Opatrunków zrobiono 377.
8. Nr. 106 w Łucku.
9. Nr. 107 w Krasnem.
10. Nr. 108 w Zdołbunowie.
11. Nr. 110 w Trębowli.
12. Nr. 118 w Zbarażu.
13. Nr. 119 w Brodach.
14. Warszawa Nr. 4 we Włodzimierzu Wołyńskim.
15. Nr. 9 w Małkini.
16. Nr. 122 w Lidzie.
17. Nr. 206 w Mołodecznie.
18. Nr. 217 w Pobrodziu.
19. Nr. 6/4 w Juraciszkach.
20. Nr. 5 w Augustowie.
21. Nr. 7 w Oranach.
22. Nr. 8 w Białymstoku.
23. Nr. 120 w Łosośnie.
24. Nr. 125 w Grodnie.
25. Nr. 123 w Landwarowie.
26. Nr. 215 w Pińsku.
27. Nr. 7/4 w Wilnie.
28. Nr. 14/4 w Słonimie.
29. Nr. 14 w Horodzieju.
30. Kanty a Nr. 209 w Kopcewiczach.
31. **Dom noclegowy** Nr. 210 w Kopcewiczach.
32. **Herbaciarnie** czynne były od 1/XI 1919 r. w Trzebini, Jaworznie w czasie powstania na Śląsku Cieszyńskim.

Sekcja Sióstr.

Wydział Sióstr powstał w marcu roku 1919 i przejął agendy od Departamentu Sanitarnego.

Od marca 1919 r. do dn. 30/XII 20 r. Wydział Sióstr zarejestrował 4.255 sióstr.

Do szpitali polowych wysłano 1916 sióstr. Do szpitali stałych wysłano 2737 sióstr. Przeniesiono sióstr 2198.

Od czerwca 1919 r. Wydział Sióstr wprowadził obowiązkowe oględziny lekarskie dla sióstr, które miały być rejestrowane. Celem wyszkolenia dostatecznej ilości sióstr wojennych urządzono w Szpitalu P. T. C. K. przy ul. Smolnej do dnia 30/XII 20 r. 6 kursów 3-miesięcznych sanitarnych i 2 kursy miesięczne dla studentek. Kursa sanitarne prowadzone były także w Częstochowie, w Kaliszu, w Łodzi, we Wilnie i w Krakowie. Dnia 30/IX 19 r. otwarto dla sióstr przejezdnych „Dom Sióstr" na Pradze przy ul. Florjańskiej. Od 30 września 19 r. do dn. 30/XII 20 r. korzystało z noclegu w Domu Sióstr na Pradze 1190 sióstr. Dnia 22/VII 20 r. Oddział Miejscowy P. T. C. K. otworzył drugi Dom dla sióstr przejezdnych przy ul. Leszczyńskiej, gdzie do dnia 30/XII 20 r. nocowało 475 sióstr.

Od Dyrekcji Tramwajów Miejskich Wydział Sióstr uzyskał bilety ulgowe

dla sióstr P. T. C. K., które płacą połowę taksy.

W marcu 1920 r. Amer. Stow. Mł. Kobiet Chrześc. Y. W. C. A. otworzyło w porozumieniu z Wydziałem Sióstr Klub dla pielęgniarek przy ul. Marszałkowskiej, gdzie po dzień 30/XII 1920 r. spędziło wieczór 13.570 sióstr. Wydział Sióstr uzyskał od Amerykańskiego Cz. Krzyża dary, które rozdano 1779 siostrom. Z taniego kupna sukien i bielizny, przyznanych Wydziałowi Sióstr przez Zarząd Główny P. T. C. K., skorzystało w tym czasie 1856 sióstr.

Siostry chore wysyłano na kuracje do Zakopanego, Rajczy, Suchej i do Ciechocinka.

Rekonwalescentki wysyłano do Karolina.

Dokumentów podróży wydano 3515 siostrom.

Listów wysłano 4393.

Celem utworzenia w przyszłości kursów dla Opieki i Hygieny Społecznej wysłano siostrę Marję Chludzińską do Londynu na roczny kurs hygieny publicznej w King Colege.

Kursa dla dezynfektorów.

Wydział Lekarski Czerwonego Krzyża kilkakrotnie organizował kursa dla dezynfektorów, pomimo ciągłego braku kandydatów.

W maju 1920 r. zorganizowane były kursa przy Centralnej Składnicy w Warszawie pod kierunkiem p. Sobieskiego. Ukończyło je 12 dezynfektorów. Oprócz tego utworzono rodzaj stałej szkoły dla dezynfektorów przy szpitalu epidemicznym Cz. Krzyża w Łunińcu. Miejscowi lekarze i kierownik dezynfekcji p. Sękowski stale uczyli teoretycznie i praktycznie przysyłanych z Warszawy kandydatów. Uczniowie otrzymywali w czasie nauki pensję pomocników i całkowite utrzymanie; z tego źródła, w razie potrzeby, Czerwony Krzyż czerpał dezynfektorów.

We wrześniu były znowu w Warszawie zorganizowane kursa pod kierunkiem dr. Zakrzewskiego.

W październiku i listopadzie Oddział Techniczny P. T. C. K. z inicjatywy inżyniera Hummla zorganizował nowe kursa, biorąc do pracy tej inwalidów. Wykłady prowadzili lekarze Warszawskiego D. O. G. Zapisało się 30 kandydatów, ale do końca wytrwało tylko 10.

Tenże Oddział stworzył dla 6-ciu kandydatów kursa dezynsekcji kwasem pruskim również pod kierunkiem lekarzy Warszawskiego D. O. G.

Sprawozdanie za rok 1919 i 1920 z kursów sanitarnych PTCK. zorganizowanych przy szpitalu wojsk. przy ul. Smolnej 6.

Grono lekarzy szpitala Czerwonego Krzyża przy ul. Smolnej 6, złożone z d rów: Adelta Zygmunta, Dobrowolskiego Wacława, Gorczyckiego Władysława, Korzona Tadeusza, Karpińskiego Bronisława, Lewensterna Eugenjusza i Rychlińskiego Karola, zorganizowało w dniu 6 lutego 1919 r. kursy sanitarne w szpitalu pod egidą P. T. Cz. Krzyża Wojna i jej nagłe potrzeby zmodyfikowały plan ich pierwotny obszernych studjów sanitarnych dwuletnich. Trzeba było w możliwie najkrótszym czasie przygotować jaknajlepsze siostry ideowe dla armji polskiej. W tym celu cenzus naukowy wymagany przy wstąpieniu na kursy został podniesiony do sześcioklasowego, a nawet do matury. Plan wykładów zamknięto w okresie czteromiesięcznym a obejmował on: 18 godzin chirurgji z naciskiem na desmurgję, 12 godzin anatomji i fizjologji, 12 hygieny, 12 chorób zakaźnych i bakterjologji, 12 chorób wewnętrznych, 8 gospodarstwa szpitalnego, 20 pielęgniarstwa i 12 farmakologji, prócz tego praktyczne pokazy kuchni dyjetetycznej pod kierunkiem p. Marty Norkowskiej, a w roku 1920 i pielęgniarstwa pod kierunkiem instruktorek sióstr amerykańskiego Czerw. Krzyża. Praktykę uczennice odbywały we wszystkich szpitalach wojskowych przez cały czas kursów pod baczným nadzorem sióstr starszych i kierowniczki kursów Wandy Idzikowskiej, która starała się w nowe adeptki wpoić zasady obowiązujące ideowe siostry miłosierdzia i obznajmić je z regulaminem sióstr wojskowych. Kursy jakkolwiek nie poprzedzone głośną reklamą miały wielkie zaufanie wśród sfer inteligentnych społeczeństwa i w kołach wojskowych. Szczęśliwy dobór profesorów, których grono powiększyli następnie d-rzy: P.P. Grodecki Franciszek, Jaroszyński Tadeusz, Osmolski Władysław i Magister Kwaskowski, odpowiednio przygotowane umysłowo uczennice przy pełnej poświęcenia pracy profesorów dały w tym krótkim czteromiesięcznym okresie wyborne rezultaty. Swiadectwem tego słowa delegatów departamentu M. S. W. na egzaminach: IV-go cyklu: „Ja który asystowałem przy egzaminach zaświadczyć mogę, że wykazałyście Panie nietylko Waszą umiejętność, za którą obecnie rzcz mogę, ae i to że wykładane Wam przedmioty stuodjl

wałyście z zamiłowaniem“, a przy zakończeniu cyklu VIII-go: „Krótki okres czasu w którym słuchałyście wykładów, przy jednocześnie bardzo obszernym programie, wymagał od Was dużej inteligencji i wielkiej pracy z Waszej strony, aby posiąść wiedzę dotychczas Wam obcą z tak świetnym rezultatem. Odpowiedzi Wasze w wielu przypadkach były tak świetne, że często nie słyszałoby się podobnych od specjalnych adeptów medycyny t. j. studentów“. — Cykli takich wykładów sanitarnych było przez te dwa lata sześć, prócz tego w chwilach grozy nawały bolszewickiej w lipcu 1920 r. i w październiku tegoż roku w czasie groźnej epidemji na froncie — ze studentek po miesięcznych kursach zostało utworzone „Pogotowie wojenne dla potrzeb frontu“. Kursy te skrócone w trzech licznych grupach prowadzili prócz wyżej wymienionych profesorów d-rzy: pułkownik Bronowski, kapitani: Modrzewski, Rutkowski i Monczyński oraz d-rzy Bruner Jerzy, Łążyński, Marjan Pieńkowski i Józef Zawadzki. W 1920 również były kilkodniowe wykłady ratownicze dla „Propagandy Artystycznej“ i „Propagandy Plebiscytowej“. Nie licząc tych dwóch ostatnich kursy w swych ośmiu cyklach miały słuchaczek 1083, w tem studentek i maturzystek 593. Dyplomowano 587, z których 553 pracowało w szpitalach wojskowych na froncie w czasie wojny a z tych 300 pozostanie na stałe jako siostry miłosierdzia. Prócz tego niektóre którym środki pozwalały na to tworzyły szpitale z własnych funduszów w swojej okolicy i pracowały tam z całem poświęceniem jak np. Alba i Anna Potockie. Między słuchaczkami przeważały: wśród studentek prawniczki i medyczki a w gronie maturzystek: nauczycielki, biuralistki i ziemianki. Co do strony materjalnej to przy minimalnem wpisowem 150 mk. najwyższem, kursy sanitarne dały plusów 16,328 mk., z którego to funduszu czerpano na pomoce naukowe, a reszta w sumie 11270 mk. w dniu 1 stycznia 1921 r. stanowiła w kasie szpitalnej tak zwany fundusz edukacyjny.

Działalność frontowa P. T. Cz. K. 1919—1920.

Działalność frontowa P. T. Cz. K. obejmuje różne działy, jako to: zakładanie punktów żywnościowo-opatrunkowych, szpitali, kolumn dezynfekcyjnych, pociągów i czołówek sanit., pralni dla żołnierzy i t. d.

Dla skoordynowania działalności P. T. Cz. K. na obszarze wojennym z działalnością władz wojsk. ustanowiono z ramienia P. T. Cz. K. od czerwca 1919 przy każdej armji lub froncie pełnomocnika. Pełnomocnik Cz. K. podlega szefowi sanit. tejże armji, przebywa przy sztabie szefa sanit. Obowiązkiem jego jest zorganizowanie akcji pomocniczej dla żołnierza, oraz rozwijanie humanitarnej działalności Towarzystwa na obszarze wojennym przez daną armję zajętym, według wskazówek jej szefa sanit. Wszyscy pełnomocnicy są podlegli Zarządowi Głównemu, przysyłając sprawozdanie z działalności ułatwiają T. P. Cz. K. w zorjentowaniu się w każdej chwili w zapotrzebowaniach oraz do skonstatowania rodzaju i jakości pracy.

Dla stałego kontaktu z władzami wojskowymi, oraz dla niezbędnej łączności poszczególnych armji czy frontów, chwilowo przy Nacz. Dow., ustanowił Gł. Zarząd P. T. Cz. K. głównego pełnomocnika od lipca do października— był nim p. Wł. Jaroszyński. Był on w stałym kontakcie z poszczególnymi punktami, objeżdżał, kontrolował działalność instytucji podległych P. T. Cz. K., a mając możność docierania wszędzie osobiście, winien był być ważnym czynnikiem w przyśpieszaniu wszelkiej akcji, pośrednictwie dostarczania leków, żywności i. t. d.

Na froncie litewsko-białoruskim w czerwcu 1919, gdze pełnomocnikiem był p. Niezabitowski, Tow. P. Cz. K. rozwijało akcję w 3 kierunkach: 1) zasilało instytucje sanit.; 2) tworzyło nowe; 3) tworzyło instytucje dla ludności cywilnej.

W tymże czerwcu 1919 widzimy tam już następujące instytucje:

1) szpital na Zakrecie w Wilnie;
2) szpital w Baranowczach 200;
3) szpital pałacowy w Wilnie;
4) pociąg sanit., złożony z 19 wagonów;
5) ambulatorjum w Wilnie i punkt opatrunkowy;
6) oddziały lotne do szczepienia dla cywilnej ludności.

R. 1919 front połudn.-wschodni, pełnomocnik p. Wł. Jaroszyński.

Uruchomiono następujące instytucje:

Zarząd Główn. pełnom. we Lwowie. Biuro pełnom. w Kowlu. Składnica we

Lwowie. Składnica w Kowlu. Szpital polowy Nr. 1 ruchomy na 100 łóżek w Czortkowie. Szpit. polowy Nr. 2 na 50 łóżek w Łucku. Czołówkę transportową „Zamojską". Czołówkę transp. Nr. 1. Punkty Żyw. Op. Nr. 1 Krystynopol; Nr. 2 w Łucku; Nr. 3 we Lwowie; Nr. 101 Siepietówka otwarty 21/XI 1919; Nr. 102 Kostopol otwarty 21/XI 1919; Nr. 103 Sarny otw. 26/X 1919: Nr. 104 Zwiehel — w lipcu; t. z. Nr. 105 Równo w sierpniu 1919; 108 Równo 25/X 1919. Szpitale Nr. 102 w Łucku; w Dubnie Nr. 103; ambulat. dentyst. Nr. 27 Rokitno i Sarny. Kolumny dezynfekcyjne Nr. 101 w Szepietówce; Nr. 102 w Sarnach; Nr. 103 Równo — wszystkie 3 otwarte w grudniu 1919. Szpitale Nr. 101 w Zbarażu łóżek 100, dni 5334; Nr. 104 Kamieniec Podolski.

Punkty Żyw. Op. Nr. 106 Płoskirów otwarty 8/II 1920; Nr. 107 Husiatyń otwarty 26/IX 1919; Nr. 110 w Gródku otwarty 10/III 1920; Nr. 109 w Stanisławowie otwarty 17/XII 1919; Nr. 111 Husiatyń otwarty 10/III 1920; ambul. dentystyczny przy 601 szpit. polow. otwarty 5/XI 1919; ambul. dentys. Zbaraż od czerwca 1919 r. przy 101 szpitalu.

Podobnie intensywną pracę widzimy i na froncie poleskim, gdzie pełnomocnikiem jest p. Niezabitowski; i na froncie południowo-zachodnim, gdzie pełnomocnikiem jest p. Hilary Bniński.

Z biegiem czasu fronty zmieniają się w armje, w które posiadają pełnomocników:

I i III — Hr. Krasicki.

II — p. Brzozowski Antoni.

III — p. Ledóchowski, p. Jodko, p. Niedzielski i p. Jełowicki.

IV — p. Nowakowski.

V — p. Jankowski Alfred.

VI — p. Grocholski i Hr. Bniński.

Po zlikwidowaniu frontu Litewsko-Białor. z dn. 1/IV 1920 Hr. Krascki obejmuje kierownictwo nad I i VII armją, które posiadają następujące instytucje:

Przysłany z Warszawy szpital otrzymał kolejny Nr. 208. W dniu rozpoczęcia się odwrotu naszych władz z Wilna, organizację przy I i b. VII armji są: szpital Nr. 207, 205, 218. Łaźnia, pralnia 213. Składnica 213. Punkty Żyw. Op. Nr. 206, 214, 215, 216. W Białymstoku utworzono herbaciarnię przy St. Zborn. dla chor. i ran. Nr. 217.

Z chwilą likwidacji armji I. Hr. Krasicki objął pełnom. przy fr. północnym i kieruje instytucjami przy armjach IV i V. We wrześniu front północny likwiduje się i hr. Krasicki podaje się do dymisji.

1. Wilno — pralnia mechaniczna i łaźnia Nr. 213; szpital oczny Nr. 205; składnica Nr. 212;

2. Orany — pociąg kąpiel. dezynf. 204; punkt Żyw. Op. Nr. 206;

3. Królewszczyzna — kantyna Nr. 201;

4. Zahacie — szpital czołowy Nr. 207.

Ponieważ III armja likwiduje i ostateczne zlikwidowanie nastąpiło prawie jednocześnie z odstępowaniem wojsk z nad Dźwiny, więc nadal wszystkie instytucje P. T. Cz. K. znajdujące się w Wilnie i na terenie VII armji weszły w skład I armji. W maju i czerwcu zostały utworzone punkty Żyw. Opatr. w Wilnie przy st. zbornej dla rannych i chorych Nr. 214; w Mołodecznie przy szpit. wojskowym Nr. 215; w Woropajewie Nr. 216, 206 przeniesione z Oran do Łańtup.

Armje II od kwietnia 1920 obsługiwał p. Antoni Brzozowski.

Operując na linjach Łuck, Dubno i t. d., armja II ma do czynienia nietylko z masami wojska, któremu poza usługami sanitarnemi służy rozdawnictwem bielizny, ubrania i t. d., ale także z wynędzniałą ludnością cywilną, której trzeba nieść pomoc i ratować od głodu. Wskutek nieustannych marszów, rozbić, wypadków nie możemy dać danych ze wszystkich miesięcy.

W kwietniu 1920 istniały tu następujące instytucje: Kancelarja pełnom.; szpitale Nr. 102 Łuck; Nr. 103 Dubno; oficerski Równo; punkty dentystyczne: Olewsk; Sarny. Punkty Żyw. Op. 113

Zwichel i 101 Siepietówka; 102 Kostopol; 103 Sarny; 104 Zwiahel; 105 Równo; 108 Olewsk; 105 Staro-Konstantynów.

Kolumna dezynfekc. 101 Szepietówka i 102 Sarny. Aparat dezynf. Kowno; Czołówka Błońska — Łuck. W maju 1920 przy pomocy Am. Cz. K. tworzy się ruchoma składnica z kilku wagonów z zawartością kilku tysięcy sztuk bielizny, leków, papierosów i żywności.

W listopadzie rozdano na tym froncie 42.500 sztuk bielizny.

Otworzono w Derechowsku herbaciarnię.

Sprawozdanie z jesiennych miesięcy 1920 przy II i innych armjach podajemy niżej.

VI Armja. Pełnomicnicy zmieniają się p. Jodko; ś. p. Grocholski; od lipca hr. Buiński. W lipcu 1920 widzimy następujące instytucje: Szpit. Cz. Krzyża Nr. 101/908 Mikołajów —ordyn. Dr. Lillpop. Punkty Dentys. Nr. 101 i 116. Kolumna dezynfekc. 5. Łaźnia w Płoskirowie.

Punkty Żyw. Op. Nr. 118 zarządz. pani Rohu w Potatorach; Nr. 111 zarządz. p. Abramowska w Chyrowie; 109 zarządz. p. Wierpachowska w Chodorowie; Nr. 116 p. Pogorska w Stryju; Nr. 110 p. Meysenhendler w Kaliszu; Nr. 109 pani Neugebauer; Nr. 105 zarządz. hr. Olizarowa w dyspozycji szefa VI armji; Nr. 114; Nr. 104 p. Marchocka. W listopadzie 1920 przybył szpital Nr. 301 na 85 łóżek. Liczba punktów podnosi się; herbaciarnie 2.

IV Armja. Od kwietnia pełnomocnik p. Nowakowski.

Walki z okresu lipiec i sierpień b. ujemnie wpłynęły na działalność Tow. bowiem prawie zupełny brak komunikacji uniemożliwiał kontakt z centralami i możność zaopatrywania się. Wobec tego pełnom. Cz. K., mając na uwadze ogromną liczbę chorych i rannych, zwrócił specjalną uwagę na urządzanie szpitali i zakłada lub remontuje: Nr. $^{2}/_{4}$ epidem. na 400 łóżek w Łunińcu; Nr. $^{1}/_{4}$ chirurg. na 150 Mińsk Litewski; Nr. $^{4}/_{4}$ epidem na 100 łóżek w Kojdanowie; Nr. $^{5}/_{4}$ epidem 100 w Mińsku, później ewakuowany do Łodzi i Częstochowy.

Czołówka Sanit. Transport. Komendant p. Hildt; kolumna dezynfekc., kąpiel, hygjena. Kol. dezynf. kąpiel. Nr. 2; herbaciarnia w Słonimie, kierowniczka p. Korbutt.

Armja III pełnom. od maja 1920 był p. Jodko; od sierpnia do listopada p. Niedzielski; od listopada 1920 p. Jełowicki. W maju 1920 widzimy następujące instytucje: Kancelarja pełnom., punkty Żywnościowo Opatrunkowe Nr. 100 w Sarnach kierowniczka p. Skłodowska, Nr. 102 kierowniczka p. Michalewicz. Herbaciarnie w Sarnach p. Sirot jako kierowniczka. Liczba instytucji wzrasta ogromnie w lecie, już w sierpniu mamy następujące punkty: Nr. 123 kierowniczka p. Kijeńska; Nr. 104 z kierowniczką p. Marchocką; Nr. 125 kierow. p. Korybut-Daszkiewicz; Nr. 105 kier. p. Olizarowa; Nr. 126 kierow. p. Berezowska; Nr. 120 kierow. p. Brzozowska; Nr. 121 kier. p. Podhorska. Urządzono 2 patrole sanitarne. 6 pociągów żywność. opatr., których działalność jest wydatna np. pociąg Nr. 2 w czasie 5-iu dni w sierpniu wydał porcji płatnych 7861; bezpł. 3016; opatrunków przez dni 7 — 110. Założono łaźnię i stację chor. i ran. w Lublinie. Łaźnię i pralnię w Chełmie (gospodyni p. Hebdzyńska), frekwencja 5000 ludzi. Poza wyszczególnionymi pracami III armja zajmuje się szeroką akcją wymiany jeńców. Pracą tą zajął się specjalnie pełn. p. Jełowicki. Zajęcie polegało na karmieniu powracających z niewoli, na dostarczaniu im bielizny i ubrania w Grodnie a później dzięki osobistym pertraktacjom p. Jełow. z komisja litewską do wymiany jeńców — wysłano samochodami do Kowna zapas bielizny i ubrań dla internowanych w obozie „Freda" jeńców. Następnie zorganizowano wraz z szefostwem sanit. III armii ekspedycję pociągiem pod flagą Cz. K. do Kowna, skąd przywieziono 480 naszych jeńców, przeważnie chorych na tyfus plamisty i inne choroby zakaźne.

Poniżej podajemy wyszczególnione instytucje:

P. T. Cz. K. od sierpnia 1920 i ich działalność.

Punkty Żywnośc. Opatr.

Nr. $^{6}/_{4}$ w sierpniu 1920 kierowniczka p. Fiszerówna, jest przy I armji, później jest skierowanym do Warszawy; we wrześniu jest przy II ar. kier. p. Anna Surzycka stoi w Sokolu; w październiku stoi w Sołach, gdzie wydał 10.000 porcji; w listopadzie jest kierowniczką p. Czechowska Halina, wydano porcji 584; w grudniu stoi w Juraciszkach, wydał porcji 3294.

Nr. 206 w sierpniu kierowniczka p. Pigłowska, ewakuow. do Łomży przy I ar.; we wrześniu przy II armji stoi w Grajewie; w paździer. w Mołodecznie, wydał 7457 porcji; w listop. wydano 20.293 p.; w grudniu 18.194 por.

Nr. 217 w sierpniu przy I arm. kier. p. Bieńkiewiczówna. w październiku przeniesiony do II ar., stoi w Mołodecznie, wydał 2619 porcji; w listopadzie w Święcianach, wydał 12.434 por.; w grudniu w Podbrodziu, wydał 11.335 porcji.

Nr. 9 Warszawa, kier. p. Szretterówna, w sierpniu przy I ar., skierowany do Małkini w paździer. wydał 88.840 por., list. 15.190 p., grudzień 9948 p., stoi stale w Małkini.

Warszawa, Nr. 10 kierow. p. Trzcińska II ar. w sierpniu w Radzyminie, później skierowany do Łap; w październ. wydał porcji 2578; listop. 16.422 p.; w grudniu stoi w Dęblinie, kier. p. Dudnicka.

Nr. 218 w sierpniu przy I ar. kier. p. Szwaryczewska; we wrześniu w Augustowie przy II ar.; w paździer. w Białymstoku wydano 7383 p.; w listop. w Lidzie 21.429; w grudniu wydano 10.648.

Nr. 216 w sierpniu w Zambrowie, kier. p. Wysocka; w paździer. przy III ar. w Suwałkach wyd. 21.225; w listop. kierow. Munthener Marja, wyd. 37.300 p.; w grudniu 8573 por.

Nr. 7 Warszawa w sierpniu kierow. p. Jundziłłowa, we wrześniu III ar. w Grodnie; w październiku w Oranach, kerow. p. Świnarska, wydano por. 26.513; w listop. w Oranach, kier. p. Dołęgowska, wydano 33.809 p.; w grudniu wydano 31.806.

Nr. 100 w sierpniu przy II ar. w Mińsku Mazow., kier. p. Skłodowska: we wrześniu w Grajewie; w październiku w Rołance, kierow. p. Federowiczowa, wydano 11.627 porcji; w listop. wydano 8317; w grudniu 2433 porcji.

Nr. 101 w sierpniu przy II ar. nie czynny, kier. p. Budna, we wrześniu przy III ar. w Kobryniu; paździer. przy IV ar. w Łunińcu; w listop. wydano 16.454 p.; w grudniu zlikwidowany.

Nr. 123 w sierpniu przy III ar., ker. p. Kijeńska; we wrześniu stoi w Grodnie; październku w Wilnie.

Nr. 125 w sierpniu stoi w Modlinie, kier. p. Korybut-Daszkiewicz; we wrześniu przy III ar. w Grodnie; październ. przy III ar. wydano 19597 p.; w listop. w Grodnie wydano 51.695 por.; w grudniu w Domu Ludowym w Grodnie przy III ar., kier. p. Podhorska, wydano 42.956.

Nr. $^{9}/_{4}$ kantyna w sierpniu przy I ar. później wcielona do $^{6}/_{4}$ w Zegrzu.

Nr. $^{6}/_{4}$ ruchomy w sierpniu przy I ar., kier. p. Węglińska — Białystok — Zegrze.

Nr. $^{7}/_{4}$ w sierpniu przy I ar. w Siedlcach, kier. p. Zawiszanka; we wrześniu przy IV ar. w Linowcu; paździer. wydano w Linówce 11.426 por.; listop. przy IV ar. w Stołbcu wyd. 14.200 por.

Nr. $^{8}/_{4}$ przy IV arm. w sierpniu w Osipowiczach, kierow. p. Dydzńska.

Nr. $^{14}/_{4}$ w sierpniu przy IV ar., kier. p. Korbut, wrzesień przy IV ar. w Słonimie; paździer., kier. p. Jarzębowska w Słonimie; listop. wydano 3150 p.; grudniu 5625 porcji. D. g. D. op. Brześć w Stragonach, kier. p. Kossakowska, przy IV ar. w sierpniu.

Nr. 215 w sierpniu przy I ar. w Mołodecznie, kierow. p. Ottówna, wrzesień w Brudniu IV ar.; paździer. w Pińsku wydano 12.278 por.; listop. w Pińsku wyd. 7639; w grudniu 6146 por.

Nr. 106 w sierpniu Lwów przy IV ar., kier. p. Górska; wrzesień w Brodach, kier. p. Ujejska; październik wydano 15.036 porcji; listop. w Łucku, kier. p. Ujejska, wydano p. 16.772;

w grudniu stoi w Łucku, kier. p. Romanowska, wydano 17.105 porcji.

Nr. 107 przy VI ar. w sierpniu w Krasnym, kier. p. Neugebauer; we wrześniu stoi w Tarnopolu; w październiku wyd. 22.230 por.; listop. wydano 20.145 p.; w grudniu 14.638 porcji.

Nr. 109 w sierpniu przy VI armji w Chodorowie, kier. p. Warpachowcz; wrzesień w Złoczowie; paździer. wydano .14723 porcji; listop. w Krasnym wydano 18469; grudniu wydano 19.559 porcji.

Nr. 110 w sierpniu przy VI ar. w Haliczu, kier. p. Majzenhelderówna; we wrześniu we Lwowie; w listopadzie w Kopyczyńcach wydano 5276 p.; w grudniu tamże wydano 8606 porcji.

Nr. 111 w sierpniu przy VI ar. w Chyrowie; we wrześniu przy VI ar. w Radziszkowie p. Jastrzębska; w październ. stoi w Radziwiłłowie, wydano 27.297 por.; w lstop. w Kowlu, 11.863 por.; w grudniu kier. p. Jastrzębska, w Kowlu wydano 13078 porcji.

Nr. 112 w sierpniu przy VI ar., kier. p. Brzozowska, zniszczony.

Nr. 113 w sierpniu przy VI ar. kier. p. Skłodowska, zniszczony.

Nr. 114 w sierpniu w Kossowie przy VI ar., kier. p. Runge, we wrześniu w Zbarażu; w październiku wydano 17036 por.; w listop. stoi w Szambrowie, kier. p. Runge, wyd. 16.838 porcji; w grudniu w Dubnie, wydano 8676 por.

Nr. 116 w serpniu we Lwowie przy VI ar., kier. p. Podgórska; we wrześniu w Stryju przy VI a.; w paździer. wyd. 9710 por.; w listop. przy VI ar. we Lwowie — Podzamcze, wyd. 12.297 p.; w grud. wyd. 9475 p.

Nr. 118 w sierpniu w Stryju przy VI ar. kier. p. Rhon; we wrześniu w Lachówce; w październiku w Lachowcach wyd. 8683 por.; w listopadzie 1920 r. w Jeziornie wyd. 7811 por.; w grudniu w Zbarażu wyd. 3930 porcji. Kantyna 201 zwinięta w sierpniu.

Nr. 214, kier. p. Jarzębowska, w Wilnie, przydz. do Nr. 216 w Zambrowie.

Nr. 135 w sierp. przy III ar. w Lublinie, kier. p. Korybut-Daszkiewicz.

Nr. 2 Warszawa w sierpniu w Siedlcach.

Nr. 8 w sierpniu przy II ar. w Modlinie, kier. p. Szczekowska, we wrześniu przy III ar. w Grodnie; w paździer. w Marcinkańcach wydano 4145 porcji; w listop. przy III ar. w Białymstoku wydano 18.912 por.; w grudniu tamże wydano por. 2017.

Nr. 14 przy IV ar. w Kalwarji w sierpniu, kier. p. Kułagowska; we wrześniu w Baranowiczach; w listop. w Sieniawce wydano por. 3780; w grudniu w Słonimie wyd. 9155 p.

Nr. 12 w sierpniu w Grójcu przy II ar., kier. p. Janowiczówna; w październiku przy IV ar. w Baranowiczach wyd. 10.821 por.

Nr. 5 we wrześniu przy ar. III w Chełmie, kier. p. Kossowska; w paździer. w Augustowie, kier. p. Długołęcka; w listop. wyd. 2658 por.; w grudniu 18.907 porcji.

Nr. 4 przy VI ar. we Lwowie we wrześniu, kier. p. Berezowska; w listopadzie w Dubnie wydano por. 30.259.

Kolumna Żywność Transp. Nr. 1 przy I ar. w sierpniu w Nowym Dworze.

Pociąg Żyw. Op. w grudniu we Włodz. Wołyńskim wyd. 13.742 p., kier. p. Berezowska.

Biura pełnomocników znajdowały się w różnych miejscach, dajemy tu tabelkę, ułatwiającą orjentacje od sierpnia do końca 1920 r.

Sierpień 1920 r.

Armja I pełn. p. Jankowski
„ II „ Brzozowski Antoni
„ III „ Niedzielski Marjan
„ IV „ Jełowicki Wacław
„ V „ Nowakowski Leon
„ VI „ Bniński Hilary

Wrzesień i Październik

Armja II pełn. p. Brzozowski Antoni
„ III „ Niedzielski Marjan
„ IV „ Nowakowski Leon.
„ VI „ Bniński Hilary.

Listopad II armja p. Ant. Brzozowski — Lida.

Grudzień III armja p. Jełowicki Wacław — Grodno.

Grudzień IV armja p. Nowakowski Leon — Słonim.

Grudzień VI armja p. Bniński Hilary — Lwów.

Składnice. Nr. 212 przy I armji w sierpniu, kier. p. Zielinicki; Nr. 3 pol. ruchoma w serpniu przy I ar., kier. p. Ciepliński; 2 składnce przy VI; składnica przy V armji. We wrześniu składnica IV, kier. p. Dajnowski w Brześciu; w listop. w Słonimiu, w grudniu tamże. Składnica VI we wrześniu we Lwowie, kier. p. Wilczkowski, tamże do stycznia 21 roku. Składnica podręczna VI, kier. p. Umiński w Złoczewie we wrześniu.

Biuro Informacyjne.

Biuro Informacyjne Czerwonego Krzyża powstało w pierwszych miesiącach po wyjściu Niemców, w czasie organizowania się wojska Polskiego i obrony Lwowa, w czasie impulsywnych poczynań społeczeństwa w zakresie pomocy dla wojska. Powstałe one z inicjatywy grona studentów dla udzielania rodzinom wiadomości o żołnierzach, aby odjąć pracę tłumnie nachodzonym urzędom wojskowym, a przez swój autorytet, znajomość rzeczy i serdeczną chęć niesienia ulgi, łagodzić dolę dotkniętej wojną ludności. Od początku biuro pozostawało pod kierunkiem panien Hbdzyńskiej i Przyborowskiej.

Już w lutym 1919 roku Biuro zostało włączone do powstającego wówczas Czerwonego Krzyża i odtąd rozwijało się pod jego opieką. Dzięki wskazówkom i poparciu kompetentnych czynników wojskowych akcja zyskiwała coraz szerszą podstawę, meldunki o stratach wojska i odpowiedzi na zapytania Biura nadsyłane były coraz pełniej i regularniej. Jednocześnie Biuro nabierało coraz szerszego rozgłosu, szczególnie między ludem prostym stolicy i prowincji, a zapytania napływały coraz liczniej.

Wyodrębnione od samego początku trzy działy: 1) imienna rejestracja strat, 2) biuro przyjęć, 3) piśmienne wywiady, konsolidowały się w sobie właściwe formy. Używane z początku do rejestrowania strat i notowania wywiadów w księgi w krótkim czasie zostały skasowane i zapanował w Biurze niepodzielnie system kartkowy. Zaprowadzono dwie alfabetyczne kartoteki: 1) rejestracyjna dla notowania zmarłych, poległych, rannych, chorych, zaginionych i wziętych do niewoli, 2) wywiadowczą. Pierwsza z nich liczy obecnie około 850,000 nazwisk, druga zawiera przeszło 46,000 spraw.

Wywiady Amerykańskiego Czerwonego Krzyża, napływające obficie przez Genewę i Kopenhagę, pomimo otwartej 1919 roku komunikacji pocztowej z Ameryką nie ustawały. Utworzył się specjalny dział korespondencji zagranicznej; nawiązano stosunki z Czerwonym Krzyżem innych narodów. Prowadzono poszukiwania zaginionych żołnierzy polskich i jeńców z wojny Europejskiej; wydostawano ich metryki śmierci przez Berlin, Wiedeń, Paryż, Londyn i Rzym. Pośredniczono w odnajdywaniu pozostawionych rodzin emigrantom Amerykańskim, którzy utracili kontakt ze swoimi. Do dziś wpływają sprawy tego typu, czy to wprost od Polaków Amerykańskich, czy za pośrednictwem różnych oddziałów Amerykańskiego Czerwonego Krzyża.

W rozszerzaniu pracy na wszystkie ziemie polskie dopomagały dzielnie Centralnej Sekcji Informacyjno - Wywiadowczej Oddziały Czerwonego Krzyża; w większych miastach jak Kraków, Poznań, Lwów i t. p. były to formalne Biura Informacyjne; przy mniejszych oddziałach Czerwonego Krzyża znajdował się zwykle ktoś specjalnie zainteresowany tym działem pracy, kto nawiązywał korespondencję z Sekcją Centralną, otrzymał druki i po rozpowszechnieniu wiadomości o pomocy, jaką Czerwony Krzyż może okazać wywiadami rodzinom żołnierzy (zwykle księża wygłaszali z ambon stosowne odezwy) wyznaczał specjalne godziny przyjęć dla spraw informacyjnych, tworząc w ten sposób recepty wywiadów, które załatwiała zwykle Centrala.

Dzisiaj istnieje 70 oddziałów P. T. Czerwonego Krzyża zajmujących się

akcją informacyjną. Z tych Kraków i Lwów pracowały od początku wojny Światowej jako filje Austrjackiego Czerwonego Krzyża. Szczególniej Kraków dzięki osobistym zaletom kierowniczki pani Natalji bar. Kruze posiada biuro zorganizowane na szeroką skalę i prowadzi ożywioną akcję w duchu iście samarytańskim. Z innych oddziałów Poznań, Oborniki (w Wielkopolsce) i Nowy Sącz odznaczają się serdecznym i pełnym zrozumienia ujęciem akcji informacyjno - wywiadowczej, która tam jest organiczną cząstką w całokształcie opieki nad ludnością. Toruń, Łódź i Zawiercie odznaczają się sprawnością i inicjatywą. Bardzo dzielnym oddziałem jest Bytom; pracując od maja 1919 roku wysłał 1150 wywiadów. Ruchliwe są też: Pabjanice (565 wywiadów), Konin (184), Ostrowiec (142), Płock (140), Blizin (122).

W zimie 1919/20 Biuro otrzymało za pośrednictwem Czerwonego Krzyża Sowietów kilkakrotne transporty listów z Rosji, rozdawane i rozsyłane ku wielkiej radości odborców. Kilka tych listów wysłano zagranicę, pare nawet do Ameryki. Tą samą drogą wysłane zostały do Rosji listy przyjmowane przez Biuro.

Sankcjonowane dnia 24 marca 1920 roku rozkazem 5166/Org. M. S. Wojsk. „o zakresie działania Biura Informacyjnego Czerwonego Krzyża i stosunku tegoż do wojska“ Biuro zyskało większą powagę i egzekutywę. Odtąd pracowało stale przy pomocy oficera łącznikowego, dzięki czemu korespondencja pocztą polową była skierowana właściwie, a stosunki z władzami wojskowemi miały charakter urzędowy.

Defenzywa rozpoczęta na wiosnę w roku 1920 zaznaczyła się stopniowo wzrastającą trudnością w zasięganiu wiadomości z frontu i niedokładnem nadsyłaniem meldunków, aż do największego zahamowania i stłumienia akcji w krytycznych dniach lipcowych i sierpniowych r. z.

Przeciążenie Dowództw, mnogość naprędce powstałych formacji ochotniczych, ustanie działalności poczt polowych, — wszystko to uniemożliwiało skomunikowanie się z frontem, nagłość zaś i groza chwili rzucała rodziny żołnierskie w istny szał niepokoju, na który zaradzić nie było sposobu.

Z chwilą jednak, gdy życie w kraju i na froncie poczęło wracać do normy i praca informacyjno-wywiadowcza stopniowo ożywiła się i doszła do niebywałego przedtem napięcia; z frontu napływały w coraz większej ilości zaległe odpowiedzi na zapytania Biura. Mimo rozpoczętych rokowań pokojowych nadchodziły też ciągle meldunki o stratach za czas przeszłych walk, nadsyłane przez powracające do kraju oddziały.

Zgłoszenia rodzin do dziś nie ustają, bo niebrak żołnierzy, którzy od sierpniowej zaowieruchy nie znajdują się. Po skompletowaniu listy zmarłych na zasadzie metryk śmierci z Duszpasterstwa Naczelnego Dowództwa zdarza się niejednokrotnie, że poszukiwanego Biuro odrazu znajduje w szeregach poległych. Często znów konstatuje się śmierć po drugim wywiadzie. Trzeba dopełniać smutnego obowiązku i zawiadamiać o tym rodzinę.

Natomiast osłodą pracy informacyjno - wywiadowczej Czerwonego Krzyża są również często zdarzające się wypadki, gdy — wbrew przypuszczeniu — Biuro zdobywa pomyślne wiadomości, lub odnajduje zagubiony ślad żywego i całego żołnierza. Ze swej strony rodziny, otrzymawszy inną drogą wiadomość o długo wspólnie poszukiwanym żołnierzu, nie omieszkają nigdy zawiadomić o tem Biura, aby podzielić się swą radością i oszczędzić dalszych trudów.

Rozpoczęta w marcu r. b. repatrjacja jeńców daje nadźwyczaj obfity materjał informacyjny i nasuwa szereg nowych zadań. Biuro delegowało na Punkty Wymiany Jeńców do Baranowicz i do Równego po jednej urzędniczce, której zadaniem jest przysyłać w najkrótszym terminie do Biura w Warszawie kompletne spisy repatrjowanych jeńców, spisywać z powracającymi wiadomości o pozostałych albo zmarłych w Rosji, zaopatrywać kontumowanych w materjały piśmienne ce-

lem ułatwiania im korespondencji ze swojemi, pośredniczyć powracającym w wyszukiwaniu pozostawionych w kraju rodzin.

Wykazy nadsyłane z Punktów Wymiany Jeńców zostają opracowane w Biurze, przyczem o pozostałych lub zmarłych w Rosji zawiadamia się rodziny, poczem rejestruje się ich jako też i repatrjowanych do ogólnej kartoteki strat.

W ostatnich czasach Biuro przeprowadziło segregację nagromadzonych przez dwa lata materjałów, które dotyczą jeńców bolszewickich w obozach w Polsce. Wykaz zmarłych w niewoli bolszewików zawierający około 5000 nazwisk, a przeznaczony dla naszej Komicji Repatrjacyjnej jadącej do Rosji jest opracowany.

Po całkowitem zarejestrowaniu strat z ubiegłej wojny, zakończeniu poszukiwań i po dokonanej repatrjacji Biuro zlikwidowane przekształci się w imienne archiwum strat wojska. Jeszcze jedna placówka naszych walk o wolność przejdzie w stan spoczynku i oswobodzi zatrudnione w niej siły do twórczej pracy odbudowy na okupionym krwią terenie.

Wydział Propagandy.

Sprawozdanie ze zbiórki październikowej 1921 r.

Wobec dotkliwie dającego się odczuć braku środków żywnościowych, odzieży, obuwia i bielizny wśród szeregów armji i to nietylko na froncie lecz w szpitalach i formacjach tyłowych, Zarząd Główny PTCK. zorganizował w dn. 15 października 1919 r. wielką zbiórkę żywności i bielizny. Zbiórka ta jednak poważnych rezultatów nie dała. Szerokie masy ludności, wyczerpane ciągłemi ofiarami, zbyt wdzięcznem polem akcji nie były. Z poszczególnych Okręgów Wielkopolska zawiodła zupełnie. Na 12 tamtejszych Oddziałów, które przysłały sprawozdania, 11 zbiórek nie urządzały. Nadzwyczaj skromne wyniki dała jedynie zbiórka w Inowrocławiu.

Z 25 Oddziałów Miejscowych na terenie b. kongresówki według nadesłanych sprawozdań zbiórkę urządzały Brzeziny, Częstochowa, Choceń, Kalisz, Kutno, Skarżysko, Lubartów, Łowicz, Łęczyca, Łomża, Miechów, Niemcy, Puławy, Pabjanice, Sandomierz, Słupca, Wyszogród, Wieluń i Zylin. Zebrano ogółem Mk. 73952,22, koron 18285, rb. 573.99. Prócz tego zbierano żywność i bieliznę, tę ostatnią w niewielkiej ilości. Zbiórek nie urządziły Oddziały w Radomiu i Skierniewicach. Zbiórka we Lwowie żadnych rezultatów nie dała.

Członkowie korespondenci zebrali mk. 2768,67, koron 9445,40, rb. 58 i bardzo drobne ilości zboża i produktów.

Zbiórka lutowa 1920 r.

Pod nazwą „Tydzień Czerwonego Krzyża" trwała od 1 do 7 lutego włącznie 1920 r. Oddziały otrzymały jak zwykle stosowne instrukcje z Zarządu Głównego, jak również środki werbunkowe i agitacyjne w postaci znaczków, kwitarjuszy, książeczek z nalepkami, deklaracji członkowskich, plakatów, odezw etc. Według nadesłanych sprawozdań „Tydzień Czerwonego Krzyża" urządzało 25 Oddziałów, jednak sprawozdań nie nadesłały zupełnie: Poznań, Lwów, Kielce, Końskie, Kutno, Lublin, Lubartów, Miechów, Ostrów, Radom, Radomsk, Sieradz, Słupca, Slesin, Węgrow, Wyszogród i Warszawa. Nie urządzono zbiórki zupełnie w Łodzi.

Wyniki pieniężne Tygodnia: Oddziały mk. 73245,32, kor. 1394,04, rb. 106,50, Członkowie korespondenci: mk. 19029,05, kor. 562, rb. 347,20.

Sprawozdanie Biura Propagandy P.T.C.K.

Celem skoordynowania akcji werbowniczej, zorganizowano w kwietniu 1920 r. przy Zarządzie Głównym Biuro Propagandy PTCK., na czele którego stanął p. Alfred Jankowski, jako dyrektor. Do zadań Biura Propagandy należało: wypracowanie stosownych instrukcji dla Oddziałów, przygotowywanie i rozsyłanie materjału werbunkowego, znaczków, wydawnictw, plakatów, etc., pobudzenie społeczeństwa do jaknajliczniejszego zapisywania się na członków. Do 1 stycznia 1921 r. Biuro Propagandy zarejestrowało 150,970 nowych członków, liczba których ogółem wyniosła 756,000. Rozesłało Oddziałom około miljona znaczków, 1173 kwitarjuszy członkowskich, 1.200 list ewidencyjnych, 900 000 znaczków kwesty, 400 skarbonek, 7.500 afiszów i plakatów. Wydano 50.000 kalendarzyków PTCK. na r. 1921, z czego 19.500 rozdano bezpłatnie żołnierzowi na froncie, 1.000 wysłano bezpłatnie na G. Śląsk, 10.000 do Ameryki, pozostałe rozesłano Oddziałom PTCK. w kraju. Przygotowano i rozesłano do sprzedaży 10 000 „biletów zamiast wizyt osobistych". Zamówiono znaczki na r. 1921, obstalowano żetony dla członków dożywotnich. Personel Biura Propagandy składał się z 7 osób.

Wydział Organizacyjny.

Komitet Główny, kierując sprawami T-wa przystąpił w maju 1919 r. do organizacji Oddziałów. Na czele wydziału stał czł. Kom. dr. J. Zawadzki,

a skład Komitetu stanowili: prof. Szpadkowski panie: Kretkowska, Rodziewiczówna, Weychertówna i Wisznicka. Fundusze T-wa były tak skromne, że w początkach nie mogły wystarczyć na zorganizowanie biura, to też Zarząd Główny zmuszony był ograniczyć liczbę urzędników do minimum i stąd też praca Zarządu była uciążliwa. Dopiero zasiłek sejmowy w sumie pięciu miljonów marek pozwolił na zwiększenie owocności pracy T-wa. Prawdziwy jednak rozwój T-wa rozpoczyna się od chwili zawiązania bezpośredniego stosunku przez delegację Komitetu Głównego do Genewy z Ligą Towarzystw Czerwonego Krzyża. Liga, sprawdziwszy przez swych delegatów potrzeby na miejscu, zaczęła opiekować się skutecznie losami T-wa. Wieiomiljonowe dary w gotowiznie i naturze przyczyniły się wielce do rozwoju T-wa, a zatem zwiększeniu personelu i wydajności prac Wydziałów.

Do tworzenia Oddziałów Miejscowych przystąpiono za pomocą list agitacyjnych. W tym celu wysłano kilka setek odezw do prezydentów, burmistrzów, księży-proboszczów, doktorów i t. p. Akcja rozwinęła się szybko i zgłoszenia o zatwierdzenie nowoutworzonych oddziałów poczęły napływać. Osoby dobrej woli, które nie mogły, odręcznie zebrać 50 członków rzeczywistych, niezbędnej liczby do zatwierdzenia Oddziału, mianowane były członkami-korespondentami do czasu zorganizowania Oddziałów:

Drogą tą utworzyła się sieć Oddziałów Miejscowych na terenie Polski. Szereg Oddziałów Miejscowych na terenach zdala od Centrali, w celu bliższego porozumienia się i skoordynowania prac powołały do życia Oddziały Okręgowe.

W okresu sprawozdawczym T-wo liczyło: Oddziałów okręgowych 6, miejscowych 311 oraz członków-korespondentów 173, z których czynnych 75 i skreślonych z powodu zorganizowania Oddziałów, bądź innych przyczyn 98.

Załączony wykaz wskazuje Wydziału Zarządu Głównego oraz miasta, miasteczka i wsie, w których działają Oddziały Okręgowe i Miejscowe oraz członkowie-korespondenci P. T. C. K.

* * *

Wykaz Wydziałów Zarządu Głównego, Oddziałów Okręgowych i Miejscowych oraz członków-korespondentów P.T.C.K.

Wydziały Zarządu Głównego.

I Wydział Organizacyjny
II „ Administrac.-Gospodarczy
III „ Finansowy
IV „ Lekarski
V „ Kontroli
VI „ Opieki nad jeńcami
VII „ „ „ ran. i chorym żołnierzem
VIII „ Sióstr
IX „ Organizacji Frontowych
X „ Propagandy
XI Biuro Informacyjne
XII Wydział Zagraniczny
XIII Biuro Prezydjalne, Archiwum, Dziennik i Sekcja Wniosków
XIV Wydział Inwalidów.

Oddziały Okręgowe.

1. Krakowski m Kraków
2. Małopolski „ Lwów
3. Miński „ Warszawa
4. Poł.-Wsch. „ „
5. Pomorski „ Toruń
6. Wielkopol. „ Poznań.
7. Cieszyński „ Cieszyn.

ODDZIAŁY MIEJSCOWE

(b. Kongresówka i dzieln. b. Zaboru rosyjskiego.

(147).

1	Brześć n./Bugiem
2	Biała Podlaska
3	Brzeziny
4	Błonie
5	Bełchatów
6	Brześć-Kujawski
7	Brańsk
8	Bieżuń
9	Białystok
10	Błaszki
11	Bliżyn
12	Czyżew
13	Czarnocin wieś pińczów
14	Częstochowa
15	Ciechocinek
16	Choceń (osada)
17	Chęciny
18	Dobre osad. Nieszawa
19	Przy Dyrekcji Kolei Warszawskiej
20	Dmosin pt. Brzeziny
21	Dąbrowa
22	Falenica osada
23	Grodno
24	Grodzisk pt. Błonie
25	Gronica
26	Gąbin
27	Gostynin
28	Grójec
29	Głowno pt. Brzeziny
30	Góra-Kalwarja
31	Grodziec
32	Horodec
33	Hrubieszów
34	Jabłonna
35	Jędrzejów
36	Józefów pt. Warszaw.
37	Kalisz
38	Kielce
39	Książ-Wielki
40	Kobryń
41	Konin
42	Kowal
43	Koło
44	Kleczew
45	Kraśnik z Grodzien.
46	Kutno
47	Końskie
48	Kozienice
49	Koło Pracowników Pracy Społecznej przy Ministerstw. Kol. Żel.
50	Lublin
51	Lubicz
52	Lipno
53	Lubartów — Lubiankowski
54	Antoniewo pt. Brzeziny
55	Łomża
56	Łęczyca
57	Łowicz
58	Łódź
59	Łuków
60	Mińsk-Mazowiecki
61	Miechów
62	Mława
63	Milanówek
64	Międzyrzec
65	Myszków
66	Niemce
67	Nieszawa
68	Na Piaskach przez Sosnowice
69	Ostrów pt. Łomża
70	Ostrowiec
71	Opoczno
72	Opatów
73	Opole
74	Pabjanice
75	Płock
76	Prużany
77	Pruszków
78	Pułtusk
79	Parczew
80	Puławy
81	Płońsk
82	Piotrków
83	w. Policzno pt. Kozienic.
84	Pińczów
85	Piaseczno
86	Praszka
87	Radom
88	Radzyń
89	Radomsk
90	Rawa-Mazowiecka
91	Ryki
92	Radzymin
93	Rogów
94	Rypin
95	Siedlce
96	Suwałki
97	Skarżysko-Kamienna
98	Skierniewice
99	Sokołów
100	Skulsk
101	Sieradz
102	Sandomierz
103	Słupca
104	Słonim
105	Sochaczew
106	Sosnowiec
107	Strzemieszyce
108	Slesin
109	Smiłowice pt. Wrocław.
110	przy kopalni „Saturn"
111	Szadek
112	Staszów
113	Sulejów
114	Suchedniów
115	Serock
116	Turek
117	Tomaszów - Mazow.
118	Tarchomiński w Henrykowie
119	Tuszyn
120	Tarczyn
121	Urzędów
122	Warszawa
123	Wieluń
124	Wieruszew
125	Wyszogród
126	Wilno
127	Wołkowysk
128	Warka
129	Węgrów
130	Włocławek
131	Wólka-Mławska
132	Wohyn, z. Podlaska
133	Wysokie-Mazowieckie
134	Włodawa
135	Wąsosze
136	Włoszczowa
137	Wierzbnik
138	Zakroczym
139	Zduńska-Wola
140	Zamość
141	Zagórze pt. Piotrków
142	Zawiercie
143	Zgierz
144	Zwierzyniec
145	Żyrardów
146	Żychlin
147	Żerżęn n/Wisłą

Oddziały Okręgu Krakowskiego.

(23)

148	Bochnia
149	Biała
150	Brzeszcze
151	Brzesko
152	Chrzanów
153	Jasło
154	Kraków
155	Krzeszowice
156	Krosne
157	Krynica-Zdrój
158	Limanowa
159	Nowy-Sącz miasto
160	Nowy-Sącz dworzec
161	Oświęcim

162 Olkusz
163 Rajcza
164 Sucha
165 Siersza-Wodna
166 Tarnów
167 Tenczynek
168 Wieliczka
169 Wiśnicz Nowy
170 Żywiec

Oddziały Okręgu Pomorskiego.

(47).

171 Brodnica
172 Brusy
173 Chełmno
174 Chełmża
175 Chojnice
176 Czersk
177 Dzierzążno
178 Gołub
179 Gniew
180 Grudziądz
181 Jabłonowo
182 Kowalewo
183 Konratowo
184 Kartuzy
185 Kielno
186 Kościerzyna
187 Lalkowy
188 Lidzbark
189 Lusino
190 Lipusz
191 Lubawa
192 Łasin
193 Łaskowice
194 Nowe
195 Nowemiasto
196 Pelpin
197 Podgórz
198 Piaseczno
199 Puck
200 Opalenie
201 Radzyń
202 Skarszewy
203 Sierokowice
204 Starogard
205 Skórcz
206 Świecio
207 Szemud
208 Strzebcz
209 Sempolno
210 Toruń
211 Tczew
212 Tuchola
213 Unisław
214 Wejherowo
215 Więcbork
216 Wąbrzeźno
217 Zajączkowo

Oddziały Okręgu Małopolskiego.

(15).

218 Brody
219 Brzeżany
220 Drohobycz
221 Jaworów
222 Kopyczyńce
223 Lwów
224 Nisk
225 Przemyśl
226 Peczeniżyn
227 Rzeszów
228 Stryj
229 Sambor
230 Stanisławów
231 Tarnopol
232 Złoczów

Oddziały Okręgu Wielkopolskiego.

(68).

233 Bydgoszcz
234 Barcin
235 Budzyń
236 Buk
237 Baborowo
238 Chodzież miasto
239 Chodzież powiat
240 Czarnków
241 Czempin
242 Czarny Las
243 Dalewo
244 Gniezno
245 Gaślina-Murowana
246 Główna
247 Gostyń
248 Grodzisk
249 Inowrocław
250 Jutrosin
251 Jarocin
252 Kostrzyń
253 Krzywiń
254 Kościan
255 Kcynia
256 Kruszwica
257 Koźmin
258 Kępno
259 Krotoszyn
260 Leszno
261 Lwówek
262 Łabiszyn
263 Międzychód
264 Miejska-Górka
265 Mogilno
266 Nokło
267 Nowotomyśl
268 Oborniki
269 Opalenica
270 Odolanów
271 Ostrów
272 Ostrzeszów
273 Poznań
274 Poznań Wschodni
275 Poznań Zachodni
276 Pleszew
277 Pniewy
278 Pakość
279 Połajewo
280 Rawicz
281 Rogoźno
282 Szamotuły
283 Strzelno
284 Sieraków
285 Szubin
286 Sulmierzyce
287 Stęszewo
288 Środa
289 Śrem
290 Śmigiel
291 Trzemeszno
292 Września
293 Witków
294 Wągrowiec
295 Wieleń
296 Wolsztyn
297 Wronki
298 Wyrzysk
299 Zbąszyń
300 Żnin.

Oddziały Okręgu Południowo-Wschodn.

(8).

301 Dubno
302 Kowel
303 Krzemieniec
304 Łuck
305 Ołyka
306 Ostróg
307 Połonne
308 Równe

Oddziały Okręgu Mińskiego.

309 Mińsk
310 Nieśwież
311 Słuck.

Uwaga. Niedśwież pozostał Mińsk i Słuck znajdują się na terenie bolszewików.

CZŁONKOWIE - KORESPONDENCI.

№ p.	Miasta	Imię i nazwisko	czynni—puste utworz. Od.—Oddział
1	Decyzja Sandomierska	ksiądz prałat, Sykulski	
2	Opoczno	Bronisław Gąsiorowski, inżynier	Oddział
3	Łowicz	Stefan Belżyński, sędzia okręgowy	Oddział
4	Łowicz	ksiądz dziekan, Niemira	
5	Konin	Dr. Augustowski	Oddział
6	Płock	Dr. Frankowski	"
7	Lublin	Dr. Czerwiński	"
8	Miechów	Józef Haller	"
9	os. Choceń	Józef Sztark, dyrektor cukrowni	"
10	Końskie	ksiądz prałat, Henryk Kasprzycki	"
11	Pułtusk	Zofja Woyda, obyw. ziemska	"
12	Warszawa	Edward Kamiński	"
13	Dobrzyń n/Wisłą	Józef Wysocki	zwoln. ze stanow.
14	Druskieniki	Marja Bujakowska	Oddział
15	Piotrków	Jan Wallas, prezydent	"
16	Prużany	Roża Trębicka, obyw. ziemska	"
17	Łęczyca	Helena Bogucka, obyw. ziemska	"
18	Zakroczym	Helena Matecka, " "	"
19	Konin	Wanda Potworowka, obyw. ziemska	"
20	Zgierz	Dr. Stanisław Nowicki	"
21	Słonim	Wanda Strawińska, obyw. ziemska	"
22	Brześć n/Bugiem	Anna Jaczynowska, " "	"
23	Chełm	Dr. Łuczkowski	zwoln. ze stanow.
24	Radzyń	Mieczysław Fritz, wł. apteki	Oddział
25	Ostrów,Łomżyńsk.	Apolinory Rytek, nauczyciel	"
26	Rzym-Włochy	Antoni Madeyski, profesor	
27	Nieszawa	Kazimierz Sobolewski, sekr. Magistratu	Oddział
28	Janów-Lubelsk.	Stanisław Jonaczek, sekretarz Magistratu	
29	Szwajcarja	Profesor Laskowski	zwoln. ze stanow.
30	Płońsk	Józef Kaszyński, burmistrz	Oddział
31	Lubartów	Andrzej Dabrowski, burmistrz	"
32	Włoszczowa	Zygmunt Hauszyld, technik	"
33	Tomaszów Lub.	Władysław Kapuściński	zwoln. ze stanow.
34	Węgrów	Czesław Matuszewski, burmistrz	Oddział
35	Siedlce	Edmund Koślacz, prezydent	"
36	Sieradz	Maria Radońska, obyw. ziemska	"
37	Koło	Władysław Klimaszewski, burmistrz	"
38	Kolno	Feliks Kościelewski, burmistrz	
39	Przasnysz	Karol Szymoński, wł. apteki	
40	Maków	Władysław Kojer	
41	Ciechanów	Wacław Raniecki, burmistrz	
42	Ostrołęka	Władysław Banach, "	
43	Kozienice	Paweł Zagrozdziński, burmistrz	Oddział
44	Janów Siedlce	Dr. Jan Ochocki	
45	Olkusz	Dr. Juljan Łapiński	Oddział
46	Międzyrzec	Dr. Bolesław Leman	"
47	Pruszków	Józef Piltz, burmistrz	"
48	Szczebrzeszno	Józef Ciastuła, burmistrz	zwoln. ze stanow.
49	Wyszków	Marjan Witkowski, Naczelnik poczty	
50	Lask z. Piotrk.	Hieronim Adamski, dyroktor Banku	
51	Stoczek	Tytus Gałecki, burmistrz	
52	Parczew	Wacław Maliszewski, burmistrz	Oddział
53	Wierzbnik	Władysław Miernik, burmistrz	"
54	Nowo-Miasto	Jan Wrzesiński, burmistrz	
55	Kałuszyn	Arnold Lubowicki, burmistrz	zwoln. ze stanow.
56	Chmielnik	Henryk Krynicki, nauczyciel	
57	Zduńska-Wola	Edward Ejchblot, z. burmistrz	Oddział

№ p.	Miasta	Imię i nazwisko	czynni—puste utworz. Od.—Oddział
58	Krym-Kaukaz	Józef Mikułowski	
59	Rosja-Południowa	Aleksander Karnicki, jenerał	
60	Iłża	Roman Skalski, sekretarz	zwoln. ze stanow.
61	Staszów	Bolesław Krauze, burmistrz	Oddział
62	Szczuczyn	Dr. Pieńkowski	zwoln. ze stanow.
63	Chęciny	Walenty Jaskólski, obywatel	Oddział
64	Dobrzyń n/Drwęcą	Walenty Popławski, z. burmistrza	
65	Wysokie-Mazow.	Dr. Majewski	Oddział
66	Kowal	Stefan Godlewski	"
67	Łuków	Stanisław Musielak, burmistrz	"
68	Radzymin	Stanisław Marszał, burmistrz	"
69	Hrubieszów	Dr. J. Sroczyński,	"
70	Brześć Kujawska	Dr. Stanisław Kunczyński	"
71	Dubienka	Eugenjusz Mroczkowski, burmistrz	
72	Suwałki	Adam Modliński, prezydent	Oddział
73	Jadów	Dr. Ludwik Wiśniewski	
74	Tykocin	Walerjan Godlewski	
75	Zgierz	Marja Pogorzelska	Oddział
76	Londyn	Marja Czaplicka	
77	Kałuszyn	Leon Ziółkowski	zwoln. ze stanow.
78	Tomaszów Mazow.	Stanisław Gruszczyński, prezydent	Oddział
79	Działoszyn	Konstanty Kleńsczyński, wł. apteki	zwoln. ze stanow.
80	Przedbórz	Bolesław Lipiński, wł. apteki	
81	Góra Kalwarja	Władysława Żenczykowska, rejentówna	Oddział
82	Ameryka Południ.	Mieczysław Kozłowski	
83	Wołomin	Dr. Stanisław Czaplicki	
84	Koło	ks. Roman Kmiecik	Oddział
85	Busk	Kazimierz Gołdziński, burmistrz	
86	Biłgoraj	Bolesław Zarzycki, burmistrz	
87	Sokołów	Eugenjusz Lenkiewicz. p. porucznik	Oddział
88	Działoszyce	Tadeusz Starkiewicz, burmistrz	zwoln. ze stanow.
89	Stryków	ks. Bolesław Karwowski	
90	Piaseczno	Regina Jaszczołtowa, d-rowa	Oddział
91	Wąchock	ks. Ed. Chrzanowski	
92	Stawiszyn	ks. Kozankiewicz	
93	Pułtusk	Jan Sączewski, notarjusz	Oddział
94	Rypin	Józef Budzanowski, burmistrz	"
95	Mrzygłów	Marta Piwnicka, nauczycielka	
96	Bolimów	ks. Żabczyński	zwoln. ze stanow.
97	Wieruszew	ks. Zieliński	Oddział
98	Urzędów	ks. Edward Fijołek	"
99	Tarczyn	ks. Ignacy Radzikowski	"
100	Grabowiec	ks. Józef Drobowicz	
101	Słomniki	ks. Mikołaj Łapot	
102	Terespol	ks. Władysław Solnicki	
103	Biużuń	Ludwik Węglewski, kupiec	Oddział
104	Szreńsk	ks. Mikołaj Cichowicz	zwoln. ze stanow.
105	Mława	Dr. Alojzy Korzybski	Oddział
106	Solec	ks. Prus-Radomiński	
107	Raciąż	Jan Wasilewski, wł. apteki	
108	Żarnów	ks. Tomasz Jachimowicz	
109	Ostrowy	Roman Stodółkiewicz dyrektor cukrowni	
110	Biała Podl.	Florjan Kolaszyński, z. burmistrza	Oddział
111	Krzeszów	Bronisław Jasiński, wł. apteki	
112	Tarnopol	Ludwika Garapich	Oddział
113	Żarki	ks. Aleksander Cugowski	
114	Odrzywół	ks. Józef Kownacki	
115	Izbica	ks. M. Chytrzyński	
116	Sterdyń	ks. Jastrzębski	
117	Żychlin	ks. Józef Dąbrowski	Oddział
118	Mgnuszek	ks. Toman Kruzer	zwoln. ze stanow.
119	Klimontów	Wojciech Hyjek, kierownik szkoły	

№ p.	Miasta	Imię i nazwisko	czynni—puste utworz. Od.—Oddział
120	Stanisławów	Stanisław Pawłowski, wł. apteki	
121	Aleksandrów Łęcz.	ks. Wawrzynowicz	
122	Pacanów	ks. A. Adamek	
123	Helsrugfors	Konsulowa S. Himelstjerna	
124	(Finlandja)	Michał Bonisławski	
125	Kock	Marja Chlewicka	
126	Ostrów Siedl.	ks Wł. Bieniecki	
127	Jabłonna	Br. Bzurowa, d-rowa	Oddział
128	Kazimierz n/Wisłą	ks. Hipol. Boratyński	
139	Głusk	Antoni Bernatowicz, wł. apteki	
130	Szydłowiec	E. Ziółkowski, z. burmistrz	
131	Rejowiec	Dr. W. Kulesza (niewiasta)	
132	Śmiłowice	Wojciech Gajkiewicz, sekretarz	Oddział
133	Pawłów	ks. Władysław Grzędziński	
134	Pińczów	Antoni Świerczewski	Oddział
135	Szczebrzeszyn	ks. Wacław Padkowski	
136	Rzgów	Stanisław Dulkowski	
137	Szreńsk	Szkoda, nauczyciel	
138	Ostrowiek	Aniela hr. Wielopolska	Oddział
139	Myszków	Stefan Szydłowski	„
140	Bolimów	Piotr Strożek	
141	Tarnopol	Adam Czarnecki, burmistrz	Oddział
142	Tuszyn	Stanisław Romanowski	„
143	Serock	Józef Opaliński, nauczyciel	„
144	Biała Rawska	Mieczysław Wierzbicki, sędzia	
145	Włodzisław	Dr. Jan Pawłowski	zwoln. ze stanow.
146	Hrubieszów	A. Krauze, burmistrz	Oddział
147	Horodec	Marja Rodziewicz	„
148	Janów Kobryń	Marja Ordzina	
149	Kraśnik Grodz.	Marja ord. Bisping	Oddział
150	Borkowice	Stefan Dembiński, ob. ziemski	
151	Chicago	hr. Zygmunt Scibor-Marchocki	
152	Włodawa	Józef Kurmanowicz, starosta	Oddział
153	Chełm	Henryk Kamiński	
154	W. Brzostowica	Marja barón Brunnow	
155	Przedecz	ks. pastor Luc. Lewandowski	
156	Szadek	Jadwiga Romocka	Oddział
157	Kraśnik Lub.	Stefan Czerwiński, wł. apteki	
158	Borowno	Janina hr. Skarbek	
159	Wiskitno p. Łodoża	Mieczysław Horodyński, sędzia	
160	Sierpc	Piotr Soroko, inżynier	
161	Radzyń	Rudnicki, starosta	Oddział
162	Czarnocin	ks. Józef Żurowski	„
163	Rozprza	ks. Dr. Bronisław Gilewicz	
164	Chicago	Marja Karszo-Siedlewska	
165	Zduńska Wola	Dr. Władysław Wróblewski	
166	Lutomiersk	Michał Kłobukowski, wł. apteki	
167	Iłża	Dyonizy Starżyński	zwoln. ze stanow.
168	Grodziec	Izabella Skarbińska	Oddział
169	Magnuszew	Anna hr. Zamoyska	
170	Ciechanowiec	ks. Juljan Dudziński	
171	Górny Śląsk	Anna Hallerówna	
172	Szczebrzeszyn	ks. Józef Rolecki	
173	Sokółka	Dr. Józef Baruch	

WYDZIAŁ OPIEKI PTCK.

Zarys ogólny.

Wydział Opieki PTCK. powstał w czerwcu 1919 r. na jego czele stanęła p. Bisping jako członek Komitetu Głównego Czerwonego Krzyża. Ustalono wówczas, iż zadaniem Wydziału będzie:

1) Dostarczanie żołnierzom w szpitalach, przychodniach, punktach ewakuacyjnych i t. d. nadetatowego pożywienia, odzieży i t. d.

2) Dostarczanie żołnierzom w szpitałach i poza szpitalami książek, urządzanie bibliotek, pokazów, odczytów i t. d.

3) Dostarczanie rekonwalescentom pomieszczenia na letniskach i uzdrowiskach.

Dla ujednostajnienia pracy opieki nad żołnierzem, zwołano d. 11 czerwca 1919 r. zebranie z przedstawicielami instytucji społecznych, zajmujących się opieką nad chorym żołnierzem i wówczas akces swój zgłosiły, i odtąd pracowały pod egidą Czerwonego Krzyża następujące Sekcje Szpitalne: Koło Pomocy dla żołnirza przy szpitalu PTCK. (Smolna 6), Sekcja Szpitalna Towarzystwa Opieki Wojennej (Szpital Ujazdowski), które opiekowały się gorliwie chorymi i rannymi żołnierzami.

W czerwcu 1919 r. przyłączyła się do Czerwonego Krzyża Sekcja Chrzestnych Matek.

Ponieważ sprawa grobów wojennych została przekazana przez Ministerstwo Spraw Wojskowych, Czerwonemu Krzyżowi i dana do zreformowania Wydziałom Opieki i Jeńców, po rozpatrzeniu przesłanych dokumentów Wydziały zaopinjowały, iż wobec ogromu pracy i kosztów, które pociąga za sobą akcja zorganizowania Opieki nad Grobami Wojennymi, sprawą tą zająć się nie może instytucja społeczna, a że tak jak w innych krajach powinien się tem zająć Rząd, a Polski Czerwony Krzyż może tylko współdziałać w tej sprawie. Wobec tego, iż akcja mająca na celu zorganizowanie opieki nad grobami wojennymi jest nagląca, gdyż są one nieraz całkowicie zaniedbane, Wydział Jeńców zwrócił się do Komisarza Rządowego przy PTCK., prosząc o zwołanie Międzyministerjalnego posiedzenia dla omówienia powyższych spraw. Posiedzenie to odbyło się 20 sierpnia 1919 r., i uchwalono na nim utworzyć pod egidą PTCK. stały Komitet Grobów wojennych; również projektowano utworzenie w Polskim Czerwonym Krzyżu Wydziału dla spraw grobów wojennych. Na czele tej akcji stanął hr. W. Mielżyński, członek Komitetu Głównego PTCK.

W październiku 1919 r. przystąpiono do podziału pracy Wydziału Opieki na następujące Sekcje:

1) Szpitalna, pod sekcje: żywnościowa, oświatowa i odzieżowa.
2) Izby chorych, punkta zborne.
3) Opieka nad uzdrowieńcami.
4) Kantyny.
5) Punkta żywnościowe.
6) Gospody.
7) Opieka nad Grobami.
8) Szwalnie.
9) Inspekcyjna i Propagandy.
10) Bibljotek.

W końcu października 1919 r. zaczęła swą pracę, zainicjowana przez Dra J. Zawadzkiego, Sekcja Bibljoteczna pod kierownictwem p. Romana Wendego.

Wobec coraz więcej ujawniającej się konieczności ujednostajnienia pracy Towarzystw opiekujących się żołnierzem, zwołano d. 5/XI 1919 r. z inicjatywy p. Dory Wisznickiej, która w nieobecności p. Bisping delegowanej do Mikaszewic, objęła kierownictwo Wydziału Opieki, zebranie międzystowarzyszeniowe, na którym byli obecni delegaci następujących instytucji społecznych pracujących dla żołnerzy: 1) T-wo Pomocy Ofiarom Wojny; 2) T-wo Opieki Wojennej; 3) Komitet Obrony Kresów Wschodnich; 4) Koło Młodych Ziemianek; 5) T-wo „Pomoc"; 6) Polski Biały Krzyż; 7) T-wo Zjednocz. Ziemianek; 8) Rada Główna Opiekuńcza; 9) T-wo Pogoń; 10) Koło Polek; 11) Sekcja Chrzestnych Matek. Uchwalono utworzyć przy Wydziale Opieki Sekretarjat Międzystowarzyszeniowy.

którego zadaniem byłoby posiadać spis wszystkich T-stw opiekujących się żołnierzem, wiedzieć gdzie która Instytucja pracuje, jaka jest jej działalność. Sekretarjat udzielałby informacji gdzie należy spieszyć z pomocą, jakie placówki są najpotrzebniejsze, co by ułatwiło i ujednostajniło planowy rozwój i koordynację ogólnej opieki nad żołnierzem. Jednocześnie dla planowości całej akcji, stwarzając nową placówkę pracy, każda organizacja zwracałaby się ze swą inicjatywą do Sekretarjatu.

Regulamin Sekretarjatu Międzystowarzyszeniowego przyjęty przez Komitet Główny P. T. Cz. K. podpisały następujące Instytucje:

1) Polskie T-wo Czerwonego Krzyża; 2) Polski Biały Krzyż; 3) Komitet Obrony Kresów Wschodnich; 4) Koło Polek; 5) Komitet Ratunku Kresów Wschodnich, które wyznaczyły stałych przedstawicieli do Sekretarjatu.

Następnie Sekretarjat Międzystowarzyszeniowy odbywał swe posiedzenia, na których omawiano sprawy, dotyczące opieki nad żołnierzem.

W tym samym czasie zostały opracowane przez P. Wisznicką i przyjęte przez Komitet Główny następujące regulaminy: Wydz. Opieki i Kół Chrzestnych Matek (załączniki). Według nowo przyjętego regulaminu praca Wydziału Opieki podzielono na następujące Sekcje:

1) Porozumiewawcza (Sekretarjat Międzystowarzyszeniowy).

2) Oświatowa (Biblioteki, odczyty, rozrywki).

3) Odzieżowa (Rozdawnictwo).

4) Żywnościowa (Nadetatowe pożywienie).

5) Inspekcyjna.

6) Patronatów nad Pułkami (Chrzestne Matki).

Regulaminy Wydziału i Kół Chrzestnych Matek zostały rozesłane do Okręgów i Oddziałów Miejscowych P. T. Cz. K. z poleceniem rozwinięcia działalności Sekcji Opieki i Kół Chrzestnych Matek.

W grudniu urządzono Gwiazdkę dla żołnierzy w szpitalach, przez wszystkie Oddziały Miejscowe Czerw. Krzyża; dla żołnierzy na froncie zaś łącznie z Białym Krzyżem został utworzony Komitet Gwiazdkowy.

Od kwietnia 1920 r. Wydział pracował również dla żołnierzy, będących na froncie, współdziałając przy tworzeniu czterech pociągów opatrunkowo-żywnościowych: „Warszawa“ Nr. 1, 2, 3 i 4, oraz 12-tu Punktów Opatr. żywnościowych. W czerwcu wobec potrzeby rozszerzania tej akcji stworzono chwilowo Wydział Frontowy, do którego była wydelegowana pani Wisznicka.

W październiku 20 r. P. Bisping przedstawiła Zarządowi Głównemu projekt reorganizacji Wydziału, plan z określeniem zakresu działalności takowego, wraz z regulaminami.

Uchwalono iż do Wydziału Opieki będą należały następujące Sekcje:

1) Informacyjno - Wywiadowcza.
2) Jeńców.
3) Opieka nad żołnierzem.
4) Opieka nad rodzinami żołnierzy.
5) Biblioteczna.
6) Chrzestnych Matek.
7) Inwalidów.

Pragnąc aby opieka nad żołnierzem i jego rodziną rozwijała się planowo i jednolicie, rozesłano do 334 Oddziałów Miejscowych Czerw. Krzyża okólnik, zawiadamiający o powyższym podziale pracy. Kwestjonarjusz z zapytaniem czy w danym Oddziale istnieje Sekcja Opieki, jaka jest jej działalność i załączono plan opracowany dla Sekcji Opieki Oddziałów Miejscowych, prosząc o założenie jej tam, gdzie nieistniała.

Wydział posiada dwie kartoteki: 1) dla rejestrowania wszystkich Oddziałów Miejscowych z adnotacją, jaka jest działalność Sekcji Opieki, 2) a, służy do rejestrowania żołnierzy i rodzin żołnierskich, którym udzielono jakiejkolwiek bądź pomocy, od dnia 25/X 1920 r. (początek tej akcji) do dnia 1/I 1921 r. Wydział pośredniczył w wydaniu z Am. Czerw. Krzyża, rzeczy 67-iu osobom przeważnie należącym do rodzin wojskowych (wyprawki dla noworodków).

Podań żołnierzy oraz inwalidów uwzględniono 39 i dano im kartki do

składnicy Cz. Krzyża dla otrzymania bielizny i odzieży.

Dwa razy Wydział na żądanie Międzynar. Czerw. Krzyża przesłał po porozumieniu się z odpowiedniemi instytucjami opiekuńczemi, dane o ilości ci potrzebujących pomocy w Polsce. Również zgromadzono potrzebne dane dla referatów w sprawie opieki nad ociemniałymi w Polsce, z wykazem statystycznym, które przekazano Wydziałowi Inwalidów, gdyż Sekcję Inwalidów przekształcono w grudniu na Wydział, wobec wielkiego zakresu pracy.

W październiku 1920 r. przesłano przez Pełnomocnika C. Krzyża p. Jełowickiego: 87 listów, 9 paczek, 19 listów pieniężnych, które złożono w Wydziale dla osób zamieszkałych na Litwie, lub jeńców będących w obozach litewskich.

Wydział uzyskał pomoc Ameryk. i Szwajcarskiego Czerwonego Krzyża dla Sekcji Opieki nad rodzinami żołnierzy, w postaci wyprawek i ciepłej odzieży.

Od listopada Wydział Opieki przyjmował podania Instytucji społecznych, proszących o pomoc Amer. Czerwonego Krzyża, dla zrobienia wywiadów i wydania opinji, od połowy listopada do końca grudnia 1920 r. Wydział poparł 48 podań Instytucji, 67 podań o wyprawki dla noworodków, razem 115. Wydział Opieki przesłał do Wilna na ręce ks. Boksztanina, dla najbiedniejszej ludności 1 wagon odzieży, bielizny i ciepłych rzeczy, ofiarowanych przez Ameryk. Cz. Krzyż, które były rozdawane pod kontrolą Wileńskiego Oddziału Cz. Krzyża.

Praca C. K. w czasie pokojowym.

Wobec mającego nastąpić pokoju Cz. Krzyż przystąpił do zapoczatkowania programu pracy czasu pokojowego, z którego przypada specjalnie Wydziałowi Opieki pomoc matkom i dzieciom, nietylko rodzinom wojskowych lecz również i cywilnym. Działalność to będzie polegała na sprawdzaniu na miejscu stanu potrzeby danej rodziny, udzielanie pomocy materjalnej i popularyzowanie zasad hygjeny domowej. Również staje się aktualna i paląca sprawa organizowania pomocy dla powracających jeńców, zakładników i uchodźców z Rosji, oraz sprawa udzielania pomocy rodzinom z inteligencji, znajdujących się obecnie w bardzo ciężkich warunkach. Rozdawnictwo P. Cz. K. wydało do dnia 1/IV 1921 r. dla 311 osób odzieży i bielizny 2329 sztuk.

SEKCJE WYDZIAŁU OPIEKI.

Sekcja szpitalna. Koło Opieki nad żołnierzem przy szpitalu P. T. Cz. K. (ul. Smolna 6), powstało jeszcze przed zatwierdzeniem statutu Czerw. Krzyża, bo w styczniu 1919 r. Zarząd tworzyli ksiądz M. Nowakowski (Prezes), P. Dmochowska (W. Prezes), Ksiądz Węglewicz, Pp. Dobrowolska, Świdówna, Golsztandt, Ruśkewicz i inne. Prace podzielono na następujące Sekcje: żywnościowa, oświatowa, biblioteczna, odzieżowa.

Sekcja żywnościowa wydała od dn. 10/I do 1/VI 30,000 podwieczorków, oprócz tego ciężko chorym kefir, wino, cukier.

Sekcja Biblioteczna urządziła czytelnię, gdzie posiada 2000 tomów i prenumeruje pisma.

Sekcja Odzieżowa rozdała żołnierzom opuszczającym szpital w roku 1919, 3056 sztuk odzieży i bielizny, kilka tuzinów szczotek do zębów, grzebieni, nici, guziki, papier listowy, pocztówki, oraz 34,093 szt. papierosów. Dla szpitala wydano bielizny pościelowej, kołder, poduszek i t. d. ogółem 96 szt., również reparowano bieliznę żołnierzy.

SEKCJA OŚWIATOWA.

Pracowała pod dyrektywa uniwersytetu żołnierskiego, urządziła 4 komplety (po półtorej godz. każdy) dziennie dla żołnierzy, jeden wieczorny dla sanitarjuszy. Wyuczono w okresie od 1-go stycznia do 1-go grudnia ogółem 701 analfabetów (czytać, pisać i rachować).

W grudniu urządzono gwiazdkę dla żołnierzy przebywających w szpitalu.

SZPITAL UJAZDOWSKI.

Opieka szpitala Ujazdowskiego powstała w początku r. 1919, a od chwili zatwierdzenia Polskiego Tow. Czerwonego Krzyża pracowała pod jego egidą. Początkowo do opieki szpitala weszły następujące Towarzystwa:

1) Towarzystwo Opieki Wojennej objęło 5 pawilonów.
2) Koło Pracy Kobiet—2 pawilony.
3) Młode Ziemianki — 1 pawilon.
4) Koło Polek — 1 pawilon.
5) Koło Akademiczek — 1 pawilon.
6) Pogotowie wojenne—1 pawilon.
7) Opiekunki żołn. pol. (Związek Kat.) — 1 pawilon.
8) Koło Pań Profesorowych—1 pawilon.

W ciągu roku zeszły różne zmiany, gdyż wycofały się z pracy szpitalnej następujące Towarzystwa: Pomoc żołnierzowi Pol., Koło Pań Profesorowych, Koło Akademiczek, zaś Koło Pracy Kobiet zrzekło się Opieki nad jednym pawilonem, zatrzymując tylko pawilon 9. Natomiast Pogotowie wojenne dobrało 1 pawilon, Towarzystwo Opieki Wojennej 3 pawilony.

Na każdym pawilonie panie pełniły dyżury, ich staraniem chorzy dostawali podwieczorki, ciężko ranni mleko, bułki, wino i t. d.

Uzupełniono różne braki szpitalne, jak np. zakupiono potrzebne narzędzia chirurgiczne, kilka łóżek wyciągowych, lekarstwa i termometry maksymalne, bandaże i t. d., również zaopatrzono pawilony w łyżki, miski, kubki, filiżanki w miarę możności uzupełniano w bieliznę. Dla sióstr kupiono serwis porcelanowy i szklanki. Kilka sal odmalowano.

W 4-tym pawilonie urządzono salę operacyjną, umywalnię, postawiono piec. Kupiono fisharmonję do kaplicy. Grono pań poświęcało dużo czasu opiece religijnej.

Na wielkanoc i Wigilię chorzy, siostry i sanitarjusze dostali poczęstunek i podarki. Z kantyny urządzonej w szpitalu przez T-wo Opieki Wojennej korzysta 1600 chorych.

Pracę kulturalno-oświat. prowadzi w szpitalu Polski Biały Krzyż. Od 1920 r. opieka szpitalna została przekształcona i obecnie urządzano dla chorych obchody: Wigilijny, Wielkanocny, 3-go maja, święto żołnierskie i t. d.

SEKCJA CHRZESTNYCH MATEK.

Towarzystwo Chrzestnych Matek Żołnierza Polskiego zostało założone w lutym 1919 r. dzięki inicjatywie kilku organizacji społecznych. Pierwotnie Sekcja pracowała pod egidą Towarzystwa Opieki Wojennej, a w czerwcu 1919 r. przeszła pod egidę Polskiego Tow. Czerwonego Krzyża. Do Zarządu wówczas należały: Ks. R. Czetwertyńska (Przewodnicząca), p. Łychoska (Wiceprzewodnicząca), p. Z. Walewska (Skarbniczka), p. Ed. Natansonowa (sekretarka) oraz pp. Dziewulska, Ejsmont i kanoniczka Ośniałowska.

Praca Sekcji polega na nawiązaniu kontaktu z pojedyńczymi żołnierzami, będącymi na froncie i pozbawionymi bliższej rodziny przez korespondencję i przesyłanie paczek, zawierających przedmioty pierwszej potrzeby (bielizna, mydło, papierosy, papier listowy, ołówki, broszury, pocztówki, igły, nici i t. d.). Paczki i listy były wysyłane przez specjalnych kurjerów, którzy odwozili odpowiedzi. Z ofiar składanych w Sekcji robiono paczki bezimienne, które się rozsyłało najbiedniejszym chrzestniakom.

Sekcja posiadała na prowincji 16 kół i liczyła 2.400 członków.

Od lutego 1919 r. do października 1920 wysłano paczek i listów 70.000 sztuk.

Sekcja Bibljoteczna.

Sekcja Bilbjoteczna została powołana do życia w końcu października 1919 r. w warunkach bardzo ciężkich dla tego rodzaju imprez, gdyż wtedy był strajk drukarzy, introligatorów, pomocników księgarskich i stolarzy, skutek czego wszystkie potrzebne artykuły do tworzenia bibljoteczek prawie z dn. na dzień drożały i trudno było je zdobyć. Odwoływanie się kilkakrotne do ofiarności społecznej dało bardzo nikły rezultat, gdyż nadsyłano książek stosunkowo bardzo niewiele, a bardzo często książki, które się zupełnie niena-

dawały do pomieszczenia w bibljoteczkach, przeznaczonych dla żołnierzy, lub też defekty, pojedyńcze tomy rozmaitych powieści, jednem słowem materjał zdatny jedynie na makulaturę. Jednakże były też i znaczniejsze ofiary w książkach, które bardzo zasiliły nasze zasoby książkowe.

Wyboru książek dokonano po porozumieniu się z Departamentem Naukowo-Szkolnym Ministerjum Spraw Wojskowych.

Sekcja sporządza bibljoteczki, które się rozdaje do placówek Pol. Twa Czrw. Krzyża. Są to szafki bibljoteczne zawierające od 60 do 100 książek rozmaitej treści (beletrystyka, książki historyczne, przyrodnicze, broszurki popularne, naukowe i t. d.) do każdej szafki dodaje się paczkę pism ilustrowanych oraz katalog. Koszt jednej szafki wynosił początkowo od 450 do 500 mk.; obecnie zaś mk. 4—5 tysięcy, dotąd wysłano 68 szafek do szpitali, pociągów sanitarnych, punktów opatrunkowo-żywnościowych C. K. i t. d., ogółem wydanych w szafkach jest około 4650 książek.

Oprócz tego posłano kilkakrotnie paczki z broszurami, pismami ilustrowanemi, książkami do placówek, gdzie była większa potrzeba książek. Ogółem wysłano 1800 sztuk.

Sekcja Jeńców.

W kwietniu 1919 r. przy Komisarzu Rządowym powstał Wydział Opieki nad Jeńcami, który z chwilą zorganizowania Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża zaczął funkcjonować jako jeden z Wydz. Czerwonego Krzyża.

Pierwszą pracą Wydz. było przygotowanie materjału dla Komisji mieszanej, która miała wyjechać na front ukraiński z pułk. Taylorem (z Amer. Czerw. Krzyża) dla zaopiekowania się ludnością polską w Galicji Wschodniej. Jednak wobec zajęcia przez wojsko polskie tej części kraju Misja ta nie wyjechała. Dla przyjmowania listów, posyłek i pieniędzy otwarto Biuro Ekspedycyjne w Gmachu Staszyca. Następnie przeprowadzono korespondencję celem zwolnienia jeńców będących we Włoszech, Czechach, Rumunji i Francji. Wysłano delegatki pp. Łubieńską i Czapską do Lwowa dla rozpatrzenia sprawy jeńców na Ukrainie.

Przesyłano protokuły i informacje o stosunkach panujących w Galicji Wschodniej i o losie jeńców z Krymu i Ukrainy Wschodniej Czerwonemu Krzyżowi Duńskiemu, Holenderskiemu, Amerykańskiemu, aby ich zainteresować tą sprawą i uzyskać pomoc dla akcji ratowniczej. We wrześniu zaczęto przyjmować listy na Ukrainę i rozsyłano je przez kurjerów, do dn. 10/X wpłynęło 487 listów. Kurjerów wyjechało 7-miu.

W skład Wydziału wchodziły:

1) **Komitet Niesienia Pomocy organizacjom humanitarnym** z hr. Romanową Potocką na czele, który zajął się wyłącznie zbieraniem pieniędzy, ogółem wpłynęło: marek 102.913 fen. 93, koron 38.749, rubli 6.413, z tych sum zakupiono bielizny i butów dla jeńców za 35.750 mk., resztę przeznaczono na założenie potrzebnych instytucji, jak: żłobek w Stanisławowie, ochronki w Przemyślanach, urządzeniem tych instytucji podjęła się Rada Główna Opiekuńcza i również cały Komitet Niesienia Pomocy Instytucji Humanitarnej od dn. 15/X 1919 r. działał nadal przy R. G. O.

2) **Komitet Niesienia Pomocy** dodatkowy jeńcom byłym oficerom, który wydał do dn. 10/X 1919 r. 385 mk. zapomogi zwrotnej (30 mk. z tej sumy zwrócono) i 500 obiadów na sumę 1.100 mk.

3) **Komitet Wymiany zakładników** i pomocy polakom w Rosji, z ręki którego została wysłana 8/X 1919 r. delegacja PTCK. z p. Kossakowskim na czele na front bolszewicki, dla przeprowadzenia pertraktacji z Czerwonym Krzyżem Sowieckim o wymianę zakładników i jeńców niezdolnych do walki (Sprawozdanie z działalności tego Komitetu podajemy dalej).

Wydział wykonywał wówczas prace przygotowawcze dla tej Delegacji przez rejestrowanie zakładników i jeńców cywilnych, tworzenie list dodatkowych, aby (A, B, C, D, E) sporządza-

nie list uchodźców i t. d. od dn. 1/X do dn. 15/II 1919 r. przyjęto 290 listów dotyczących tych spraw.

Równorzędnie akcja takowa została rozpoczęta z Petlurą, z delegatem Czerw. Krzyża przy tej Komisji Wojskowej był p. K. Biskupski, który już poprzednio był w Kamieńcu i całą sprawę zbadał.

Od dn. 1/X do dn. 1/II 1919 r. przyjmowano korespondencję na Ukrainę do Rosji Sowieckiej i Denikinowskiej. Listy wysyłano przez kurjerów, a do Rosji Sowieckiej przez Delegację PTCK., która je wręczała Sowieckiemu Czerw. Krzyżowi, ogółem wysłano 2.714 listów.

Dla przygotowania materjału dla obu delegacji zorganizowano zwiedzanie obozów jeńców w Polsce.

Obozy jeńców w Modlinie.

Zwiedzili członkowie Komitetu Głównego PTCK. p. Dora Wisznicka, dr. Józef Zawadzki oraz Delegat Rosyjskiego Towarzystwa Dobroczynności, b. poseł do Dumy Państwowej Dymitr Iskrycki. Na ogół warunki życia jeńców internowanych były korzystne, jeńcy pracowali przy robotach ziemnych i ogrodowych i pobierali za to zapłatę. Utrzymywani byli na równi z żołnierzami armji Polskiej. Otrzymywali tę samą strawę i korzystali ze swobody ruchu w obrębie Twierdzy. Byli to przeważnie ukraińcy z Galicji Wschodn., internowani byli pomieszczeni w innym budynku, pomiędzy nimi byli Niemcy żandarmi ze Śląska, Rusini z Trembowli, chore niemki, 1 nauczycielka Rusinka, 5 księży z Galicji. Internowani nie wnosili żadnych skarg, tylko domagali się szybszego przeprowadzenia śledztwa. Członkowie Komisji wysłuchali poszczególnych życzeń, obiecując interwencję u Władz, zabrali listy do wysłania, zwiedzili szpital miejscowy, chorym i jeńcom zostały wręczone podarunki od PTCK.

Najpilniejszym brakiem jest jak wszędzie brak bielizny i ubrań.

Lista jeńców internowanych jest w posiadaniu PTCK. i została przesłana oddziałowi Małopolskiemu.

Obóz w Brześciu Litewskim.

Dnia 11-go i 12-go X. 19 r. zwiedzili obóz w Brześciu panowie: Dr. Gaston-Chatney i Victor Gloor przedstawiciel międzynarodowego Komitetu Czerw. Krzyża, dr. Camus i p. Dora Wisznicka jako przedstawicielka P. T. C. K. Jeńcy byli internowani w 4-ch obozach ich liczba wówczas wynosiła 3861, byli to żołnierze bolszewicy, ukraińcy, (25 oficerów bolszewickich, 91 ukraińskich oraz 9 kobiet z dziećmi). Jeńcy są pomieszczeni w 4 obozach: w koszarach grajewskich 2 ob., w Forcie Berga 1 obóz, w Bugszopie 1 ob., w każdym obozie prócz kuchni i łaźni były izby chorych. W pierwszych 3-ch ob. budynki były murowane, suche i widne. W Bugszopie zaś są szopy drewniane bez pieców o piętrowych podwójnych rzędach prycz. Pomieszczenie było zupełnie nieodpowiednie wobec chłodów i obóz ten miał być zwinięty 20/X i jeńcy mieli być przeniesieni do koszar czerwonych, które wykończano. Takowe składają się z 5-ciu budynków murowanych z piecami, oświetlone elektrycznością. Jeden budynek był przeznaczony na kuchnię, łaźnię i izbę chorych. Przy jej koszarach dwie studnie artezyjskie (ale woda jest nieszczególna). Pościeli jeńcy nie mieli, ubranie naogół liche, lecz Am. Czerw. Krzyż ofiarował takowe i zaczęto je rozdawać. Czystość wśród jeńców pomimo łaźni niewielka. Z chorób panowały wówczas tyfus powr. i dezynterja. Chorych było 895, sale szpitalne były widne, suche, jeńcy mieli pościel wystarczającą. Odżywianie dostateczne. Prośby jeńców były następujące: powiększenie racji chleba i jarzyn, wydanie ubrania, bielizny i obuwia. W obozie oficerskim skarżono się, że listy pisane po ukraińsku nie chciano wysłać, dowództwo tłomaczyło się brakiem tłomacza odpowiedniego dla cenzury. Jeńcy wręczyli delegatom CK. listy i podania. Od 2-ch tygodni pracowała w twierdzy Komisja Wojskowa dla uwolnienia jeńców pochodzących z krajów okupowanych, wyłączając linję bojową. Jeńcy zwolnieni musieli odbyć kwarantannę,

wówczas zwolniono 500, pozostali jeńcy mieli być skierowani do innych obozów, a obóz w Brześciu ma być zreformowany.

Obóz jeńców w Dęblinie.

21.X.19 r. zwiedzili obóz jeńców w Dęblinie delegat PTCK. dr. Borzymowski, pp. Prądzyński i Bader, delegat Warszawskiego Rosyjskiego Komitetu.

W obozie przebywało 160 jeńców: 26 polaków, ukraińców 80, białorusinów 22, rosjan 9, łotyszów 6, litwinów 4, żydów 13, kobiet 12 z dwojgiem dzieci. Skład jeńców rozmaity, przeważnie ludność cywilna, oficerów około 10. Pomieszczenie bardzo czysto utrzymane, jeńcy czyści i wykąpani. Widoczny brak bielizny, ciepłego ubrania i u wielu obuwia. Ogólny wygląd jeńców dobry, stan zdrowotny dobry, nie było żadnego wypadku śmierci i tylko jeden przypadek tyfusu plamistego w ostatnich miesiącach, wówczas było 4-ch chorych na świerzbę (izolowanych) i 3-ch na płuca w szpitalu. Delegacja wysłuchała życzeń jeńców naprzód przez wybranych przez nich komendantów, a następnie od pojedyńczych osób, ogółem wszyscy proszą, aby prędzej były rozpatrzone ich sprawy. Wszyscy stwierdzili, że mają dobre pożywienie i są dobrze traktowani przez władze Polskie. Jeńcy złożyli delegatom podania i listy. 11 oficerów rosyjskich złożyło podanie o odesłanie ich do armji Denikina. Jeńcy otrzymali jako dar PTCK. 1000 papierosów, 100 puszek konserw, 20 p. syropu, 5 f. herbaty, 20 p. kakao, mleka skond. 20 puszek, kawy owsianej i t. d. Od delegat Ros. Kom. 500 mk.

Obóz jeńców w Dąbiu.

Zwiedzili dn. 24 maja 20 r.: Delegaci Zarządu Głównego PTCK., członkowie Zarządu: dr. J. Zawadzki i inż. B. Hummel, prezes Oddz. Krakowskiego PTCK., prof. Surzycki, przedstawiciel D. O. Gen. płk. Iwanicki.

Obóz jest położony w odległości 2-ch kilometrów od Krakowa, zbudowany w 1912 r. przez austrjaków jako obóz jeńców. Składa się w części z baraków murowanych, w części drewnianych, bez koniecznych urządzeń zdrowotnych. Kanalizacji brak. Ustępy prowizoryczne. Baraki przepełnione pluskwami. Podłogi częścią tylko drewniane, oświetlenie niedostateczne. W wielu barakach pomieszczono rodziny całe mężów, kobiety i dzieci, dając im po 2 łóżka, gdzie cała rodzina śpi oddzielona od innych zasłoną z ubrań i płacht. Baraki są źle przewietrzane. Budynek szpitalny jest dobrze utrzymany, jako też sala przyjęć, barak z pralnią, natryskami i dezynfektorami parowymi. Z pralni korzystają internowani co tydzień, w tych samych odstępach podlegają kąpieli i zmieniają bieliznę. W szpitalu na 6.000 internowanych było wówczas 27 chorych na tyfus wysypkowy, 47 na powrotny w różnych okresach choroby, zdaniem pełniącego obowiązki lekarza dra Tamarowskiego z Moskwy tyfus był przywieziony przez internowanych, ale szerzy się wśród nich wskutek wielkiej ilości pluskiew, które zaszczepiają zdrowym tyfus powrotny w barakach. Sale szpitalne są widne, ładne, dobrze przewietrzane, mają łóżka siatkowe, sienniki, pościel czystą, derki dostateczne. Chorzy nie uskarżają się na żadne braki. Internowani mieli swój klub pierwotnie urządzony, w którym spędzają czas na grach, czytaniu, mają bufet, wydający dodatkowe strawy za opłatą, mają również kinematograf.

Misja Amerykańska wydawała podwieczorki dla dzieci internowanych. Internowani mieli swego Komendanta płk. Ewerta, który zakomunikował następujące skargi delegatom.

Skargi dotyczyły:

1) zbyt szczupłego pomieszczenia dla internowanych, 2) zbyt szczupłej racji pożywienia (porcje są takież, jak i żołnierzy polskich), 3) nie wypłacanie oficerom i żołnierzom gaży, 4) nie wypłacanie należności za konie, niewypuszczanie internowanych na miasto. Na obchodzenie się z internowanymi skarg nie było, natomiast delegaci stwierdzili brak bielizny u mężczyzn

i kobiet. Delegaci przyszli do następujących wniosków: 1) obóz w Dąbiu nie nadaje się w stanie obecnym do internowania jeńców, a w każdym razie do internowania tak znacznej liczby przekraczającej jego pojemność, 2) znaczna część internowanych z baraków drewnianych musi być przeniesioną do innego obozu, 3) baraki drewniane pełne pluskiew, winny być natychmiast opróżnione, dezynfekowane i zamieszkane dopiero po stwierdzeniu, że pluskwy zostały wyniszczone, 4) wobec urządzenia wychodków urągających elementarnym zasadom hygjeny w razie epidemji jakiejkolwiek, grożą rozprzestrzenieniem się zarazy nietylko na obóz, ale i na całe miasto, 5) że skupianie rodzin z dziećmi w jednym baraku, oddzielonych prowizorycznemi zasłonami jest niedopuszczalne, 6) delegaci stwierdzają, że muszą obstawać przy gruntownem załatwieniu sprawy, t. j. usunięciu internowanych w nadmiarze z Dąbia, oczyszczaniu gruntownem baraków i przeznaczenie dla rodzin oddzielnych odpowiednich pomieszczeń, 7) sprawa ustępów musi być załatwiona przez wybudowanie domów kloacznych, dokładnie wycementowanych, dezynfekowanych torfem, ewentualnie skanalizowanych prawidłowo, 8) wobec tego, że PTCK. nie może z braku środków zająć się polepszeniem warunków internowanych mężczyzn powinno się zająć losem kobiet i dzieci, udzielając im bielizny i odzieży, oraz powinno żądać od władz wojskowych dopuszczenia co tygodniowej wizytacji przedstawiciela Oddziału Krakowskiego C. K. i przyjmowanie od niego stałych raportów o stanie sanitarnym ogólnym w obozie w Dąbiu.

Obóz w Strzałkowie.

Wskutek zażaleń, jakie nadeszły do M. S. Wojsk. w sprawie złego traktowania, odżywiania i rozmaitych innych niedokładności jakie zachodzą w obozie jeńców w Strzałkowie zostali wydelegowani z ramienia PTCK. hr. W. Mielżyński, wiceprezes CK., i p. Roman Wende członek Komitetu Głównego, aby obóz zwiedzić i sprawę zbadać na miejscu. W Strzałkowie byli wówczas jeńcy ukraińscy, bolszewicy i znaczna część armji Denikinowskiej, która dostawszy się pod naporem bolszewików do Polski, została, na specjalnych wzajemnie omówionych warunkach internowana. W Strzałkowie kraj nasz posiada obóz dla jeńców wzorowo zorganizowane.

Na przestrzeni kilkudziesięciu hektarów odgrodzonych i rozgrodzonych na oddziały połączonych dobrze utrzymanemi drogami znajdują się baraki obszerne, w dobrym stanie, wygodne i czyste. Każdy oddział ma swą kuchnię, celowo urządzoną, obszerną pralnię, nie mówiąc o innych dogodnościach. Dla upiększenia terenu i zatrudnienia internowanych nawet o ogródkach pomyślano.

Armji Bredowa dano około 30 baraków, podzielonych na kategorje, część takowych przeznaczono dla starszyzny. Ma ona komunikację z żołnierzami za zezwoleniem władzy obozowej i powinnaby dyscyplinę utrzymywać i dbać o porządek; co jednakże z ich strony wiele pozostawało do życzenia. Sześć baraków przeznaczono na kwarantannę dla świeżo przybywających. Jednostki z objawami podejrzanymi umieszczano w specjalnym baraku szpitalnym do obserwacji. Dla całego obozu są urządzone kąpiele natryskowe, z urządzeniem do dezynsekcji odzieżowej; obsługiwały one dziennie około 2½ tysiąca osób. Wodę do wszystkich instalacji oraz elektryczności dostarczają dwie maszyny parowe.

Szpitalnictwo w obozie stało na bardzo wysokim poziomie. Śmiertelność minimalna, a mianowicie: przy tyfusie plamistym jeden procent chorych umiera, przy tyfusie powrotnym cca 2%. W chwili przyjścia armji Bredowa, szpital obozowy liczył 750 łóżek chorych zakaźnych, stale przebywało w szpitalu wyżej 1000. W dniu zwiedzania obozu było 1152 osoby chore na tyfus plamisty i powrotny. Dla zwalczania tej epidemji przywiezionej przez armję Bredowa powiększono

szpital do 1000 łóżek i przygotowano jeszcze 200 łóżek. Lekarzem naczelnym był kpt. Manowski.

Zarząd obozu byłby w trudnem położeniu zadośćuczynieniu wymaganiom opieki duchownej, mając w kraju minimalną ilość duchowieństwa prawosławnego, gdyby nie 2-ch duchownych, którzy z armją Bredowa do obozu przybyli. Skargi, które powstały na brak opieki duchownej należy przypisać tymże duchownym, z których jeden wskutek choroby wcale się nie udzielał, a drugi według zeznań zainteresowanych do szpitala pomimo posiadanej przepustki od Nacz. Lekarza W. P. w ciągu całego tygodnia nie uczęszczał.

Odżywianie było bez zarzutu. Delegaci stwierdzili, że takowe odbywa się ściśle według norm ilościowo i jakościowo; normy jakie wydawane są żołnierzom armji polskiej, a nie stosowane w obozach jeńców. Jeżeli więc zachodzą skargi to można je jedynie zaliczyć do zbyt wygórowanych wymagań internowanych.

W obecności delegatów przeprowadzono śledztwo przez władze wojskowe w sprawie złego traktowania internowanych przez Pol. Dow. Obozu. Zarzuty, jak stwierdza, protokuł podpisany przez zeznających w obecności gen. Bredowa okazały się błahemi lub bezpodstawnemi, a jedyny wypadek niezupełnie odpowiedniego zachowania się żołnierza polskiego został jak widać ze słów obwiniającego odpowiednio ukarany. Wogóle zwróciło uwagę dalegatów spokojne i wyrozumiałe postępowanie całego dowództwa obozu, co zaś się tyczy postępowania starszyzny armji Bredowa, resp. zachowanie się za wyjątkiem gen. Bredowa i kilku oficerów było raczej nieodpowiednie, nawet w obecności polskich członków Komisji.

MISJA KIJOWSKA.

W maju 20 r. PTCK. wysłał do Kijowa celem niesienia pomocy wojsku i zorganizowania akcji ratunkowej dla ludności cywilnej pociąg lotny, na czele którego był p. M. Niedzielski. Pociąg składał się z 14-u wagonów z żywnością, ubraniem i lekarstwami i personelem dla rozdawnictwa i pielęgniarstwa chorych. Potrzeby ludności cywilnej okazały się ogromne i palące, w Kijowie wówczas był brak całkowitej wody, co wytworzyło wprost horendalne warunki hygjeniczne. Ludność prawie się nie myła, ugotowanie strawy przedstawiało trudności nieraz niedopokonania, to też u większości rodzin szczególnie zaś z inteligencji polskiej spożywanie gorącej strawy wyszło zupełnie z użycia. Ceny produktów żywnościowych były ogromne, opału również. Zakłady i przytułki, a szczególnie ochronki polskie, które wyczerpały wszelkie zapasy były w sytuacji rozpaczliwej. W mieście brak wszelkiej komunikacji. Wojsko polskie choć odczuwało na sobie wszystkie klęski tamtejszej okolicy było w daleko lepszym położeniu niż ludność cywilna, gdyż było ulokowane za miastem lub na przedmieściach, miało wodę, pewien dopływ produktów z kraju oraz podwóz z własnymi obozami z okolicy. Jednak pomoc kąpielowa, dezynsekcyjna, dezynfekcyjna i bieliźniana gwałtownie potrzebna. Pomoc chirurgiczna zupełnie zbędna. Pomiędzy Szefem Sanitarnym a przedstawicielami różnorodnych Tow. Czerwonego Krzyża odbyły się narady pod przewodnictwem pułk. Emersona celem ustalenia planu działalności sanitarnej i humanitarnej na kijowskim terenie. Na PTCK. spadłby obowiązek czuwania nad zaopatrzeniem i działalnością wszystkich polskich zakładów, ogólna piecza nad stanem sanitarnym ludności pol. oraz opieka nad jeńcami i uchodźcami polskimi. Dla prawidłowego podziału zasobów PTCK. między ludnością został powołany patronat w składzie 15-u wybitnych przedstawicieli miejscowego polskiego społeczeństwa, który rozpoczął działanie w gmachu szkół polskich przy Rylskim zaułku Nr. 10. Korzystając z sal tego gmachu skoncentrowano tu najważniejsze placówki PTCK.: 1) jadłodajnię wydającą codziennie 300 obiadów, 2) rozdawnictwo gorących śniadań i podwie-

czorków dla dzieci, 3) składnicę produktów żywnościowych. Oprócz tego PCK. zapewnił potrzebującej ludności otrzymanie w każdej chwili porady lekarskiej oraz niezbędnych lekarstw zupełnie bezpłatnie, przez otworzenie ambulatorjum Polskiego Czerwonego Krzyża przy ul. Puszkińskiej Nr. 22, w którym zgodzili się dyżurować wszyscy członkowie Pol. Tow. Lekarskiego w Kijowie. W powyższy sposób zorganizowany aparat pomocy żywnościowej i lekarskiej dla ludności cywilnej działał sprawnie i rozwijał się z dnia na dzień zakres swojej działalności przez cały czas pobytu wojsk polskich w Kijowie.

Również zajęto się zreformowaniem opieki nad dziećmi polskiemi, które w liczbie 800 były rozmieszczone w różnych zakładach, często w zupełnie nieodpowiednich warunkach hygjenicznych i żywnościowych. Projektowano odesłać 300 dzieci do ich rodzin do kraju, a resztę umieścić w lepiej zorganizowanych ochronkach, którymby udzielano pomocy i których działalność byłaby pod kontrolą Czerwonego Krzyża. Korzystając z pełnomocnictwa J. U. R. A., które posiadał komendant pociągu CK. p. Niedzielski przystąpiono do zorganizowania powrotu do kraju wszystkich uchodźców, jeńców i robotników.

Dla wojska zorganizowano na stacji Kijów I herbaciarnię i ambulans.

Natychmiast po przyjeździe do Kijowa PCK. nawiązał stosunki z Amerykańskim Czerwonym Krzyżem, który również przysłał pociąg z zapasami. CK. Ukraińsko-Rosyjski też rozpoczął swą działalność. Stworzono Komitet na czele którego stanął komendant pociągu p. Niedzielski, Amerykański Czerwony Krzyż automobile osobowe i ciężarowe oddał do rozporządzenia danego Komitetu. Jednem słowem wszyscy się połączyli dla niesienia pomocy nietylko rannym żołnierzom, lecz również ludności cywilnej.

DZIAŁALNOŚĆ PTCK. W SPRAWIE JEŃCÓW WOJENNYCH, CYWILNYCH I ZAKŁADNIKÓW W ROSJI SOWIECKIEJ.

Działalność PTCK. w sprawie jeńców Pol. w Rosji Sowieckiej do października 19 r. była bardzo ograniczona, a to z powodu braku komunikacji z Rosją i niemożności utworzenia tam placówek PTCK. Narazie pomagał w tem Duński C. K., lecz latem 19 r. został zlikwidowany.

Dopiero w jesieni 19 r. PTCK. wysłało delegację, na czele której stanął p. Stanisław Michał hr. Kossakowski, oraz p. Edward Zaleski. W skład delegacji weszli: p. Bisping, Dr. Gawłowski, p. M. Strumiłło, p. L. Trzeciak, L. Uniechowski. Na czele delegacji bolszewickiej był p. Juljan Marchlewski. Delegacja Pol. opatrzona w szerokie mandaty od Rządu Polskiego wyjechała na linję frontową do stacji Mikaszewicze, celem przeprowadzenia pertraktacji z przedstawicielami Ros. Tow. Czerw. Krzyża, którzy również byli upełnomocnieni przez Rząd Sowiecki do zawarcia umów co do wydania zakładników polskich i wymiany jeńców cywilnych.

Wynikiem tych pertraktacji było zawarcie 2-ch umów:

1) umowa dotycząca zlikwidowania sprawy zakładników polskich w Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republice Sowietów z dn. 2-go listopada 19 r.;

2) umowa dotycząca wzajemnego oddania jeńców cywilnych z dn. 9 listopada 20 r.

(Tekst umów Nr. 5 Czerwonego Krzyża z dn. 1 marca 20 r., stronica 91).

Poruszono też sprawy wymiany jeńców wojennych i powrotu reemigrantów oraz wzajemnych stosunków Polskiego i Rosyjskiego Czerwonego Krzyża. Odnośne projekty umów zostały opracowane, ale podpisanie ich odłożono do czasu wykonania pierwszych dwóch umów i uzyskania przez delegację Ros. mandatu do definitywnego załatwienia spraw. Pierwszeństwo należało się zakładnikom polskim, więzionym w Butyrkach w Moskwie,

którzy aresztowani pod lada pozorem wymierali powoli z wycieńczenia lub chorób epidemicznych, a jeszcze więcej z powodu wyczerpania nerwowego i fizycznego, wywołanego życiem prowadzonym w ciągłem naprężeniu, z obawy „Czerezwyczajek“ sądów, rozstrzelań i moralnych udręk, jak również ze względu, że zakładnikom i jeńcom cyw. groziło zawsze niebezpieczeństwo kary śmierci.

Umowy zostały częściowo wykonane, gdyż Ros. TCK. wstrzymało wykonanie w maju 20 r. przyjętych na się zobowiązań.

Pierwszy transport zakładników przybył dn. 3-go I.20. r. po miesięcznej podróży do Warszawy. Wedle umowy zakładnicy polscy w liczbie 300 zostali odstawieni przez Ros. TCK. do linji neutralnej wyznaczonej przez władze wojskowe dokąd wyjechali przedstawiciele PTCK. Po przeprowadzeniu w Mińsku dezynfekcji i kąpieli, zakładnicy zostali odwiezieni specjalnymi pociągami częściowo do Warszawy, częściowo do Wilna oraz innych miejscowości stosownie do miejsc zamieszkania.

W ten sam sposób przybył **drugi transport 29/I. 20 r.** Nadmienić należy, że z powodu dziwnej taktyki przedstawicieli Ros. C. K. część jeńców polskich z 2-go transportu została cofnięta do Moskwy.

Trzeci transport przybył 17/III 20 r.

Czwarty transport przybył 9/IV 20 r., razem przybyło około 2.000 osób i tyleż odesłano do Rosji Sowieckiej. Korzystając ze spotkań z delegatami Ros. C. K. udało się przeprowadzić szereg akcji celem skomunikowania się z polakami w Rosji, zasięgnięcia informacji, w czem Ros. C. K. chętnie pomagał. Przysłano więc listy do Rosji Sow. — otrzymano korespondencję stamtąd — przekazywano pieniądze,— metryki śmierci, — zbierano informacje dla rodzin polaków w Rosji Sow. i w kraju. Akcją powyższą zajmowała się tworzona przy PTCK. „Komisja dla Wykonania Umów z dn. 2 i 9 listopada 19 r.“ pod przewodnictwem P. E. Zaleskiego. Komisja informowała rodziny o przebiegu wymiany, prowadziła rejestrację jeńców i uchodźców, sporządzała listy dodatkowe, które stosownie do umów były przedstawiane Ros. C. K. dla przeprowadzenia dalszych wymian, względnie oddawania. Doświadczenie wykazało, że dla rozwoju akcji niesienia pomocy jeńcom konieczne jest mieć przedstawiciela w Państwie przeciwnika, w tym celu po porozumieniu się przez radjo z Ros. C. K. zgodzono się wzajemnie, że PTCK. wybierze obywatelkę rosyjską, która zajmie się sprawami polskich jeńców w Rosji, a Sowiety wybiorą obywatelkę polską, która będzie bronić spraw jeńców bolszewickich w Polsce. Wybór padł w Polsce na p. Stefanię Sempołowską, w Rosji na p.Katarzynę Pieszkową, (byłą żonę pisarza M. Gorkiego). Działalność bardzo użyteczna tych pań przybrała większe rozmiary dopiero w zimie 20—21 r.

Pertraktacje w Berlinie.

Dopiero w końcu sierpnia 20 r. przewodniczący Komisji PTCK. do spraw jeńców p. E. Zaleski wyjechał ze swoim zastępcą p. Dr. S. Strzemeckim do Berlina do przedstawiciela Ros. C. K. p. Brodowskiego, celem wyjaśnienia dalszego planu działania. W rezultacie pertraktacji została zawarta i podpisana przez obie strony trzecia umowa PTCK. z Ros. C. K. w dn. 6-go IX 20 r., w której uregulowano następujące kwestje:

1) Umowy z dn. 2-go i 9-go XI. 19. r. zostają w swej mocy.

2) Ma być roztoczona opieka nie tylko nad jeńcami cywilnymi, ale i wojennymi. W tym celu rozszerzono działalność delegatkom Pol. i Ros. C. K. p. Pieszkowowej i Sempołowskiej.

3) Ustalono zasady indywidualnej wymiany jeńców, tak cywilnych jak wojennych, na których specjalnie zależeć będzie obu stronom.

4) Inwalidzi mają być dołączani do transportów.

5) Akty śmierci, zmarłych w niewoli będą udzielane sobie wzajemnie.

6) Dotychczasowa praktyka przesyłek korespondencji i pieniędzy obowiązuje nadal.

7) Oddawanie zakładników i jeńców na miejsce na linji demarkacyjnej, w razie niemożliwości — uskuteczni się to przez Państwo neutralne.

Po podpisaniu umowy, wymieniono korespondencję i pieniądze, a ze strony polskiej przedłużono listę dodatkową, zawierającą 135 nazwisk jeńców cywilnych. Komisja Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża zajęła się energicznie sporządzaniem list imiennych dla wymiany indywidualnej. Publiczność silnie przejęta wiadomością o możliwości rychłej wymiany, napływała licznie, tembardziej, że umowa zobowiązywała do wymiany w przeciągu miesiąca od podpisania umowy. W tym czasie nastąpiło zawieszenie broni między Polską a Sowietami, a tem samem umowy Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża traciły na aktualności, gdyż preliminarja pokojowe przewidywały w art. VII i VIII wymianę jeńców i powrót uchodźców polskich.

Dla przeprowadzenia pertraktacji o wymianie jeńców, udał się na konferencję pokojową do Rygi, z ramienia Rządu Polskiego. Przewodniczący Komisji Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża do spraw zakładników i jeńców p. E. Zaleski, sama zaś Komisja, która musiała istnieć do czasu podpisania pokoju z Rosją, by pod flagą C. K. nieść nadal pomoc ofiarom wojny, współdziałała z Komisją Międzyministerjalną do spraw jeńców, która pod przewodnictwem p. Wice-Ministra Dąbrowskiego została wybrana dla opracowania i przeprowadzenia akcji i wymiany jeńców i wykonania prac przygotowawczych dla Pol. Delegacji jadącej do Moskwy. Działalność Komisji PTCK. można podzielić na 5 części:

1) Rejestracja jeńców i uchodźców dla przeprowadzenia wymiany łącznie z Komisją Międzyministerjalną.

2) Pośrednictwo między rodzinami jeńców i jeńcami.

3) Pomoc jeńcom w Polsce.

4) Pomoc jeńcom polakom w Rosji.

5) Pomoc jeńcom bolszewickim w Polsce.

I. REJESTRACJA JEŃCÓW I UCHODŹCÓW DLA PRZEPROWADZENIA WYMIANY.

W tym celu prowadzono kartoteki z nazwiskami jeńców na kartach numerowanych i układano archiwum z podań wedle tych numerów (od 20-go lutego r. b. zaaresztowano około 10,000 osób).

Osobno sporządza się kartoteka z nazwiskami wojskowych pol. z V Dyw. Syberyjskiej, — materjał czerpano z aktów Polskiego Komitetu Wojennego na Syberji (zawiera kartoteka koło 15.000 nazwisk).

II. POŚREDNICTWO POMIĘDZY RODZINAMI JEŃCÓW I JEŃCAMI.

1) Przesyłano korespondencję via Ryga, Mińsk, Kijów przez oficerów łącznikowych do Ros. C. K. przez styczeń i połowę lutego wysłano do 10 tys. listów.

2) Przesyłano listy pieniężne (przez styczeń i luty 216 kwot pieniężnych na sumę 6.800.000 rub. sow.

3) Przesyłano metryki śmierci z Polski i nadesłane przez Międzynar. i Duński C. K.

4) Przesyłano do Rosji specjalne kartki pocztowe PTCK. dla rozdawania jeńcom w obozach, aby im ułatwić korespondencję z krajem.

5) Wysłano do Rosji karty wywiadów aby ułatwić zbieranie informacji dla rodzin.

6) Zbierano ofiary na cel pomocy jeńcom, do 20/II fundusz wynosił do 50.000 mk. pol. 7500 rub. car., 20.000 rub. sow.

7) Komisja mając w swem gronie parę osób, które przybyły z Syberji w ostatnich czasach i były oznajmione z tamtejszymi stosunkami, gdyż pracując społecznie znały całą prawie kolonję polska i V Dyw. Syberyjską, udzielała informacji ustnych i piśmiennych rodzinom, które przeważnie od lat kilku były pozbawione wszelkiej wiadomości o swoich bliskich.

III. POMOC JEŃCOM POLSKIM W KRAJU.

Akcja ta dopiero po podpisaniu umowy o wymienie jeńców obejmuje

szerokie rozmiary, z chwilą nadsyłania całych transportów jeńców z Rosji, i której plan już opracowano, dziś polega na dorywczej pomocy uciekającym z niewoli bolszewickiej jeńcom woj., udzielanie im odzieży i t. d. Komisja opiekowała się czynnie powracającymi z niewoli wojskowymi z V Dyw. Syberyjskiej, popierając „Koło Opieki nad V Dyw. Syb.“, które miało swą świetlicę na 30 łóżek (Marszałkowska 97).

POMOC JEŃCOM POLAKOM W ROSJI.

Zaczęła udzielać delegatka PTCK. p. K. Pieszkowowa, dopiero od 20/X 20 r. gdy analogiczną akcję w Polsce p. Sempołowska prowadziła od wiosny 20 r. Pieszkowowa otrzymała na ten cel od PTCK. 21.210.000 rb. sow. i dwa wagony z produktami i odzieżą, a w najbliższym czasie mają być wysłane jeszcze 4 wagony. Narazie działalność swą mogła p. Pieszkowowa w małym zakresie, gdyż władze sow. udzieliły jej pozwolenia na opiekowanie się tylko jeńcami cywilnymi. Na skutek interwencji PTCK. w listopadzie 20 r. Rząd Sowiecki pozwolił na rozszerzenie działalności i do jeńców wojennych, p. Pieszkowowa zajęła się gorliwie:

1) umożliwieniem przesyłania korespondencji do Polski. Niedawno otrzymano pierwszy od roku transport 600 listów (z Moskwy, były datowane z przed 2 tygodni, z Krasnojarska z przed miesiąca;

2) dożywianie jeńców cywilnych. Produkty otrzymywała p. Pieszkowowa z „Narodowego Komisarjatu Prodowolstwija“ lecz ponieważ były one przeznaczone tylko dla internowanych cyw. przeto pomoc jeńcom woj. może być okazywana tylko w produktach otrzymanych z PTCK. Wysłano dotąd 2 wagony. Z pomocy w produktach korzystało w Moskwie: w listopadzie 335 osób, w grudniu 369 osób, nadto posyłano żywność do Ekaterynburga dla 17 osób;

3) rozdawnictwo odzieży rozpoczęło się w miesiąc później niż produktów, obdzielono tylko 131 osób i akcja ta smutno się przedstawia, gdyż „centrala odzieżowa“ w Moskwie wydała mało bielizny i nadal udzielać jej nie będzie.

Cała akcja zależy od tego czy PTCK. nadeśle dostateczną ilość ubrań i bielizny, — p. Pieszkowowa projektuje zorganizowanie objazdów miejsc, gdzie przebywa największa liczba jeńców pol. dla zasięgnięcia wiadomości o niej i robienia spisów jenieckich.

V. POMOC JEŃCOM BOLSZEWICKIM W ROSJI.

Była roztaczana przez delegatkę Ros. C. K. p. Sempołowską pod opieką PTCK. już od wiosny 20 r., latem 20 r. otrzymała ona 1.000.000 rub. cars. od Ros. C. K., następnie w grudniu 20 r. 5.000.000 mk. pol. zaliczki od PTCK., następnie otrzymano fundusze z Berlina i z Rygi bezpośrednio od Ros. C. K. nadesłano jej też kilka wagonów z produktami. Działalność p. Sempołowskiej przy współudziale Komisji PTCK., która służyła jako pośrednik między nią, a władzami rządowemi rozwinęła się pomyślnie. Polegała ona na:

1) przeprowadzania szeregu objazdów obozu jenieckich,

2) interwencji u władz rządowych w sprawach zauważonych braków w obozach jenieckich,

3) udzielaniu porad prawnych jeńcom pojedyńczym, celem odroczenia spraw sądowych,

4) rozdawnictwo odzieży,

5) dokarmianiu jeńców,

6) rozdawaniu kart korespondencyjnych i t. d.

W dniach najbliższych wobec podpisania w Rydze umowy o powrocie jeńców, działalność Komisji PTCK. do spraw jeńców jest na ukończeniu. Cała akcja wymiany jeńców i powrotu uchodźców do rąk Komisji mieszanej. Jednak przed PTCK. otwiera się nowe pole do działania, a w pierwszym rzędzie przesłanie możliwie prędko do Rosji produktów i żywności dla jeńców, aby wracając do kraju nie wymarli w drodze z wycieńczenia i z braku odzieży, następnie zaopiekowanie

się inwalidami i dziećmi polskiemi, powracającymi do kraju. PTCK. nie pożałuje swych sił, lecz stanie w szeregu wraz z innemi instytucjami społ. zgrupowanemi pod sztandarem Komitetu Pomocy jeńcom, działającego pod przewodnictwem Marszałka Sejmu Pana Trąmpczyńskiego, i poruszy wszystkie sprężyny w kraju i zagranicą, aby jeniec i uchodźca polski wracający do Ojczyzny po przebytych cierpieniach znalazł w nowowskrzeszonej Ojczyźnie opiekę moralną i pomoc materjalną, która zaspokoi pierwsze jego potrzeby i zapewni na przyszłośćpracę, która pozwoli mu istnieć o własnych siłach.

POMOC DLA INTERNOWANYCH POLAKÓW NA LITWIE.

We wrześniu 20 r. na skutek licznych raportów i wiadomości donoszących o opłakanym stanie w jakim się znajdują jeńcy polscy na Litwie PTCK. postanowiło zorganizować akcję pomocniczo-ratunkową dla nich. Projektowano wysłać specjalny pociąg CK. na Litwę z delegatami ks. Maciejewiczem i p. Sobańską na czele, lecz w wykonaniu tego zamiaru stanęło na przeszkodzie trudności robione przez Rząd Litewski. Następnie wobec mającej nastąpić wymiany jeńców polskich i litewskich Czerwony Krzyż polecił swym pełnomocnikom zorganizowanie dla powracających punktów opatr. żyw.. Urządzono je: w Szypliszkach, Suwałkach, Augustowie, Łosośne, Grodno—Sopoćkinie. Pierwszą partję jeńców oczekiwano około 20/X, ogółem miało przybyć 5.000 ludzi. Pełnomocnik CK. p. Jełowicki rozdał pierwszej partji jeńców 310 par butów, skarpetki i papierosy, 2-ga partja otrzymała koszule, kalesony, buty, skarpetki i papierosy.

Opieka nad Inwalidami.

W październiku 1920 r podczas reorganizacji Wydz. Opieki postanowiono utworzyć specjalną Sekcję, która zajęłaby się opieką nad Inwalidami. Przy omawianiu zakresu działalności, powstał projekt, aby Polski Czerwony Krzyż specjalnie zajął się opieką nad ociemniałymi inwalidami. W celu zapoznania się z działalnością towarzystw pracujących w tym zakresie zwrócono się do Sekcji Inwalidów M.S.W. do Towarzystwa Ociemniałych Muzyków, do Zakładu Ociemniałych siostry Elżbiety prosząc o dane o ich działalności.

Następnie p. Bisping poruszyła sprawę uzyskania domu ks. Gieczewicza, Chmielna № 112/114 dla założenia tymczasowego przytułku oraz warsztatów, gdzieby ociemniali mogli nauczyć się fachu, któryby im w przyszłości zapewnił możność zarobkowania. Również zwrócono się do siostry Elżbiety z zapytaniem czyby można w jej Zakładzie wyszkolić instruktora niewidomego, któryby następnie udzielać mógł lekcje w warsztatach na Chmielnej

Często zgłaszali się też inwalidzi do Sekcji prosząc o udzielenie im odzieży i bielizny, żądania ich były uwzględniane o ile okazała się rzeczywista potrzeba.

W końcu listopada wobec wielkiej doniosłości sprawy i rozszerzającego się zakresu pracy, Sekcję Inwalidów przekształcono na Wydział, na czele którego stanął prof. Kryński, na kierownika zaś powołano p. Wendego.

Narazie zajęto się zorganizowaniem Burs dla zdemobilizowanego uczniż-żołnierza i w tym celu wydzierżawiono Senatorjum dla nerwowo chorych w Grodzisku, gdzie po przeprowadzeniu koniecznych remontów, odpowiadających potrzebom Bursy, pomieszczono około 120 chłopców, którzy otrzymują na miejscu całkowite utrzymanie, pomoc w naukach i odzieży, oprócz tego w chwilach wolnych od nauki uprawiają na miejscu gimnastykę harcerską, sporty i zajmują się pracą w ogrodzie. Wszystkie zajęcia odbywają się pod dozorem wytrawnego wychowawcy.

Starsi chłopcy jeżdżą codziennie do szkół warszawskich, młodsi zaś uczęszczają do miejscowej szkoły rządowej.

Następnie zorganizowano Bursę w Morach w siedzibie Towarzystwa Ogrodniczego, które powyższą siedzibę ofiarowało na ten cel Pol. Tow. Czerw.

Krz. Mieści się tam obecnie 36 uczniów-żołnierzy. Do utrzymania tej Bursy przyczynia się w wielkiej mierze Amerykańska Misja Metodystów.

Przyjęto oprócz tego Bursę przy ul. Nalewki 2a, która do tej pory znajdowała się w opłakanych warunkach z powodu braku właściwej opieki i odpowiednich środków.

Po przeprowadzeniu gruntownego remontu i odpowiednim umeblowaniu umieszczono tam siedemdziesięciukilku uczni zdemobilizowanych żołnierzy. Liczby chłopców w bursach nie są stałe i w miarę możności przyjmuje się ciągle nowych kandydatów, których niestety jest jeszcze bardzo wielu. Ostatnio skonstatowano, że jest jeszcze takich nieszczęśliwych bez dachu nad głową około 2000, organizowanie zaś nowych burs jest ze względu na znaczne koszty, które przy obecnej drożyźnie artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby są rzeczą wprost niemożliwą, tembardziej, że Władze Wojskowe, do których zwracano się niejednokrotnie o pomoc, w niczem nie dopomagały.

Pozatem Wydz. Opieki nad Inwalidami nawiązał stosunki z Towarzystwem „Le Comite Franco-American pour les aveugles de la guerre le Phare“ — które ma swą siedzibę w Paryżu i specjalnie zajmuje się edukacją ociemniałych, ażeby ich przygotować do praktycznego życia i umożliwić im w przyszłości zarobkowanie, a zatem i samodzielne utrzymanie. We Francji doprowadzono do tego, że 75 procent z inwalidów ociemniałych nietylko zarabia na swoje utrzymanie, lecz nawet na utrzymanie swojej rodziny. Komitet „Le Phare“ proponuje urządzić u nas szkołę reedukacyjną dla 100 niewidomych, dając od siebie kompletne urządzenie, personel fachowy oraz zupełne utrzymanie, chodzi w tym wypadku o odpowiednie pomieszczenie dla internatu jako też dla sal dla warsztatów i wykładów. W tym celu zwrócono się do wszystkich Oddziałów Miejscowychw Państwie, które posiadają odpowiednie warunki komunikacyjne o wyszukanie odpowiedniego pomieszczenia, a mianowicie do Radomia, Puław, Łowicza, Lublina, Kutna, Kalisza, Ciechocinka, Skierniewic i Kielc. Tylko od niewielu Oddziałów otrzymaliśmy na naszą odezwę odpowiedź i to wszystkie niepomyślne, wobec tego zwróciliśmy się do Min. Rolnictwa przez Delegata Dep. San. do spraw PTCK. z prośbą o przydzielenie nam z obecnie parcelujących się majątków odpowiednich zabudowań, któreby zdatne były na powyższy cel, lecz do tej pory nie otrzymaliśmy jeszcze żadnej odpowiedzi*).

Przed niedawnym czasem Okręg Wielkopolski (Poznań) zawiadomił nas, że w Bydgoszczy kupiono dom dla inwalidów Ociemniałych, gdzie już się znajduje schronisko przy którem inwalidzi uczą się jednocześnie odpowiedniego fachu i mogą zarabiać na swe utrzymanie. Niedawno skorzystaliśmy z tej wiadomości skierowując 9-ciu ociemniałych inwalidów, znajdujących się obecnie w domu dla Weteranów w Włocławku zupełnie dla nich nieodpowiednim otoczeniu i warunkach do zakładu w Bydgoszczy. Staramy się jednocześnie o wydobycie od władz, do których kompetencji to należy o odpowiednie zapomogi na utrzymanie.

Pozatem wydział stara się zaspokoić potrzeby odzieżowe licznie zgłaszających się inwalidów przy pomocy Amerykańskiej Misji Metodystów, po dokładnym wywiadzie w Generalnej Ekspozyturze dla Inwalidów i zarejestrowania ich u nas.

Oprócz tego Wydział Opieki nad Inwalidami, opiekuje się pozostałemi wdowami polkami, po oficerach armji rosyjskiej, które zamieszkują w t. zw. „Domu Wdowim“ na Pradze przy ul. Florjańskiej. Dom przyjęło PTCK. po Ros. Czerw. Krz. podczas ewakuacji i w dalszym ciągu zużytkować go pragnie na pomieszczenie wdów powyższych wojskowych armji polskiej, co może dopiero nastąpić po uzyskaniu tytułu własności tej possesji do której Magistrat m. st. Warszawy rości sobie niesłuszne prawo. Sprawa w tej kwestji jest obecnie w sądzie.

Przed niedawnym czasem Wydz. Opieki nad Inwalidami otrzymał za po-

---

*) Budynek został nabyty w 1921 r. pod Warszawą.

średnictwem prof. Kryńskiego od Urzędu Starszych Zgromadzenia Kupców sumę mk. 100.200 którą to sumę po głębszym zastanowieniu się przyznaczono na fundusz doraźnych zapomóg dla inwalidów, wobec tego, że powyższa suma jest zbyt mała aby mogła posłużyć na założenie jakiejś poważniejszej fundacji.

Wobec ciągłej styczności z inwalidami, którzy codziennie gromadnie osobiście i piśmiennie zgłaszają się o pomoc do naszego Wydz. rozgoryczeni do najwyższego stopnia narzekając na brak opieki nad nimi i przedstawiając swoje potrzeby, które przeważnie możnaby było narazie uspokoić stałym wydawaniem bonów obiadowych bielizny i odzieży, przyszliśmy do wniosku, że należy przedsięwziąść odpowiednie kroki, aby skoordynować i ujednostajnić pracę wszystkich w tym kierunku pracujących organizacji. W tym celu zwołaliśmy już dn. 28 I. r. b. posiedzenie na które zaprosiliśmy przedstawicieli Władz Rządowych a mianowicie Delegata Dep. San. M. S. W., przedstawicieli Min. Pracy i Opieki Społecznej, Min. do spraw b. Dzielnicy Pruskiej, Komitetu Opieki nad Inwalidami, Komitetu Obywatelskiego Obrony Państwa, Magistratu m. st. Warszawy oraz innych instytucji, które się tą sprawą interesują. Na posiedzeniu tym wscyscy doszli do tego przekonania, że najbardziej naglącą sprawą jest zaopiekowanie się inwalidami ociemniałymi, inwalidami dotkniętymi gruźlicą otwartą, oraz sierotami po inwalidach i dziećmi inwalidów. W tym celu Gen. Haller przewodniczący zaproponował wybrać Komisję dla opracowania planu całej akcji ratowniczej. Do Komisji jednogłośnie powołano: Dr. J. Zawadzkiego, Dr. Dawidowicza, oraz Del. M. S. W. którego wyznaczy Ministerstwo. Ustalono że zebranie tej Komisji odbyć się ma w najbliższym czasie w Min. Spr. Wojsk. i ma być zwołane przez płk. Kołłątaja.

Wydział Gospodarczy.

Wydział Administracyjno - Gospodarczy PTCK. został zapoczątkowany w połowie maja 1919 r. Z ramienia Komitetu dla nadania ogólnego kierownictwa zamianowany Dr. Borzymowski, a po upływie zaś dość krótkiego czasu inżynier B. Hummel. Faktyczne kierownictwo zostało powierzone p. S. Podhorskiemu i do połowy kwietnia 1920 r. kierowały Wydziałem następujące osoby: pp. Tadeusz Romocki, Peszt, Młodzianowski i generał-major Kurella.

Z dniem 14 kwietnia 1920 r. kierownictwo Wydziału zostało oddane zastępcy Pełnomocnika frontu Południowo-Zachodniego (Ślązkiego) p. Janowi Danieleckiemu, który faktycznie objął stanowisko w pierwszych dniach czerwca, gdyż był delegowany z pociągiem ratowniczo-żywnościowym do Kijowa.

Organizacja Składnicy Centralnej P.T.C.K.

1 sierpnia 1919 r. dla Składnicy Centralnej i transportów została wynajęta posesja przy ul. Skierniewickiej 6, należąca do fabryki koronek i tiulu T. I. Birkin i S-ka.

Do Składnicy zwieziono pozostały majątek zlikwidowanego Polskiego Komitetu Pomocy Sanitarnej i Ekspozytury tegoż w Mińsku Litewskim.

W październiku tegoż roku nabyto większą partję konserwów od Angielskiego Czerwonego Krzyża i dopiero w kwietniu 1920 r. zaczęły napływać znaczniejsze ilości darów, co trwało w ciągu kilku miesięcy. Dary były nadsyłane przez następujące instytucje:

1) Za pośrednictwem Ligi Międzynarodowej Czerwonych Krzyży przy bardzo czynnym i łaskawym poparciu pp. Boydenów nadsyłały:

Australijski Czerwony Krzyż
Amerykański „ „
Norwegski „ „
Holenderski „ „
Duński „ „
Angielski „ „

2) Komitet zbierania składek na Czerwony Krzyż w Kopenhadze.

3) Francuska Misja Wojskowa w Polsce (służba zdrowia).

4) Amerykańska Składnica Ratunkowa.

5) P. Adamowska z Ameryki.

6) Ziemianie Łęczyccy.

7) Ziemianie Kaliscy i inni.

Transporty przeważnie zawierały: bieliznę ciepłą, skarpetki wełniane, szaliki, rękawiczki, kożuszki, ubrania i obuwie. Z żywności: konserwy różne, tłuszcze, galety, kawa, kakao, czekolada, mleko skondensowane, tytuń, papierosy, owies etc. Następnie opatrunki, przyrządy sanitarne i medykamenty. Między tymi rzeczami znaczny procent używanego ubrania, bielizny i obuwia. Co do konserw — sporo zepsutych, ponieważ konserwy te przeważnie australijskie były przygotowane dość dawno, jeszcze na początku wojny wszechświatowej.

Do przyjęcia tak znacznych darów składnica nie była przygotowana; wind na górne piętra niema i wszystko było przenoszone za pomocą rąk, co trwało przez czas dłuższy. W niektórych lokalach potrzeba było usunąć maszyny.

Ze względu na stan wojenny o rutynowanych magazynierów i wogóle pracowników było bardzo trudno. Posługiwano się częściowo uczącą się młodzieżą, częściowo zaś takim niewykwalifikowanym personelem, jaki można było znaleźć wówczas na rynku pracy. Potrzeba frontów była ogromna, nadcho-dzące transporty nie miały specyfikacji, lub były dostarczone w późniejszym znacznie czasie. Były nawet transporty niewiadomego pochodzenia, nadsyłane za pośrednictwem transportowych biur w Gdańsku. Wobec powyższych przyczyn, administracja Wydziału Gospodarczego, rozpakowywała towary, segregując je w miarę możności i nagłej potrzeby na niektóre artykuły

Po częściowym rozpakowywaniu towarów sporządzano akty i przyjęte artykuły zapisywano do konsygnat przychodowych. Wydawanie towarów odbywało się na mocy piśmiennych rozporządzeń Zarządu Głównego i osób przez niego upoważnionych.

Przy końcu lipca i na początku sierpnia 1920 r. przy zbliżaniu się bolszewików do Warszawy było zarządzone przygotowanie do ewakuacji. Do kilkunastu wagonów załadowano kilka tysięcy coli z wełną amerykańską, materjałami włóknistymi, bielizną ciepłą i innymi cennymi artykułami. Wagony przygotowane do ewakuacji były gotowe w każdej chwili do odjazdu. W składnicy centralnej pozostała żywność, część bielizny, opatrunki i leki dla wojska i ludności, broniącej stolicy. Zużyto dużo energji na wybranie, zapakowanie i załadowanie tak wielkiego transportu, jak również po odparciu bolszewików, zwożenie towaru z powrotem do składnic, ponowne segregowanie etc.

W tymże czasie przy składnicy centralnej zarządzona była fabrykacja papierosów, z nabytej większej partji tytuniu wyrabiano papierosy, które wysyłane były na front dla rozdawnictwa żołnierzom. Zrobione było około 2 i pół miljona sztuk.

Jednocześnie odbywało się sterylizowanie opatrunków w specjalnie urządzonej sali, zaopatrzonej w aparaty sterylizacyjne. Opatrunki indywidualne częściowo przygotowywano przy aptece składnicy centralnej, częściowo zaś za pomocą sił społecznych szwalni ochotniczej w Ratuszu. Sporządzone opatrunki indywidualne w ilości przeszło 150.000 sztuk, rozdane były żołnierzom na froncie. W Składnicy Centralnej przygotowano również około 500 apteczek kompanijnych i plutonowych.

Wydział Administracyjno - Gospodarczy przy współudziale Wydziału Lekarskiego organizował i wysyłał na front kolumny dezynfekcyjno-kąpielowe, składnice żywnościowe ruchome, szpitale, punkty opatrunkowo-żywnościowe, czołówki konne etc.

W ciągu kilku miesięcy letnich praca w Wydziale trwała codziennie po 14 godzin bez przerwy, czasami pilne transporty były wysyłane późną porą przy świetle. Dopiero w pierwszych dniach września 1920 r. częściowo można było przystąpić do spisania inwentarza, który jednak ściśle nie mógł być przeprowadzony, gdyż spisywanie towarów musiało się odbywać podczas codziennej ekspedycji dla wojska na front (ciepła odzież i żywność), jak również i przyjmowanie nadsyłanych transportów.

Składnica Centralna wówczas ściśle została podzielona na 5 oddziałów:

1) żywnościowy.
2) bieliźniano-odzieżowy.

3) gospodarczo-sanitarny.
4) transportowy.
5) apteczny.

Musiano przystąpić do ustalenia nomenklatur, co odbywało się z wielkim trudem, bowiem w darach otrzymywano dużo rzeczy, nie mających u nas żadnego zastosowania i nieznanych w kraju, niejednokrotnie eksperci jedną i tą samą rzecz nazywali najrozmaiciej.

Zakup żywności (ziemiopłodów i cukru) uskuteczniano za pośrednictwem Państwowego Urzędu Zbożowego i T-wa Cukrowników na mocy uchwał Zarządu Głównego.

Transport konny i samochodowy przy Wydziale Administracyjno-Gospodarczym, zresztą bardzo nieliczny, był używany do przewożenia towarów z kolei, jako też rozwożenia; było jednak dużo wypadków, gdy front zbliżał się ku Warszawie, że dostarczano towary bezpośrednio na linje bojowe.

Reasumując powyższe i przyjmując pod uwagę pracę ludzi przeważnie niewykwalifikowanych, praca organizacyjna Wydziału posuwała się bardzo powoli, dokumenta, na mocy których zostały przyjmowane i wydawane ze Składnic, artykuły, zaczęto wpisywać do ksiąg towarowych dopiero przy końcu roku i praca ta już obecnie jest na ukończeniu.

Z dniem 1 stycznia 1921 r. wprowadzony został nowy system ksiąg i wyceniony całkowity inwentarz składnicy; nabyte artykuły według cen kosztu, dary zaś po bardzo niskich cenach i suma inwentarza na 1 stycznia 1921 r. wynosiła Mk. 94.395.434.96, co według cen rynkowych przekraczałoby 200 miljonów.

Majątek, znajdujący się w Składnicy Centralnej PTCK. był zaasekurowany od ognia w roku 1920 w 4 Warszawskich Towarzystwach Ubezpieczeń na sumę Mk. 30.000.000, — obecnie Zarząd Główny postanowił asekurację zwiększyć do Mk. 100.000.000.

W połowie 1921 r. Wydział Administracyjno-Gospodarczy został przekształcony na Wydział Gospodarczo-Techniczny i powołane do życia następujące Sekcje:

1) Sekcja Składów (Centralna Składnica).
2) Sekcja Przewozowa
3) Sekcja Techniczna (założono warsztaty: kowalski, kołodziejski i stolarski na potrzeby własnego transportu).
4) Sekcja Ewidencji Majątku i Asekuracji.
5) Sekcja Zakupu, która ma być przekształcona *w specjalną sekcję zakupu.*
6) Intendentura Gmachów.

Wydział Kontroli.

Z chwilą powstania instytucji Czerwonego Krzyża został zorganizowany Wydział Kontroli pod przewodnictwem członka Komitetu p. Barylskiego. Początkowo Wydział Kontroli pracował pod kierownictwem p. Jana Hołyńskiego, następnie aż do dnia 10.XI.20 r. p. Kotszedoffa.

Szczupły skład personelu Kontroli, nie odpowiadający wzrostowi instytucji, nie pozwolił należycie wniknąć we wszystkie sprawy, związane z prowadzeniem instytucji tak dalece, jak to określa regulamin dla Wydziału Kontroli, zatwierdzony w roku 1919 przez Komitet Główny.

Wydział Kontroli dokonał prac następujących w okresie sprawozdawczym.

Kontrola instytucji P.T.C.K.

1) Rewizja szpitala epidemicznego P.T.C.K. L. 54 w Łodzi.
2) Rewizja szpitala epidemicznego L. 2 w Łomży, oraz sprawa nadużyć.
3) Rewizja szpitala Św. Antoniego w Warszawie przy ul. Topiel.
4) Rewizja szpitala wojskowego P.T.C.K. przy ul. Smolnej.
5) Rewizja zakładu dla ozdrowieńców w Karolinie.
6) Rewizja szpitala P.T.C.K. przy ul. Konduktorskiej.
7) Rewizja szpitala epidemicznego w Słonimie.
8) Rewizja szpitala epidemicznego № 207 w Zachaciu.
9) Rewizja szpitala epidemicznego № 4 w Grochowie.
10) Rewizja punktu opatr. żywnościowego w Baranowiczach.
11) Rewizja punktu opatr. w Słonimie.

12) Rewizja kancelarji Pełnomocnika przy IV armji.

13) Rewizja kancelarji Pełnomocnika frontu Pomorskiego.

14) Rewizja pralni i łaźni przy IV armji.

Kontrola Oddziałów P.T.C.K.

Rewizja Oddziału P.T.C.K. w Zylinie.

Kontrola Wydziałów Zarządu.

1) Obecność przy sprawdzaniu inwentarza.

2) Rewizja magazynu aptecznego na składnicy centralnej.

3) Rewizja szwalni w Ratuszu (w sprawie maszyn Singera).

4) Rewizja w szwalni Związku niewiast katolickich.

5) Rewizja apteki P.T.C.K. przy ul. Marszałkowskiej.

6) Rewizje miesięczne kasy Zarządu Głównego.

Likwidacje.

1) Likwidacja biura Pełnomocnika P.T.C.K. przy I i VII armjach.

2) Likwidacja szpitala epidemicznego P.T.C.K. № 207.

3) Likwidacja szpitala epidemicznego № 218.

4) Likwidacja szpitala epidemicznego przy ul. Dobrej.

5) Likwidacja składnic ruchomych № 1 i 2.

6) Likwidacja punktu żywnościowo-opatrunkowego w Baranowiczach.

7) Likwidacja frontu Pomorskiego.

8) Likwidacja frontu Zachodniego.

Kontrola asygnat rozchodowych.

Wszystkie wypłaty Zarządu Głównego przez Wydział Kontroli były sprawdzone i skontrolowane.

Rewizja sprawozdań kasowych.

1) Skontrolowano wszystkie sprawozdania kasowe biur Pełnomocników oraz instytucji frontowych.

2) Skontrolowano wszystkie sprawozdania z otrzymanych awansów od Zarządu Gł. przez poszczególne jednostki.

3) Skontrolowano wszystkie listy płacy.

Kontrola budżetów.

Kontrolowano wszystkie budżety miesięczne dla instytucji Czerwonego Krzyża.

Korespondencja.

Wysłano 708 listów w sprawach kontroli.

Książkowość.

Wydział kontroli prowadzi następujące księgi:

1) Kontrola awansów frontowych,
2) Kontrola awasów miejscowych,
3) Kontrola asygnacji kasowych,
4) Kontrola kredytów.
5) Archiwum wniosków wraz z indeksem.
6) Protokuł korespondencji.

Prócz powyższego Wydział Kontroli zbadał cały szereg różnych spraw przesyłanych mu przez Zarząd Główny do zaopinjowania.

Do Lutego 1920 roku etat Kontroli składał się z 2-ch pracowników, od Lutego do Sierpnia 1920 r. z 3-ch kontrolerów, od Sierpnia do Stycznia 1921 r. z 4-ch.

Wydział Finansowy.

Wydział został otwarty w maju 1919 r. i pierwszym urzędnikiem Wydziału Finansowego była p. Dorota Jarkowska, która pełniła obowiązki buchal- do czasu objęcia Wydziału przez p. Antoniego Szajewskiego 15.VI.1919. Wobec braku personelu i szczupłych środków T-wa zaprowadzono na razie buchalterję systemem amerykańskim, z dniem 1 Stycznia 1920 r. wobec znacznie zwiększających się obrotów i wprowadzono buchalterję podwójną. Częste zmiany personelu i brak odpowiednich sił rachunkowych w Instytucjach prowadzonych przez Zarząd powoduje częściowe zaległości w centralnej buchalterji.

Z dniem 1 Kwietnia ustępuje p. Szajewski, powierzając rachubę znowu p. Jarkowskiej, która pełniła obowiązki do 1 Września i zdała urząd p. Adamowi Szklennikowi. W międzyczasie od 1.IV. do 1.IX. cały personel buchalterji składał się z 5 osób łącznie z kasjerem.

Podajemy poniżej bilanse za r. 1919 i 1920, r-ki kapitału obrotowego oraz zestawienie inwentarza w d. 1.I.1921 r.

Daje to obraz wydatków i majątku P. T. C. K.

Bilans Zarządu Głównego Polskiego Towa

Stan czynny.

Kasa		1,999.37
Banki:		
Bank Handlowy w Warszawie	18,271.07	
„ Wschodni	29,487.00	
„ Przemysłowy Warszawski	169.00	
„ Dla Handlu i Przemysłu	2,038.00	
„ Związku Spółek Zarobkowych	24,120.00	
Pocztowa Kasa Oszczędności	100.00	
Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa	2,327,080.80	2,401,265.87
Depozyt w Banku Handl. w Warszawie 5% Asygn. Skarbu Polskiego		1,400.00
Towary (Wydział Gospodarczy):		
Magazyn żywnościowy	412,563.25	
„ gospodarczy	68,919.55	
„ odzieży i bielizny	596,779.60	
„ apteczny	186,969.32	
„ narzędzi chirurgicznych	166,986.75	
„ opałowy	8,354.60	1,440,573.07
Inwentarz — urządzenie biura		49,970.90
Awanse		1,560,539.05
Sumy przechodnie		143,767.00
Oddziały P. T. C. K.		77,114.53
Komisarz Rządu do spraw Cz. Krzyża		900.35
Urząd dla spraw jeńców „Jur“		36,472.80
		5,714,002 94

Wyciąg z R-ku Kapitału

W-n.

Do R-ku Kosztów Ogólnych	78,931.26
„ „ Administracji	421,592.73
„ „ Wyd. Nieprzewidzianych	102,500.82
„ „ Kosztów Objazdowych	5,240.70
„ „ Wyd. Gospodarczych	1,068.00
„ „ Frontów	3,918,232.71
„ „ Czołówki Dentystycznej	2,796.00
„ „ Szpitala na Smolnej	1,218,099.46
„ „ Utrzymania Wdów	18,304.16
„ „ Szpitala w Jaworznie	873.25
„ „ Zakładu w Słonimie	23,006.80
„ „ „ w Karolinie	98,428.49
„ „ Wozu Kąpielowego	22,925.43
„ „ Szpitala na Topieli	134,942 36
„ „ Świadczeń różnych w naturze	118,887.68
„ „ Utrzymania Składnicy	48,744.65
Pozostałość kapitału	5,002,617.27
	11,217,191.77

rzystwa Czerwonego Krzyża za rok 1919.

Stan bierny.

Ofiary na specjalne cele	156,002.85
Misja Czerwonego Krzyża w Kijowie	525,450.00
Sumy przechodnie	29,932.82
Kapitał	5,002,617.27
	5,714,002.94

Obrotowego za rok 1919.

Ma.

U R-ku Ofiar różnych	767,819.09
„ Składek członkowskich	110,421.70
„ Dochodów ze sprzedaży	20,247.40
„ Subsydjum Rządowego	500,000.00
„ Wpływów od władz wojskowych	5,591,911.00
„ „ z Oddziałów P. T. C. K.	19,904.28
„ Wydawnictwa pisma Cz. Krzyża	945.00
„ Procentów	4,211.65
„ Wpływów od Różnych	85,310.19
„ B. Komitetu Pomoey Sanitarnej	4,114,621.46
„ Apteki	1,800.00
	11,217,191.77

R-k Prowizorycznego

Kasy		1,484,234.68	
Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej	8,416,279.11		
Banku Handlowego	77,300.—		
R-ków bieżących w Bankach	4,638,556.—		
Pocztowej Kasy Oszczędności	23,693 07	13,155,828.18	
Depozytów		874,749.35	
„ w Bankach		1,400.—	
Magazynu Żywnościowego	6,719,551.09		
„ Gospodarczego	4,590,902.10		
„ Odzieży, Bielizny i Pościeli	610,395.35		
„ Aptecznego	1,196,695.80		
„ Narzędzi Chirurgicznych	456,757.65		
„ Opałowego	372,793.—	13,947,094.99	
Urządzenia biura		164,019 30	
Taboru		364,170.—	
Inwentarza Centrali		58,361.40	
„ Żywego		2,576,000.—	
Awansów		21,400,214 36	
Komisowy		77,595.—	
Komisji do spraw jeńców		3,828 —	
Urzędu „Jur”		36,472.80	
Kooperatywy urzędników P. T. C. K.		15,124.—	
Sum przechodnich		807,135.49	
Waluty obcej		21,622 40	54,987,849.95
			54,987,849.95

R-k Kapitału

za rok

Wydatków Administracyjnych	4,774,204 45	
„ Ogólnych	1,602,303.19	
Bibljoteki	29,885.96	
Pisma Czerwonego Krzyża	126,699.75	
Kosztów Wydziału Gospodarczego	2,093,646.34	
Szpitala przy ul. Ludnej	5,667,022.17	
„ „ „ Topiel	317,766.47	
Zakładu Uzdrowieńców w Karolinie	536,795.25	
„ Kąpielowego w Słonimie	46,082.85	
Domu Sióstr	16,551.35	
„ Wdów	49,764.70	
Sanatorjum w Zakopanem	40,511.98	
Szwalni Ochotniczej	30,659.75	
Wozu Kąpielowo-dezynfekcyjnego	19,881.45	
Pociągu dezynfekcyjnego	24,033.80	
Czołówki Radomskiej	18,398.80	
Kąpieli przenośnych	209,167.15	
Szpitala Angielskiego	8,000.—	
Kosztów Utrzymania Instyt. Frontowych	2,315,700.22	
Świadczeń Żywnościowych	9,469.57	
Robót Ministerstwa Spraw Wojskowych	8,430.—	
Polskiego Komitetu pomocy sanitarnej	10,211.30	
Przedstawicielstwa w Kijowie	326,931.90	
Pełnomocników	10,792.56	
Okręgu Wielkopolskiego	534,782.45	
„ Małopolskiego	1,393.69	
„ Pomorskiego	4,625.70	
„ Poł. Wschodniego	6,961.85	
Frontu Półn. „	1,606.60	
„ Litewsko-Białoruskiego	35,269.77	
„ Półn.-Zachodniego	1,562.80	18,879,113.82
Bilansu zamknięcia prow.		51,704,429.77
		70,583,543,59

Bilansu Zamknięcia.

Ofiar na specjalne cele	277'385.01	
Oddziałów	107,449.51	
Korespondentów	62,560.71	
Komisarjatu	18,478.35	
Sum przechodnich	2,817,546.60	3,283,420.18
Kapitału obrotowego		51,704,429.77
		54,987,849.95

Obrotowego

1920.

Saldo z 1919 r		5,002,617.27
Składek członkow dożywotnich	1,430,000.—	
„ „ rzeczywistych i wspierających	761,427,08	
Ofiar	18,818,361.—	
Administracji i Nieruchomości	12,848.52	
Frontu Pomorskiego	2,177.85	
Apteki Cz. Krzyża	103.089.54	
Komisji do spraw walki z epidemją	1,039,182.—	
Ministerstwa Spraw Wojskowych	20,020,000.—	
Ligi Towarzystwa Cz. Krzyża	12,737,662.65	
Wpływów za leczenie chorych wojskowych	1,392,958.—	
Ofiar w naturze	1,928,924.90	
Wydziału Propagandy	880.—	
Misji Cz. Krzyża w Kijowie	525,450.—	
Procentow	45,118.10	
20% wpływów	704,805.87	
Wpływów za leczenie inwalidów	191,286.—	59,714,171.51
Ofiar w walucie obcej	3,207,468 96	
„ (z r/ku ofiar na specjalne cele	2,653,460.85	
„ w papierach %	5,825.—	5,866,754.81
		70,583,543.59

ZESTAWIENIE.

Inwentarz na 1.I.1921 r.

	Mk. fen.	Mk. fen.
1. **Artykuły żywnościowe Składnica I.**		5.499.285 03
2. **Bielizna i odzież Składnica II.**		67.762.239 43
3. **Gospodarczo-Sanitarne Składnica III.**		— — —
a) Gospodarcze	4.133.246 34	
b) Sanitarne	2.028.066 45	
c) Opatrunkowe	8.009.588 90	
d) Apteczne	102.093 70	
e) Chirurgiczne	423.140 —	
f) Aparaty dez. i kuchnie pol.	87.000 —	14.783.135 39
4. **Różne Składnica IV.**		
a) Konie	1.011.000 —	
b) Uprząż	43.450 —	
c) Inwentarz stajenny drobny	6.840 —	
d) Wozy i bryczki	192.500 —	
e) Samochody	1.110.000 —	
f) Pasza dla koni	— — —	
g) Drzewo, koks, węgiel, nafta benzyna	98.060 95	
h) Inwentarz sali sterylizacyjnej	446.720 50	
i) Inwentarz apteki	110.000 10	
k) Inwentarz biura Wydziału	108.577 50	
l) Inwentarz składnic poszcz.	13.300 50	
m) Różne	25.274 —	3.165.723 55
5. **Medykamenta Składnica V.**		
a) Apteka	599.628 89	
b) Apteczny skład zapasowy	2:585.422 67	3.185.051 56
	Ogółem Mk.	94.395.434 96

DODATEK

Protokóły Zjazdów delegatów Oddziałów P. T. C. K.

PROTOKÓŁ

I Zjazdu delegatów Oddziałów Okręgowych i Miejscowych Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża, odbyty w dniu *27-ym lipca 1919 r.*, w lokalu Zarządu Głównego przy ulicy Mazowieckiej № 9 w Warszawie.

Na konferencji byli obecni:

Wice-Prezes Zarz. Gł. P.T.C.K. p. H. Bisping
Sekretarz " " " p. inż. Hummel
Skarbnik " " " p. dr. Zawadzki
oraz delegaci Oddziałów Okręgowych: Mińsko-Białoruskiego pan A. Kieniewicz, Południowo-Wschodniego p. A. Dobrowolski, Wileńskiego — p. dr. Jan Michniewicz i Oddziałów miejscowych: w Ciechocinku—p. A. Sawicka, w Częstochowie—p. W. Markiewicz, W. Kaliszu—p. Z. Łaszczyński, w Kielcach—p. W. Janiszewski, w Lipnie — p. dr. Ordyński, w Lubiczu — p. G. Zieliński, w Lublinie — p. W. Gutowski, w Pabjanicach p. dr. W. Ejchler, w Skarżysku — Kamiennej — p. dr. Winiarski, w Skierniewicach — p. Leonja Mazaraki, p. dr. W. Łabęcki, w Wieluniu — p. dr. Wagner, w Aleksandrowie-Kujawskim—p. E. Haukowa, w Włocławku—p. F. Zuchmontowiczowa i w Łucku — p. Rzążewski.

Na porządku dziennym Konferencji, wymieniono następujące sprawy:

1. Zarys organizacji Komitetu i Zarządu Głównego oraz jego Wydziałów.
2. Ustrój administracyjny i biurowość.
3. Omówienie ujednostajnienie wewnętrznej organizacji Oddziałów.

4. Sprawa współdziałania Oddziałów w pracach Komitetu Głównego i utrzymania stałego kontaktu.
5. Stosunek finansowy Oddziałów do Komitetu Głównego i odwrotnie.
6. Wolne wnioski.

Konferencji kolejno przewodniczyli członkowie Zarządu Głównego Trwała Konferencja od godz. 11-ej z rana, z dwiema przerwami, do godz. 8-ej. wieczór.

Na Konferencji stosownie do poruszonych spraw zapadły następujące uchwały:

Sprawa organizacji P.T.C.K. Sprawę tę referuje dr. J. Zawadzki, dając treściwy szkic powstania i organizacji Pol. T-wa Czerw. Krzyża.

Po wyczerpaniu dyskusji w tej sprawie Zebranie uchwala:

1) W celu ułatwienia istniejącym już organizacjom wcielenia się do Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża, likwidację pierwotnych instytucji przeprowadzać stopniowo, możliwie do końca roku członkowskiego, przyczem możliwem jest używanie pierwotnego tytułu z dodatkiem „przy Polskim Towarzystwie Czerwonego Krzyża".

2) Pożądanym jest utworzenie przy biurze Zarządu Głównego specjalnego stałego działu informacyjnego dla prowincji.

Następnie inż. Hummel zaznajamia delegatów z administracją i biurowością Towarzystwa i podkreśla konieczność ujednostajnienia jej we wszystkich Oddziałach P.T.C.K.

Po wyczerpującej dyskusji w tej sprawie Zebranie uchwala:

3) Ze względu na różnorodność działalności poszczególnych Oddziałów i niejednakową liczbę członków, formę biurowości pozostawić uznaniu przewodniczących Oddziałów, uznać natomiast za wskazane: prowadzenie dziennika korespondencji, archiwum akt, rachunkowości i magazynu, stosownie do wskazówek Zarządu Głównego.

4) „Uznać za pożyteczne, aby Zarząd Główny delegował w miarę potrzeby specjalnych urzędników do Oddziałów, celem zakładania biurowości".

Dr. Borzymowski referuje o działalności Zarządu i Gł. Pełnomocników na frontach.

Na wniosek dr. Zawadzkiego przedstawiciele poszczególnych Oddziałów zdają krótkie sprawozdanie z dotychczasowej działalności Oddziałów, poczem Przewodniczący Konferencją zarządza przerwę w obradach.

Po przerwie obiadowej głos zabiera pani Fedorowska, przedstawicielka Sekcji Propagandy przy Zarządzie Głównym, która zaznajamia zebranych ze sposobem propagandy i zbierania składek na rzecz P.T.C.K. za pomocą bloczków, naklejek i puszek.

Po dość długiej dyskusji w tej sprawie Konferencja uchwala następujące wnioski:

5) „Niezbędnym jest rozwinięcie propagandy na wsiach za pomocą rozsyłania specjalnych prelegentów oraz zwrócenia się do duchowieństwa z wezwaniem szerzenia wśród ludu idei Czerwonego Krzyża i urządzania zbiórek i kwest na rzecz P. T. C. K. Z podobnym wezwaniem Zarząd Główny powinien zwrócić się też do kółek rolniczych".

6. „Dla ujednostajnienia typu naklejek, bloczków i puszek Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża przygotowaniem ich ma zajmować się Centrala, ztąd zaś, w miarę potrzeby Oddziały będą je nabywać dla siebie. W wypadkach, gdy Oddziały już posiadają własne rzeczy tego rodzaju, należy stopniowo wycofywać je z obiegu".

Następnie inż. B. Hummel referuje sprawę kontaktu między Oddziałami a Zarządem Głównym oraz wzajemnego ich współdziałania.

Po wyczerpującej dyskusji w tej sprawie i wyjaśnieniach, dawanych przez członków Zarządu Głównego, Konferencja uchwala następujące wnioski:

7. „Wszelkie porozumiewanie się z frontami, jak również wysyłanie jednostek sanitarno-wojskowych, Oddziały winny uskuteczniać za pośrednictwem Zarządu Głównego, względnie Głównych Pełnomocników. Ci ostatni korzystają z pomocy Oddziałów Okręgowych i miejscowych, znajdujących się na danym odcinku frontu i mogą zwracać się z zapotrzebowaniami do tych organizacji, lub w razie potrzeby wprost do Zarządu Głównego, w zależności od tego, co jest korzystniejszem dla sprawy".

8. „Wszelkie instytucje miejscowe z chwilą mianowania Głównego Pełnomocnika na dany odcinek, przechodzą pod jego naczelne kierownictwo. Tenże nie zaniedba oczywiście wejścia w kontakt z miejscowym Oddziałem lub Okręgiem".

Następnie dr. Zawadzki skreśla ogólne potrzeby frontu i wzywa delegatów Oddziałów do współpracy z Komitetem Głównym w organizacji akcji ratowniczej na terenie walk.

Zebranie uchwala następujące wnioski w tej sprawie:

9. „Dla możliwości łącznej pracy Oddziałów z Zarządem Głównym jak również Oddziałów pomiędzy sobą, te ostatnie zobowiązują się stale komunikować Zarządowi Głównemu o posiadanych materjałach i zasobach".

10. „Oddziały przez swych przedstawicieli wyrażają chęć stałego zasilania funkcjonujących instytucji T-wa ofiarami w naturze".

11. „Uznano za pożądane rozesłanie specjalnego okólnika do nauczycielstwa ludowego, nawołującego do szerzenia wśród dzieci idei Czerwonego Krzyża i do zawiązywania szkolnych kółek P. T. C. Krzyża, któreby gromadziły różne drobiazgi, potrzebne w szpitalach i na froncie".

Przechodząc do 5 punktu porządku dziennego: „Stosunek finansowy Oddziałów do Centrali" — dr. Zawadzki podkreśla, że Oddziały winne wpłacać do Centrali 20 procent tylko z tych wpływów, które nie są przeznaczone na specjalne cele miejscowe.

Podatek ten używany jest na potrzeby frontu i poszczególnych Oddziałów, gdyż Centrala gotowa jest zawsze subsydjować Oddziały i okręgi na różne konkretne cele,

dotyczące pomocy rannemu i choremu żołnierzowi.

Następnie poruszono sprawę zakładania na prowincji kinematografów PTCK., przyczem Konferencja uchwaliła w tej sprawie co następuje:

12. W miarę możności i stosownie do warunków miejscowych zakładać kinematografy. któreby poza przynoszeniem pewnego dochodu T-wu, mogły służyć jako narzędzie propagandy".

Jako skutek referatu d-ra Zawadzkiego w sprawie reformy Statutu, Konferencja uchwala następujący wniosek:

13. Prosić Zarząd Główny o przedstawienie na walnym zebraniu członków Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża, odbyć się mającem w dniu 12 sierpnia r. b. następującego życzenia delegatów Oddziałów Pol. T-wa Czerw. Krzyża.

„Zjazd delegatów Oddziałów PTCK. jest zdania, że na Walne Zebranie, zwołane na dzień 12 sierpnia r. b. wielu członków T-wa nie będzie w stanie przyjechać, wskutek czego zjazd dzisiejszy uważa za stosowne, by na tem Walnem Zebraniu uchwalono jedynie Statut Pol. T-wa Czerw. Krzyża, zaś wybory członków Komitetu Głównego winny być odroczone do następnego Walnego Zebrania, zwołanego już na zasadach nowego Statutu."

Na zakończenie zgłoszono następujące wolne wnioski i stosownie do poruszonych spraw, zapadły następujące uchwały:

„W sprawie sióstr PTCK.:

14. „Ustalić porządek, według którego siostry PTCK. obowiązane są meldować się w Oddziałach, na terenie których wypadnie im działać".

15. Prosić Zarząd Główny opracować i ustalić strój dla sióstr PTCK. Przyjęte wzory stroju Zarząd Główny powinien przesłać Oddziałom do wiadomości.

16. W sprawie stosunku do Białego Krzyża i Koła Polek Zjazd uznaje za pożądane możliwe unikanie wzajemnych tarć i łączenie do konsolidacji wspólnej pracy".

W sprawie wpłacania składek członkowskich Konferencja uchwala:

17. W razie, gdy pewne osoby wpłacają składkę członkowską częściowo nie wydawać im legitymacji członkowskich aż do czasu otrzymania ostatniej raty, odbiór rat potwierdzać kwitami.

18. W zakończeniu Zjazd, uznając celowość wspólnych Konferencji delegatów Oddziałów Prowincjonalnych uchwala zwoływać podobne Konferencje możliwie najczęściej.

Na tem posiedzenie zostało zamknięte.

PROTOKÓŁ

II Zjazdu delegatów Oddziałów Okręgowych i Miejscowych Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża, *odbytej w dniu 1 listopada 1919 roku w Warszawie.*

Obecni: Członkowie Komitetu Głównego P. T. C. K. pp.: Włodzimierz Hr. Mielżyński, B. Hummel, Helena Lesser, Julja Hr. Aleksandrowicz, Dr. J. Zawadzki, prof. Leon Kryński, prof. A. Szpadkowski, R. Skowroński, Dora Wisznicka, Marja Rakowska, Bolesław Jakimiak, H. Weychertówna, J. Świdówna, ks. poseł Nowakowski.

Przedstawiciel Gł. Pełnomocn. frontu Lit.-Białoruskiego p. Henryk Śniadecki, frontu Południ.-Zachodn. p. Danielecki.

Delegaci Oddziałów: *w Warszawie:* Emil Gerlach, ks. Mauersberger, *w Poznaniu:* Alkiewicz, *w Chęcinach:* Franciszek Kwoczyński, *we Włocławku:* Helena Samborska, *w Gostyninie:* D. Kaszubski, *w Kobryniu:* Jadwiga Korsak, *w Płocku:* Jadwiga Humięcka, *w Wilnie:* Stanisława Stankiewiczowa, *w Łowiczu:* Kazimierz Sobolewski, *w Mińsku:* Stanisław Dulewicz, *w Lublinie:* Feliks Moskalewski, *w Skierniewicach:* L. Mazarawowa i p. Rękosiewicz, *w Kaliszu:* Ignacy Łaszczyński, oraz członek-korespondent P. T. C. K. w Kałuszynie: Leon Ziółkowski i delegat na Niemcy p. Mieczysław Krzyżankiewicz.

Zagaja posiedzenie krótkim przemówieniem wice-prezes Komitetu Głównego Hr. Wł. Mielżyński. poczem dr. J. Zawadzki zaznajamia zebranych z organizacją i rozwojem Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża oraz jego oddziałów, przyczem dr. Zawadzki podaje do wiadomości zebranych ważniejsze szczegóły działalności Zarządu Głównego, zdając sprawę o wysłanych przez Zarząd delegacjach na daleki Wschód do Syberji, na Ukrainę, do Odesy, na front bolszewicki dla pertraktacji z Sowieckim Czerwonym Krzyżem w celu wymiany zakładników i ulżenia doli jeńców i internowanych polaków.

Następnie dr. Zawadzki, zwracając uwagę zebranych na ciężkie warunki, w jakich znajduje się obecnie żołnierz polski na froncie, wzywa delegatów do powzięcia uchwały niezwłocznego przyjścia z pomocą żołnierzowi, dostarczając mu ciepłej odzieży i bielizny.

Poczem kolejno delegaci składają sprawozdania z organizacji i działalności poszczególnych Oddziałów.

Następnie przystąpiono do IV-go punktu porządku obrad:

Sprawa urządzenia ogólno-krajowej kwesty na rzecz P. T. C. K. Przyczem poszczególni delegaci wyrazili następujące życzenia w tej sprawie:

P. Zieliński proponuje przygotować w celach agitacyjnych, specjalnie barwne artystycznie wykonane plakaty, oraz rozpowszechniać zawczasu po wsiach kolorowe pocztówki z krótkim na nich wezwaniem do ludu. Oprócz tego p. Zieliński proponuje zawczasu zwrócić się do Biskupów z prośbą o polecenie kapłanom ogłaszania z ambony o mającej się odbyć na rzecz P. T. C. K. kweście. W celu szerzenia idei Czerwonego Krzyża wśród wiejskiego ludu, prasa ludowa powinna od czasu do czasu zamieszczać stosowne artykuły, które by były łatwe do zrozumienia wieśniakom, a zarazem trafiałyby do ich przekonania.

W toku dyskusji w tej sprawie powzięto następujące uchwały:

1. Agitacja powinna być przeprowadzoną w jaknajszerszych ramach, nie tylko za pomocą afiszów i plakatów, lecz i za pomocą wysyłanych przez Centralę specjalnych prelegentów.

2. Centrala powinna opracować ogólny zarys projektowanej kwesty, upoważniając Oddziały do autonomicznego jej przeprowadzenia.

3. Kwestę na rzecz P. T. C. K. oznaczyć na styczeń 1920 r., rozpoczynając ją z dniem 6-ym stycznia.

Określając ilość zebranych rzeczy, które mają być przesłane przez poszczególne Oddziały do Centrali, uchwalono wyznaczyć ją w wysokości 80% z ogólnej liczby zebranych zapasów, z wyjątkiem Oddziału Poznańskiego, który, zobowiązując się zabezpieczać Górny Śląsk i Poznańskie w niezbędne artykuły, prześle do Centrali tylko 20% zebranych rzeczy.

Następnie Hr. Mielżyński komunikuje zebranym o mającym odbyć się dnia 29 listopada żałobnem nabożeństwie we wszystkich kościołach Polski, oraz projektowanej na ten dzień kweście na rzecz opieki nad grobami poległych.

W sprawie natychmiastowego zaopatrzenia żołnierza w ciepłą odzież, uchwalono prosić Zarząd Główny o stanowcze zwrócenie się do władz wojskowych z żądaniem niezwłocznego zakupienia niezbędnej ilości ciepłych rzeczy.

Poczem delegat Lubelskiego Oddziału P. T. C. K. p. Moskalewski zaproponował zaciągnąć pożyczkę, w celu zakupienia przez P. T. C. K. w Poznaniu pewnej ilości partji odzieży. Oddziały zaś miejscowe zobowiązałyby się stopniowo spłacać ten dług.

W związku z tem powzięto uchwałę:

„Wszystkie Oddziały Miejscowe i Okręgowe, mające na razie zbywającą gotówkę, powinny niezwłocznie przesłać ją do Centrali, w celu jaknajrychlejszego zebrania pieniędzy, niezbędnych na zakup ciepłej odzieży dla żołnierzy na froncie".

W sprawie dostarczenia książek dla żołnierzy, uchwalono prosić Zarząd porozumieć się w tej sprawie z innemi organizacjami Rządowemi i społecznemi, które już przeprowadzają obecnie tę akcję.

Jednocześnie wyrażono życzenie, by na podobnych dzisiejszemu Zjazdach, byli zapraszani przedstawiciele władz pa stwowych.

W sprawie tworzenia kantyn żołnierskich na froncie, uchwalono prosić Zarząd o porozumienie się w tej sprawie z Rządem i Prezydjum Białego Krzyża.

W sprawie opieki nad żołnierzem formacji tyłowych, zapadła uchwała, że należy roztaczać tylko moralną opiekę za pomocą tworzenia kaplic przy szpitalach, kursów dla analfabetów, oraz kantyn, czytelni i t. p. i w razie tylko naglącej potrzeby w jakimś przedmiocie, lub artykule, Oddział może go dostarczyć o czem jednak obowiązany jest niezwłocznie podać do wiadomości Zarządu Głównego.

W sprawie informacji o zaginionych, zabitych i rannych, po wysłuchaniu referatu w tej sprawie dr. Zawadzkiego, uchwalają obecni skierowywać do Sekcji Inform.-Wywiadowczej wszelkie informacje o ruchu rannych i chorych w miejscowych szpitalach.

Przed zamknięciem Zjazdu, dr. Zawadzki zakomunikował, że tylko co otrzymał telefoniczną wiadomość, iż Biały Krzyż urządza zbiórkę w grudniu, wobec czego zebrani uchwalają upoważnić Zarząd Główny do omówienia z Prezydjum Białego Krzyża urządzenia wspólnej z Czerwonym Krzyżem zbiórki w całej Polsce, lub też w razie, gdyby do porozumienia nie doszło, odłożyć zbiórkę na rzecz Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża na luty, rozpoczynając ją z dniem 2 lutego 1920 r.

Na tem posiedzenie o godz. 9 m. 30 wiecz. zamknięto.

Za zgodność
Sekretarz Zarządu Głównego
(—) *B. Hummel.*

III. Zjazd delegatów Oddziałów Czerwonego Krzyża.

Obecni: Członkowie Komitetu Głównego PTCK. pp. Włodzimierz hr. Mielżyński, Helena Ord. Bisping, Dr. J. Zawadzki, inż. B. Hummel, J. hr. Aleksandrowicz, prof. L. Kryński, Cz. Jankowski, Helena Weychertówna, Dora Wisznicka, Marja Rakowska, Julja Świdówna, Marja Rodziewiczówna, Helena Bar. Lesser, Henryk Barylski, dr. Skowroński. Przedstawiciele Ligi Tow. Czerwonego Krzyża: pp. W i A. Boyden i p. Giełgud.

Delegaci Oddziałów Okręgowcch: Okręg Wielkopolski—dr. J. Zniniewicz, Okręg południowo-Wschodni — p. Gutowska, Pomorski — p. Dandelski, Miński—dr. Offenberg, Małopolski—dr. Turzyma-Prus.

Delegaci Oddziałów Miejscowych: Kraków—p. M. Epsteinowa, Sosnowiec — J. Późniak, Kutno — Z. Chlewicka, Stryków — A. Germszczokówna i Gredlówna, Skierniewice— L. Mazarakowa, C. Zalewski, Pabjanice—J. Kasperski, Puławy—A. Szamowski, Łódź—Z. Fidler, Włocławek—Z. Boryssowicz, Choceń— L. Sztark, Łęczyca—J. Kokeli, Miechów—ks. A. Gębka, Końskie — ks. H. Kasprzycki, Radom—M. Kaliszczuk, Warszawa—Zaborowski, Słonim—W. Strawińska, Lwów—dr. T. Prus, Janów R. Koch, Noworadomsk—S. Kryński, Zakroczym—H. Matecka, Złoczów — W. Sawicki, Łomża—dr. K. Alchimowicz, Poznań—(miasto) W. Osowicka, Wąbrzezno—T. Balicki, Ciechocinek — W. Gębczyński, Siedlce — dr. Ostrowski, Łowicz—S. Bełżyński, Lublin dr. Brzeziński, Suwałki—J. Kossakowski, Lubartów—A. Kiel. Slesin, A. Fligel, Błońsko-Grodzisk—Daniszewski, Białecka, Pruszków—Tosio i Łuniecka, Weycherowo — dr. Panek, Płock—dr. Maciesza, Sochaczów—inż. Wilczkowski, Puck—p. Umerska.

Członkowie korespondenci: Działoszyn—p. Książek, Włoszczów—Hauszyld, Kozienice—Zagodziński, Tuszyn—S. Romanowski, Iłża—R. Skalski.

Porządek obrad: 1) Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego. 2. Sprawozdanie pp. Delegatów Oddziałów i członków-korespondentów z działalności. 3. Organizacja wielkiej kampanji propagandy idei i werbowania członków Czerwonego Krzyża. 4. Sprawa sióstr i sanitarjuszek.

Dzień 10 kwietnia 1920 roku.

Pierwsze posiedzenie zagaił Wice-Prezes Komitetu Głównego PTCK Wł. hr. Mielyński, i po krótkiej przemowie zaprosił do stołu prezydjalnego na przewodniczącego dr. Ma-

cieszę z Płocka, oraz na asesorów dr. Zniniewiczównę z Wielkopolski oraz dr. Panka z Weycherowa.

Przystępując do porządku dziennego W. Zawadzki skarbnik Komitetu Głównego wygłosił sprawozdanie z ogolnej działalności i rozwoju Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża jej programu i zadań, ktore dają się ująć w następujące 4 postulaty:

Na Zgromadzeniu Ligi postanowiono, iż zadaniem Ligi, a więc i poszczególnych Towarzystw jest:

1) Współdziałanie i pomoc narodowym T-wom Czerw. Krzyża do jaknajszerszego rozwoju i przekształcenia się w potężną instytucję.

2) Walka z chorobami zakaźnemi, gruźlicą, chorobami wenerycznemi i t. d.

3. Opieka nad matką i dzieckiem.

4) Szerzenie idei hygieny osobistej, mieszkań i t. p.

Dla osiągnięcia powyższych celów Liga T-w Czerwonego Krzyża uważa za niezbędne przystąpić niezwłocznie 1) do powiększenia liczby członków w poszczególnych Towarzystwach, 2) do zwalczania chorób wyżej wymienionych. 3) do roztoczenia jaknajdalej idącej opieki nad matką i dzieckiem, oraz 4) do stworzenia instytucji „nursing", które szerzyłyby wśród ludności zasady hygieny.

Przechodząc nastąpnie do organizacji PTCK. dr. Zawadzki podaje do wiadomości, iż obecnie pd upływie niespełna roku, Polskie T-wo Czerwonego Krzyża liczy 6 Oddziałów Okręgowych, 150 Oddziałów Miejscowych oraz do 120 członkow-korespondentow. Nie poprzestając jednakowoż na tem Zarząd Główny czyni stdrania, by w najbliższej przyszłości nie było ani jednego miasteczka, ani jednej gminy, gdzieby nie istniał Oddział Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża i gdzieby nie były szerzone jego idee. To jest celem dzisiejszego Zjazdu.

Co się tyczy działalności PTCK. na frontach, to Zarząd Głowny rozumiejąc. iż obecnie jest to najpierwszym i najważniejszym zadaniem jakie ma spełnić, w miarę sił możności stara się dopomodz żołnierzowi. ktory przelewa krew dla Ojczyzny. Pomoc ta wyraża się dwojako: leczenie rannego i chorego żołnierza, oraz hygiena żołnierza. Na powyższe cele dotychczas Zarząd Głowny rozchodował w gotowiźnie do 10.000.000 mk., oraz w naturze (bielizna, środki lecznicze i opatrunkowe, żywność i t. p) mniej więcej na sumę do 20.000.000 marek według cen obecnych.

Następnie głos zabiera sekretarz Komitetu Głównego inż. B. Hummel, który jako przewodniczący Wydziału Gospodarczego podaje szczegółowe cyfrowe dane z działalności Zarządu Głównego na frontach i w kraju, cytując cały szereg instytucji, oraz ilość produktów, przesłanych na poszczególne odcinki frontu.

Instytucja utrzymywane przez Pol. T-wo Czerwonego Krzyża są następujące:

Okręg Warszawski: Szpital przy ul. Smolnej w Warszawie (430 łóżek), Szpital w Uniejowie (50 łóżek), szpital w Pabjanicach (125 łóżek), senatorjum w Karolinie (100 ł), schronienie weteranów 63 roku i sióstr na Pradze. *Okręg Małopolski*: szpital w Suchej, (160 ł.), w Rayczy (150 ł.), Zakopanem (385 ł.), pociąg sanitarny № 6 (średnio 100 ł), *Front Południowo-Wschodni:* szpit. w Łucku (70 ł.), w Dubnie (85 ł.), w Kowlu (15 ł.), czołówki Zamoyska i Błońska, 9 punktów opatrunkowo-żywnościowych i 6 punktów dentystycznych. *Front Litewsko-Białoruski:* w Mińsku Lit. (150 ł.), Łunińcu (200 ł.), oczny w Wilnie (40 ł.), zakaźny w Zahaciu (100 ł.), pociągi kąpielowo-dezynfekcyjne na linji Ptycz-Łuniniec, 2 punkty opatrunkowo-żywnościowe, 2 kantyny, pralnia i łaźnia w Wilnie, prócz tego istnieje szpital epidemiczny w Częstochowie (66 ł.), herbaciarnie w Trzebinji i Szczakowej, gospody w Krakowie, Sosnowcu, Szczakowej i Oświęcimie i dziś zwinięte na b. froncie Pomorskim 2 punkty żywnościowo opatrunkowe i 2 herbaciarnie).

Następnie wszyscy delegaci Oddziałów Okręgowych i Miejscowych oraz członkowie korespondenci w porządku zapisywania się na liście obecności, składali sprawozdanie z działalności reprezentowanych przez nich Oddziałów. Większość delegatów równolegle z ustnie wygłoszonem sprawozdaniem złożyła sprawozdania na piśmie, które były drukowane w piśmie naszem.

Wyciąg ze sprawozdań delegatów: Siedlce — posiada 98 członków, Lublin — 13 dożywotnich, 228 rzeczywistych, 20 wspierających, posiada kursy sanitarne, szwalnię, roztacza opiekę nad szpitalem wojskowym, Lubicz—51 członków rzeczywistych, 16 wspierających, izba chorych i łaźnia, Suwałki—60 członków rzeczywistych, kolumna sanitarna, Lubartów—250 członków rzeczywistych, zorganizowało pomoc dla inwalidów wojskowych, Slesin—140 członków rzeczywistych, 64 wspierających, Pruszków—82 członków rzeczywistych, Noworadomsk—64 członków rzeczywistych, Łomża—225 członków rzeczywistych utrzymuje kursy dla sanitarjuszek. Wielkopolski Okręg—52 Oddziały Miejscowe, 2 szpitale, sanatorjum, 7 punktów opatrunkowych, gospodę, dom sanitarjuszek, Okręg Południowo-Wschodni — 270 członków rzeczywistych w Warszawie, w Łucku 75, w Równem—65, Wąbrzezno — 305 członków, Sochaczów—66 czł. rzecz. 40 wspier., Kraków—około 500 czł., Sosnowiec—291 czł., Kutno 111 czł rzecz., 54 wspier., Stryków—50 czł., Skierniewice—200 czł., prócz tego biblioteka przy szpitalu oraz organizuje stałe odczyty i utrzymuje sanatorjum dla żołnierzy, Puławy—56 czł. rzecz. i tyleż wspierających, Włocławek—143 czł. rzecz., Choceń—79 czł., Łęczyce 300 czł., Miechów—158 czł. rzecz., 16 wspier., posiada herbaciarnię dla żołnierzy i w najbliższym czasie urządza pralnię, Końskie—165 czł. rzecz., 55 wspier., Radom posiada ambulatorjum, szpital na 20 łóżek dziecinny, około 600 czł. rzecz., Mińsk-Litewski—150 członków, zorganizował kursa dla sanitarjuszek, Warszawa—13 członków dożywotnich 2107 rzeczywistych, 756 wspier., Puck — około 200 czł. rzecz.,

Opoczno—23 czł. rzecz. 6 wspier., Weycherowo — w mieście 50 czł. rzecz. w powiecie około 150 czł.

Dzień 11 kwietnia.

(Zagaja posiedzenie dr. Maciesza).

Następnie delegaci, którzy w dniu wczorajszym nie zdążyli wygłosić swych sprawozdań odczytują je, poczem głos zabiera dr. Józef Zawadzki, przedstawiając delegatom szczegółowy program działalności PTCK. w najbliższej przyszłości, oraz plan działania w czasie pokoju i jako rezultat swego referatu prosi delegatów o uchwalenie następujących rezolucji, które po wyczerpującej dyskusji nad każdym z punktów zostają przyjęte w następującej redakcji:

„Delegaci Oddziałów Okręgowyoh i Miejscowych PTCK. oraz członkowie-korespondenci obecni na Zjeździe, odbytym w Warszawie, w dniach 10 i 11 kwietnia 1920 r. po wysłuchaniu sprawozdania Komitetu i Zarządu Głównego, oraz Oddziałów Okręgowych i Miejscowych uchwalają:

1) Zaakceptować sprawozdanie Komltetu Głównego, dotyczące dotychczasowej działalności na frontach i wewnątrz kraju.

2) Zaakceptować wypracowany przez Ligę T-w Czerwonego Krzyża plaa działalności Czerwonego Krzyża w czasie pokoju.

3) Zalecić Komitetowi Głównemu jaknajszybsze opracowanie planu działalności PTCK. w czasie pokoju i w czasie przejściowym likwidacji wojny.

4) Wezwać Oddziały Okręgowe i Miejscowe, aby w najbliższym czasie dostarczyły Zarządowi Głównemu dane, dotyczące potrzeb miejscowych: a) co do chorób zakaźnych, b) co do walki z gruźlicą, c) co do walki z jaglicą, d) co do walki z chorobami wenerycznemi, e) co do opieki nad dzieckiem i matką, f) co do przygotowania pielęgniarek zdrowia.

5) Wezwać Oddziały Okręgowe i Miejscowe, aby dążyły do powołania w każdej miejscowości, gdzie niema Oddziałów PTCK. członków-korespondentów dla zjednywania członków, oraz prenumeratorów pisma „Czerwony Krzyż" i wogóle szerzenia idei Czerwonego Krzyża.

6) Wezwać Oddziały Miejscowe, aby dążyły do tworzenia, o ile możności samodzielnych instytucji Czerwonego Krzyża dla potrzeb ludności miejscowej i wojska,—w porozumieniu z Komitetem Głównym.

7) Wezwać Oddziały, aby przy organizowaniu pomocy dla żołnierzy na froncie starały się o opiekowanie się tymi oddziałami wojska, które pochodzą z miejscowości, gdzie się dany Oddział PTCK. znajduje, aby w ten sposób zadzierzgnąć węzły między Czerwonym Krzyżem a wojskiem.

8) Wezwać oddziały, aby wszelkimi siłami dążyły do zjednoczenia wszystkich działających na ich terenie instytucji pomocy dla żołnierza, przez to ujednostajniły akcję i podniosły znaczenie Czerwonego Krzyża.

9) Wezwać Zarząd Główny, aby w związku z § 8 ze swej strony poczynił starania około zjednoczenia wszystkich organizacji społecznych, opiekujących się żołnierzem, pod godłem Czerwonego Krzyża.

10) Wezwać Zarząd Główny, aby porozumiał się ze Związkiem Ziemian co do skoordynowania akcji opieki nad żołnierzem na froncie.

11) Wezwać Zarząd Główny, aby zwrócił się do Ministerstwa Zdrowia o zapewnienie opieki chorym umysłowym na prowincji.

Po przyjęciu tych rezolucji Zjazd przechodzi do 4 punktu porządku dziennego, mianowicie: Organizacji Kampanji Propagandy i werbowania członków Czerwonego Krzyża.

Po przedstawieniu sprawy sanitarjuszek i ich braku na froncie, przez co żołnierz Polski jest obsługiwany przez obce sanitarjuszki na wniosek Dr. Zawadzkiego uchwalono: 2) wezwać Oddziały Miejscowe do tworzenia kursów dla sanitarjuszek w najkrótszym czasie, oraz poprzeć starania Zarządu Głównego u władz wojskowych o polepszenie bytu sanitarjuszek, nadto Zjazd uchwala, ażeby Oddziały jakoteż Centrala zwracały jaknajbaczniejszą uwagę na moralną stronę zgłaszających się kandydatek na kursy.

Wreszcie na wniosek Zarządu Głównego uchwalono:

Wobec oświadczenia obecnych na Zjeździe delegatów i przedstawicieli Ligi Tow. Czerw. Krzyża w Warszawie, pp. W. Boydena, A. Boydena, kpt. Giełguda z żoną i płk. Shaw'a, że dla poparcia akcji PTCK., chcąc z nim współdziałać, zapisują się na członków dożywotnich PTCK. zebrani delegaci Oddziałów okręgowych i miejscowych przesyłają im wyrazy szczerej podzięki, podziwu i wdzięczności dla akcji Ligi i Amerykańskiego Czerwonego Krzyża w Polsce.

Zjazd uchwala koszta podróży delegatów pokryć z funduszoy odnośnych Oddziałów, pozostawiając tym ostatnim rozliczenie się w tej sprawie z Zarządem Głównym.

Na tem Zjazd zostaje zamknięty o godz. 5 pp. podziękowaniem przewodniczącemu oraz gospodyniom-Ziemiankom za gościnę.

PROTOKÓŁ

IV Zjazdu przedstawicieli Oddziałów Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża, odbytego w dniu 11 lipca 1920 r.

Porządek dzienny.

1. Zasady pomocy Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża dla armji Ochotniczej, wypracowane przez Zarząd Główny, ujęte w 7 punktów.

2. Wolne wnioski.

Na posiedzeniu były reprezentowane następujące Oddziały Czerwonego Krzyża: Warszawski, Mławski, Zawiercie, Sosnowicki, Lubelski, Jabłonowski, Skierniewic-

ki, Kujawski, Płoński, Sokołowski, Kutnowski, Siedlecki, Pomorski, Pułtuski, Częstochowski, Kielecki, Radomski, Sochaczewski, Krakowski, Poznański, Sandomierski, Błoński, Węgrowski i Brzeziński.

Prócz powyższego w posiedzeniu brali udział: Wódz Armji Ochotniczej Gen. Broni Józef Haller, przedstawiciel Komisarza Rządowego do spraw P. T. C. K. mec. Wysocki, Zarząd Główny P. T. C. K., Komitet Główny P. T. C. K., przedstawiciele Harcerstwa, Koła Polek i Koła Ziemianek.

Posiedzenie zagaił hr. Włodzimierz Mielżyński, proponując na przewodniczącego wybranie ks. Posła Sykulskiego, zebranie jednogłośnie zaprosiło na przewodniczącego ks. Sykulskiego, który powołał na asesorów prof. Surzyckiego z Krakowa i dr. Fidlerową z Radomia.

Głosu udzielono dr. Zawadzkiemu, który zareferował plan wspólnej pracy wszystkich Oddziałów Pol. Czerw. Krzyża dla Armji Ochotniczej, zaznaczając, że wszystkie Oddziały Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża winny działać tak, żeby armja ta była jaknajlepiej zaaprowidowana i obsłużona należycie pod względem sanitarnym.

Następnie dr. Zawadzki odczytał szczegółowy plan współpracy, sporządzony przez Zarząd Główny P. T. C. K. i zaproponował, żeby poszczególne Oddziały Czerwonego Krzyża działały wspólnie z różnymi miejscowymi organizacjami.

Głosu udzielono p. Hummlowi, który oświadczył, że wobec przeładowania pracą Zarządu Głównego i wogóle Centrali Czerw. Krzyża, Oddziały Czerwonego Krzyża na prowincji winny działać autonomicznie i tylko przy pomocy Zarządu Głównego. Następnie przystąpiono do rozpoznania punktu I porządku dziennego, t. j. zasad pomocy Czerwonego Krzyża dla Armji Ochotniczej, ujętych w 6 artykułach.

Punkt I. Pomoc przy ekwipowaniu na ochotników. Głosu udzielono p. Wachczyńskiemu, który proponował zorganizować przez Czerw. Krzyż szewckie warsztaty, skór zaś należy żądać od Ministerstwa Aprowizacji, w końcu oświadczył, że zbieranie butów, jako ofiar nie jest wskazane, gdyż armja powinna posiadać buty nowe.

Odpowied zał dr. Zawadzki, że umundurowanie dla amrji Ochotniczej posiada Rząd, że teraz chodzi tylko o dodatkowe zaopatrzenie Oddziałów wogóle.

Pani Sawicka również zaproponowała otrzymywać materjały, jak płótno, skóry i t. d. od P. U. Z. A. P. P., a następnie dostarczać Armji rzeczy tylko nowe.

W odpowiedzi zabrał głos przewodniczący ks. Sykulski, który oświadczył, że zbiórka bielizny i wogóle wszystkich rzeczy, należących do ekwipowania żołnierzy, jest niezbędną bez różnicy, czy rzeczy bęgą nowe, lub używane, gdyż ani P. U. Z. A. P. P., ani żadne władze nie są przygotowane na zaopatrzenie tak olbrzymich zapotrzebowań. Głównie chodzi o zaopatrzenie żołnierzy wskazanych w rozkazie o powołaniu Armji Ochotniczej pod punktem Ia, t. j. tych, którzy jadą prosto na front, dodając, że w razie zupełnego braku ubrań pozostałe kategorje mogą chodzić nawet w ubraniach cywilnych.

Dalej w tej samej sprawie zabierali głos panowie: inż. Hummel, Skowroński, Padechowicz, Bispingowa, Jankowski, który zaznaczył, że płótna jest dużo na wsiach i u włościan.

Pan Eycher proponował położyć nacisk na zbieranie ofiar, a szczególnie płótna wśród włościan, następnie zamknąć dyskusję nad punktem I-ym.

PP. Kretkowska i ks. Szczęsnowicz wskazali na ważność zbierania dla żołnierzy onuczek.

Dyskusję nad punktem I zamknięto i cały ten punkt został przyjęty według redakcji Zarządu z poprawką, że podczas zbiórki należy przyjmować wszystkie rzeczy, jakie kto zaofiaruje.

Punkt II. Pomoc przy ekwipowaniu sanitarnym Armji. Głosu udzielono p. inż. Hummlowi, który oświadczył, że obecnie rozszerza się działalność apteczek lokalnych i przenośnych, oraz fabryk, przygotowujących bieliznę i pakiety indywidualne.

Dr. Zawadzki wyjaśnił, że już jest w pracy pakietów indywidualnych 50,000 szt. i będą gotowe za parę dni. Co się tyczy apteczek, to będą one dwojakiego rodzaju: duże i małe, wystarczające na jeden pluton. Pakiety indywidualne będą wytwarzane na miejscu, gdyż jest już urządzona fabryka i produkcja będzie tutaj o dużo tańsza, niż w innych miastach. Należy urządzać krótkoterminowe

kursy sanitarne i zaznajamiać z opieką sanitarną jaknajszerszy ogół i każdego żołnierza, ażeby mógł udzielać doraźnej pomocy sam swemu koledze.

Dr. Eychler proponował urządzenie skróconych kursów dla sanitarjuszek na prowincji, dla Armji Ochotniczej ze względu na duże zapotrzebowanie. Dalej głos zabierali hr. Mielżyński, p. Kretkowska, p. Błeszyńska, p. Jankowski, p. bar. Lesser i p. Godlewski.

Dyskusję nad punktem II-gim zamknięto i przyjęto cały punkt w redakcji Zarządu Głównego.

Przystąpiono do obrad nad *punktem III-cim*. Pomoc sanitarno - żywnościowa. Głosu udzielono dr. Zawadzkiemu, który wyjaśniając ważność ruchomych herbaciarni i składów, łaźni kąpielowych, pralni, etc. oraz stałych punktów w okolicach rekrutacji i przemarszów wojsk, proponował punkt III jako podstawę przyjąć w redakcji Zarządu.

Hr. Mielżyński wskazując na brak punktów opatrunkowo - żywnościowych na etapach przemarszu wojsk, popierał wniosek Zarządu.

Następnie w tej samej sprawie zabierali głos pp.: Hummel, Wyganowska, Zaborowski, Mrówczewski, ten ostatni wnosił o zamknięcie dyskusji i przyjęcie punktu III.

Punkt III przyjęto z poprawką, że otwierać się będą również w miarę możności i uzdrowiska.

Punkt IV. Służba informacyjno-wywiadowcza. P. Przyborowska referując p. IV wyjaśnia ważność porozumiewania się żołnierzy, będących w polu z rodziną. Proponowała ożywić działalność służby Informacyjno-Wywiadowczej i poinformowanie rodzin żołnierzy o znaczeniu poczty polowej, za pośrednictwem której nie można tak szybko doręczyć korespondencji, jak za pośrednictwem poczty zwykłej.

Głos w tej sprawie zabierali pp. Mrówczyński, Mielżyński, Bisping i Fidlerowa.

Ks. Sykulski proponował Oddziałom usilnie pracować nad wsią i pobudzać ją do energicznej działalności w kierunku społecznym i niesienia pomocy armji, wyjaśniając im, że walka odbywa się z wrogiem Ojczyzny i Kościoła.

P. Jankowski zaproponował użycie młodszych harcerzy do różnych robót pomocniczych Czerwonego Krzyża, jak poczta polowa i t d.

P. bar. Lesser oznajmiła, że harcerki urządzają szpital własny przy Ochotniczej Armji Gen. Hallera.

Dr. Zawadzki popierał wniosek ks. Sykulskiego o uświadamianie rekrutów, udających się na front w duchu religijnym. Wniosek popierał również p. Padechowicz, delegat Kielecki.

P. Bisping zgłosiła propozycję zamknięcia dyskusji nad punktem IV. Zebranie postanowiło dyskusję zamknąć i punkt IV przyjąć.

Została otwarta dyskusja nad *punktem V*. Pomoc żywnościowa dla Oddziałów Ochotniczych. Udzielono głosu dr. Zawadzkiemu, który wyjaśnia, że w miejscach zbiórki i przemarszów wojsk, należy urządzać składy dla zaopatrywania miejscowych instytucji oraz zamagazynowania większych ilości produktów nie ulegających sekwestrowi, gdyż później może być o produkty trudniej.

P. Hummel wyjaśnia, że należy przy urządzaniu składnic mieć na uwadze ścisłe prowadzenie rachunkowości i wyliczanie się z zamagazynowanych i wydawanych produktów. Na tem dyskusję zamknięto i poddano punkt V pod głosowanie, który został przyjęty.

Punkt IV. Zorganizowanie opieki moralnej i materjalnej nad rodzinami ochotników. Głos zabrał dr. Zawadzki, który wyjaśnił, że pomoc rodzinom powinna pójść w dwóch kierunkach: urządzanie biur porad oraz dożywianie dzieci.

Dalej głos w tej sprawie zabierali ks. poseł Sykulski i p. Białecka.

W tem miejscu przybył na zebranie wódz Armji Ochotniczej generał broni Józef Haller, powitany przez zebranych następnie zaproszony do prezydjum.

Poczem głosu udzielono gen. Hallerowi, który oświadczył, że łączność między rodziną a żołnierzem jest zła. Żołnierz, czytając gazety nieraz złego kierunku, nie wie, co się w kraju faktycznie dzieje i to go poniekąd demoralizuje. Dalej wskazując na niedostateczne otoczenie opieką sanitarną żołnierzy na froncie, szczególnie podczas odwrotu Kijowskiego, przeczytał trzy raporty o złym stanie sanitarnym na frontach, prosił o zapobieżenie na przyszłość podobnym usterkom.

Głosu udzielono doktorowi Zawadzkiemu, który wyjaśnił, że jeżeli front jest źle zaopatrzony sanitarnie, to dzieje się to nie z winy Czerwonego Krzyża, gdyż wszystkim organizacjom Czerwonego Krzyża Władze sanitarne wojskowe nakazały wycofanie się na tyły, biorąc całą odpowiedzialność za udzielanie sanitarnej pomocy chorym i rannym żołnierzom frontowym na siebie.

Udzielono głosu p. baronowej Lesser, która wyjaśniła, że zgodnie z wyjednanym przez nią pozwoleniem, zwalniała siostry rosjanki i inne cudzoziemki, lecz po paru dniach otrzymała rozporządzenie, że siostry cudzoziemki można tylko wtedy usuwać, o ile nie zaprotestuje miejscowa komenda szpitala, a ponieważ doktorzy w szpitalach wojskowych bywają dosyć często nie polacy, przeto siostry cudzoziemki mają w nich silne poparcie. Zgłosiła prośbę do Gen. Hallera o wyjednanie zmian powyższego rozkazu Szefa Sanitarnego. P. Eychler oświadczając, że niemożność porozumienia się rannych z siostrami cudzoziemkami, które nie znają polskiego języka jest wysoce przykre dla żołnierzy, przeto stawia *wniosek* wyjednania przez Zarząd Główny natychmiastowego usunięcia wszystkich sióstr cudzoziemek. Głos został udzielony hr. Mielżyńskiemu, który oświadczył, że Zarząd Czerwonego Krzyża chętnie przyjmie do wiadomości wszelkie wskazówki, pochodzące od gen. Hallera, jako znającego dobrze obsługę sanitarną obcych armji.

Zakończono dyskusję nad punktem VI, a przystąpiono do obrad nad wolnymi wnioskami. Udzielono głosu przedst. Oddziałów Pomorskiego i Poznańskiego, p. Drwęskiej, która zgłosiła na piśmie *wniosek*, żeby: Zarząd Gł. przesłał ewidencję pociągów żywnościowych, opatrunkowych i czołówek do Ministerstwa Kolei. celem możności szybkiego wysyłania tych pociągów przez Oddziały Czerw. Krzyża na front. — Wniosek przekazano Zarządowi Głównemu.

P. Zaborowski wyjaśnił stosunki miejscowe władz Czerw. Krzyża, utrudniające działalnośc tego ostatniego.

P. Błeszyńska zgłosiła *wniosek*, by Zarząd P. T. C. K. w porozumieniu z władzami wojskowemi wpłynął na jaknajprętsze zastąpienie nieodpowiednich sióstr na froncie i w szpitalach przez element polski fachowy i ideowy. Wniosek został przyjęty.

P. Lewicka poruszyła sprawę inwalidów.

P. Blikle oświadczył, że on jest przewodniczącym miejscowego Koła cyklistów i zaofiarowuje Czerwonemu Krzyżowi pomoc przy przewożeniu chorych i rannych żołnierzy z dworców kolejowych do szpitali.

W sprawie sposobu organizowania pracy na prowincji — głosu udzielono p. Hummlowi, ktory zaznaczył, że wszystkie miejscowe oddziały prowincjonalne winny wykonywać u siebie następujące prace: urządzanie w miejscach rekrutacji — herbaciarni, jadłodajni, kąpielisk, pralni, składnic i t. d. O ile Oddział jest zasobniejszy winien urządzic szpital polowy, lub czołówkę, która by mogła być wysłaną na front w porozumieniu z Zarządem Gł. Czerwonego Krzyża. Dr. Zawadzki zgłosił następujące *wnioski:*

a) przyjąć opracowany przez Zarząd Główny program działalności pomocniczej dla Armji Ochotniczej;

b) wezwać Oddziały miejscowe do natychmiastowego organizowania tej akcji;

c) działać w porozumieniu z komendą miejscową wojsk ochotniczych wraz ze wszystkiemi organizacjami społecznemi, działającemi na miejscu;

d) wytężyć wszystkie siły, aby armja Ochotnicza była należycie zaaprowidowaną i należycie uposażoną we wszystko, co jej gwarantować może zdrowie fizyczne i moralne.

Wniosek jednogłośnie został przyjęty.

P. Jankowski wyjaśnił liczbę członków Czerwonego Krzyża, oraz oświetlił całą działalność propagandy P. T. C. K. Zebranie przyjęło do wiadomości wyjaśnienie p. Jankowskiego.

P. Mazarakowa poruszyła sprawę uchodźców, krytyczne ich położenie i stałą odmowę pomocy ze strony instytucji państwowych. Dr. Zawadzki wyjaśnił, że uchodźcami zajmuje się specjalnie powołany do tego z ramienia Państwa Urząd, pod nazwą „JUR“, zaproponował zebrać wiadomości, gdzie i ile uchodźców można umieścić, następnie wyjednać u Rządu sprawniejsze działanie JURA.

Zabierali jeszcze w tej sprawie głos pp. Mazarakowa, dr. Torchalski, Padechowicz.

P. Piotrowski poruszył sprawę składki procentowej, oświadczając, że Pułtuski Oddział nie będzie wysyłał składki do Zarządu Głównego, gdyż sam formuje oddział żołnierzy ochotników. Dr. Zawadzki, a następnie przewodniczący odpowiedzieli, że zwolnienie od składki procentowej jest sprawą Komitetu Głównego.

Odnośnie pomocy uchodźcom zebranie postanowiło: sprawę przekazać posłowi ks. Sykulskiemu, celem wszczęcia akcji na terenie Sejmu dla zlecenia i wyjednania dla nich jakiejś wydatniejszej pomocy. Na tem debaty zakończono i posiedzenie zamknięto.

Uzupełnienie protokółu III Zjazdu delegatów.

Skarbnik Z. G. dr. Zawadzki wyjaśnił obecnym jaki jest cel zjednywania członków Czerwonego Krzyża.

Nie chodzi w tym razie tylko o stronę materjalną, ale o zjednanie dla idei Czerw. Krzyża mas ludowych, które zdolne by były stanowić kadry do przyszłej walki o zdrowie narodu do tych wielkich zadań, które postawiła przed sobą Liga Tow. Czerw. Krzyża.

Bez członków i to licznych cała działalność była by bezskuteczną, bo nie miała by oparcia.

A w chwili bieżącej ma akcja ta podwójne znaczenie, bo chodzi o zespolenie wojska na froncie z całym narodem, o stworzeniu w kraju armji pokojowej, która była by oparciem dla żołnierza i pamiętała by o jego potrzebach. Zaznaczył dalej, że jednym z zadań Ligi jest wspomaganie i wzmacnianie narodowych Towarzystw Czerwonege Krzyża!

W stosunku do Polski Liga nie tylko ogranicza się do rad i wskazówek, ale wysoki jej dygnitarz przeznaczył miljon marek na propagandę pod warunkiem, iz liczba członków zwiększy się do miljona.

W dalszym ciągu Liga ma na celu po wzmocnieniu P. T. Cz. Krzyża przekazać mu cały, znajdujący się w Polsce, majątek i zakłady Amerykańskiego Cz. Krzyża i innych towarzystw.

Należy więc pokazać, że godni jesteśmy zaufania i zabrać się niezwłocznie do pracy.

Termin majowy wybrany został dla wszystkich tow. Cz. Krzyża w Genewie, nie jest on dla nas dogodny, ale przyjąć go musimy i uważać go należy za termin rozpoczęcia werbowania członków, trwać on może tak długo, dopóki chce tego dany oddział miejscowy.

Opierać się musimy w organizacji na wzorach, wypróbowanych przez Amerykański Cz. Krzyż, który zdołał zdobyć jedną trzecią część ludności Ameryki dla swego sztandaru.

P. Giełgud jeden z członków komisarjatu Ligi w Warszawie, podał projekt, który był rozważany przez Komitet Główny. Projekt ten wzoruje na wzorze amerykańskim z pewnemi zmianami, przedstawi go dyrektor akcji p. A. Jankowski.

Nadmienić należy, że musi on być wprowadzony w życie przez oddziały miejscowe, które właśnie powołane są do działania bezpośredniego. Centrala winna dostarczyć planu działania, afiszów, druków, instruktorów, prelegentów, odczytów wzorowych. Cała zaś akcja na miejscu musi należeć do oddziału miejscowego.

Dr. Z. kończy przemówienie przekonaniem, że oddziały zrozumieją swoją rolę i przystąpią do pracy.

Po tem przemówieniu zabrał głos p. Jankowski i przedstawił plan działania. Polega on na zyskaniu protektoratu najwyższych władz państwowych i duchownych, stworzeniu biura centralnego z dyrektorem na czele i 2 kierownikami: działu biurowego i działu propagandy.

Takie organizacje muszą powstać przy Oddziałach Okręgowych i Miejscowych i być w ścisłym kontakcie z Biurem Centralnem, które wysyłać będzie instruktorów, przygotuje druki, odezwy, broszury i t. p.

Projekt p. Jankowskiego zgodny z projektem Komitetu Głównego podajemy w naszem piśmie.

Na tem tle rozwinęła się dyskusja która trwała około 3 godzin.

Przedewszystkiem żądano, aby nie tworzyć specjalnego Komitetu werbunkowego, ale ograniczyć się do protektoratu, aby pozwolić oddziałom na opóźnienie terminu w razie potrzeby, aby kłaść nacisk większy na słowo żywe niż na pisane.

Wszystkie te postulaty zostały w projekcie uwzględnione.

Na czele przedsięwzięcia stoi Komitet honorowy Propagandy oraz Komitet Główny P.T.C.K. Akcją całą kieruje Komitet Wykonawczy, na czele którego stoi dyrektor, odpowiedzialny za całą akcję. Dla przeprowadzenia akcji propagandy stwarza się biuro (kasa, rachunkowość, korespondencja, ekspedycja), z naczelnikiem biura na czele, zależnym od dyrektora. Akcję Propagandy z naczelnikiem jej na czele, posiadająca podsekcje: prasową, odczytową, pogadankową, plakatową, instruktorską, loteryjną oraz markową.

Odezwy mają być opracowywane specjalnie do duchowieństwa, do posłów, do instytucji społecznych, do związków zawodowych, do nauczycielstwa, oraz do ogółu ludności.

Na protektorów honorowych Zjazd delegatów P. T. C. K. uchwala zaprosić 12 osób: Naczelnika Państwa, Prezesa Ministrów, Marszałka Sejmu, Ministra Spraw Wojskowych, Ministra Zdrowia Publicznego, Ministra Skarbu, Arcybiskupa Warszawskiego, Gnieźnieńskiego, Lwowskiego, Arcybiskupa obrządku ormiańskiego, Superintendenta Zboru

Ewang.-Augsburskiego, i Superintendenta Zboru Ewang.-Reformowanego, poczem Zjazd przyjmuje następującą rezolucję:

Zakceptować plan kampaja werbowania członków, przedstawionych przez Zarząd Główny w porozumieniu z Ligą Tow. Czerwonego Krzyża.

Lista Pań, które otrzymały dyplomy z „Kursów Sanitarnych" P. T. C. Krzyża, zorganizowanych przy szpitalu wojskowym, ul. Smolna 6.

Kurs 1-szy. Dyplomy wydane w dniu 5-go maja 1919 r.

1) Bandau Janina. 2) Bielicka Marja. 3) Czapska Elżbieta (z odznaczeniem). 4) Czapska Róża. 5) Dobrzyńska Aleksandra (z odznaczeniem). 6) Dobrzyńska Zofja (z odznaczeniem). 7) Fedorczyk Katarzyna. 8) Gaździcka Helena (z odznaczeniem). 9) Gąsiorowska Halina. 10) Hornówna Zofja (z odznaczeniem). 11) Jeleniewska Irena (z odznaczeniem). 12) Kurmanowiczowa Wanda (z odznaczeniem). 13) Krusze Olga. 14) Krusze Ludmiła. 15) Madeńska Pelagja. 16) Mahrburg Wanda (z odznaczeniem). 17) Mirecka Janina. 18) Markowska Zofja (z odznaczeniem). 19) Roszkowska Zofja (z odznaczeniem). 20) Rutkowska Janina. 21) Reszczyńska Marja. 22) Szymaniakówna Henryka. 23) Szczepańska Marja. 24) Sosnowska Marja. 25) Stebelska Julja. 26) Potocka Alberta (z odznaczeniem). 27) Waligórska Janina (z odznaczeniem). 28) Waligórska Jadwiga. 29) Zgliczyńska Krystyna-Natalja.

Kurs 2-gi Dyplomy wydane w dniu 15 sierpnia 1919 r.

30) Albrecht Wanda. 31) Broszkiewicz Jadwiga. 32) Bogucka Marja. 33) Brzostowska Marja. 34) Bednarska Walerja. 35) Bieńkowska Jadwiga. 36) Chrżanowska Janina. 37) Cybulska Marja. 38) Charłusz Czesława. 39) Cywińska Marja (z odznaczeniem). 40) Charzyńska Antonina. 41) Checińska Wanda. 42) Dobrowolska Marja. 43) Dmowska Zofja. 44) Doryn Zofja. 45) Drzewiecka Walerja. 46) Filgeisen Marta. 47) Frankowska Kazimiera. 48) Grzyb Helena. 49) Humel Janina. 50) Huszczówna Stefanja. 50) Jażdżykówna Franciszka. 52) Jakubowska Wacława (z odznaczeniem). 53) Jakubowska Henryka (z odznaczeniem). 54) Janczewska Jadwiga (z odznaczeniem). 55) Krajczyńska Janina. 56) Kolska Hanna. 57) Krauze Irena. 58) Kitzmanówna Katarzyna. 59) Kuczyńska Eugenja. 60) Kopera Anna. 61) Kurtzówna Aleksandra (z odznaczeniem). 62) Kruszewska Irena (z odznaczeniem). 63) Kożiełł-Poklewska Zofja (z odznaczeniem). 64) Ładzianka Zofja. 65) Momentowicz Zofja. 66) Mierzejewska Anna (z odznaczeniem). 67) Matejunas Helena. 68) Mackiewicz Wiktorja (z odznaczeniem). 69) Matecka Stanisława (z odznaczeniem). 70) Miłobędzka Teofila. 71) Ostrowska Helena. 72) Ostrowska Franciszka. 73) Plenkiewicz Czesława. 74) Jażdżykówna Józefa. 75) Pomianowska Helena. 76) Pakuła Marja. 77) Rudzińska Eugenja. 78) Terpińska-Jabłońska Adela (z odznaczeniem). 79) Szpinalska Bolesława. 80) Szafnicka Janina. 81) Sielawianka Janina (z odznaczeniem). 82) Stanko Kazimiera. 83) Skrzypczyńska Janina. 84) Stiche Zofja (z odznaczeniem). 85) Stencze Elżbieta (z odznaczeniem). 86) Grentzówna Janina. 87) Brzozowska Inocenta. 88) Wojtkiewicz Eugienja. 89) Wąsowicz Zofja. 90) Włoszczowska Wanda. 91) Wilhelmi Leontyna. 92) Włodkówna Zofja (z odznaczeniem). 93) Wyględowska Marja. 94) Wysopolska Michalina. 95) Zamojska Ludwika.

Kurs 3-ci. Dyplomy wydane 8-go grudnia 1919 r.

96) Boboli Stanisława (z odznaczeniem). 97) Bystrzycka Józefa (z odznaczeniem). 98) Chmielewska Bronisława. 99) Cicierska Jadwiga. 100) Czyżewska Zofja. 101) Dembińska Zofia (z odznaczeniem). 102) Dąbrowska Wiktorja. 103) Deczkowska Julianna. 104) Dracówna Janina. 105) Danielewska Maria. 106) Gejzler Marja. 107) Kownacka Kazimiera. 108) Kozłowska Kazimiera. 109) Kalińska Anna. 110) Królikowska Henryka. 111) Mrozowska Janina. 112) Marciniakówna Helena. 113) Niewiadomska Henryka. 114)

Olejnik Prakseda. 115) Pętkowska Wacława (z odznaczeniem). 116) Pingielska Jadwiga. 117) Prügel Marja. 118) Podurgielówna Marja. 119) Podczaska Marja (z odznaczeniem). 120) Sutkiewicz Konstancja. 121) Suffczyńska Jadwiga (z odznaczeniem szczególnem). 122) Siwecka Wanda (z odznaczeniem szczególnem). 123) Siennicka Stefanja. 124) Święcicka Stanisława. 125) Sumowska Ewelina (z odznaczeniem). 126 Sumowska Anna. 127) Strzembosz Wacława. 128) Szwarc Stanisława. 129) Sosnowska Władysława (z odznaczeniem szczególnem). 130) Szyszko Stefanja. 131) Tomczuk Felicja. 132) Wrzosek Janina. 133) Wojciechowska Bronisława. 134) Zacharczuk Walerja. 135) Zbraniecka Marja. 136) Żurawska Marja. 137) Bielińska Krystyna.

Kurs 4 ty. Dyplomy rozdane w dniu 5-ym maja 1920 r.

138) Borkowska Marylla (z szczególnem odznaczeniem). 139) Broniewska Krystyna. 140) Boutt Janina. 141) Buczyńska Helena. 142) Chomiczówna Zofja (z odznaczeniem szczególnem). 143) Dykertówna Ada. 144) Dekańska Marja. 145) Ehrenkreutz Halina. 146) Geneli Wanda (z odznaczeniem). 147) Gundelach Zofja. 148) Gomólińska Marta. 149) Helmersen Irena. 150) Jakubiak Józefa. 151) Kuszllówna Irena (z odznaczeniem). 152) Kozłowska Marja. 153) Komornicka Janina. 154) Kozłowska Stefanja. 155) Karwacka Stefanja. 156) Kulikowska Jadwiga. 157) Krzyżańska-Salomon Helena. 158) Karpowicz Jadwiga. 159) Lewińska Marja. 160) Lipska Janina. 161) Mchalak Felicja. 162) Moes Jadwiga (z odznaczeniem). 163) Moes Marja-Anna (z odznaczeniem). 164) Moutwiłł Zofja. 165) Millowicz Aniela (z odznaczeniem). 166) Motz Zofja (z odznaczeniem). 167) Machowska Jadwiga. 168) Nowacka Felicja. 169) Olejnik Marja. 170) Osuchowska Wiktorja. 171) Olszowska Marja. 172) Offierska Irena. 173) Piotrowska Józefa. 174) Polewko Helena. 175) Prószyńska Władysława. 176) Radzymińska Eugenja. 177) Rosikoń Janina. 178) Różycka Teodozja. 179) Rycerska-Rasputin Stanisława. 180) Skirmunt Jadwiga (z odznaczeniem). 181) Stefanowicz Helena. 182) Świątek Marja. 183) Sielicka Seweryna (z odznaczeniem szczególnem). 184) Szwedzińska Stefanja. 185) Szklarska Władysława. 186) Silkowska Leokadja. 187) Trentowska Halina (z odznaczeniem). 188) Ułaszynówna Janina (z odznaczeniem). 189) Wilmanówna Aleksandra. 190) Wiśniewska Aleksandra. 191) Wajnchold Stefanja. 192 Woroniecka Barbara (z odznaczeniem). 193) Żukowska Aniela. 194 Żukowska Zofja. 195) Żurkowska Józefa. 196) Załęska Antonina.

Kurs 5-ty. Dyplomy rozdane w dniu 15 sierpnia 1920.

197) Bandyrówna Janina. 198) Barcikowska Helena. 199 Benisławska Jadwiga. 200) Bolesta Izabela. 201) Brendel Irena. 202) Chróścicka Józefa. 203) Czech Stanisława. 204) Dobrowolska Otylja. 205) Dymowska Karolina. 206) Gabszewicz Wanda (z odznaczeniem szczególnem). 207) Gawłowska Zofja. 208) Glińska Janina. 209) Godlewska Aleksandra. 210) Graffówna Zofja (z odznaczeniem). 211) Hill Gabryela (z odznaczeniem). 212) Jachimowicz Janina. 213) Jełowicka Ewelina (z odznaczeniem. 214) Kamińska Wanda (z odznaczeniem). 215) Karasińska Alfreda. 216) Kijek Klementyna. 217) Kobylińska Zofja (z odznaczeniem). 218) Koprowska Irena (z odznaczeniem). 219) Krauzówna Halina (z odznaczeniem). 220) Kuczyńska Zofja. 221) Kujawianka Wacława. 222) Krukowska Florentyna. 223) Liwska Jadwiga (z odznaczeniem). 224) Łagowska Stanisława. 225) Łosiówna Janina (z odznaczeniem). 226) Łukasiewicz Marja. 227) Mańkowska Marja (z odznaczeniem szczególnem). 228) Masłowska Emilja. 229) Miszczak Wacława. 230) Michalska Marja. 231) Narębska Felicja. 232) Nawrocka Wanda. 233) Obojska Helena. 234) Osuchowska Regina. 235) Owczarska Jadwiga. 236) Pawlikowa Zofja. 237) Piotrowicz Marja. 238) Piotrowska Marja. 239) Pukowa Stanisława. 240) Romocka Halina. 241) Ryppówna Jadwiga. 242)

Rytkówna Stanisława. 243) Suchorska Jadwiga. 244) Stefanowska Halina. 245) Surdykowska Janina (z odznaczeniem). 246) Szymańska Stanisława. 247) Szyprowska Zofja. 248) Tobiszewska Julja. 249) Wąsowiczowa Janina. 250) Weroczy Marja (z odznaczeniem). 251) Wiercińska Kazimiera. 252) Wiśniewska Władysława. 253) Wyrzykowska Lucyna. 254) Zachorska Marja. 255) Żukowska Jadwiga (z odznaczeniem).

Kurs 6-ty dla akademiczek skrócony. Świadectwa wydane w dniu 15 sierpnia 1920 r.

256 Anczykowska Wanda. 257) Aleksandrowiczówna Irena. 258) Biernacka Felicja. 259) Bilińska Stefanja. 260) Biretto Marja. 261) Buchowiecka Marja. 262) Bukowska Helena. 263) Brochocka Zofja. 264) Barwiczówna Matylda. 265) Berentówna Alina. 266) Błażałkówna Jadwiga. 267) Biedrzycka Marja. 268) Borkowska Irena. 269) Brokowska Halina. 270) Brunerowa Kazimiera. 271) Bystydzińska Marja. 272) Bagińska Czesława. 273) Banerówna Janina. 274) Biernacka Stanisława. 275) Borzęcka Stanisława. 276) Brzozowska Marja. 277) Bułhakówna Irena. 278) Chądzyńska Zofja. 279) Chmielińska Helena. 280) Cywińska Zofja. 281) Czyżewska Marja. 282) Cumpftówna Wacława. 283) Czaplicka Janina. 284) Czarkowska Zofja. 285) Chrzanowska Anna. 286) Chrzanowska Marja. 287) Cichoniówna Zofja. 288) Czarnecka Aniela. 289) Czetwertyńska Barbara. 290) Czosnowska Teresa. 291) Dąbrowska Hanna. 292) Doezertówna Irena. 293) Dobrowolska Zofja. 294) Dorantówna Jadwiga. 295) Dudrewiczówna Zofja. 296) Duninówna Halina. 297) Dawidaitis Janina. 298) Dębińska Marja. 299) Drabikówna Jadwiga. 300) Dudrewiczówna Marja. 301) Falewiczówna Helena. 302) Federowiczówna Stefanja. 303) Flakiewiczówna Stanisława. 304) Fabirkiewiczówna Zofja. 305) Frydrychiewiczówna Zofja. 306) Gromczewska Halina. 307) Gostyńska Wanda. 308) Grabowska Karolina. 309) Grobicka Janina. 310) Gronczewska Janina. 311) Grodzicka Mieczysława. 312) Grzybowska Teresa. 313) Gutkowska Janina. 314) Galasiewiczówna Jadwiga. 315) Gerłowska Cecylja. 316) Głogowska Halina. 317) Gogolewska Halina. 318) Gogolewska Zdzisława. 319) Göttelówna Julja. 320) Gawrońska Marta. 321) Gajewska Leokadja. 322) Golczyńska Irena. 323) Goeblówna Jadwiga. 324) Glasser Zofja. 325) Gacka Hanna. 326) Gorełówna Marja. 327) Hryniewiecka Marja. 328) Hryniewiecka Helena. 329) Hełczyńska Natalja. 330) Jasieńska Irena. 331) Jasińska Celina. 332) Jamborówna Teodora. 333) Jankowska Zofja. 334) Johansen Jadwiga. 335) Jabłońska Zofja. 336) Janczewska Lucyna. 337) Janiszewska Marja. 338) Jarniewiczówna Marja. 339) Jellaczyc Janina. 340) Jaworska Jadwiga. 341) Jaczewska Aniela. 342) Jaczewska Henryka. 343) Huszczo Emma. 344) Kosecka Melanja. 345) Krzemieńska Walentyna. 346) Krukowiczówna Jadwiga. 347) Kossowska Marja. 348) Kostrzewska Stanisława. 349) Kwiekówna Irena. 350) Kamocka Zofja. 351) Kolnarska Helena. 352) Konarska Irena. 353) Konopacka Leonarda. 354) Kowalska Helena. 355) Kośmińska Antonina. 356) Krasnodębska Bogna. 357) Karczewska Halina. 358) Kuczyńska Jadwiga. 359) Kowalska Stanisława. 360) Krajewska Janina. 361) Lachowiczówna Jadwiga. 362) Latkowska Marja. 363) Lamprechtówna Zofja. 364) Lewińska Zofja. 365) Łękawska Stefanja. 366) Lubińska Zofja. 367) Lutosławska Halina. 368) Łoszewska Olimpja. 369) Lange Irena. 370) Lasocka Zofja. 371) Lipińska Helena. 372) Ludwikiewiczówna Wacława. 373) Lubańska Antonina. 374) Lutykówna Zofja. 375) Lemene Irena. 376) Marynowska Aleksandra. 377) Marynowska Natalja. 378) Marksówna Helena. 379) Masewiczówna Rozalja. 380) Morasińska Janina. 381) Mroczkówna Halina. 382) Malinowska Aldona. 383) Matulewiczówna Marja. 384) Modzelewska Janina. 385) Matuszewska Halina. 386) Michniewska Aleksandra. 387) Monasterska Helena. 388) Morawska Stanisława. 389) Meyerówna Jadwiga. 390)

Małcużyńska Felicja. 391) Małcużyńska Marja. 392) Manikowska Marja. 393) Manikowska Zofja. 394) Mierzejewska Jadwiga. 395) Modzelewska Janina. 396) Mikoleitówna Wanda. 397) Murzynowska Janina. 398) Masiewiczówna Janina. 399) Nadolska Marja. 400) Niklewska Eugenja. 401) Niklewska Zofja. 402) Nathansonowa Julja. 403) Narolska Marja. 404) Nitowska Helena. 405) Nowacka Wanda. 406) Oczesalska Józefa. 407) Ocetkiewiczówna Jadwiga. 408) Ostrowska Zofja. 409) Ochalska Zofja. 410) Ogińska Marja. 411) Ostrzyńska Alma. 412) Osuchowówna Janina. 413) Oraczewska Zofja. 414) Oppman Wanda. 415) Ortatowska Halina. 416) Peretjatkowiczówna Wanda. 417) Pełkowska Eugenja. 418) Pieńkowska Jadwiga. 419) Piędzicka Janina. 420) Piędzicka Marja. 421) Pilitowska Helena. 422) Podsędkowska Julja. 423) Potulicka Izabella. 424) Pakulanka Eugenja. 425) Podciechowska Marja. 426) Piekarska Stanisława. 427) Pietrańska Zofja. 428) Pyszyńska Janina. 429) Paprocka Halina. 430) Piegłowska Zofja. 431) Pomorska Marja. 432) Popiołowska Helena. 433) Prószkowska Ludwika. 434) Przykorska Irena. 435) Rosinkiewicz Kazimiera. 436) Raczyńska Aleksandra. 437) Rosińska Marja. 438) Rynkowska Stanisława. 439) Radziszewska Wanda. 440 Rormanówna Emilja. 441) Rosethalówna Wanda. 442) Rudnicka Wanda. 443) Mroczkówna Marja. 444) Sągajłłówna Marja. 445) Skotnicka Kazimiera. 446) Słubicka Jadwiga. 447) Stefanowska Janina. 448) Stokowska Helena. 449) Strzemboszówna Marqa. 450) Świdzińska Halina. 451) Sztempkówna Janina. 452) Seroczyńska Marja. 453) Serkowska Marja. 454) Skólimowska Marja. 455) Srokowska Kamilla. 456) Strawińska Wanda. 457) Sułowska Antonina. 458) Szymanowska Adela. 459) Świnarska Zofja. 460) Tokarska Kazimiera. 461) Trocka Ewa. 462) Trzebińska Stanisława. 463) Tucholko Zofja. 464) Tarwid Eleonora. 465) Tripplinówna Marja. 466) Tyllówna Apolonja. 467) Ubych Halina. 468) Wądołkowska Regina. 469) Wolska Kazimiera. 470) Winkler Wacława. 471) Wojdatówna Marja. 472) Włodarkiewiczówna Zofja. 473) Waligórska Irena. 474) Weinkrancówna Zofja. 475) Wernerówna Halina. 476) Wędrowska Stanisława. 477) Wisznicka Halina. 478) Władyczko Marja. 479 Włodkówna Józefa. 480) Wierzbicka Leonja. 481) Wojciechowska Jadwiga. 482) Wyganowska Helena. 483) Zabierzowska Lucyna. 484) Zaborowska Zofja. 485) Zaorska Halina. 486) Zarębska Henryka. 487) Zarembianka Jadwiga. 488) Zawadzka Marja. 489) Żochowska Zofja.

Kurs 7-my skrócony 2-gi dla akademiczek, świadectwa rozdane 20 listopada 1920 r.

490) Amborska Marja. 491) Brzezińska Natalja. 492) Baraniecka Leokadja. 493) Bożobohata Zofja. 494 Błociszewska Ludwika. 495) Błociszewska Józefa. 496) Bajerkiewicz Helena. 497) Bułhakówna Emilja. 498) Dybowska Jadwiga. 499) Falkowska Blanka. 500) Filipowiczówna Marja. 501) Felińska Marja. 502) Günterowa Marja. 503) Gemeli Zofja. 504) Geberówna Zofja. 505) Iwanicka Anna. 506) Ignaczakowa Janina. 507) Jacynikowa Janina. 508) Jaroszyńska Jadwiga. 509) Jeleńska Halina. 510) Jakubowska Klara. 511) Karońska Jadwiga. 512) Kartasińska Marja. 513) Kicińska Marja. 514) Kowalska Romana. 515) Krupska Barbara. 516) Krysińska Marja. 517) Koźmińska Marja. 518) Łodzińska Aleksandra. 519) Łaska Marja. 520) Mazurkiewicz Antonina. 521) Małkowska Janina. 522) Majewska Teresa. 523) Mathis Stanisława. 524) Michałowska Helena. 525) Moczarska Jadwiga. 526) Nagórska Walentyna. 527) Olszewska Emilja. 528) Ogińska Marja. 529) Orłowska Jadwiga. 530) Pieńkowska Matylda. 531) Pieńkowska Aleksandra. 532) Paliwodówna Janina. 533) Poczobutówna Janina. 534) Rynkowska Janina. 535) Suska Zofja. 536) Stempowska Marja. 537) Szymańska Jadwiga. 538) Sopoćkowa Helena. 539) Staniszówna Aleksandra. 540) Szymanowska Janina. 541) Święcicka Jadwiga.

542) Strobach Zofja. 543) Syrokomska Marja. 544) Tomkowicz Kazimiera. 545) Tymieniecka Wiktorja. 546) Tyszkiewiczówna Janina. 547) Ujejska Joanna. 548) Walewska Janina. 549) Weyssenhofówna Jadwiga. 550) Wisłocka Marja. 551) Woyzbunówna Hanna. 552) Zwolińska Halina. 553) Wróblewska Marja. 554) Wolffówna Jadwiga. 555) Wollówna Jadwiga. 556) Wędrowska Marja. 557) Zwolińska Halina. 558) Zielińska Magdalena. 559) Zembrzuska Hanna.

Kurs 8-my. Rozdanie dyplomów 30 stycznia 1921 r.

560) Arlitewiczówna Zofja (ze szczególnem odznaczeniem). 561) Bieńkowska Eleonora. 562) Burkathówna Janina. 563) Chalówna Mieczysława. 564) Chełmińska Jadwiga. 565) Czaplicka Marja (z odznaczeniem). 566) Floryńska Janina. 567) Gumowska Janina. 568) Glassówna Emilja. 569) Główczewska Halina (z odznaczeniem). 570) Jełowicka Zofja (ze szczególnem odznaczeniem). 571) Jankowska Marja. 572) Kinelówna Jadwiga. 573) Kurcz Natalja (ze szczególnem odznaczeniem). 574) Kutznerówna Janina. 575) Ksykówna Zofja. 576) Lewicka Stanisława. 577) Michalska Halina. 578) Ogińska Zofja (z odznaczeniem). 579) Obuchowicz Marja (z odznaczeniem). 580) Otto Stanisława. 581) Paszkówna Amelja (ze szczególnem odznaczeniem). 582) Richterówna Elżbieta (z odznaczeniem). 583) Różańska Marja (z odznaczeniem). 584) Szoltzówna Irena (z odznaczeniem). 585) Skarzyńska Irena. 586) Sielecka Marja. 587) Trenklerówna Klara (ze szczególnem odznaczeniem). 588) Ułaszynówna Hanna. 589) Wielowiejska Marja. 590) Wojciechowska Zofja. 591) Złota-Kwaśnicka Janina. 592) Zdzitowiecka Marja (ze szczególnem odznaczeniem).

Regulaminy i Instrukcje Towarzystwa

Regulamin Oddziałów Okręgowych.

Zatwierdzony na posiedzeniu Komitetu Głównego P. T. C. K. w dniu 16 kwietnia 1920 r.

§ 1.

Na mocy art. 38 Statutu Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża powstają z decyzji Komitetu Głównego P. T. C K. Oddziały Okręgowe.

§ 2.

Władzami Oddziałów Okręgowych są:

a) Okręgowe Walne Zgromadzenie delegatów Oddziałów Miejscowych danego Okręgu,

b) Komitet Okręgowy.

§ 3.

Okręgowe Walne Zgromadzenie składa się z delegatów, wybranych przez Oddziały Miejscowe na miejscowych walnych zgromadzeniach członków rzeczywistych danego Oddziału, po jednym delegacie na 50-ciu członków rzeczywistych.

§ 4.

Okręgowe Walne Zgromadzenia są: zwyczajne i nadzwyczajne. Zwyczajne są zwoływane przez Komitet Okręgowy raz na rok w miesiącu marcu w mieście, w którem ma swą siedzibę Komitet. Okręgowy. Nadzwyczajne Okręgowe Walne Zgromadzenie zwołuje Komitet Okręgowy w razie nagłej potrzeby, oraz:

1. Z polecenia Komitetu Głównego P. T. C. K.

2. Na pisemne żądanie walnych zgromadzeń przynajmniej 3-ch Oddziałów Miejscowych.

§ 5.

O terminie Okręgowego Walnego Zgromadzenia Komitet Okręgowy ogłasza w pismach i przynajmniej na trzy tygodnie przed terminem zawiadamia Komitety Oddziałów Miejscowych,

§ 6.

W zawiadomieniach o terminie Okręgowego walnego Zgromadzenia winien być zamieszczony prócz daty, godziny i miejsca, porządek obrad. Na Okręgowych Walnych Zgromadzeniach mogą być rozpatrywane tylko te sprawy, które były zamieszczone na porządku obrad. Wnioski Oddziałów Miejscowych, delegatów względnie członków do Okręgowego Walnego Zgromadzenia mogą być rozpatrywane na Okręgowem Walnem Zgromadzeniu, o ile zgłoszone zostaną na piśmie do Komitetu Okręgowego nie później, niż w przededniu rozpoczęcia Walnego Zgromadzenia.

§ 7.

Okręgowe Walne Zgromadzenie zagaja Prezes Komitetu Okręgowego względnie Wice-Prezes, poczem następuje wybór przewodniczącego Walnego Zgromadzenia oraz dwuch asesorów i sekretarze.

Uchwały Okręgowego Walnego Zgromadzenia są protokółowane, protokół winien być podpisany przez Przewodniczącego, sekretarza i przynajmniej 5-ciu delegatów, obecnych na Zgromadzeniu.

§ 8.

Do kompetencji Okręgowego Walnego Zgromadzenia należy: 1) wybór członków Komitetu Okręgowego, 2) rozpatrzenie i zatwierdzenie rocznego sprawozdania i bilansu, oraz preliminarza wydatków Oddziału Okręgowego.

§ 9

Okręgowe Walne Zgromadzenie jest ważna bez względu na liczbę obecnych delegatów na Zgromadzeniu.

Uchwały Okręgowego Walnego Zgromadzenia zapadają prostą większością głosów, w razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.

§ 10.

Okręgowe Walne Zgromadzenie wybiera z pośród rzeczywistych członków T-wa Komitet Okręgowy na 3 lata w składzie od 8 do 25 osób, według uznania Okręgowego Walnego Zgromadzenia. Połowa ogólnej liczby członków Komitetu Okręgowego musi być obraną z pośród osób, stale zamieszkałych w mieście, w którym Komitet Okręgowy ma swą siedzibę. Do składu Komitetu Okręgowego musi należyć najmniej 2-ch lekarzy.

§ 11.

Ze składu Komitetu Okręgowego ustępuje co rok $^1/_3$ część członków w pierwszych 2 latach przez losowanie, a następnie według starszeństwa wyboru.

Na miejsce ustępujących członków Okręgowe Walne Zgromadzenie wybiera nowych. Członkowie ustępujący mogą być wybrani ponownie. Wybory odbywają się w tajnem głosowaniu za pomocą kartek.

§ 12.

W razie śmierci lub ustąpienia członka Komitetu Okręgowego wstępuje na jego miejsce osoba, która przy wyborach z kolei otrzymała największą liczbę głosów.

Jeżeli członek Komitetu Okręgowego nie bierze udziału bez usprawiedliwienia w 3-ch zebraniach z rzędu, uważa się za ustępującego i na jego miejsce powołuje się osobę, która przy wyborach otrzymała z kolei największą liczbę głosów.

§ 13.

Komitet Okręgowy wybiera ze swego grona Prezesa, Wice-Prezesa, sekretarza i skarbnika, oraz ich zastępców, którym przysługuje władza wykonawcza oraz reprezentacja Komitetu Okręgowego na zewnątrz wobec Komitetu Głównego.

Komitet Okręgowy zbiera się conajmniej raz na miesiąc.

§ 14.

Prezes Komitetu Okręgowego zobowiązany jest zwołać Komitet Okręgowy w przeciągu 5 dni: a) na życzenie $^1/_3$ ogólnej liczby członków Komitetu Okręgowego, b) na żądanie Zarządu Głównego.

§ 15.

Komitet Okręgowy:

a) zdaje Zarządowi Głównemu co miesiąc sprawozdanie z działalności,

b) odsyła 30% wszystkich swych wpływów wraz z sprawozdaniem kasowem co $^1/_4$ roku do Zarządu Głównego,

c) wykonuje wszelkie zarządzenia Zarządu Głównego,

d) pośredniczy w korespondencji pomiędzy Zarządem Głównym i Oddziałami Miejscowemi i czuwa nad wykonaniem zarządzeń Zarządu Głównego przez Oddziały Miejscowe,

e) powołuje do życia nowe Oddziały Miejscowe,

f) czuwa nad rozwojem i daje inicjatywę Oddziałom Miejscowym,

g) zbiera sprawozdania z działalności Oddziałów Miejscowych raz na kwartał,

h) zbiera 30% wszystkich wpływów Oddziałów Miejscowych wraz ze sprawozdaniem kasowem, co $^1/_4$ roku,

i) na pisemny wniosek z umotywowaniem udziela zapomogi tym Oddziałom Miejscowym, które nie mogą pokryć nadzwyczajnych wydatków,

j) zakłada szpitale i uzdrowiska dla żołnierzy, ochrony dla sierot i dzieci uchodźców,

k) czuwa nad jednolitością wykształcenia personelu sanitarnego w obrębie okręgu, organizuje kursa sanitarne, zakłada szkoły sanitarne i wyznacza Komisję egzaminacyjną,

l) spółpracuje z władzami w opiece nad jeńcami i zakładnikami, podczas ich pobytu w niewoli, oraz podczas powrotu do kraju,

ł) opiekuje się uchodźcami i zakłada dla nich stacje żywnościowe i sanitarne na terenie Okręgu i poza granicami Państwa Polskiego,

m) pracuje w porozumieniu z władzami, uzupełnia państwową opiekę nad inwalidami wojennymi,

n) gromadzi w składnicach żywność, odzież, bieliznę, opatrunki, lekarstwa i t. p.

§ 16.

Bieżącą kontrolę kasy powierza Komitet Okręgowy zawodowemu zaprzysiężonemu rewizorowi ksiąg

§ 17.

Majątek Okręgu składa się: a) z wpłaconych 10% wpływów Oddziałów Miejscowych danego Okręgu, b) z ofiar i zapisów, c) z przedstawień, koncertów dobroczynnych i t. p., d) z procentów od kapitałów.

§ 18.

Nad powiększeniem funduszów Okręgu czuwa Wydział Propagandy. Nad prawidłowym rozwojem Oddziałów Miejscowych czuwa Wydział Organizacyjny, prócz tego Komitet Okręgowy powołuje do życia Wydziały: Sanitarny, Oświatowy i Gospodarczy.

§ 19.

Raz na kwartał odbywa się w siedzibie Oddziału Okręgowego zebranie przewodniczących Oddziałów Miejscowych danego Okręgu. Zwołuje je Komitet Okręgowy, który zdaje

sprawozdanie z działalności Okręgu i omawia sprawy, dotyczące wszystkich Oddziałów Miejscowych.

Regulamin oddziałów miejscowych Pol. T-wa Czerw. Krzyża.

§ 1.

Oddziały miejscowe P. T. C. K. powstają: a) dla zadośćuczynienia potrzebom danej miejscowości w zakresie działań Cz. Krzyża, b) dla organizacji utrzymania i zarządu instytucjami P. T. C. K., założonemi z funduszów Oddziału, lub z upoważnienia Kom. Głównego i instytucjami założonemi z ogólnych funduszów T-wa.

§ 2.

Oddziały zakładają i utrzymują z własnych funduszów instytucje P. T. C. K. (przychodnie, szpitale, czołówki, pociągi, punkty zborne, żywnościowe, przytułki dla żołnierzy inwalidów, jeńców wojennych i ludności cywilnej, etc.), znajdującemi się w danej miejscowości.

Zarząd Główny może przekazywać Oddziałom Miejsc. zarząd instytucjami P. T. C. K., założonemi z funduszów ogólnych.

§ 3.

Oddziały Miejscowe otwierają się za zgodą Kom. Gł. T-wa (ew. Kom. Okr.) Oddziały składają się ze wszystkich członków T-wa, zamieszkałych w danej miejscowości. Minimalna liczba członków, przystępujących do Oddziałów jest 50. W zawiadomieniu Kom. Gł. o chęci utworzenia Oddziału należy wymienić a) liczbę i nazwiska osób, które pragną utworzyć Oddział T-wa,, b) nazwę miejscowości c) cel utworzenia Oddziału ew. instytucji, która Oddział utworzyć zamierza oraz dołączyć deklarację, iż członkowie poddają się Statutowi, regulaminom i rozporządzeniom Kom. Gł. Po otrzymaniu zezwolenia Kom. Gł. członkowie zwołują Walne Zgromadzenie członków w danej miejscowości, zamieszkałych, które dokonywa wyboru członków Komitetu Miejscowego. Z tą chwilą Oddział uważa się za utworzony.

§ 4.

Kom. Gł. prowadzi ścisłą rejestrację Oddziałów, obejmującą nazwę miejscowości, liczbę członków, liczbę i nazwę utrzymywanych instytucji majątek i skład Komitetu.

§ 5.

Oddziały w działalności swej kierują się Statutem T-wa, Regulaminem, instrukcjami, oraz okólnikami Kom. Gł. i podlegają nadto Zarządowi Kom. Gł. względnie Kom. Okr. o ile będzie utworzony.

§ 6.

Oddziały Miejscowe co miesiąc nadsyłają Kom. Gł. względnie Okręg. sprawozdania z działalności co kwartał 30 proc. swych wpływów oraz co rok preliminarze budżetowe wraz z planem działalności i sprawozdania roczne przed 15-ym lutego każdego roku.

§ 7.

Korespondencja z instytucjami Cz. Krzyża za granicą może się odbywać tylko przez Komitet Główny lub z jego upoważnienia.

INSTRUKCJA

dotycząca prowadzenia rachunkowości przez Oddziały i Koła Polskiego Tow. Czer. Krzyża.

Ogólne.

1) Każdy Oddział obowiązany jest do prowadzenia szczegółowej rachunkowości i archiwum w swoim lokalu biurowym, choćby to był jeden pokój, przeznaczony na ten cel przez jednego z członków Organizacji.

2) Kasowość, rachunki, korespondencja, archiwum i t. p. powinny być prowadzone w ten sposób, ażeby na żądanie delegatów Zarządu Głównego i Okręgowego, Komisji Rewizyjnej, mogły być w każdej chwili przedstawione księgi i dokumenty, usprawiedliwiające dane zarządzenie i wydatek.

3) Oddziały PTCK. przez swoje Komisje Rewizyjne mają obowiązek dokonywania rewizji i kontroli działalności podległych im organizacii i Zakładów przez nich i Koła prowadzonych.

4) Członkowie Zarządu Oddziału mają obowiązek wizytowania i kontroli prowadzonych, a także subsydjowanych Zakładów i kontrolowania działalności Kół czynnych na ich terenie.

5) Każdy wydatek powinien być usprawiedliwiony uchwałą Zarządu Oddziału i Koła, lub też budżetem przez niego zatwierdzonym i wypłacony może być z Kasy Oddziału i Koła wyłącznie na mocy asygnacji, podpisanej przez Prezesa, lub osobę protokularnie do tego upoważnioną.

Rachunek.

6) Rachunki przedstawione Zarządowi Oddziału do wypłacenia powinny być wpisane atramentem i zawierać w tekście: a) datę, b) Zakład lub organizację, której dotyczą, c) wyszczególnienie przedmiotu, d) cenę jednostkową dla każdej pozycji, e) ogólną sumę dla każdej pozycji i f) sumę ogólną należną z rachunku.

Rachunek winien być zaopatrzony odpowiedniej wartości marką stemplową i do każdego rachunku winny być załączone pokwitowania, upoważnionej przez Zarząd Oddziału osoby, stwierdzające odbiór wyszczególnionych w rachunku przedmiotów, oraz ich ilość, wagę, lub miarę. Rachunki

współpracowników P. T. C. K. nie podlegają opodatkowaniu.

7) Rachunki winny być zestawiane dla każdej poszczególnej organizacji, lub zakładu oddzielnie.

8) Gdyby na jednym rachunku była przedstawiona likwidacja za dostawy dla dwuch lub więcej zakładów, to taki rachunek należy rozbić na pozycje, dotyczące poszczególnych zakładów i traktować go za tyle oddzielnych rachunków, ilu on dotyczy zakładów.

Dokument Kasowy.

9) Każdy rachunek zaopatrzony w pokwitowanie, o którym mowa w § 6-ym i na który wydana została asygnacja do zapłąty, jest dokumentem kasowym. O ile już jeden rozbity na poszczególne pozycje rachunek, dotyczy kilku zakładów, to należy taki rachunek zaopatrzyć w tyle asygnacji, ilu on dotyczy zakładów, a każda asygnacja opiewać może tylko tę sumę, która obciążać powinna dany zakład. Na dokumencie kasowym (rachunku) zatwierdzonym do wypłaty, należy odnotować atramentem czerwonym wszystkie numery asygnacji jego dotyczących, datę wydania asygnacji i podpis wypisującego asygnację.

10) Dokumenty kasowe przechowują się stale przez jednego z członków Zarządu, po wypisaniu przez niego asygnacji, archiwują się w specjalnym dla tego celu segregatorze, podług bieżących numerów asygnacji. W segregatorze należy układać rachunki od Nr. 1 wzwyż. Po zapełnieniu segregatora, teczkę jego należy oznaczyć numerem bieżącym i numerami od — do rachunków w nim się znajdujących.

Asygnacja (Rozchód Kasy).

11) Asygnacje wystawiane są przez Zarząd Oddziału, lub osobę do tego upoważnioną i tylko na wydatki już całkowicie obliczone, a kasa uskutecznia wypłaty tylko na mocy asygnacji.

12) Jedna asygnacja nie może zawierać wydatków dotyczących na raz kilku zakładów lub organizacji.

13) Asygnacje wydają się dostawcom tylko po sprawdzeniu cen i wzamian pokwitowanego już rachunku, opłaconego odpowiednim podatkiem stemplowym.

14) Na przyznane przez Zarząd Oddziału zasiłki pieniężne dla organizacji, zakładów i osób, wzamian rachunków osoby, organizacje i zakłady winny wręczyć pokwitowania.

15) Asygnacje powinny być wypisywane atramentem i muszą zawierać: a) numer porządkowy, b) datę wypisania asygnacji, c) nazwę firmy, instytucji, lub osoby której dotyczą, d) za co uskutecznia się wypłata (w skrócie), e) jakiej organizacji, zakładu lub osoby wypłata dotyczy, f) sumę należną słownie i cyframi, g) stempel Oddziału PTCK., h) podpis prezesa Zarządu Oddziału, lub upoważnionej do tego osoby, i) pokwitowanie z odbioru należności i datę jej otrzymania.

16) Asygnacje podług kolejnych numerów składają się do specjalnej teczki i przechowują sie w Kasie Oddziału PTCK. wzamian wydanej gotówki. Ostatniego dnia każdego miesiąca Zarząd, lub osoba przez niego upoważniona, powinien stwierdzić w księdze kasowej zgodność rozchodów kasy z asygnacjami, poczem asygnacje winny być wręczone członkowi Zarządu, prowadzącemu archiwum dokumentów kasowych, dla dołączenia do odnośnych rachunków i pokwitowań przechowywanych w segregatorze.

17) Awanse przyznawane opiekunom i gospodyniom zakładów, delegowanym urzędnikom i t. p. do wyrachowania się, wypłaca kasa na piśmienne zlecenie Zarządu Oddziału. Pokwitowanie z odbioru awansu powinno się znajdować na zleceniu Zarządu i przechowuje się w Kasie, jak gotówka. Awanse takie należy traktować, jako pożyczki na osobach tych ciążące do chwili wyrachowania się.

18) Wyrachowania z awansów powinny być uskuteczniane, nie później niż w miesiąc od ich otrzymania. Po wyrachowaniu się, Zarząd Oddziału wypisuje asygnację do kasy, a wyliczający się z awansu otrzyma z kasy zwrot swego pokwitowania, po uregulowaniu różnicy sumy, figurującej na jego pokwitowaniu i asygnacji Zarządu.

Kwit (Wpływ Kasowy).

19) Na każdy wpływ do kasy powinno być przez członka Zarządu Oddziału wydane pokwitowanie, napisane atramentem i zaopatrzone: a) numerem bieżącym,

b) nazwiskiem wpłacającego, c) sumą, cyframi i słowem, jaką wpłaca, d) omówieniem charakteru wpłaty, e) datą, f) stemplem organizacji, g) podpisem. Pokwitowanie to wydaje się osobie, która pieniądze wpłaca, jednak po uprzedniem podpisaniu się na grzbiecie kwitarjusza, tego samego numeru co kwit, stwierdzając tym sposobem zgodność sumy jaką wpłaca.

20. Ofiary w naturze po przybliżonem wycenieniu ich wartości, należy traktować jako ofiarę gotówkową, wydając kwit do kasy usprawiedliwiający wpływ gotówki i jednocześnie wypisując asygnację usprawiedliwiającą wydatek kasowy jakby na zakup ofiarowanych przedmiotów, produktów, sprzętów, albo zaofiarowanej zawodowej pracy, jak: lekarza, technika, przedsiębiorcy, którzy pracę swoję zaofiarowali bezinteresownie i t. p. W takich wypadkach należy:

a) uważać kwit z wpływu, jako dokument kasowy, usprawiedliwiający rozchód kasowy,

b) pisemnie podziękować ofiarodawcy i wymienić za jaką pracę, lub za jaki dar w naturze, wyszczególniając przedmioty, ich wagę, miarę, lub ilość. Odpis takiego listu, jak wszelkiej innej korespondencji, powinien być przechowywany w archiwum korespondencji.

21) Ostatniego dnia każdego miesiąca, Zarząd, lub osoba do tego upoważniona, powinien stwierdzić w książce kasowej zgodność wpływów z grzbietami kwitarjusza.

22) Sumy wpływające bezpośrednio do poszczególnych zakładów, jako dochód z ich działalności, jak również wszelkie inne wpływy, mogą być użyte na wydatki tych zakładów, jednak wyłącznie za zgodą Zarządu Oddziału i powinny być bezwarunkowo przeprowadzane przez książkę kasową Oddziału, przy zachowaniu formalności, jak wyżej omówiono.

Uwaga: Dla asygnacji i kwitów winny być zaprowadzone książeczki z ilością 25, 50, 100 lub więcej kart, z których każda karta składać się powinna z 2-ch części: grzbietu i odcinka. Każda książka powinna być ponumerowana porządkowym numerem jednakowym na grzbiecie i odcinku, a treść asygnacji i kwitu — powtórzona dosłownie na grzbiecie i odcinku. Jeśli zapełni się jedna książeczka należy na okładce zaznaczyć jej numer bieżący i oznaczyć od — do numery asygnacji i kwitów, jakie zawiera. Nową książeczkę należy numerować, poczynając nie od numeru pierwszego, a rozpocząć numerem porządkowym, którym została zamknięta książeczka ostatnia. Dla uniknięcia pomyłek, należy ażeby kolor papieru dla asygnacji był inny niż dla kwitów.

Kasa (książka kasowa).

23) Każdy Zarząd Oddziału i Koła powinien prowadzić książkę kasową. Na lewej stronie tej książki powinny być notowane wpływy, na prawej rozchody.

24) W książce kasowej powinny być wypisywane pozycje atramentem. Każda pozycja powinna być zaopatrzona numerem kwitu (wpływu) bądź asygnacji (rozchodu), zawierać datę wypłaty bądź wpływu, nazwę Zakładu, którego wpływ lub wydatek dotyczy, nazwisko firmy lub osoby wpłacającej, bądź otrzymującej pieniądze, oraz sumę.

25) Każdego ostatniego dnia miesiąca, winny być obroty kasowe zsumowane, książka kasowa zbilansowaną, saldo sprawdzone z pozostałą gotówką. Saldo kasowe należy uważać, jako pierwszy wpływ kasy następnego miesiąca.

26) Dla każdej asygnacji lub kwitu, winna być w książce kasowej wypisana oddzielna pozycja, bez pozostawiania wolnych wierszy pomiędzy pozycjami. Wpływów lub rozchodów na kilka asygnacji, lub kwitów sumarycznie nie należy wprowadzać na jedną pozycję.

27) Wszystkie poprawki w książce kasowej, oraz na asygnacjach i kwitach należy uskuteczniać tylko czerwonym atramentem, a nigdy przez podskrobywanie.

Magazyn (książka magazynowa).

28) Zarządy Oddziałów PTCK., które magazynują produkty żywnościowe, tabory przewozowe, ubrania, bieliznę, urządzenia szpitalne, urządzenia punktów żywnościowo-opatrunkowych, lekarstwa, materjały opatrunkowe i t. p. powinny prowadzić dziennik magazynowy.

29) Dziennik magazynowy winien być prowadzony jak książka kasową, t. j. po lewej stronie wpływy, po prawej rozchody

z wymienieniem: a) daty, b) kto dostarczył lub komu wydano, c) wyszczególnienie towaru, materjału, produktu, sprzętu i t. p., d) wagi, miary lub ilości tychże. O ile wpływ do magazynu pochodzi z bezpośredniego daru, należy zaznaczyć o tem i wskazać imię, nazwisko, oraz miejsce zamieszkania ofiarodawcy.

30) Każdy rozchód magazynu lub jego przychód, musi być usprawiedliwiony albo pisemnym zleceniem Członka Zarządu lub osoby do tego upoważnionej, albo protokularną uchwałą Zarządu.

31) Przynajmniej raz na kwartał, t. j. 1-go stycznia, 1-go kwietnia, 1-go lipca i 1-go października każdego roku Zarząd Oddziału lub osoba przez niego upoważniona, powinien sprawdzić magazyny, ustalić protokularnie braki, stwierdzić ich przyczyny i wykazać remanenty magazynu z zaznaczeniem daty.

Uwaga: Pożądanem jest, ażeby w Oddziałach PTCK. oprócz książki kasowej i magazynowej była prowadzona podręczna książka kontowa (główna), w której powinny być prowadzone konta odpowiednich organizacji, instytucji, osób i t. p. dla księgi kasowej, a dla księgi magazynowej konta poszczególnych towarów, materjałów, produktów i t. p., co z jednej strony ułatwia w orjentowaniu się Zarządom Oddziałów w kosztach prowadzenia poszczególnych zakładów przez nie prowadzonych, z drugiej — do zestawiania sprawozdań.

32) O ile przy zakładach PTCK. prowadzone są śpiżarnie podręczne, winny one również prowadzić w powyżej określony sposób, księgi magazynowe (śpiżarnie), za wyłączeniem formalności omówionych w 30-ym paragrafie.

Księga inwentarzowa.

33) W każdym poszczególnym zakładzie, instytucji i organizacji Oddziału i Koła PTCK. powinna być prowadzona książka inwentarzowa.

34) W książce inwentarzowej należy zapisywać pozycja po pozycji wszystkie przedmioty, sprzęty instalacje i t. p., stanowiące własność tego zakładu lub organizacji. O ile wiadoma jest data zakupu, lub pochodzenia, należy o tem zaznaczyć. Dla nowootrzymanych i nabytych przedmiotów należy o tem przy danej pozycji zaznaczyć z podaniem daty ich otrzymania i ceny ich kupna.

35) Przedmioty wypożyczone winny znaleźć wyraz w książce inwentarzowej z zaznaczeniem daty ich wypożyczenia i czyją są własnością.

36) Przedmioty, sprzęty, materjał, instalacje i t. p., nie nadające się do dalszego użytku, winny być podane przez Zarząd Oddziału do wiadomości do Zarządu Okręgu dla zdecydowania, a gdy zapadnie uchwała w tej sprawie, odnotować czerwonym atramentem decyzję Zarządu Okręgu, o ile będą wycofane, datę ich wycofania.

37) O przedmiotach zagubionych lub ukradzionych należy bezzwłocznie powiadomić Zarząd Oddziału a datę zameldowania i wycofania odnotować czerwonym atramentem w książce inwentarzowej przy odnośnej pozycji.

Sprawozdania.

38) Zarządy Kół PTCK. przez swoje Oddziały i Zarządy Oddziałów PTCK. powinny składać Zarządowi swego Okręgu, na specjalnych formularzach w 2-ch jednobrzmiących egzemplarzach, sprawozdania statystyczno-kasowe ze swej działalności za każdy miesiąc, nie później 30-go dnia następnego miesiąca. O ile dla terytorjum, na którym się znajduje dany Oddział PTCK., nie została jeszcze otworzona organizacja Okręgowa, należy sprawozdania takie skierowywać bezpośrednio do Zarządu Głównego PTCK.

39) Zarządy Okręgowe PTCK. po zebraniu sprawozdań ze wszystkich Kół i Oddziałów czynnych na terenie ich działalności, jeden egzemplarz sprawozdania zatrzymują dla własnej wiadomości, drugi obowiązane są przesłać do Zarządu Głównego, łącznie ze sprawozdaniem z własnej działalności za dany miesiąc, nie później 6-ciu tygodni po jego upływie.

Uwaga: Powyższa instrukcja jest obowiązująca dla Zarządu Oddziałów PTCK., jednak byłoby pożądane, ażeby Zarzady Kół PTCK. zechciały do niej się stosować. W razie, gdyby powyższa instrukcja była zbyt krępującą dla niektórych Kół, to upoważnia się Zarządy Oddziałów do czynienia ułatwień w prowadzeniu rachunkowości z zastrzeżeniem jednak obowiązkowego prowadzenia przez Koła książki

kasowej i dla każdego zakładu książek inwentarzowych, oraz magazynowych dla zakładów tego wymagających.

Uwaga: Zarządy Okręgów PTCK. o szerokiej działalności powinny mieć wprowadzoną rachunkowość i buchalterję na wzór dobrze prowadzonego interesu handlowego. Niniejsza instrukcja określa konieczne minimum wymagań.

Uwaga: Strony książek: kasowej, magazynowej i inwentarzowej powinny być ponumerowane, książki przesznurowane, a liczba stronic w każdej książce stwierdzona podpisem Prezesa Zarządu Oddziału lub Koła P. T. C. K.

Prezes P. T. C. K. *Józef Haller.*

Sekretarz Gener. *Czesław Jankowski.*

Dyrektor Generalny *Józef Troetzer.*

Czerwony Krzyż Młodzieży.

Na zasadzie § 32 punktu 6 Statutu Polskiego Czerwonego Krzyża przy T-wie tworzy się Organizacja Młodzieży — pod nazwą „Polski Czerwony Krzyż Młodzieży".

§ 2.

Polski Czerwony Krzyż Młodzieży ma na celu zorganizowanie czynengo udziału młodzieży polskiej w pracach humanitarnych.

§ 3.

Kierownictwo i kontrola Pol. Czerwonego Krzyża Młodzieży, spoczywa w rękach Centralnego Komitetu Pol. Czerw. Krzyża Młodzieży, mianowanego przez Komitet Główny Pol. Czerw. Krzyża.

Komitet Centralny P. C. K. M. urzęduje w Warszawie w Głównym biurze Pol. Tow. Cz. Krzyża. Prezesa Centralnego Komitetu P. C. K. M. mianuje Komitet Główny.

§ 4.

Do kompetencji Centralnego Komitetu należy działalność Pol. Cz. Kr. Młodzieży w całej Polsce. Sposoby organizacji i kontroli Miejscowych Komitetów i Kół P. C. K. M. określa Centralny Komitet P. C. K. M. Miejscowe Komitety P. C. K. M. tworzą się przy Oddziałach Pol. Czerw. Krzyża.

§ 5.

Centralny Komitet P. C. K. M., na wniosek miejscowego Oddziału Cz. K. mianuje miejscowy Komitet P. C. K. M., w którym musi się znajdować przynajmniej jeden przedstawiciel Miejscowego Oddziału P. Cz. Krz. Komitet Miejscowy P. C. K. M. powołuje do życia Koła P. C. K. M. (z odpowiednią nazwą lub numerem szkoły), zależne od niego i za jego pośrednictwem od Centralnego Komitetu Pol. Cz. K. Mł. w Warszawie. Prezesem Koła mianuje Miejscowy Komitet P. C. K. M. jednego z nauczycieli szkoły, lub przełożonego grupy młodzieży. Z inicjatywy prezesa Koła Polskiego Czerwn. Krz. M. członkowie tegoż Koła, na walnem swem zgromadzeniu wybierają z pośród siebie Komitet Koła P. C. K. M., składający się z przewodniczącego, zastępcy, sekretarza i skarbnika do pomocy prezesowi.

§ 6.

Każda szkoła lub grupa młodzieży w wieku szkolnym, życząc sobie pracować dla Czerw. Krzyża może utworzyć Koło P. C. K. M. Koła zwracają się za pośrednictwem Miejscowego Komitetu P. C. K. M. w Warszawie z wnioskiem o zalegalizowanie ich i wydanie im odpowiedniej ilości kwtarjuszy znaczków Czerwonego Krzyża po cenie kosztu *).

§ 7.

Członkiem Koła P. C. K. M. może być młodzież do lat 18, która wpłaca do kasy Koła P. C. K. M. pewną składkę.

Uchwałą prezesa członkowie mogą być zwolnieni od opłaty o ile pracą swoją przyczyniają się do rozwoju Koła P. C. K. M.

Członek winien płacić składki i dawać pracę osobiście bez pomocy starszych, 30% składek członków Koło P. Cz. K. M. winno wpłacić do Miejscowego Komitetu P. C. K. M., który połowę powyższego wpływu przesyła do Centralnego Komitetu P. C. K. Mł. w Warszawie.

Zarząd Koła P. C. K. Mł. dysponuje funduszami i ofiarami podług swego uznania. Użycie funduszów Koła P. C. K. M. musi być racjonalne i dla dzieci widoczne.

§ 8.

Koniecznym warunkiem powstania i prowadzenia Koła P. C. K. M. jest zgoda władzy szkolnej i ścisłe porozumienie z nim czynni-

*) Obecnie 20 marek.

ków kierujących organizacją. Koło P. C. K. M. nie może być wcielane do żadnej innej organizacji młodzieży, lecz może współpracować z nimi i pomagać im.

§ 9.

Koło P. C. K. M. nadsyła co kwartał sprawozdania z działalności swojej do miejscowego Komitetu P. C. K. M. i stosuje się do postanowień Centralnego Komitetu P. C. K. M.

Miejscowe Komitety P. C. K. M. nadsyłają najdalej w połowie grudnia roczne sprawozdania ze swej działalności do Cen. Kom. P. C. K. M. w Warszawie.

§ 10.

Rozstrzyganie wszelkich wątpliwości, sporów i spraw P. C. K. M., nieprzewidzianych w regulaminie, należy do kompetencji Cent. Kom. P. C. K.

§ 11.

Regulamin niniejszy może być zmieniony na skutek uchwały Komitetu Głównego Pol. Czerw. Krzyża z własnej inicjatywy lub na wniosek przedstawiciela Komitetu Cz. Krzyża Młodzieży.

UWAGA: Młodzież sama organizuje pomoc moralną i materjalną dla chorych i opuszczonych dzieci, wyrabia różne przedmioty dla swych rówieśników, hoduje w ogródkach swych ziemiopłody, zbiera zioła lecznicze itp. Młodzież również przyczynia się do wydawania swoich czasopism, do otwierania placów ćwiczeń, gier i zabaw, kolonji i półkolonji letnich, domów zdrowia, schronisk, sklepów spółdzielczych, komisowych i kursów. Koła P. C. K. M. odwiedzają się wzajemnie, wymieniają korespondencję pomiędzy sobą i pokrewnemi im instytucjami w kraju i zagranicą,u rządzają pokazy objektów swej wytwórczości i t. p.

INSTRUKCJA DLA KORESPONDENTÓW POLSKIEGO T-WA CZERWONEGO KRZYŻA

1) Komitet Główny przez swój Wydział Organizacyjny ustanawia w każdej miejscowości z pośród członków T-wa korespondenta, jako męża zaufania.

2) Obowiązkiem członka korespondenta jest:

a) zjednywanie członków T-wa,

b) rozpowszechnianie druków i okólników, dokładne badanie potrzeb miejscowych w zakresie działalności Czerwonego Krzyża,

c) utworzenie Oddziałów Czerwonego Krzyża, skoro liczba członków dosięgnie 50-u i będzie ustalony cel bezpośredni istnienia oddziału, oraz będą ustalone środki, wystarczające do osiągnięcia tego celu.

3) Członek korespondent obowiązany jest co miesiąc składać Wydziałowi Organizacyjnemu sprawozdania ze swojej działalności.

4) Członek korespondent otrzymuje od skarbnika T-wa upoważnienie do wydawania kwitów na opłacenie składki członków i ofiar na rzecz Czerwonego Krzyża i obowiązany jest co dwa tygodnie zebrane na rzecz T-wa Czerwonego Krzyża sumy przesyłać do Zarządu Głównego.

5) Z chwilą utworzenia Miejscowego Oddziału członek korespondent przekazuje Oddziałowi swoje czynności, które przechodzą na Komitet Oddziału Miejscowego.

REGULAMIN POSIEDZEŃ KOMITETU GŁÓWNEGO.

§ 1.

Posiedzenia Komitetu Głównego zwołuje prezes conajmniej raz na miesiąc, a w miarę potrzeby i częściej. Prezes Komitetu obowiązany jest w przeciągu trzech dni zwołać posiedzenie Komitetu:

a) na żądanie trzech członków Zarządu i

b) na żądanie pięciu członków Komitetu Głównego.

§ 2.

Na posiedzeniu Komitetu Gł. przewodniczy prezes, lub jeden z wice-prezesów, a w razie ich nieobecności najstarszy wiekiem członek. Protokół posiedzeń porwadzi sekretarz Komitetu i Zarządu Głównego lub p. o. Sekretarza.

§ 3.

Uchwały Komitetu zapisywane są do księgi protokółów, w których odnotowują się daty wykonania uchwał.

REGULAMIN DLA CZŁONKÓW ZARZĄDU GŁÓWNEGO.

§ 1.

Prezes Komitetu, a w razie jego nieobecności zastępujący go wice-prezes jest przedstawicielem T-wa nazewnątrz. Do niego należy:

a) Przewodnictwo w Kom. Gł. i Zarządzie Gł.

b) Wyznaczanie terminów posiedzeń K. Gł., Z. Gł. oraz zwoływanie zebrań z własnej inicjatywy i na żądanie członków Zarządu Głównego i Komitetu Głównego.

c) Podpisywanie korespondencji oraz podpisywanie zobowiązań w imieniu Towarzystwa wraz z członkami Zarządu.

§ 2.

Wice-prezesi zastępują kolejno prezesa i wtedy obejmują czynności w § 1-ym wymienione, pozostałe zaś czynności rozdzielają za wspólnym porozumieniem.

§ 3.

Sekretarz jest kierownikiem kancelarji, podpisuje wraz z prezesem wszelką korespondencję i wykonuje inne czynności, powierzone mu przez Zarząd. Komitet powołuje z pośród swych członków zastępcę, pełniącego obowiązki sekretarza, w czasie nieobecności sekretarza.

§ 4.

Skarbnik jest zarządcą majątku T-wa, ma dozór nad majątkiem, funduszami, inwentarzem T-wa, nad prowadzeniem księgowości, układaniem i wykonywaniem preliminarzy budżetowych. Komitet powołuje z grona swych członków zastępcę, pełniącego obowiązki i w czasie nieobecności skarbnika.

§ 5.

Zarząd odbywa swe posiedzenia w miarę potrzeby nie rzadziej jednak, niż co tydzień, na wezwanie prezesa; na żądanie dwóch członków Zarządu prezes obowiązany jest zwołać posiedzenie Zarządu w przeciągu 24 godzin.

§ 6.

Członkowie Zarządu obowiązani są bywać codziennie w lokalu Towarzystwa w oznaczonych z góry godzinach.

REGULAMIN ZARZĄDU GŁÓWNEGO.

W uzupełnieniu regulaminu ogólnego dla Zarzadu, zatwierdzonego przez Komitet Główny, zatwierdza się następujący regulamin szczegółowy:

§ 1.

Członkowie Zarządu urzędują w stale oznaczonych godzinach biurowych dla załatwiania spraw Towarzystwa. Czas biurowy członkowie Zarządu dzielą między siebie w ten sposób, aby stale dla załatwienia spraw niecierpiących zwłoki był obecny w biurze jeden z członków Zarządu.

§ 2.

Przyjmowanie intersantów odbywa się w oznaczone dni i godziny. Każdy interesant obowiązany jest na stosownym blankiecie wypisać cel posłuchania.

§ 3.

Posiedzenia Zarządu odbywają się w stałe dni i godziny. Posiedzenia są prawomocne w obecności 3-ch członków Zarządu. Uchwały Zarządu, zapisywane do księgi protokułów, zapadają prostą większością głosów. W razie równości głosów, przeważa głos przewodniczącego. Członek Zarządu, pozostający przy zdaniu odmiennym, ma prawo zaznaczyć swoje zdanie odrębnie. Jeżeli 2-ch członków Zarządu nie zgadza się na uchwałę powziętą większością głosów, mają prawo wnieść swe zdanie odrębne na posiedzenie najbliższe Komitetu, co nie wstrzymuje wykonania uchwały.

§ 4.

W sprawach, oddanych do opinji Wydziałom, uchwały Zarządu zapadać mogą tylko w obecności przewodniczących wydziałów i po wysłuchaniu motywów Wydziałów. Bez obecności przewodniczącego Wydziału uchwały zmienione być nie mogą. Przeodniczącemu członkowi Komitetu przysługuje prawo w razie jeżeli nie zgadza się z uchwałą Zarządu wprowadzenia sprawy na posiedzenie Komitetu, co jednak nie wstrzymuje wykonania uchwały Zarządu.

§ 5.

W zakresie czynności wewnętrznych Wydziały załatwiają sprawy bieżące samodzielnie, komunikując przez referenta Zarządowi swoje zarządzenia. W ciągu dni 3 od zakomunikowania Zarządowi, zarządzenia te mogą być wykonane. Dla spełnienia kontroli w tym

względzie nad wydziałami, członkowie Zarządu dzielą się wydziałami.

§ 6.

Papiery wchodzące, po wpisaniu do dziennika są komunikowane sekretarzowi Zarządu i skierowywane zgodnie z jego decyzją. Sekretarz segreguje papiery na pilne, niecierpiące zwłoki, w których decyzję wydaje natychmiast lub o ile to uzna za potrzebne skierowuje na posiedzenie Zarządu, mniej pilne, nie wymagające opinji Wydziałów, skierowuje na posiedzenie Zarządu lub poleca załatwienie ostateczne jednemu z referentów, mniej pilne, wymagające opinji Wydziałów, skierowuje do dyspozycji przewodniczącego Wydziału, oznaczając termin załatwienia sprawy.

§ 7.

Dla załatwienia spraw bieżących, które rozpatrywano w Wydziałach, członkowie Zarządu oznaczają dni i godziny w tygodniu dla konferecji przewodniczącym Wydziałów.

§ 8.

Korespondencja, wychodząca z Zarządu jest podpisywana przez prezesa i sekretarza, oraz przewodniczącego Wydziału odnośnego, w sprawach finansowych przez skarbnika T-wa. W sprawach informacyjnych i przygotowawczych, nie zawierających zobowiązań dla T-wa korespondencję prowadzą Wydziały i papiery są zaopatrzone w podpisy przewodniczącego Wydziału, kontrasygnowane przez Kierownika Kancelarji.

Nominacje wszystkie oraz korespondencja z Władzami i T-wami Krajowemi i Zagranicznemi są podpisywane przez prezesa i sekretarza.

Zatwierdzony w dniu 29 października 1919 r. przez specjalnie powołaną Komisję Regulaminową.

REGULAMIN W SPRAWIE PROTOKÓŁÓW POSIEDZEŃ ZARZĄDU GŁÓWNEGO

zatw. na pos. Zarz. Gł. d. 6 czerwca 1919 r.

Wszystkie wnioski Wydziałów winny być skierowane do Zarządu Głównego w zupełnie zakończonej formie przez referenta Zarządu Głównego.

Po uchwaleniu lub nieuchwaleniu przez Zarząd Główny, protokułowe arkusze (podpisane) winny być natychmiast zwracane do archiwum, załączniki, zaś tyczące się sprawy z odpisem uchwały Głównego Zarządu (na maszynie winny być skierowane przez referenta Głównego Zarządu do wydziałów lu sekretarjatu dla natychmiastowego załatwienia.

W razie gdy sprawa ta była skierowana do kilku wydziałów dla wydania opinji załączniki i odpis uchwały Zarządu Głównego winny być skierowywane w odpisach do każdego Wydziału jednocześnie.

W razie, gdy Wydział znajduje się nie w jednym gmachu z Sekretarjatem Zarządu Głównego załączniki skierowywane do tych Wydziałów powinny być w odpisach.

Referent Główny Zarządu powinien uchwały Zarządu skierować do Wydziałów Sekretarjatu nie później niż o godzinie 1-ej.

ODZNACZENIA P.T.C.K.

Zatw. przez Kom. Główny d. 31 stycznia.

Art. 1. Komitet Główny ustala następujące odznaczenia „zasłudze":

Stopień I-szy — dyplom honorowy z prawem noszenia w pętlicy wstążki z Czerwonym Krzyżem.

Stopień II-gi — medal srebrny mały do noszenia na piersiach na wstędze biało-czerwonej.

Stopień III-ci — medal bronzowy do noszenia na piersiach na wstędze biało-czerwonej.

Art. 2. Odznaczenia „zasłudze" otrzymać mogą:

a) działacze honorowi P. T. C. K.

b) osoby zasłużone dla rozwoju P. T. C. K. lub dla rannych z zagranicznych Towarzystw Czerwonego Krzyża, pracujących w Polsce.

c) wszyscy pracownicy płatni P. T. C. K.

Art. 3. Odznaczenia otrzymują wyróżnieni w postaci wymienionych w Art. 1 oznak, oraz dyplomów do nich dołączonych.

Art. 4. Odznaczenia mogą być przyznawane pracownikom honorowym, zagranicznym przedstawicielom Czerwonego Krzyża, bez względu na stopień, pracownicy płatni otrzymują odznaczenia stopniami, począwszy od stopnia III-go wzwyż z uwzględnieniem ich rangi.

Art. 5. Odznaczenia zatwierdza Komitet Główny T-wa, na przedstawienie specjalnej

Komisji stałej, złożonej z wybranych w tym celu trzech członków Komitetu Głównego, oraz trzech przedstawicieli, posiadających odznaczenia I-go, II-go i III-go stopnia, powołanych przez Komisję.

Art. 6. Przedstawić do nagród Komisji odznaczeń mają prawo:

a) Zarząd Główny, Komitety Okręgowe i Miejscowe, — bezpośrednio.

b) Pełnomocnicy i Kierownicy wydziałów oraz zakładów P. T. C K. za pośrednictwem Zarządu Głównego.

c) Członkowie Komitetu Głównego.

Art. 7. W przedstawieniu wymienić należy:

a) Imię, nazwisko, wiek, stanowisko.

b) Opis życia i stan służby z wymienieniem czy i jakie otrzymał odznaczenia.

c) Czyn lub zbiór czynów, na których zasadzie przedstawia się do nagrody, poparte odnośnemi dokumentami.

Art. 8. Przy przyznaczeniu odznaczeń, Komisja odznaczeń kieruje się następującemi wytycznemi:

a) rodzajem czynu, za które przedstawia do nagrody,

b) poprzednio otrzymanemi odznaczeniami,

c) stanowiskiem odznaczonego.

Art. 9. Odznaczenie I-go stopnia otrzymać mogą bez względu na otrzymanie poprzednich odznaczeń:

a) wybitni działacze zagraniczni w Polsce,

b) członkowie Komitetu Głównego i Komitetów Okręgowych i miejscowych,

c) inni pracownicy honorowi, których zasługi dla P. T. C. K. i wojska na placu boju uważane będą za najwybitniejsze.

Art. 10. Odznaczenia II-go stopnia otrzymać mogą bez względu na otrzymanie poprzednich odznaczeń z pośród pracowników płatnych: pełnomocnicy, kierownicy wydziałów, kierownicy zakładów T-wa, lekarze, którzy pełnili swe obowiązki w ciągu conajmniej jednego roku.

Art. 11. Komisja Odznaczeń zasiada w stałych terminach miesięcznych i składa swe przedstawienie Komitetowi Głównemu na najbliższe posiedzenie.

Art. 12. Po zatwierdzeniu przez Komitet Główny, nazwiska odznaczonych wpisują się do specjalnej księgi odznaczeń i ogłaszają się w piśmie „Czerwony Krzyż“ oraz podają się do wiadomości publicznej Dyplomy odznaczonym wręcza Prezes Komitetu z podpisem członków Zarządu i członków Komisji Odznaczeń.

Regulamin Wydziału Organizacyjnego.

§ 1. Wydział Organizacyjny PTCK. składa się z przewodniczącego członka Komitetu Głównego oraz członków wybranych przez Kom. Gł. ze swego grona, lub z pośród osób wskazanych przez przewodniczącego.

§ 2. Wydział Organizacyjny ma do rozporządzenia odpowiednią liczbę urzędników, prowadzących biurowość Wydziału i podlegających przepisom ogólnym dla urzędników T-wa. Mianowanie i zwalnianie urzędników Wydziału następuje na przedstawienie przewodniczącego Wydziału.

§ 3. Posiedzenie członków Wydziału zwołuje przewodniczący co najmniej raz na miesiąc. Na posiedzeniach tych rozpatrywane są sprawy, dotyczące zakresu działalności Wydziału oraz sprawy przekazane przez Zarząd Główny i Komitet Główny. Sprawy rozstrzygnięte na posiedzeniu Wydziału są przesyłane na zatwierdzenie przez Zarząd Główny do Komitetu Głównego.

§ 4) Na posiedzeniach Zarządu Głównego, na których rozpatrywane są sprawy Wydziału uczestniczy przewodniczący Wydziału.

§ 5. Do kompetencji Wydziału Organizacyjnego należą:

a) Organizacja Towarzystwa.

1) Tworzenie i zatwierdzanie Oddziałów Okręgowych miejscowych.

2) Mianowanie członków korespondentów.

3) Mianowanie członków dożywotnich.

4) Rozgraniczanie terenów Oddziałów Okręgowych i Miejscowych oraz terenów działalności korespondentów.

5) Organizowanie Czerwonego Krzyża Młodzieży.

b) Organizacja wewnętrzna Towarzystwa.

1) Projekty instrukcji, regulaminów, schematów, sprawozdań ogólnych.

2) Wydawanie opinji dla Zarządu Głównego i Komitetu Głównego w sprawach organizacji biur, instytucji itp. PTCK.

3) Przygotowywanie na zlecenie Komitetu Głównego projektów reorganizacji Oddziałów, instytucji i biur PTCK.

4) Projektowanie zmian w ustawie oraz w zatwierdzonych regulaminach i instytucjach Czerw. Krzyża.

c) Organizowanie Instytucji i zakładów PTCK. przy pomocy Wydziałów Lekarskiego i Gospodarczego.

d) Nadzór nad działalnością Oddziałów PTCK. korespondencja z Oddziałami Towarzystwa, wysyłanie okólników, zbieranie sprawozdań od Oddziałów.

e) Organizowanie przez Sekcje propagandy kwest ogólno krajowych, zjednywanie członków i t. p.

f) Opracowywanie sprawozdania rocznego.

g) Dostarczanie materjału ze swej działalności do organu T-wa „Czerwony Krzyż".

§ 6. Przy wydziale Organizacyjnym istnieją oddzielne Sekcje:

1) Redakcja pisma „Czerwony Krzyż",

2) Sekcja Propagandy.

§ 7. Redakcję pisma prowadzi redaktor, który jest odpowiedzialny przed Towarzystwem za treść wydawanych numerów, b) Sekcję Propagandy prowadzi na zasadzie regulaminu zatwierdzonego przez Komitet Główny, ogłoszonego w № 4 pisma „Czerwony Krzyż" z dnia 15 lutego 1920 roku jeden z Członków Komitetu Głównego, będący członkiem Wydziału Organizacyjnego. Sekcja Propagandy pozostaje pod kierownictwem specjalnego dyrektora, mianowanego przez Zarząd Główny.

Regulamin Wydziału Opieki nad żołnierzem Polskim Pol. T-wa Cz. Krzyża.

§ 1.

W celu stworzenia troskliwej opieki nad żołnierzem w szpitalach, izbach chorych, punktach ewakuacyjnych, domach dla uzdrowieńców i inwalidów etc., jak również nad żołnierzem, znajdującym się na froncie powstaje przy Zarządzie Głównym Polskiego T-wa Czerw. Krzyża Wydział Opieki nad żołnierzem.

§ 2.

Wydział dla uskutecznienia tej opieki nad żołnierzem dąży do skupienia wszystkich sił społecznych przy Polskim T-wie Czerw. Krzyża dla uzgodnienia i ujednostajnienia całej akcji, porozumiewa się ze wszystkimi organizacjami społecznemi, pracującemi na tym polu.

§ 3.

Wydział w miarę potrzeby tworzy działy 1) porozumiewawczy-sekretarjat międzystowarzyszeniowy, 2) oświatowy (biblioteki, odczyty, rozrywki, 3) odzieżowy (rozdawnictwo) 4) żywnościowy (nadetatowe pożywienie) 5) Inspekcyjny, 6) Patronatów nad pułkami (Koła Chrzestnych Matek).

§ 4.

Wydział przy wszystkich Okręgach i Oddziałach PTCK. tworzy Sekcje Opieki nad żołnierzem przy których powstają Koła Opieki nad szpitalami i Izbami chorych, domami dla uzdrowieńców i inwalidów, oraz poszczególnemi pułkami (Koło Chrzestnych Matek),

§ 5.

Wydział w sprawie opieki nad żołnierzem porozumiewa się z Okręgami, Oddziałami i Pełnomocnikami frontów, członkami-korespondentami, szpitalami etc. i prowadzi korespondencję, według uchwalonego przez Komitet Główny regulaminu biurowego.

§ 6.

Wydział opracowuje dla Sekcji i Kół, Gospód etc. regulaminy, wydaje okólniki, kontroluje ich czynności.

§ 7.

Wydział co miesiąc daje sprawozdania ze swej działalności, układa budżet, który przedstawia Komitetowi Gł. do zatwierdzenia.

§ 8.

Wydział stanowią: Przewodniczący, członek Komitetu Głównego, wybrany do prowadzenia tego Wydziału przez Komitet i członkowie skooptowani przez Przewodniczącego, oraz urzędnicy z referentem Wydziału na czele, który prowadzi protokóły posiedzeń Wydziału.

§ 9.

Przewodniczący Wydziału o ile nie jest członkiem Zarządu bywa na posiedzeniach Zarządu z prawem głosu, gdy na porządku dziennym są sprawy, dotyczące Wydziału V.

§ 10.

Posiedzenia Wydziału odbywają się przynajmniej raz na miesiąc.

§ 11.

Członkowie Wydziału przestają być członkami Wydziału z chwilą gdy nieobecności swej na trzech posiedzeniach z rzędu niczem nie uwzględnią.

(—) J. Zawadzki. *(—) Szpadkowski.*
(—) D. Wisznicka.

REGULAMIN

Sekretarjatu Międzystowarzyszeniowego Tow. opiekujących się żołnierzem.

Par. 1. W celu rozwinięcia jaknajintensywniejszei akcji w niesieniu pomocy,

żołnierzowi naszemu; zjednoczenia wszystkich sił i czynników społecznych; ujednostajnienia pracy poszczególnych organizacji społecznych w tym zakresie oraz wytworzenia ośrodka dla opracowywania programów, metod, planów i sposobów wspólnej uzgodnionej działalności, należących do Sekretarjatu Towarzystw i Instytucji — powstaje przy Polsklm T-wie Czerwonego Krzyża „Sekretarjat Międzystowarzyszeniowy Towarzystw Opiekujących się żołnierzem".

Par. 2. Do Sekretarjatu Międzystowarzyszeniowego należą następujące organizacje: Polski Biały Krzyż, R. G. O., K. O. K., Czerwony Krzyż, Koło Zjednoczonych Ziemianek, Kobiecy Komitet Obrony Kresów.

Par. 3. Każda z tych organizacji deleguje do Sekretarjatu swego stałego przedstawiciela i jego zastępcę.

Par. 4. Sekretarjat posiada swoje Biuro Informacyjne na czele z przewodniczącym Sekretarjatu i z urzędnikami płatnymi.

Par. 5. Przewodniczącym Sekretarjatu jest przedstawiciel P. T. C. K., koszta utrzymania biura ponosi Polskie T-wo Czerw. Krzyża.

Par. 6. Każda z organizacji informuje Sekretarjat przez swego przedstawiciela o wszystkich swoich zamierzeniach, o każdym swoim projekcie i inicjatywie w zakresie działalności swojej, celem uzgodnienia akcji społecznej w opiece nad żołnierzem.

Par. 7. Sekretarjat skupia i klasyfikuje wszelkie projekty, zamierzenia i plany poszczególnych organizacji w celu skoordynowania pracy.

Par. 8. Sekretarjat informuje stale wszystkie organizacje, należące do niego, o zamierzeniach i czynnościach każdej z nich.

Par. 9. W tym celu Sekretarjat podaje swoje biuletyny w wydawnictwie „Czerwony Krzyż".

Par. 10. Posiedzenia Sekretarjatu odbywają się przynajmniej raz na miesiąc oraz w miarę potrzeby.

Plan działalności dla Sekcji Opieki nad żołnierzem i nad jego rodziną.

Sekcja Opieki nad Żołnierzem obejmuje szpitale, Izby chorych, ambulatorja. Punkta Opatrunkowo - żywnościowe, gospody, kantyny.

Początkowo powinny powstać następujące podsekcje:

I. **Szpitalna**,—której zadaniem będzie opiekować się chorymi będącymi w szpitalach, izbach chorych i t. d. przez:

a) Dostarczanie ciężko chorym dodatkowego odżywiania,

b) Zdobywanie wedle możności dla wychodzących ze szpitali bielizny, odzieży it.d.

c) Pomoc w praniu, reperacji bielizny,

d) Pomoc w pielęgnowaniu ciężko rannych i chorych,

e) Opieka nad uzdrowieńcami.

II. **Kulturalno-Oświatowa**.—będzie urządzała:

a) Czytelnie w szpitalach, Izbach chorych, kantynach i t. d.

b) Odczyty, pogadanki, kursa dla analfabetów, obchody narodowe rozrywki oraz kolejne dyżury członków Sekcji dla głośnego czytania, załatwianie korespondencji żołnierzom będzie dostarczała materjałów piśmiennych. Zajmie się zbieraniem gier i obrazów, ilustracji i wycinanek dla udekorowania lokali, w których przebywają żołnierze.

III. **Dochód. niestałych** — której zadaniem będzie zbieranie funduszy potrzebnych dla opieki, oraz stworzenie Komitetu Wigilijno-Wielkanocnego, któryby stale pracował nad przygotowaniem i wykonaniem Organizacji Wigilji i Święconego.

Sekcja Opieki nad Rodzinami Żołnierzy.

a) Sprawdzanie stanu ubóstwa rodzin,
b) Pomoc odzieżowa,
c) Pomoc sanitarna,
d) Pomoc w odżywianiu.

Kwestjonarjusz.

1) Nazwa miejscowości (na terenie której jest PTCK.) . . — . . . .

2) Od kiedy istnieje Sekcja Opieki . . . . .

3) Jakiemi placówkami się zajmuje . . . .
. . . .

4) Jakie są podsekcje? . . . .
. . . .

5) Jaka bywa ich działalność? . . . . . .
. . . .

6) Jaki jest skład Zarządu Sekcji . . . . .
. . . .

7) Czy Sekcja posiada fundusze? . . . . . .

Wydział Opieki nad Żołnierzem
Pol. T-wa Czerw. Krzyża.

Wydział Opieki nad Żołnierzem Pol. T-wa Czerwonego Krzyża posiada następujące Sekcje:

1) Informacyjno-Wywiadowcza,
2) Jeńców,
3) Inwalidów,

4) Opieki nad Żołnierzem,
5) Opieki nad Rodzinami Żołnierzy.
6) Chrzestnych Matek.
7) Biblioteczna.

Wobec potrzeby uzgodnienia pracy Opieki nad chorym i rannym żołnierzem bądź wewnątrz kraju bądź na froncie oraz nad jego rodziną, Wydział Opieki PTCK. zwraca się z prośbą o jaknajszybsze zawiadomienie, jaka jest Sekcja Oddziału miejscowego w . . . . w tym kierunku, oraz przesłanie sprawozdania dotychczasowej działalności. W razie, gdyby nie istniała taka Sekcja Opieki i opieka nie była utworzona, Wydział Opieki prosi o założenie jej według załączonego planu;

Przewodnicząca Wydziału
Opieki nad żołnierzem PTCK.
Helena Bisping.

Regulamin Koła Chrzestnych Matek

przy Oddziałach Pol. T-wa Czerw. Krzyża.

§ 1. Dla stworzenia troskliwej, równomiernej opieki nad żołnierzem, znajdującym sie na froncie, powstają przy wszystkich Oddziałach Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża Koło Chrzestnych Matek.

§ 2. Chrzestne Matki tworzą Koła, obejmują patronat nad poszczególnymi pułkami, których zapasowe kadry znajdują sie na terenie Oddziału.

§ 3. Koła działają w porozumieniu z Dowództwem danego pułku, od którego otrzymują wykazy żołnierzy. W wykazach tych podane są imię, nazwisko, wyznanie, data, miejsce urodzenia i t. d.

§ 4. Każda z osób, zapisujących się na Chrzestną Matkę, wybiera sobie z wykazów zbiorowych jednego żołnierza, którego adoptuje na czas wojny, otacza go opieką, prowadzi z nim stałą korespondencję, stara się wpływać nań moralnie, serdecznem słowem krzepiąc go w chwilach zwątpienia i podtrzymując w nim ducha i wiarę w gorące poparcie społeczeństwa. Poza stroną psychiczną Chrzestna Matka dbać też powinna, aby w miarę możności zaopatrzeć chrześniaka w odzież, bieliznę, prowianty, papierosy, oraz różne drobiazgi codziennego użytku.

§ 5. Koła Chrzestnych Matek wysyłają przez odpowiedzialnych kurjerów danego pułku paczki na front. Paczki winny być starannie zapakowane (najlepiej w płótno, z wypisanym na wierzchu dokładnym adresem), listy zaś osobno dołączone (niezaklejone). Pisma i druki przesyłać można za opaską, w porozumieniu z referentem oświatowym, pieniędzy przesyłać chrześniakom nie wolno.

§ 6. Przy wysyłce paczek i listów żądać należy od kurjerów przedstawienia wszystkich dokumentów, mianowicie: upoważnienia, zaopatrzonego w pieczęć od Dowództwa danego pułku, paszportu osobistego kurjera oraz dokumentu podróży.

§ 7. Wysyłając paczki i listy, należy wręczyć kurjerowi dokładny ich wypis, wraz z nazwiskami adresatów, zachowując kopję w biurze. Na kopji kurjer powinien własnoręcznym podpisem kwitować z odbioru.

§ 8. Członkami Koła Chrzestnych Matek mogą być osoby, wpłacające składkę członka wspierającego, lub rzeczywistego Pol. T-wa Czerwonego Krzyża, oraz ponoszą koszty kupna przesyłek dla chrześniaka.

§ 9. Koło Chrzestnych Matek posiada dwa rodzaje kwitarjuszów, jeden na zapisywanie członków na Chrzestne Matki — jako członków T-wa, drugi na otrzymywane paczki i listy.

§ 10. Wszystkie książki, kwitarjusze, paczki, listy powinny być zaopatrzone w pieczęć Oddziału (Koło Chrzestnych Matek).

§ 11. Koła Chrzestnych Matek przesyłają przez Zarząd Oddziału co miesiąc do Głównego Zarządu Pol. T-wa Czerw. Krzyża do Sekcji Chrzestnych Matek Wydziału Opieki nad żołnierzem sprawozdanie kasowe, ilość zapisanych Chrzestnych Matek i Chrześniaków, oraz liczbę wysłanych paczek i listów.

§ 12. Sekcja Chrzestnych Matek przy Centrali w razie zapotrzebowania danego Oddziału dostarcza kurjerów na front, wykazów żołnierzy, oraz załatwia wszelkie urzedowe sprawy z władzami.

§ 13. Osoby nie będące członkami Towarzystwa, a pragnace wysyłać paczki za pośrednictwem kurjerów kół Chrzestnych Matek, opłacają każdorazowo 5 marek.

REGULAMIN
Wydziału sióstr i sanitarjuszek Polskiego Czerwonego Krzyża.

§ 1.

Wydział Sióstr i Sanitarjuszek.

Wydział Sióstr i Sanitarjuszek Polskiego T-wa Czerw. Krzyża prowadzi centralną rejestrację wszystkich Sióstr i Sanitarjuszek i na wezwanie władz wojskowych wyznacza siostry dla poszczególnych szpitali i zakładów sanitarnych, przysyłając ich listę wraz z dokumentami do zatwierdzenia Zarządu Głównego.

UWAGA 1: Tytuł siostry Czerwonego Krzyża przysługuje sanitarjuszkom, które po ukończeniu kursów i praktyki pracują w zakładach Czerwonego Krzyża przynajmniej w ciągu 2 lat w czasie pokoju, a rok w czasie wojny i zostały zatwierdzone przez Zarząd Główny.

UWAGA 2: Tytuł sanitarjuszek Czerwonego Krzyża przysługuje osobom, które ukończyły odnośne kursy i odbyły przewidzianą w regul. praktykę, oraz zostały zatwierdzone przez Zarząd Główny.

§ 2.

Wszystkie osoby, pragnące pracować, jako siostry Czerwonego Krzyża, lub sanitarjuszki, winny uprzednio zapisać się na listę Sióstr i Sanitarjuszek w wydziale Sióstr Czerwonego Krzyża. Tylko osoby zatwierdzone przez Zarząd Główny mogą w następstwie podjąć pracę w Zakładach sanitarnych, wojskowych, lub cywilnych.

§ 3.

Osoby pragnące zostać siostrami Czerwonego Krzyża lub sanitarjuszkami, przy zapisie winny przedstawić:

a) świadectwo z ukończonych kursów sanitarnych,

b) świadectwo stanu zdrowia i przebytych chorób zakaźnych (zwłaszcza duru plamistego),

c) świadectwo odbytej praktyki szpitalnej,

d) poręczenie osób wiarogodnych co do strony moralnej,

e) dowody osobiste,

f) fotografię.

§ 4.

Każda z sióstr lub sanitarjuszek przyjęta do Czerwonego Krzyża przez Zarząd Główny i zarejestrowana w wydziale sióstr otrzymuje, jako dowód osobisty książeczkę obrachunkową, opatrzoną fotografją i zatwierdzoną przez Zarząd Główny Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża. Książeczka ta służy jednocześnie, jako legitymacja. Oprócz tego siostry i sanitarjuszki otrzymują przepaski opatrzone stemplem Wydziału Sióstr Czerwonego Krzyża i numerem posiadanej legitymacji.

§ 5.

W książce obrachunkowej odpowiednie władze notować będą prócz wszelkich wypłat i świadczeń w naturze, dane osobiste, poświadczenia z odbytych kursów sanitarnych i praktyki w szpitalach, oraz całkowity przebieg służby w Czerwonym Krzyżu z odnotowaniem urlopów płatnych i bezpłatnych.

§ 6.

Książkę obrachunkową winny siostry i sanitarjuszki przedstawiać władzom wojskowym i władzom Czerwonego Krzyża na każde żądanie. Po przyjeździe ich na miejsce służby na jej podstawie meldować się władzy wojskowej oraz miejscowej organizacji P. T. Czerwonego Krzyża, i w miejscowej Komendanturze wojskowej.

§ 7.

W książce obrachunkowej Komendant notuje datę przybycia siostry na stanowisko i datę jego opuszczenia z podaniem powodów zwolnienia służbowego.

§ 8.

Wszystkie siostry i sanitarjuszki podlegają rygorowi wojskowemu i nie mogą chociażby chwilowo samowolnie opuszczać zajmowanych stanowisk.

§ 9.

Siostry Inspektorki.

Do kontroli sióstr i sanitarjuszek w szpitalach i innych zakładach sanitarnych zarówno wojskowych, jak i cywilnych powołane zostają siostry-inspektorki objazdowe.

§ 10.

Siostry-Inspektorki, zaopatrzone w specjalne legitymacje, poświadczone przez władze wojskowe, będą stale zwiedzały szpitale i inne zakłady sanitarne wewnątrz kraju i na frontach, przyczem władze wojskowe, zgodnie

z rozkazem Głównego Kwatermistrzostwa Nr. 49316-IV z dnia 15-X 1919 r. użyczą im wszelkiego poparcia.

§ 11.

Zakres działalności Sióstr-Inspektorek obejmuje: a) przeprowadzenie na miejscu kontroli nad zachowaniem się i wyszkoleniem sióstr i sanitarjuszek przy pomocy Komendantów odnośnych zakładów sanitarnych, b) prowadzenie spisu sióstr i sanitarjuszek powierzonego rejonu objazdowego, c) ewentualnie pośredniczenie w sprawie przysłania do odnośnego zakładu sanitarnego potrzebnych sióstr i sanitarjuszek, d) układanie wniosków co do podziału, tranzlokacji i przydziałów sióstr i sanitarjuszek.

§ 12.

Siostry-Inspektorki w czasie objazdu prowadzą dziennik, w którym ściśle notują swoje czynności i spostrzeżenia. Conajmniej raz na miesiąc składają one Wydziałowi Sióstr raport o swej działalności i przedstawiają wspomniany dziennik.

§ 13.

W czasie inspekcji siostry-inspektorki wstrzymują się od krytyki i czynienia władzom odnośnych sanitarnych zakładów jakichkolwiek uwag.

§ 14.

Każda z Sióstr-Inspektorek obowiązaną jest 20 dni miesięcznie spędzać na objazdach, w czasie których pobiera specjalne djety dzienne (dzień liczy się od najbliższej 12-ej godziny w nocy). W celu przeprowadzenia kontroli dni spędzonych w podróży Siostry-Inspektorki winny przedstawiać Wydziałowi poświadczenia Komendy Miejscowej o dniu przyjazdu i wyjazdu.

§ 15.

Przed wyjazdem na inspekcję Siostry-Inspektorki otrzymują od Wydziału Sióstr szczegółowe instrukcje i kwestjonarjusze do wypełnienia w czasie inspekcji.

Siostry i sanitarjuszki n afroncie.

§ 16.

Siostry, jadące na front muszą meldować się u Głównego Pełnomocnika odpowiedniego frontu i podlegają jego bezpośredniej władzy.

Regulamin Warszawskiej Szkoły Pielęgniarek.

1) Zadaniem szkoły jest:

a) wyszkolenie kobiet w pielęgniarstwie;

b) zapewnienie chorym umiejętnej i racjonalnej opieki;

c) przygotowanie dla lekarzy, pomocnic do opiekowania się chorym;

d) popularyzowanie hygjeny;

e) podniesienie poziomu pielęgniarskiego pod względem zawodowym i społecznym.

II. Warunki przyjęcia:

Kandydatka winna być:

a) wyznania chrześcijańskiego; b) stanu wolnego; c) wieku 18—30 lat; d) fizycznie zdrową; e) nieposzlakowaną pod względem moralnym; f) przygotowaną pod względem naukowym, mianowicie winna posiadać świadectwo z sześciu klas szkoły średniej; osoby posiadające powyżej 6 klas mają pierwszeństwo.

UWAGA: Dyrektorka w porozumieniu z Radą Pedagogiczną może w poszczególnych przypadkach czynić pewne odchylenia od powyższych punktów.

3) Przy podaniu o przyjęcie kandydatka powinna przedstawić: a) własnoręcznie wypełniony kwestjonarjusz, blankiet kwestjonarjusza dostarcza kancelarja szkoły; b) metrykę chrztu; c) świadectwo szkolne lub inne dowody otrzymanego wykształcenia; d) w razie niepełnoletności piśmienną zgodę ojca względnie opiekuna prawnego na wstąpienie kandydatki do szkoły pielęgniarstwa; e) własnoręcznie spisany opis dotychczasowego biegu życia kandydatki (curiculum vitae).

4) Przed przyjęciem do szkoły kandydatka podlega badaniu przez lekarza zakładu

5) O przyjęciu kandydatki do szkoły decyduje dyrektorka szkoły na zasadzie przedstawionych dokumentów, względnie osobistego porozumienia się z kandydatką.

6) Po przyjęciu kandydatka winna być zaopatrzona w odzież i bieliznę według norm określonych przez Radę Zarządzającą; jednocześnie wnosi ona wpisowe 1000 mk, które nie podlega zwrotowi.

7) Przy szkole istnieje internat; słuchaczki szkoły obowiązane są mieszkać w internacie i stosować się do miejscowego regulaminu; otrzymują one bezpłatnie naukę, całkowite utrzymanie, pranie i ubranie służbowe, w razie choroby mają zapewnioną pomoc lekarską.

8) Trzy pierwsze miesiące pobytu w internacie stanowią okres próbny; o ile przez ten czas kandydatka ujawni kwalifikacje do zawodu pielęgniarskiego, a także o ile osiągnięte wyniki będą uznane przez kierownictwo za zadawalniające, kandydatka zostaje zaliczoną w poczet stałych słuchaczek. Dyrektorce przysługuje prawo usunięcia nieodpowiedniej kandydatki w każdym czasie w ciągu okresu próbnego, również kandydatka ma zupełną swobodę w tymże okresie opuścić szkołę. Stałą słuchaczkę w wyjątko-

wych razach może usuwać dyrektorka w porozumieniu z Radą Pedagogiczną.

9) Słuchaczka opuszczająca szkołę zwraca ubranie służbowe oraz wszelkie przedmioty otrzymane do użytku od szkoły;

10) Przy przyjęciu kandydatki w poczet słuchaczek, po upływie trzech-miesięcznego okresu próbnego, kandydatka składa piśmienne zobowiązanie, że będzie się stosowała do przepisów szkoły;

11) Kurs szkoły trwa dwa lata. W razie niedostatecznych postępów lub dłuższej choroby słuchaczka może być pozostawiona jeszcze na pół roku względnie na rok. Pomiędzy I-szym a II-gim rokiem nauki, słuchaczki korzystają z czterotygodniowego odpoczynku wakacyjnego. W razie opuszczenia wykładów, zajęć praktycznych przez czas dłuższy niż 15 dni skutkiem choroby lub innych usprawiedliwionych powodów, słuchaczka będzie miała przedłużony pobyt w szkole o liczbę dni opuszczonych.

12) Za pierwsze trzy miesiące pobytu w szkole w okresie próbnym kandydatki wnoszą opłatę za utrzymanie. Na wniosek dyrektorki Rada Zarządzająca może zwolnić kandydatkę od opłaty za utrzymanie.

13) Po dwóch latach słuchaczki składają egzamin przed komisją. W razie pomyślnych wyników z egzaminów oraz przychylnej opinji dyrektorki, słuchaczka otrzymuje dyplom.

14) Osoba, posiadająca dyplom, ma prawo do wykonywania pielęgniarstwa zawodowego w państwie polskiem i może zostać członkiem Zrzeszenia Sióstr Polskiego Czerwonego Krzyża.

REGULAMIN

Dla pełnomocników Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża przy armjach.

1.

Zgodnie z par. 55 Statutu T-wa Czerw. Krzyża oraz w myśl rozkazu Naczelnego Dowództwa Nr. 4301 san. dla skoordynowania działalności P. T. C. K. na obszarze wojennym z działalnością władz wojskowych, ustanawia się z ramienia P. T. C. K. przy każdej armji Pełnomocnika P. T. C. K.

2.

Pełnomonicków Czerwonego Krzyża mianuje w myśl par. 55 Statutu P. T. C. K. Zarząd Główny P. T. C. K. po porozumieniu z Komisarzem Rządowym do spraw P. T. C. K., a akredytuje ich Naczelne Dowództwo (Szef sanitarny).

3.

Pełnomocnik P. T. C. K. jest bezpośrednim przełożonym wszystkich instytucji frontowych P. T. C. K. z ramienia Zarządu Czerwonego Krzyża.

4.

Siedzibą Pełnomocników Czerw. Krzyża jest siedziba Szefa Sanitarnego danej armji.

5.

Każdy Pełnomocnik podlega z jednej strony, jako urzędnik P. T. C. K. przepisom Regulaminu dla tychże urzędników i jego dyscyplinie, a bezpośrednią jego władzą przełożoną jest Główny Zarząd Czerwonego Krzyża, względnie ustanowiona przez tenże Zarząd osoba. Z drugiej strony podlega pełnomocnik tak, jak cały personel P. T. C. K. jako stanowiący poczet wojskowy dyscyplinie i jurysdykcji wojskowej. Jego bezpośrednim przełożonym wojskowym jest szef sanitarny danej armji. Dwoistość ta wynika z dwojakiego zakresu działania pełnomocnika, a mianowicie: 1) zakres działania własny jako urzędnika P. T. C. K., 2) zakres działania poruczony jako urzędnika P. T. C. K., przydzielonego do służby przy armji, podlegającego władzom wojskowym. Stosunek służbowy do władz wojskowych określa rozkaz Nacz. Dow. Nr. 40, Nr. 4302 san. punkt 2 3 9.

6.

Obowiązki Pełnomocnika P. T. C. K. we własnym zakresie działania:

1) Obowiązkiem Pełnomocników Cz. Krzyża jest organizowanie akcji pomocniczej i sanitarnej oraz rozwijanie humanitarnej działalności Towarzystwa na obszarze wojennym, przez daną armję zajętym, według wskazówek jej Szefa Sanitarnego.

2) Piecza nad majątkiem P. T. C. K.

3) Nadzór i ścisła kontrola wszystkich instytucji P. T. C. K., znajdujących się na froncie, w obrębie terytorjum, zajętego przez daną armję.

4) Załatwianie spraw gospodarczych i zaopatrzenie zakładów i instytucji Czerw. Krzyża, w których to sprawach ma się odnosić do Głównego Zarządu Pol. T-wa Czerw. Krzyża oraz innych instytucji humanitarnych zawiadamiając o tem Zarząd Główny.

5) Składanie dwutygodniowych raportów z całej działalności Gł. Zarządowi P. T. C. K. tak z własnego, jak i poruczonego zakresu działania.

6) Ułożenie budżetu kwartalnego instytucji frontowych, oraz swego biura, który ma

być złożony Gł. Zarządowi przed pierwszym dniem miesiąca zbliżającego się kwartału, wraz ze sprawozdaniem kasowem za ubiegły kwartał.

7.

Obowiązki Pełnomocników Czerw. Krzyża w poruczonym rozkładzie działania:

1) Pełnomocnicy Cz. Krzyża winni zestawiać i przedstawiać Szefowi Sekcji Sanitarnej raporty i wykazy w myśl obowiązujących w W. P. przepisów niezależnie od sprawozdań, które mają składać wprost Gł. Zarządowi P. T. C. K. wedle 5.

2) Pełnomocnik Cz. Krzyża ma prawo żądać od Naczelnego Dowództwa bezpłatnego i terminowego przewozu ładunków Cz. Krzyża.

3) Na obszarze wojennym znajdować się mogą funkcjonarjusze P. T. C. K. wyłącznie za zaświadczeniami Pełnomocników, stwierdzonymi przez Komisarza Rządowego i Nacz. Dow. Szefa Sanit. (Legitymacja stała z fotografją). Dla funkcjonarjuszy przyjmowanych na obszarze wojennym armji wystawia tymczasową legitymację Pełnomocnik Cz. Krzyża, którą potwierdza Dow. Armji (Szef Sanit.).

Frontowe instytucje P. T. C. K. otrzymują na zlecenie intendentury polowej żywność dla obsługi, personelu i chorych z wojskowych magazynów żywnościowych, tudzież furaż dla koni.

Pełnomocnik tylko za uprzednią zgodą i zezwoleniem Zarządu Gł. ma prawo wprowadzać wszelkie informacje we frontowych instytucjach Cz. Krzyża, a więc tworzyć nowe jednostki jak np. kolumny, składy i t. p. Wszelkie zmiany w organizacji, a więc przyjmowanie nowych, przenoszenie, zawieszenie w swych czynnościach istniejących sił personelu Cz. Krzyża we frontowych instytucjach mogą być dokonane za poprzednią zgodą i zezwoleniem Gł. Zarządu Cz. Krzyża, co do czego ma Pełnomocnik złożyć Gł. Zarząodwi P. T. C. K. uzgodniony z władzą wojskową wniosek. W razie nagłych wypadków, konieczności natychmiastowego przedsięwzięcia jakichkolwiek zmian w instytucjach Cz. Krzyża może ich dokonać Pełnomocnik C. K. w porozumieniu lub na rozkaz przeł. władzy wojskowej jest obowiązany jednak bezwłocznie o tem zawiadomić Gł. Zarząd P. T. C. K. osobnem sprawozdaniem, motywując w nim nagłość i konieczną potrzebę. Gł. Zarząd w takich wypadkach udzieli dodatkowo swego zezwolenia lub wyda stosowne zarządzenie.

9.

Pełnomocnikowi nie wolno bez poprzedniego zezwolenia Gł. Zarządu P. T. C. K. opuszczać stałej swojej siedziby, co należy w ten sposób rozumieć: o każdy urlop należy wprzód prosić Zarząd Gł., który udzielając go wyznaczy zastępcę. O każdym wyjeździe służbowym należy zawiadomić telegraficznie Gł. Zarząd P. T. C. K. tak, aby Zarząd Gł. zawsze był poinformowany o miejscu pobytu pełnomocnika. Przepis ten nie uwalnia jednak Pełnomocnika od uzyskania urlopu od swego przełożonego wojskowego, jak też o donoszeniu mu o wyjazdach służbowych.

10.

Główny Zarząd P. T. C. K. utworzy Biuro dla pełnomocnika Cz. Krzyża, w którego skład wejdą według uznania Zarządu:

2 urzędników administracyjnych,
1 urzędnik kancelaryjny,
1 maszynistka,
1 ordynans,
1 goniec.

11.

Personelu i materjału na założenie instytucji P. T. C. K. dostarcza w zasadzie Towarzystwo, a tylko wyjątkowo mogą być na wniosek Szefów Sanitarnych armji potrzebne środki częściowo lub całkowicie dostarczone przez władze wojskowe w formie czasowego przydziału.

12.

Urzędników i Personel pomocniczy biura Pełnomocnika mianuje i uwalnia ze służby Gł. Zarząd P. T. C. K., ewentualnie na wniosek Pełnomocnika.

13.

Urlopów personelowi Biura Pełnomocnika Cz. Krzyża udziela Pełnomocnik, o czem co do urzędników każdorazowo zawiadamia Gł. Zarząd Cz. Krzyża.

Regulamin zatwierdzamy:

(—) **Mielżyński.**
(—) **Hummel.**
(—) **Bisping.**
(—) **Zawadzki.**

INSTRUKCJA.

Dla pełnomocników Frontów Poł. Cz. Krz.

W celu i ujednostajnieniu rachunkowości, Zarząd Główny przesyła instrukcję, którą obo-

wiązani są nadal kierować się pp. Pełnomocnicy pod rygorem osobistej odpowiedzialności.

1. Po upływie każdego miesiąca Pełnomocnicy frontów obowiązani są niezwłocznie przedstawić sprawozdania rachunkowe. Sprawozdania rachunkowe należy sporządzać w następujący sposób:

1) Po stronie „Przychód" wykazać wszystkie wpływy, pozycjami i w tym porządku, jak są zapisane w książce kasowej z wykaźnym zaznaczeniem z jakiego źródła pochodzą, — (patrz Uwagi).

2) Po stronie „Rozchód" wykazać wszystkie wydatki należy wykazywać w następujących grupach:

Koszta utrzymania Biura Zarządu.

Wszelkie wydatki związane z prowadzeniem Biura Zarządu, a więc: pensje, administracja, koszta podróży i t. p. w tym porządku, jak są wpisane w książce kasowej.

Magazyn.

Wszystkie rachunki na zakupione towary jak: żywność, inwentarz, bielizna i t. p. nadające się do magazynowania.

Awanse.

Wszystkie dokumenty na wydane awanse instytucjom podległym z zaznaczeniem kto otrzymuje pieniądze i dla jakiej instytucji.

1) UWAGA: Wszelkie zaliczki wydawane pracownikom biura, jak na zakup towarów, na podróż, zaliczki na pensję i t. p. to znaczy wszystkie awanse z których pracownik wylicza się wykazywać w sprawozdaniu nie należy.

2) UWAGA: W wysokości udzielenia zaliczek pracownikom instytucji podległych (t. j. jeżli funkcjonariusz nie wylicza się na miejscu) sumę zaliczki zapisuje się, jako awans instytucji, do której należy dany funkcjonariusz za listownem uwiadomieniem tejże intsytucji, podobnie jak to ma miejsce z zaliczkami, udzielanemi pracownikom pełnomocników przez Zarząd Główny.

3) Za dowody kasowe służyć mogą:

Oryginalne rachunki należytym stemplem opłacone, zaopatrzone w podpisy, dokładnie obliczone, z wyraźnym adresem sprzedającego, a także oryginalne pokwitowania z odbioru sum. Do przedstawianych przez pracowników rachunków za diety w drodze dołączać należy dokumenta podróży względnie poświadczone odpisy. Rachunki za dostarczone towary nie mogą być wystawione przez funkcjonarjuszów Czerwonego Krzyża. W wypadkach, gdy dostawca nie płaci stempla, należy wartość stempla potrącać w rachunku i sumy te zachować, by przy sposobności stempel kupić i dokleić. Potrącanych pieniędzy ze stempla nie przeprowadzać przez kasę, t. j. ani zmniejszać rachunków, ani wydatkować na stemple. Każdy rachunek powinien być poświadczony przez Pełnomocnika. Dowody winny być ułożone w tym porządku jak są zapisane w sprawozdaniu, mocno zeszyte, by w drodze nie ginęły.

II. W sprawie zaopatrywania instytucji frontowych przez Zarząd Główny, wyjaśnia się, że Centralna Składnica wydaje towary:

a) na zapotrzebowanie instytucji, które winno być poświadczone przez Pełnomocnika, że towar istotnie potrzebny dla intsytucji.

1) Na zapotrzebowanie Pełn. frontu.

W wypadku pierwszym, Buchalterja Główna obciąża instytucję frontową, zatem towar, który idzie bezpośrednio do instytucji frontowej, nie przechodzi przez książkę magazynową Pełnomocnika frontu.

W wypadku drugim, Buchalterja Główna obciąża rachunki magazynu pełnomocnika frontu. Pełnomocnicy towar magazynują, wciągając go do książki magazynowej.

2) Rozchód magazynu odbywać się powinien na podstawie wystawianych specyfikacji magazynowych.

3) Specyfikacje sporządzać należy w trzech egzemplarzach, z których jeden odsyła się z towarem, drugi pozostaje przy magazynie, trzeci zaś odsyła się do Buchalterji Głównej przy miesięcznych sprawozdaniach.

4) Na specyfikacjach magazynowych winno być dokładne brzmienie intsytucji, której wydano towar, a także podpis otrzymującego.

5) Na 1-go lipca należy sporządzić spis znajdujących się towarów w magazynie pełnomocnika, wycenić i nadesłać do Buchalterji Głównej.

6) Wszystkie dary w naturze, otrzymywano przez Pełnomocników winny być wciągane do książki magazynowej i wycenione.

7) Do sprawozdania miesięcznego dołączać należy wyceniony wykaz darów w naturze, otrzymanych w ubiegłym miesiącu.

W wypadkach przejścia instytucji frontowej od Pełnomocnika A., pod zarząd Pełnomocnika B. należy w chwili przechodzenia instytucji zamknąć rachunki, sprawozdania i wy-

kazać jakie saldo gotówkowe przejmuje Peł. B. by Buchalterja Gł. mogła zwolnić rachunek jednego Peł., a obciążyć drugiego. Np. jeżeli intsytucja X w dniu 12 miesiąca przechodzi od Peł. A. do Peł. B. tedy Peł. A. przedstawia do Buch. Głównej sprawozdanie inst. X za 12 dni za pozostałe dni miesiąca pełnomocnik B. Peł. A. do sprawozdania swego dołącza akt zdania i przyjęcia instytucji.

UWAGI: 1) Na grzbiecie sprawozdania instytucji frontowej winno być zaznaczone jakiemu pełnomocnictwu podlega.

2) Pełnomocnicy obowiązani są dopilnować, by podległe im instytucje składały sprawozdania w swoim czasie i w sposób przepisany.

INSTRUKCJA DLA INSTYTUCJI FRONT.

I. Po upływie każdego miesiąca kierownicy instytucji frontowych K. T. C. K. obowiązani są niezwłocznie przedstawić Pełnomocnikowi, któremu bezpośrednio podlegają sprawozdania rachunkowe w następujący sposób:

1) Po stronie przychód wykazać wszystkie wpływy pozycjami w tym porządku, jak są zapisane w książce kasowej z wyraźnem zaznaczeniem z jakiego źródła pochodzą.

2) Po stronie rozchód wszystkie wydatki, również w tym porządku, jak w książce kasowej. Klasyfikacje wydatków zbyteczne.

UWAGA: Wszelkie zaliczki wydawane pracownikom biura jakto: na zakup towarów, na podróż, zaliczki na pensję i t. p. to znaczy wszystkie awanse, z których pracownik wylicza się na miejscu — wykazywać w sprawozdaniu nie należy.

Oryginalne rachunki, należytym stemplem opłacone, zaopatrzone podpisy, dokładnie obliczone, z wyraźnym adresem sprzedającego, także oryginalne pokwitowanie z odbioru sum. Do przedstawionych przez pracowników rachunków za diety w drodze, dołączać należy dokumenty podróży względnie poświadczane podpisy. Rachunki za dostarczane towary nie mogą być wystawiane przez funkcjonarjuszów Czerwonego Krzyża. W wypadkach, gdy dostawca nie płaci stempla należy wartość stempla potrącić w rachunku i sumy te rezerwować, by przy sposobności stempel kupić i dokleić. Potrąconych pieniędzy za stempel nie przeprowadzać przez kasę, t. j. ani zmniejszać rachunków, ani wydatkować na stemple. Każdy rachunek powinien być poświadczony przez pełnomocnika. Dowody winny być złożone w tym porządku, jak zapisano w sprawozdaniu i mocno zeszyte, by w drodze nie ginęły. Ilość dokumentów powinna być na grzbiecie zaznaczoną.

II. Z zapotrzebowaniami na towary instytucji frontowych zwracają się do odnośnych pełnomocników. Każda Instytucja frontowa winna prowadzić książkę materjalną, otwierając dla każdego artykułu oddzielny rachunek w sposób natsępujący:

Na przychód zapisuje się wszystkie produkty, otrzymane tak i zakupiono na miejscu.

Wszelkie dary otrzymane w naturze należy wciągać do książki materjalnej i wyceniać; do sprawozdania zaś miesięcznego należy dołączyć wyceniony wykaz otrzymanych darów za ubiegły miesiąc.

W książce mater. należy powoływać się na odnośny dokument. Do książki materjalnej drobnych zakupów dla kuchni zapisywać nie należy.

Dla wszystkich towarów otrzymanych z innych źródeł (np. Intendentury) prowadzić należy oddzielną książkę.

Instrukcja niniejsza obowiązuje od 1-go (pierwszego) lipca.

III. Należy niezwłocznie przystąpić do sporządzenia sprawozdań za ubiegłe miesiące i w miarę wykonywania niezwłocznie przesyłać do pełnomocników.

IV. Do sprawozdania miesięcznego dołącza się wykaz dni chorych i dni personelu, a także wydanych w tymże miesiącu produktów. Cyfry w wykazie winny odpowiedać cyfrom w książce materjalnej.

V. Gospody.

Oprócz sprawozdania rachunkowego, opisanego w § 1 i kantyny obowiązane są przedstawiać wykazy towarów.

W tym celu na 1 lipca należy sporządzić spis towarów podług cen sprzedażnych i dołączyć do wykazu za lipiec.

Forma wykazu.

UWAGA I: Suma w rubryce „sprzedano" winna odpowiadać sumie wpisów w sprawozdaniu rachunkowem.

UWAGA II: W następnych miesiącach spisu towarów sporządzać niepotrzeba, należy tylko wykazać pozostałość z poprzedniego miesiąca.

VI. Przy określaniu ceny sprzedażnej kantyny winny kierować się wskazówkami pełnomocnika.

VII. Jeżeli przy wykonywaniu niniejszej instrukcji nasuwać nie będą pewne wątpliwości, należy niezwłocznie zapytywać Buchalterję Główną.

INSTRUKCJA CO DO ROZDAWNICTWA CIEPŁEJ ODZIEŻY ŻOŁNIERZOWI.

Przystępując do rozdawnictwa ciepłej odzieży żołnierzom, Zarząd Główny Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża niniejszym ustala następującą procedurę rozdawnictwa:

Wszelkie transporty odzieży odsyłane są Głównym Pełnomocnikom, którzy organizują bezpośrednio rozdawnictwo, tworząc, o ile warunki pozwalają, Komitet Rozdawniczy z przedstawicieli organizacji społecznych.

Komitet ten wysyła na front jednego przedstawiciela łącznie z urzędnikiem Głównego Pełnomocnika.

Osoby te rozdają bezpośrednio żołnierzom po jednej sztuce (komplecie) ciepłej odzieży na żołnierza za pokwitowaniem.

Na podstawie pokwitowań sporządza się imienną listę żołnierzy i wręcza się ją Dowódcy danego odcinka frontu, odpis zaś tej listy przesyła niezwłocznie do Zarządu Głównego Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża w Warszawie (Mazowiecka 9).

Niezależnie od tego, Główni Pełnomocnicy obowiązani są co miesiąc składać raporty Zarządowi Głównemu o liczbie wydanej odzieży, oraz o dalszych potrzebach armji.

Na każdej wydanej sztuce bielizny obowiązkowo musi być znak Czerwonego Krzyża i napis: „Dar Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża".

Przy rozdawnictwie w pierwszej linji uwzględniać należy żołnierzy, opuszczających szpitale Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża, następnie żołnierzy na froncie.

Zarząd Główny.

INSTRUKCJA DLA KONTROLI.

Zadanie Kontroli.

Zadaniem Wydziału Kontroli jest kontrolowanie wszelkich obrotów pieniężnych, nadzór nad maątkiem Czerwonego Krzyża oraz czuwanie nad prawidłowym i celowym funkcjonowaniem w zakresie statutu wszelkich organizacji i instytucji Czerwonego Krzyża. Wydział Kontroli nie posiada władzy wykonawczej, obowiązkiem jego jest przedstawienie Zarządowi lub Komitetowi Głównemu swych wniosków i uwag.

Poszczególne Odłamy Pracy Kontroli.

1) Rozpatrywanie preliminarzy budżetowych Czerwonego Krzyża przez Wydział Kontroli.

2) Czuwanie nad prawidłowem wydatkowaniem z odpowiednich kredytów.

3) Nadzór nad sumami depozytowemi, obrotowemi i specjalnemi.

4) Nódzór nad wypłatami awansowemi.

5) Rewizja asygnacji wszelkich Wydziałów Komitetu Głównego, Oddziałów Miejscowych i Okręgowych oraz Instytucji Czerwonego Krzyża.

6) Kontrola nad użytkowaniem wszelkiego rodzaju inwntarza i majątku Czerwonego Krzyża.

7) Kontrola nad nowemi robotami, remontem inwentarza i siły pociągowej.

8) Rozpatrywanie umów i kontraktów.

9) Rewizja Kasy Głównej.

10) Rozpatrywanie sprawozdań i bilansów.

11) Roczne sprawozdanie Wydziału o działalności Kontroli.

12) Wszelka działalność konieczna dla urzeczywistnienia zadań Kontroli.

Organizacja.

Ogólny kierunek działalności Kontroli nadaje Wydział Kontroli, na czele którego stoi przewodniczący Wydziału. Główny Kontroler składa spawrozdania z działalności Kontroli Zarządowi i przewodniczącemu Wydziału Kontroli.

Zakres działalności Kontroli.

§ 1.

Działalność Kontroli jest wstępna (prewencyjna) i następcza:

Kontrola wstępna stosownie do czasu bada wszelkiego rodzaju zamierzenia przed ich wykonaniem, lub w czasie ich wykonania. Kontrola następcza sprawdza wszelkiego rodzaju obroty i operacje po ich wykonaniu.

§ 2.

Tak wstępna, jak i następcza Kontrola stosownie do charakteru czynności badawczych polegają:

1. Na kontrolowaniu materjałów dowodowych.
2. Na sprawdzeniu czynności Instytucji i organizacji Czerwonego Krzyża na miejscu dokonywania tych czynności.

§ 3.

Kontrola wstępna.

Zadania Kontroli wstępnej dzielą się na dwa rodzaje: a) Kontrola dokumentalna i b) sprawdzanie czynności na miejscu ich dokonywania.

§ 4.

Kontrola wstępna, dokumentalna, polega na rozpatrzeniu dowodów, dotyczących wydatków i wpływów tak w wypadkach przewidzianych w budżecie, jak i w wypadkach budżetem nieprzewidzianych i w budżecie szczegółowo nie wykazanych, tudzież na udzielaniu opinji.

§ 5.

Do podlegających wstępnej Kontroli należą:

1) kupno, sprzedaż, zamiana i dzierżawa nieruchomości;

2) dostawy, kupno, sprzedaż lub zamiana ruchomości, o ile operacje te przewyższają jednorazowo sumę 5,000.

3 straty, spowodowane nagłemi wypadkami i katastrofami;

4) dodatkowe kredyty i awanse.

§ 6.

W celu umożliwienia dokonania kontroli wstępnej, dokumentalnej, Zarząd przysyła między innemi następujące dowody:

a) co do robót technicznych—projekty, plany i rysunki, kosztorysy, wykazy cen jednostkowych, projekty umów wraz z warunkami technicznemi, oferty i protokuły wszystkich posiedzeń komisji.

b) co do dostawy: wykazy i obliczenia, umowy, oferty, wzry, wszystkie protokuły odnośnych komisji.

§ 7.

Wszystkie dowody i dane niezbędne do wykonania kontroli wstępnej dokumentalnej winny być przedstawione Wydziałowi Kontroli, w takim czasie, aby Kontrola miała możność spełnienia swego zadania, nie tamując koniecznych wypłat.

§ 8.

Przy sprawdzeniu czynności, związanych ze sprawami, przedstawionemi do kontroli wstępnej i dokumentalnej, na miejscu dokonania tych czynności Kontroli przysługuje prawo sprawdzenia na miejscu.

§ 9.

Kontrola następcza.

Kontrola wstępna nie wyklucza następczej, która ma za zadanie wszechstronne kontrolowanie i wykonanie budżetu w celu ustalenia prawidłowości i celowości zarządzeń i administrowania przez odpowiednie władze Czerwonego Krzyża majątkiem Czerwonego Krzyża oraz ustalenie całości majątku, tudzież prawidłowości dozoru nad nim.

§ 10.

Zadania kontroli następczej dzielą się na:

a) kontrolę kasową,

b) kontrolę dokumentalną,

c) sprawdzanie czynności na miejscu ich dokonywania we wszystkich wypadkach, w których kontrola uzna materjał dowodowy za niewystarczający do ustalenia w danej gałęzi gospodarstwa kontrolowanego prawidłowości i celowości gospodarki lub administrowania majątkiem ruchomym i nie-

nania sprawozdań i wykazów kasowych i rachunkowych z dokumentami, prawidłowość obrotów kasowych, stan gotówki, kapitałów i majątku oraz prawidłowości księgowania rzeczonych obrotów, tudzież zgodność arytmetyczną cyfr.

§ 13.

Kontrola dokumentalna polega na sprawdzeniu dokumentów:

a) pod względem formalnym i rachunkowym,

b) co do istoty dokonanych czynności.

§ 14.

Przy sprawdzaniu pod względem formalnym i rachunkowym organy Kontroli badają dokumenty czy są prawdziwe i wiarogodne, czy nie zawierają nie omówionych poprawek lub podskrobań, któreby zmieniały ich treść lub sumę, czy ze swej treści i formy są zgodne z odnośnemi przepisami, czy są opatrzone odpowiedniemi podpisami lub poświadczeniami i czy są wszystkie załączniki wskazane w dokumentach.

§ 15.

Sprawozdanie na podstawie dokumentów co do istoty dokonanych czynności, co do dochodów, rozchodów, obrotów majątku rzeczowego Czerwonego Krzyża, oraz co do rozchodów i przychodów, funduszów specjalnych i depozytowych poprzedza ustalenie, czy rzeczone dochody, rozchody i obroty zostały usprawiedliwione dokumentami. Następnie organy Kontroli badają istotę dokonanych czynności i zgodnie z poniżej wymienioemi zasadami.

§ 16.

Organy Kontroli co do dochodów sprawdzają:

a) czy dochody pobrane zgodnie z odpowiedniemi przepisami i prawami oraz w ustanowionych terminach,

b) czy zwroty udzielonych pożyczek i awansów zostały prawidłowo wskazane i czy poczyniono we właściwym czasie odpowiednie kroki w celu osiągnięcia tych zaległości i pożyczek,

c) czy szkody i straty wynikłe z powodu wypadków nadzwyczajnych, złej wolli lub wadliwości gospodarki, ustalone prawidłowo i pokryte, względnie czy w celu pokrycia ich poczyniono odpowiednie kroki.

§ 17.

Przy kontrolowaniu wydatków organy Kontroli sprawdzają, czy dany wydatek był przewidziany budżetem i zgodny jest ze statutem, czy ma właściwe przeznaczenie i właściwą wysokość, czy zezwolenie na wydatek dała upoważniona do tego władza, czy sposób oraz przebieg wydatkwania był prawidłowy, czy wydatki czynione we właściwym terminie i z odpowiednich pozycji. Przy wydatkach na zakup majątku rzeczowego organy Kontroli sprawdzają czy nabyty majątek został zapisany w odpowiednich księgach.

§ 18.

Prawidłowość zużytkowania pieniędzy, materjałów, narzędzi i robocizny przy wykonaniu różnego rodzaju, operacji technicznych, kontrola ustala drogą porównania kosztorysów wykonawczych ze sporządzonemi w czasie wykonywania robót zestawieniami rachunkowemi pod względem ilości, jakości i wartości.

§ 19.

Przy sprawdzaniu kosztorysów wykonawczych organy kontroli badają, czy obliczenia materjałów i robocizny są zgodne z ustalonemi normami i czy te kosztorysy dpowiadają kosztorysom, wstępnym warunkom technicznym umów, planów, rysunków i innym projektom.

§ 20.

Przy kontroli obrotów majątku rzeczowego (materjały, produkty i inne artykuły), kontrola sprawdza na podstawie przedstawionych sprawozdań, ksiąg i dokumentów, czy saldo z okresu poprzedniego i ilości otrzymane w okresie kontrolowanym zapisano na przychód w odpowiednich księgach i czy są zgodne z cenami.

§ 21.

Przy sprawdzaniu wydatków odpowiednich instytucji i organzacji kon-

trola bada, czy dokonane operacje odpowiadają zakresowi, ustalonemu przez Zarząd i czy gospodarka była prowadzona prawidłowo, celowo i z korzyścią dla Czerwonego Krzyża.

§ 22.

Kontrola depozytów polega na sprawdzeniu, czy depozyt wydano z właściwej pozycji przychodu i właściwej osobie, czy przy zwrocie depozytu, stanowiącego kaucję, wykonane zostały warunki, dla których zabezpieczenia kaucja była złożona, czy salda depozytowe przeniesiono prawidłowo z poprzedniego okresu.

§ 23.

Organom kontroli przysługuje prawo przeprowadzania także innych czynności badawczych, które okażą się konieczne do rozstrzygania wątpliwości, nasuwających się przy kontroli co do prawidłowego, celowego i korzystnego zarządzenia mieniem Czerwonego Krzyża.

§ 24.

Kontrola Faktyczna.

Faktyczna kontrola polega w ogólnych zarysach na ustaleniu ilości pieniędzy, walorów i innych wartościowych znaków pieniężnych, znajdujących się w kasie i sprawdzeniu, czy stan kasy zgodny jest z księgami kasowemi.

§ 25.

W księgach kasowych wszystkie pozycje tychże tak na przychodzie jak i na rozchodzie za czas od ostatniej rewizji winny być zsumowane, porównane z dowodami kasowemi i następnie winny być wyprowadzone salda kasowe. Za jaki okres czasu dowody kasowe zostały sprowadzone ntuje się w protokule.

§ 26.

Faktyczna kontrola przedmiotów wartościowych, znajdujących się na przechowaniu w kasie instytucji, polega na sprawdzeniu ich w naturze z napisami w odnośnej księdze.

§ 27.

Przy faktycznej kontroli kas, kontroler sporządza protokuł i czyni odpowiednie poświadczenie w księgach kasowych.

§ 28.

Każda z kas poszczególnych instytucji i organizacji winna być skontrolowana conajmniej raz jeden w ciągu roku. Inicjatywa dokonania kontroli zależy od Zarządu i od Wydziału Kontroli.

§ 29.

Przy rewizji składów i magazynów kontrola przed przystąpieniem do rewizji kontroluje książki przychodów i rozchodów towarów i dokumenta. Sprawdza, czy wszystkie wydatki są umotywowane odpowiedniemi zapotrzebowaniami, wyprowadza remanent wszystkich znajdujących się w składzie towarów lub poszczególnych działów, które podlegają danej rewizji.

§ 30.

Prawa i obowiązki Delegatów Kontroli.

Delegowany do wykonania kontroli na miejscu lub dla innych czynności Przedstawiciel Wydziału Kontroli winien:

1. Posiadać pisemne upoważnienie Zarządu Głównego z wymienieniem w jakim mianowicie celu jest delegowany.

2. Starać się w miarę możności o nietamowanie biegu czynności kontrolowanej instytucji.

3. Wszystkie swe czynności stwierdzać protokularnie.

4. W wypadkach stwierdzenia przy kontroli braków w gotówce, zapasach, ubytku majątku, złej woli, gospodarce i t. p. nieprawidłowościach, których kontynuowanie może narazić Czerwony Krzyż na dalsze straty. Kontroler, nie wstrzymując dalszego bieg kontrolowanych czynności, winien bezzwłocznie zawiadamiać Zarząd i przewodniczącego Wydziału Kontroli o tem.

5. Przystępując do kontroli, kontroler winien zażądać obecności ze strony instytucji lub organizacji kontrolowanych niezbędnych fukcjonarjuszy celem udzielenia mu pomocy i wyjaśnień. Na wypadek nie stawienia się

ruchomym dla ustalenia całości majątku, tudzież prawidłowości nadzoru nad nim.

§ 11.

W celu dokonania kontroli następczej odnośne instytucje i organizacje Czerwonego Krzyża przesyłają kontroli, o ile nie przesłane zostały do Buchalterji, perjodyczne sprawozdania, wykazy kasowe i rachunkowe oraz dokumenty i dowody, usprawiedliwiające wpływ dochodów, i uskutecznione wydatki.

§ 12.

Przy kontroli kasowej organy kontroli sprawdzają za pomocą porówich lub wogóle niedopuszczania kontrolera do wykonania poleconych mu czynności, kontroler powinien sporządzić o tem protokuł.

§ 31.

Terminy dostarczania sprawozdań Rachunkowych i Dokumentów.

Niezbędne dla przeprowadzenia wszechstronnej kontroli sprawozdań rachunkowych dowody i wyjaśnienia winny być przez wszystkie instytucje i organizacje Czerwonego Krzyża na żądanie kontroli przesłane w terminie dwutygodniowym od daty otrzymania zapotrzebowania. Kontrola dowody te zwraca niezwłocznie po użytkowaniu ich treści.

§ 32.

W razie potrzeby przeprowadzenia kontroli na miejscu, rachunki, dowody i wyjaśnienia winny być udzielane w instytucjach i organizacjach kontrolowanych delegatom kontroli na każde ich żądanie.

§ 33.

W celu wyjaśnienia wątpliwości, nastręczających się przy przeprowadzeniu kontroli wstępnej i następnej i uniknięcia korespondencji, organy kontroli mają prawo wzywać urzędników, prowadzących odnośny dział rachunkowości, o ile urząd, w którym ci pracują znajduje się w mieście, gdzie siedzibę ma właściwy organ kontroli.

Zatwierdzony dnia 29 października 1919 r. przez specjalnie powołaną Komisję Regulaminową.

Regulamin Wydziału Propagandy.

§ 1. Dla pozyskania największej liczby członków, oraz propagowanie idei P. T. C. K. powstaje przy Zarządzie Gł. Wydział propagandy.

§ 2. Wydział opracowuje cały plan propagandy, metody, wskazówki i okólniki, przesyła je do Sekcji Propagandy przy Oddz. Miejscowym.

§ 3. Wszelki materjał potrzebny dla propagandy, jak: deklaracje na członków, plakaty, nalepki, bloki, skarbonki i tem podobnie opracowuje i drukuje Wydział i odstępuje Oddziałom.

§. 4. Wydział inicjuje ogólno-krajową propagandę i kwestę, zawiadamia o tem Oddziały Okręgowe i miejscowe, oraz tworzy lub powołuje w razie potrzeby czasowe komitety.

§ 5. Wydział działa w ścisłem porozumieniu z Wydziałem Organizacyjnym i prowadzi biurowość według ogólnego, przyjętego i zatwierdzonego przez Komitet regulaminu.

§ 6. Inkasowanie pieniędzy do Wydziału nie należy,— przeprowadza je Wydział finansowy Zarządu Głównego i Sekcje finansowe Oddziałów.

§ 7. Na czele Wydziału stoi przewodniczący, wice-przewodniczący i sekretarz, wybrani przez Komitet, oraz członkowie powołani przez Prezydjum Wydziału i urzędnicy płatni z referentem na czele.

Szczegółowy regulamin opracuje Wydział.

Instrukcje w sprawie przysporzenia dochodów.

§ 1. Urządzanie kwest, zbieranie darów, urządzanie widowisk, koncertów, rozmieszczanie skrzynek, należą do kompetencji Wydziału finansowego (sekcja dochodów niestałych).

§ 2. Nikomu bez upoważnienia Zarz. Gł. w Warszawie i Zarz. Okr. i Miej. w innych miejscowościach państwa nie wolno:

a) przyjmować składek i ofiar na rzecz T-wa,

b) urządzać kwest na rzecz rannych żołnierzy lub instytucji Czerwonego Krzyża,

c) urządzać widowisk, koncertów, zabaw i t. p. na rzecz rannych żołnierzy, lub instytucji, mających na celu pomoc dla rannych żołnierzy, jeńców i inwalidów.

§ 3. Osoby, które pragną przyczynić się do zwiększenia funduszów P. T. C. K. lub jego instytucji, winny uzyskać upoważnienie pisemne Zarządów: Głównego, Okręgowego lub Miejscowego.

§ 4. Wszelkie skrzynki i worki do zbierania ofiar, bilety na widowiska, koncerty etc. winny być zaopatrzone w pieczęć T-wa, muszą być zaopatrzone w odpowiednie zaświadczenia Zarz. Gł. Okr. lub miejsc.

§ 5. Osiągnięte z kwesty lub widowiska dochody, wraz z grzbietami biletów, rachunkami i innemi dowodami, winny być bezwłocznie wręczone skarbnikowi lub delegowanemu przez niego urzędnikowi.

Po sprawdzeniu rachunków, Zarząd wydaje pokwitowanie z otrzymania funduszów i przyjęcia rachunków.

Instrukcja dla Oddziałów Okręgowych i Miejscowych P.T.C.K. Tygodnia Czerwonego Krzyża".

A. Czas trwania i zadania T. C. K.

1. „Tydzień Czerwonego Krzyża" trwa od 22 do 29 maa 1921 r. na terenie całego Państwa Polskiego, jak również na terenach działalności delegatur zagranicznych.

2. Celem T.C.K. jest celowe umiejętne i wszechstronne zużytkowanie 8 dni każdego roku do przeprowadzenia jaknajszerszej agitacji na rzecz P.T.C.K. Zaznajomienie szerokiego ogółu z ideologją P.T.C.K., jego celami i potrzebami, werbowanie członków zbieranie ofiar w naturze i gotowiźnie, oto wytyczne, któremi kierować się winien, podczas trwania T.C.K. nietylko każdy Oddział, lecz i każdy członek P. T. C. K.

B. Przebieg „Tygodnia Czerwonego Krzyża."

1. „Tydzień Czerwonego Krzyża" rozpoczyna odezwa Zarządu Gł. do całego społeczeństwa, rozplakatowana w całem Państwie i ogłoszona w Prasie.

2. W pierwszy dzień „T. C. K." (22 maja), po uroczystem nabożeństwie na intencję pomyślnej zbiórki, Oddziały niezwłocznie rozpoczynają kwestę, organizując w dniu tym przedstawienia tearalne, amatorskie, koncerty i odczyty.

3. Oddziały Okręgowe i Miejscowe P.T.C.K. wejdą niezwłocznie w żywy kontakt z miejscowem duchowieństwem, ciałem nauczycielskiem (specjalną uwagę należy zwrócić na nauczycielstwo na wsi) młodzieżą szkolną ,harcerstwem, związkami sportowemi, zrzeszeniami, kooperatywami, ośrodkami przemysłowemi, handlowemi i miejscową prasą. Należy zabezpieczyć żywy ich współudział w akcji „T.C.K." Należy uzyskać w miejscowej prasie na czas trwania „T.C.K." stałą szpaltę, celem pomieszczania odezw, sprawozdań, wykazu ofiar etc.

4. Oddziałowe Sekcje Propagandy niezwłocznie przystąpią do zorganizowania cyklu odczytów, mając za tło ideologję, potrzeby i prace dokonane przez P.T.C.K. Należy w nich zastosować według możności przezroczą fotografję, portrety etc. W miarę sił i środków należy przygotowane odczyty wydać w formie broszur i rozesłać Oddziałom Miejscowym, członkom korespondent. i sympatykom P.T.C.K. (Wydz. Propag. Zarządu Gł. rozesłał w tym celu Okręgom „Sprawozdanie Zarządu Głównego" przystępuje do wydania broszury „Czerwony Krzyż" w czasie wojny i pokoju."

5. Wszystkie Oddziały organizu „dni znaczka P.T.C.K.." Znaczki rozesłane będą Okręgom przez Wydział Propagandy.

6. Należy zorganizować przedstawienia teatralne, koncerty, przedstawienia specjalne w kinach. Należy zwrócić się do miejsc rozrywkowych o dobrowolne oprocentowanie się ich na czas trwania całego „T.C.K." lub też pewnych jego dni.

7. Pożądanem jest zorganizowanie pokazów i zabaw sportowych. Miej

scowe Związki sportowe, straże ogniowe, młodzież szkolna i akademicka nie odmówią swej ofiarności.

8. Rozesłane przez Wydział Propagan. afisze procentowe należy bezwłocznie zużytkować, wywieszając je w biurach, urzędach, fabrykach, związkach, zrzeszeniach, kooperatywach, szkołach, klubach etc., zaznaczając procent członków T-wa.

9. Należy żywą agitację rozwinąć na terenie wsi, uświadamiając jaknajszersze masy, iż praca i potrzeba istnienia P.T.C.K. z zawarciem pokoju nie skończyła się; należy wskazać potrzeby społeczeństwa, którym tylko P.T.C.K. zadośćuczynić jest w stanie. Należy podkreślić przerażającą śmiertelność dzieci, ich choroby, brak odzieży i brud. Opiekę nad dziećmi inwalidami, zdemobilizowanymi, kalekami, sierotami, wdowami i starcami, walka z epidemjami, przygotowanie środków na czas przyszłych wojen — oto cele P.T.C.K. podczas pokoju, z których olbrzymie masy nie zdają sobie zupełnie sprawy.

10. Wydz. Propag., rozumiejąc miejscowe warunki pracy, różność sfer, poglądów, stopnia zamożności i tec., pozostawia jaknajdalej idącą inicjatywę wszystkim Oddziałom w szczegółach „T.C.K." każda szlachetna pełna godności forma propagandy, o ile odpowie swemu celowi, powinna być zastosowana.

C. Materjał werbunkowy i środki pomocnicze.

1. *Znaczki na rok 1920.* Obstalowano 800.000 znaczków dla członków zwyczajnych, w miarę nadsyłania gotowych partji z fabryki będą niezwłocznie przesłane Okręgom, celem rozesłania do Oddziałów Miejscowych.

2. *Odezwa Zarządu Głównego (Patrz p. 3).* W ten sam sposób rozesłana będzie w początkach kwietnia.

3. *Kwitarjusze członk.* Zwracać się należy z zapotrzebowaniami do Wydziału Organizacyjnego Zarządu Gł.

4. *Afisze procentowe.* Cały nakład rozesłany już Oddziałom.

5. *Odezwa P.T.C.K.* Pozostałość w ilości 2.500 egzemplarzy rozesłana będzie w najbliższym czasie.

6. *Napisy o przyjmowaniu członków.* Pozostałość w ilości 8.000 przesłana będzie wraz z odezwą.

7. *Znaczki na kwestę.* Obstalunek w ilości 1.000.000 sztuk.

8. Marki P.T.C.K. do rachun*ków.* Po przedrukowaniu ceny, rozesłane będą również.

9. *Kalendarzyki P.T.C.K. na rok 1921* i bilety zamiast wizyt Oddziały już otrzymały.

10. *„Sprawozdania Z. G."* Oddziałom rozesłano bezpłatnie.

11. *Broszura „Czerwony Krzyż podczas wojny i pokoju"* po otrzymaniu z drukarni rozsłana będzie niezwłocznie.

12. *Certyfikaty dla firm,* opłacających składkę członka dożywotniego w ilości 2.000 sztuk są już gotowe. *Uwaga.* Wszystkie oddziały przygotowują napisy treści: „Zapisy na członków przyjmują... (szczegółowe adresy i godziny przyjęć)." Napisy te rozlepione być winne pod każdym afiszem, plakatem i odezwą.

Po wszystkie wyżej wymienione środki werbunkowe i pomocnicze należy zwracać się do wydziału Propagandy do dnia 15.IV 1921 r. Oddziały Okręgowe, zamawiają dla wszystkich podległych sobie Oddziałów Miejscowych.

SPRAWOZDANIA.

14. Do dnia 1 lipca Oddziały Okręgowe i Miejscowe nadeślą do Wydziału Propagandy szczegółowe sprawozdanie z przebiegu „Tygodnia Czerwonego Krzyża" uwzględniając przedewszystkiem:

a) ilość członków przed „T.C.K." i po upływie tygodnia,

b) wyniki finansowe Tygodnia.

Szczegółowy schemat sprawozdania będzie przez Wydział Propagandy rozesłany.

INSTRUKCJA
dla opiekunów i opiekunek Zakładów Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża.

§ 1. Do bezpośredniego Zarządu zakładami Polskiego T-wa Czerw. Krzyża Zarząd (Główny, Okręgowy, Miejscowy) mianuje na przedstawienie odnośnych wydziałów Zakładu opiekunów honorowych z pośród członków T-wa.

§ 2. Dla Zakładów większych mogą być zamiast opiekunów mianowane Rady Opiekuńcze, złożone z trzech do pięciu osób, których przewodniczący jest opiekunem głównym.

§ 3. Opiekunowie Zakładu mają następujące prawa i obowiązki:

a) Zdobywanie funduszów na utrzymanie Zakładu.

b) Zbieranie ofiar w naturze niezbędnych do prowadzenia Zakładu.

c) Nadzór nad całością inwentarza i majątku Zakładu.

d) Nadzór ogólny nad żywieniem chorych i pensjonarzy, nad trzymaniem porządku w Zakładzie, oraz nad sprawnem działaniem personelu.

e) Przedstawienie do zatwierdzenia personelu administracyjnego oraz zatwierdzenie personelu niższego zakładu na przedstawienie lekarza i rządcy zakładu.

f) Nadzór nad rachunkowością zakładu, nadsyłanie co miesiąc sprawozdań do Zarządu (Okręgowego, Głównego, Miejscowego).

§ 4. Opiekun główny, nosi urzędowy tytuł opiekuna zakładu . . . . Polskiego T-wa Czerw. Krzyża, otrzymuje od władzy, która go mianowała odpowiednią legitymacją, jest przedstawicielem zakładu wobec władz miejscowych, ma prawo prowadzić korespondencję w imieniu zakładu z władzami i instytucjami miejscowemi; z władzami państwowemi centralami koresponduje za pośrednictwem Oddziałów lub Zarządu Głównego.

§ 5. Do pomocy w Zarządzie zakładu, opiekun zależnie od wielkości zakładu przyjmuje, lub przedstawia do przyjęcia następujący personel:

a) Personel lekarski: 1. zarządzający zakładem lekarz jest mianowany przez Zarząd na przedstawienie Wydz. Lek. w porozumieniu z opiekunem.

b) Lekarze ordynujący są mianowani przez Zarząd na przedstawienie Wydz. Lek. w porozumieniu z opiekunem.

c) Siostry i pielęgniarki są mianowane przez opiekuna, w porozumieniu z Wydz. Sióstr, na przedstawienie zarządzającego zakładem.

d) Służba niższa jest mianowana przez opiekuna na przedstawienie lekarza zarządzającego zakładem.

e) Personel administracyjny jest mianowany przez opiekuna na przedstawienie zarządzającego zakładem z Wydział. administr.-gospod. Personel ten składa się z urzędników biurowych i intendenta, gospodyń, oraz służby pomocniczej.

O każdej nominacji winien być zawiadomiony Zarząd Główny (Okręgowy, Miejscowy). Przy spełnianiu obowiązku nominacji i zwalniania, opiekun kierować się winien ogólnym regulaminem służbowym, obowiązującym pracowników T-wa.

§ 6. W Zakładzie winny być prowadzone następujące księgi:

a) **Księga zapotrzebowań i księga asygnacji** z odcinkami podpisanemi przez opiekuna i zarządzającego na wszelkie zakupy, dokonywane dla zakładu, oraz na wszelkie ofiary otrzymywne w naturze.

b) **Księga inwentarzowa** obejmująca całość majątku danego zakładu.

c) **Księga kasowa** prowadzona codziennie z wpływami i wydatkami zakładu.

d) **Kwitarjusz** dla wpływów pieniężnych.

e) **Dziennik** dla zasad księgowości amerykańskiej, według potrzeb danego zakładu.

f) **Księga chorych** (ew. pensjonarzy) prowadzona według wzoru opracowanego przez Zarząd Główny dla wszystkich Zakładów T-wa.

g) **Księga personelu** zawierająca dane odnoszące się do personelu zakładu (Nr., data, nazwisko, imię, stan, adres, wiek, stanowisko, wynagrodzenie data nominacji, uwagi). Księga ta winna być prowadzona systemem kartkowym w trzech egzemplarzach, z których jeden pozostaje w zakładzie, drugi odsyła się do Oddziału Miejscowego, trzeci do Zarządu Głównego.

h) **Księga kontroli** dla opiekuna, oraz dla uwag delegatów Zarządu Oddziału miejscowego, ewentualnie Zarządu Głównego.

§ 7. Opiekun Zakładu ma prawo dobierania sobie do pomocy w nadzorze nad zakładem, tylu członków Twa, ilu uzna za potrzebne, może powierzać poszczególne czynności osobom, przez siebie zaproszonym pod warunkiem, że praca jest honorowa, że działają tyl-

ko w zakresie pełnomocnictw przekazanych im przez opiekuna, że działalność ich nie może być w sprzeczności z ogólnym regulaminem T-wa, że nazwiska ich, zakres ich działalności będzie zakomunikowane Zarządowi Głównemu T-wa.

§ 8. W zakładach mających Rady Opiekuńcze czynności w § 7 przewidziane mogą być powierzane tylko członkom Towarzystwa.

REGULAMIN ORGANIZACJI I ADMINICTRACJI

Szpitala

Polskiego *Towarzystwa* Czerwonego *Krzyża* dla Ozdrowieńców, w Karolinie *na* 100 chorych — zatwierdzony przez Zarząd Główny dnia 4 października 1919 r.

Szpitalem zarządza Pełnomocnik-lekarz naczelny mianowany przez Zarząd Główny P. T. C. K.

Sprawozdania ze swej działalności winien on składać co miesiąc Zarządowi Głównemu i Wydziałowi Lekarskiemu — odpis Wydziałowi Gospodarczemu i Głównej Buchalterji. Pieniądze na wydatki (opłata personelu, zakup mleka, jarzyn i t. p.) naczelny lekarz otrzymuje z Głównej kasy T-wa w formie awansu na podstawie zatwierdzonego poprzednio preliminarza. Na wpływy bezpośrednio do kasy szpitala (ofiary, zapomogi itp.). Naczelny lekarz wydaje pokwitowanie i umieszcza je w swych kasowych sprawozdaniach pod osobną rubryką.

Szpital otrzymuje środki spożywcze i leki z Głównej Składnicy; warzywa zaś, mleko i t. p. szpital kupuje na miejscu.

Dla przewożenia ciężko chorych i dostawy produktów żywnościowych szpital utrzymuje trzy konie, oraz dwa wozy, przystosowane do przewożenia rannych i chorych.

Prawo nadzoru nad dyscypliną ozdrowieńców żołnierzy i oficerów, oraz nad sanitarjuszami w wypadku, gdyby tych ostatnich dostarczało wojsko — należy do Lekarza Naczelnego, lub do wyznaczonego przez Depart. San. M. S. W. oficera służbowego. Przy szpitalu funkcjonuje Rada Opiekuńcza, złożona z 3 przedstawicieli, wybranych przez Oddział Błońsko-Grodziski P. T. C. K., 3 przez Błońsko-Grodziskie Koło Ziemianek pod przewodnictwem naczelnego lekarza zakładu.

Rada Opiekuńcza dopomaga do aprowizacji szpitala, zapewnia opiekę morlną, tworzy bibljotekę i dba o rozrywki żołnierza, a w razie potrzeby, pomoga przy transporcie chorych i produktów żywnościowych lub opału, dostarcza szpitalowi środków przewozowych, powołując do tej akcji ludność miejską.

Rada Opiekuńcza zbiera się dwa razy na miesiąc i obmyśla na tych zebraniach akcję pomocniczą. W razach nagłych Prezes Rady (naczelny lekarz) ma prawo wezwać Radę Opiekuńczą. Rada może być zebraną również na wniosek 3 członków.

Instrukcja dla osób, urządzających kwesty widowiska, koncerty, zabawy etc. na rzecz P. T. Cz. Krzyża.

§ 1. Urządzanie kwest, zbieranie darów, urządzanie widowisk. koncertów, rozmieszczanie skrzynek, należą do kompetencji Wydziału finansowego (sekcja dochodów niestałych).

§ 2. Nikomu bez upoważnienia Zarządu Głównego w Warszawie i Zarządu Okręgowego i Miejscowego w innych miejscowościach państwa nie wolno:

a) przyjmować składek i ofiar na rzecz T-wa.

b) urządzać kwest na rzecz rannych żołnierzy lub instytucji Czerwonego Krzyża.

c) urządzać widowisk, koncertów, zabaw i t. p. na rzecz rannych żołnierzy lub instytucji, mających na celu pomoc rannych żołnierzy, jeńców i inwalidów.

§ 3. Osoby, które pragną przyczynić się do zwiększenia funduszów PTCK. lub jego instytucji winny uzyskać upoważnienie pisemne Zarządów: Głównego, Okręgowego lub miejscowego.

§ 4. Wszelkie skrzynki i worki do zbierania ofiar, bilety na widowiska, koncerty etc. winny być zaopatrzone w pieczęć T-wa. Osoby, kwestujące lub odbierające fundusze na rzecz T-wa, muszą być zaopatrzone w odpowiednie zaświadczenia Zarządu Głównego, Okręgowego lub miejscowego.

§ 5. Osiągnięte z kwesty lub widowiska dochody, wraz z grzbietami biletów, rachunkami i innemi dowodami winny być bezzwłocznie wręczone skarbnikowi lub delegowanemu przez niego urzędnikowi. Po sprawdzeniu rachunków, Zarząd wydaje pokwitowanie z otrzymania funduszów i przyjęcia rachunków.

INSTRUKCJA

dla Dyrektora w Zarządzie Głównym Polsk. T-wa Cz. Krzyża.

1. Dyrektor zarządza sprawami P. T. Cz. K. przy pomocy Biura Wykonawczego, mając za zadanie przeprowadzić cały plan działania T-wa i będąc odpowiedzialnym w granicach swej kompetencji za powierzony mu Zarząd.

2. Dyrektor, będąc organem wykonawczym Zarządu Głównego, ma jednocześnie prawo decydować wszystkie sprawy bieżące, wypływające z działalności T-wa w granicach zatwierdzonego przez Zarząd Główny budżetu, za wyjątkiem:

a) Spraw zasadniczych, nie mających charakteru prac bieżących.

b) Spraw, dotyczących nabywania, zbywania i obciążania nieruchomości.

c) Organizowania nowych jednostek sanitarno-lekarskich.

d) Wydawania zleceń na zakupy, przekraczające w każdym poszczególnym wypadku *sumę 100,000 mk.*

e) Wydawania organizacjom i instytucjom P. T. C. K. produktów, odzieży i t. p. przedmiotów, *znajdujących się na składzie T-wa na sumę większą niż 100,000 mk.*

Uwaga: Cenę poszczególnych przedmiotów, ustaloną przez Komisję Szacunkową zatwierdza Zarząd.

Do czasu ustalenia cen Dyrektor szacuje wydawane przedmioty w przybliżeniu, stosując się do cen rynkowych.

f) Powiększenia etatu, zatwierdzonego przez Zarząd Główny.

3. Do czasu zatwierdzenia budżetu, Dyrektor otrzymuje prawo dysponowania kredytem do sumy 500,000 mk.

Uwaga I. Dyrektor obowiązany co tydzień przedkładać Zarządowi Głównemu sprawozdanie z wydatków, poczynionych na rachunek otrzymanego kredytu.

Uwaga II. Kredyt następny Dyrektor może otrzymać po wyliczeniu się z sum pobranych i po zaakceptowaniu przez Zarząd poczynionych rozchodów.

4. Biuro Wydziału Frontowego podlega, jak wszystkie inne, Dyrektorowi. Główny Pełnomocnik posługuje się w wykonaniu zadań frontowych biurem Wydziału Frontowego w ścisłym porozumieniu z Dyrektorem.

5. *Dyrektor jest zwierzchnikiem służbowym wszystkich* za wyjątkiem Szefa Sanitarnego P. T. C. K. i Głównego Pełnomocnika, pracowników Zarządu Głównego, w stosunku do których przysługuje mu prawo:

a) przyjmowania w ramach zatwierdzonego przez Zarząd Główny etatu.

Uwaga. Kandydatów na stanowiska Kierowników Wydziałów zatwierdza Zarząd.

b) Zwalniania za wyjątkiem Kierowników Wydziałów i pracowników organizacji frontowych.

c) Zawieszania w czynnościach Kierowników Wydziałów w porozumieniu z odnośnym referentem członkiem Zarządu Głównego z jednoczesnym złożeniem Zarządowi Głównemu wniosków o usunięciu ich ze stanowiska.

6. Członkom Zarządu, przydzielonym do poszczególnych Wydziałów przysługuje prawo zwierzchniego nadzoru i kontroli nad działalnością tego Wydziału.

O swych spostrzeżeniach Członek Zarządu komunikuje Dyrektorowi i przedkłada Zarządowi Głównemu.

Dyrektor obowiązany jest na każde żądanie referenta Członka Zarządu, udzielać wszelkich informacji, dotyczących jego Wydziału.

7. *Członkowie Zarządu, za wyjątkiem Prezesa, względnie jego zastępcy, nie mają prawa dawać rozporządzeń* Kierownikom Wydziałów. Kierownicy Wydziałów mogą wykonywać tylko zarządzenia Dyrektora.

Prezes Zarządu, względnie jego zastępca, daje zarządzenia wyłącznie przez Dyrektora, który przyjmuje na siebie całkowitą odpowiedzialność za swoje zarządzenia przed Zarządem.

8. *Wszystkie pisma z Biura Zarządu Głównego wychodzą obowiązkowo za dwoma podpisami:*

a) *Prezesa, względnie jego zastępcy i Dyrektora lub*

b) *Dyrektora i Naczelnika odnośnego Wydziału.*

Uwaga I. Dyrektor może upoważniać Kierowników Wydziałów do podpisywania określonej kategorji pism. Takie pisma będą podpisywane przez Naczelnika Wydziału i Sekretarza tego Wydziału.

Uwaga II. Dyrektor obowiązany jest przedkładać Prezesowi do podpisu pisma następujące:

a) *wynikające z uchwał Walnego Zebrania i Komitetu Głównego,* b) *treści zasadniczej,* c) *do organizacji zagranicznych,* d) *do Ministrów, Wice-Ministrów i Posłów Sejmowych,* e) *do Instytucji Państwowych, o ile treść pisma nie jest charakteru informacyjnego. Te pisma podpisuje również i Sekretarz Generalny.*

Uwaga III. W nieobecności Prezesa pismo może podpisywać za Prezesa Vice-Prezes, a w sprawach pilnych, w razie nieobecności i Vice-Prezesa: jeden z Członków Zarządu i Dyrektor.

Uwaga IV. Inni Członkowie Zarządu ani Komitetu żadnych listów w imieniu Zarządu podpisywać i wysyłać nie mają prawa.

9) Plenarne posiedzenia Zarządu odbywają się raz na tydzień. Dyrektor składa sprawozdanie ze swych czynności za tydzień ubiegły i przedkłada sprawy, przekraczające jego kompetencję.

10. Oprócz plenarnych posiedzeń trzy razy na tydzień w godzinach biurowych odbywaja się posiedzenia obecnych Członków Zarządu dla rozstrzygnięcia spraw pilnych i bieżących.

Uwaga I. Uchwała trzech członków Zarządu ma dla Dyrektora moc obowiązującą.

11. Wszystkie sprawy decydowane przez Zarząd, powinny być uprzednio zaopinjowane przez Dyrektora.

12. *Sekretarjat Zarządu Głównego kasuje się jako zbędny.*

13. Dyrektor w porozumieniu z Sekretarzem Generalnym przygotowuje porządek dzienny na Zarząd i Komitet Główny.

Podpisano (—) *Haller.*

REGULAMIN

dla pracowników Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

I. Kwalifikacje pracowników.

§ 1. Kandydaci na pracowników winni odpowiadać następującym warnnkom: a) Posiadać gruntowną znajomość języka polskiego, b) kandydaci na wyższe stopnie służbowe — posiadać świadectwo z ukończenia średniego zakładu naukowego, c) na stanowisko, poczynając od VII kl. — świadectwo z ukończenia szkoły powszechnej, d) przedstawić świadectwo lekarza P.T.C.K. o stanie swego zdrowia, e) w razie niepełnoletności uzyskać na piśmie zgodę rodziców lub opiekunów.

II. Warunki przyjęcia.

§ 2. Kandydaci, odpowiadający wyżej wymienionym warunkom, winni złożyć na imię Zarządu Głównego P. T. C. K., względnie Dyrektora, pisemne podanie z wymienieniem swego stanu rodzinnego, podać osoby i ich adresy, które mogłyby udzielić referencji o kandydacie, załączając przy tem: krótki życiorys, odpisy świadectw szkolnych i instytucji, w których pracował i ewentualnie zezwolenie rodziców lub opiekunów.

§ 3. Kierownicy Wydziałów są przyjmowani i zwalniani przez Zarząd Główny na wniosek Dyrektora, Kierownicy Sekcji i inni pracownicy przez Dyrektora na wniosek kierownika Wydziału.

§ 4. Kandydat przyjęty w poczet pracowników P. T. C. K. zostaje o tem zawiadomiony przez Dyrektora listem, w którym jest wymieniony: 1) Wydział, do którego jest przydzielony tytułem próby, 2) charakter i czynności do który został zaangażowany, 3) klasa poborów, lub stopień wynagrodzenia, 4) prawo na otrzymanie deputatu bezpłatnego według stanu rodzinnego, 5) data, od ktorej winien rozpocząć pracę. Listy takie, dotyczące Kierowników Wydziatów podpisują: Członek Zarządu Głównego i Dyrektor.

§ 5. W zasadzie nikt nie może być mianowany stałym pracownikiem T-wa, kto nie odbędzie 3-ch miesięcznej praktyki w Biurach i instytucjach T-wa.

§ 6. Kandydat przyjęty przez Zarząd Główny T-wa, względnie Dyrektora, tytułem próby na 3 miesiące, otrzymuje wynagrodzenie według etatu stanowiska, na który go przeznaczono, jak również świadczenia żywnościowe.

§ 7. Zarząd lub Dyrektor ma prawo w ciągu 3-ch miesięcy usunąć kandydata w każdej chwili, wypłacając mu wynagrodzenie za czas pracy, również kandydat ma prawo opisać zajęcie w każdej chwili, lecz po oddaniu powierzonych mu czynności, inwentarza, kasy i t. p.

§ 8. Po upływie 3-ch miesięcy Zarząd względnie Dyrektor może zatwierdzić kandydata na stałe stanowisko i wtedy kandydat nabywa prawa stałego pracownika, lub też odmawia zatwierdzenia i z tego tytułu kandydat żadnych pretensji do T-wa rościć nie może. W razie potrzeby, Dyrektor może za zgodą kandydata na tych samych warunkach przedłużyć mu okres trwania pracy na dalsze 3 miesiące i t. d.

§ 9. O ile kandydat po odbyciu 3-ch miesięcznej próby nie został zaliczony, jako pracownik etatowy, a pozostaje w T-wie nadal, to po upływie pół roku przysługuje mu prawo dwu tygodniowego wymówienia, względnie wynagrodzenia pieniężnego, po upływie 3 ch kwartałów — do miesięcznego wymówienia, względnie wynagrodzenia, po upływie roku lub więcej—dwu miesięcznego wymówienia, względnie wynagrodzenia. Pracowników zaś, w razie chęci opuszczenia zajęcia, obowiązuje również powyższy termin wymówienia.

III. Nominacja pracowników stałych.

§ 10. Nominacji kandydatów, pełniących obowiązki kierowników wydziałów, na urzędników stałych, czyli etatowych dokonywa Zarząd na wniosek Dyrektora, reszty zaś Dyrektor na wniosek kierowników wydziałów. O zamianowaniu na pracownika stałego kandydat zostaje powiadomiony listem, w którym jest wymienione: 1) Wydział do którego został przyjęty jako pracownik etatowy, 2) stanowisko na jakie został zatwierdzony według etatu, 3) data, od której zostaje zaliczony na pracownika etatowego, 4) kategorja deputatu podług stanu rodzinnego. Listy takie dotyczące kierowników wydziałów podpisują: członek Zarządu i Dyrektor, resztę zaś urzędników — Dyrektor.

IV. Prawa pracowników stałych.

§ 11. Pracownik po otrzymaniu nominacji stałej nabywa praw następujących: a) otrzymuje stałe, przewidziane w etacie, wynagrodzenie i świadczenia żywnościowe, b) ma prawo, w czasie przez Zarząd wskazany, po upływie pół roku swej pracy w T-wie, do urlopu dwu tygodniowego, po roku i w następnych latach— do miesięcznego, c) w razie choroby, pracownik po roku służby w T-wie zachowuje swoje stanowisko i pensję w ciągu dwóch miesięcy, po trzech latach służby— w ciągu trzech miesięcy; gdyby choroba przewlekła się dłużej, może być mu przyznana specjalna zapomoga, d) w razie choroby zakaźnej, nabytej w Zakładach T-wa, pracownik ma prawo do jednorazowego wynagrodzenia na wzmożone odżywianie po przebytej chorobie do wysokości jednomiesięcznej pensji.

V. Obowiązki pracowników.

§ 12. Pracownicy T-wa obowiązani są spełniać sumiennie, dokładnie i uczciwie powierzone im obowiązki, ściśle stosować się do instrukcji i rozporządzeń Zarządu, względnie Dyrektora, oraz poleceń bezpośrednich zwierzchników, w sprawach zaś służbowych zachowywać bezwzględną tajemnicę. Ponadto są odpowiedzialni za powierzone im mienie T-wa.

§ 13. Godziny zajęć ustala Zarząd, nie mogą one jednak przekraczać przy jednodniowym odpoczynku w tygodniu 7-iu godzin pracy w biurach i 8-iu godzin dla urzędników składnic, warsztatów, oraz niższej służby szpitalnej i gospodarczej.

§ 14. Niewolno żadnemu z pracowników bez usprawiedliwiających przyczyn opuszczać zajęć, opóźniać się do zajęć, lub przerywać je bez wiedzy zwierzchnika przedwcześnie. Czas zajęć musi być tak wykorzystany, aby sprawy powierzone pracownikowi nie zalegały. Każda nieobecność musi być usprawiedliwiona. Kierownicy Wydziałów, raz na tydzień, w poniedziałki, składają Dyrektorowi raport, dotyczący personelu wydziału.

§ 15. O chorobie każdy pracownik obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić kierownika wydziału. Zarząd ma prawo delegować lekarza dla orzeczenia stanu zdrowia pracownika.

§ 16. Pracownik, który nie stawi się do zajęć w ciągu 3 ch dni może być automatycznie wykreślony z listy pracowników T-wa i otrzymuje obliczenie za czas faktycznej pracy i z tego tytułu nie może rościć żadnych pretensji do T-wa.

§ 17. Wszystkie czynności swoje pracownicy winni wykonywać należycie i bez opóźnienia, a wszelkie zaległości w pracy, spowodowane zwiny urzędnika mogą być

powodem do usunięcia go z zajmowanego stanowiska.

§ 18. W razie ujawnionego, karygodnego postępku, każdy pracownik może być zawieszony w swych czynnościach przez Dyrektora, a nawet usunięty ze stanowiska bez wynagrodzenia, przysługującego pracownikom przy normalnem rozwiązaniu stosunku służbowego. W ostatnim wypadku urzędnikowi przysługuje prawo odwołanła się w ciągu 3 ch dni do ostatecznej decyzji Komisji Dyscyplinarnej.

§. 19. Każdy pracownik na zlecenie Zarządu Głównego, względnie Dyrektora obowiązany jest przyjąć delegację do pracy poza obrębem stałego miejsca swej pracy, lub też Warszawy na warunkach omówionych specjalnemi przepisami Zarządu Głównego.

§ 20. W razie nieodzownej potrzeby, pracownicy powinni spełniać dyżury w dni powszednie, w niedziele i dni świąteczne, jak również być powołani do zajęć w godzinach poza biurowych — w obu wypadkach za osobnem wynagrodzeniem i w te dni wolni są od zajęcia od 2-ej do 4-ej popoł.

VI. Rozwiązanie stosunku służbowego pracowników stałych.

§ 21. Zarząd, względnie Dyrektor, ma prawo wymówić pracownikowi etatowemu miejsce, zawiadamiając go o tem na 3 miesiące przed terminem, lub też niezwłocznie wypłacić mu 3-y miesięczną pensję bez świadczeń w naturze.

§ 22. Każdy pracownik etatowy ma prawo opuścić posadę nie wcześniej niż w jeden miesiąc po zawiadomieniu o swym zamiarze zwierzchności i nie inaczej, jak po oddaniu w zupełnym porządku powierzonego jego pieczy majątku, inwentarza, kasy, ksiąg, dokumentów, narzędzi pracy i t. d.

§ 23. Regulamin niniejszy obowiązuje wszystkich płatnych stałych pracowników Zarządu Głównego P. T. C. K., jako też kandydatów.

Instrukcja dla Komisji Dyscyplinarnej, dotyczącej wykroczeń i zatargów służbowych, pomiędzy pracownikami P. T. C. K.

§ 1. Celem orzekania w sprawach wykroczeń pracowników Pol. Towarz. Czerw. Krz. i zatargów wynikłych na tle służbowem między pracownikami, powstaje przy Zarządzie Głównym P. T. C. K. Komisja Dyscyplinarna.

§ 2. Komisja Dyscyplinarna rozpatruje sprawy, na skutek wystąpienia Dyrektora, a) z własnej jego inicjatywy,
b) na skutek raportów służbowych podległych mu urzędników,
c) z polecenia Zarządu, lub Komitetu,
d) Zarządu Zrzeszenia Urzędników P. T. C. K.,
e) poszczególnych pracowników.

§ 3. W skład Komisji Dyscyplinarnej wchodzi: 6 przedstawicieli *Komitetu P. T. C. K.* i 6 przedstawicieli urzędników wybieranych na rok.

Komisja wybiera z pośród siebie Prezesa, jego zastępcę i sekretarza.

§ 4. Komplety orzekające w składzie 3 osób są wybierane z pośród członków Komisji Dyscyplinarnej drogą losowania z obu grup i rozpoznają sprawy w pełnym swoim składzie t. j. 3 osób. W razie choroby, lub innej przyczyny, powodującej bezwzględną niemożność przybycia jednego z członków Kompletu orzekającego, Prezes powołuje z pośród członków Komisji zastępcę, który otrzymał przy wyborach największą ilość głosów, przyczem trzyma się zasady powoływania przedstawiciela tej grupy, której członek jest nieobecny t. j. Komitetu, lub urzędników.

§ 5. Uchwały Komisji zapadają zwykłą większością głosów. W ciągu trzech dni od chwili ogłoszenia stronom uchwały, strona ma prawo odwołania się do plenum Komisji.

§ 6. W razie zgłoszenia przez stronę żądania powtórnego rozpatrzenia sprawy Prezes Komisji zwołuje plenum Komisji, z którego wylosuwuje się z obu grup komplet sądzący w składzie 5 osób. W komplecie sądzącym nie biorą udziału członkowie, którzy sądzili sprawę w pierwszej instancji, a dla prawomocności uchwał wymagana jest obecność wszystkich 5 członków Komisji, uchwały zapadają zwykłą większością głosów.

§ 7. Uchwały Komisji podlegają zatwierdzeniu Prezesa Zarządu, lub jego zastępcy.

§ 8. Komisja Dyscyplinarna ustala tryb swego postępowania, kierując w tym względzie przepisami postępowaniu dyscyplinarnemu przeciwko urzędnikom państwowym, oraz zasadami postępowania karnego.

Rozprawy są poufne, protokuł rozpraw winien być podpisany przez przewodniczącego Kompletu Orzekającego.

Stronom przysługuje prawo zgłaszania swoich świadków w ciągu trzech dni poprzedzających rozprawy.

Niestawienie się którejkolwiek ze stron, nie wstrzymuje biegu sprawy.

REGULAMIN

działu osobowego przy Sekretarjacie Zarządu Głównego Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża.

§ 1.

Zadaniem Działu osobowego jest: a) prowadzenie spisu imiennego członków T-wa, z podziałem na kategorje: honorowych, dożywotnich, rzeczywistych i wspierających, b) prowadzenie spisu członków Komitetu Głównego, Zarządu i Wydziałów wraz z Sekcjami i Komisjami, c) prowadzenie spisu personelu z ewidencją jego ruchu, d) rejestracja podań o posady w T-wie i dokumentów osobistych.

§ 2.

Wszelkich materjałów odnoszących się do prowadzenia imiennego spisu członków, dostarcza do Działu Osobowego: a) Kasa, jeżeli idzie o członków miejscowych, b) Buchalterja lub Wydział Organizacyjny co do członków zamiejscowych.

§ 3.

Spisy członków rzeczywistych i dożywotnich prowadzi się alfabetycznie z podaniem miejsca zamieszkania. N-ru legitymacji i Oddziału, do którego bezpośrednio członek należy. Członków wspierających notuje się w porządku chronologicznym ich przystąpienia do Towarzystwa.

§ 4.

Informacje o składzie Komitetu Głównego i Zarządu, jak również o składzie wyłonionych z Komitetu Wydziałów, Sekcji i Komisji daje Działowi Osobowemu Sekretarjat Zarządu Głównego. Obowiązkiem Działu jest notowanie adresów poszczególnych członków.

§ 5.

Dział Osobowy prowadzi ścisłą ewidencję urzędników i pracowników T-wa z podziałem na Wydziały (Sekcje), notując jednocześnie kwalifikacje i etaty tych pracowników. W tym celu Dział Osobowy prowadzi specjalne karty osobowe. Karty Osobowe obejmują cały personel zarówno Biur Zarządu Głównego, jak i Biur podległych Mu instytucji. Biur Oddziałów Okręgowych i Miejscowych oraz Głównych Pełnomocników wraz z podległymi instytucjami. Karty osobiste należycie posegregowane przechowywane są w specjalnych skrzynkach - segregatorach.

§ 6.

Wszelkie podania o posady w Towarz. skierowywane są do Działu Osobowego. Tutaj zostaną zarejestrowane i odpowiednio psegregowane. W razie, gdy zawakuje miejsce w którymkolwiek z Wydziałów (lub Sekcji). Kierownik tego Wydziału (lub Sekcji) zwraca się do Działu Osobowego o przedstawienie odpowiednich kandydatów (nie wyłącza to przewidzianego gdzieindziej obowiązku ogłaszania konkursu w pismach). Z pośród posiadanych ofert Dział osobowy wybiera szereg podań, odpowiadających żądanym kwalifikacjom i przedstawia je na rozpatrzenie.

§ 7.

Wybrane podania przedstawione zostają Komisji Kwalifikacyjnej, w skład której poza stałym jej członkiem-Kierownikiem Działu Osobowego — wchodzą: delegowany członek Zarządu Głównego oraz Kierownik odpowiedniego Wydziału (Sekcji). Komisja ta wybiera odpowiedniego kandydata i ofertę jego wraz ze swą opinją przekazuje Zarządowi Głównemu do zatwierdzenia, poczem Dział Osobowy

przeprowadza wszelkie formalności, odnoszące się do zaangażowania kandydata.

§ 8.

Zarządy Oddziałów Okręgowych i Miejscowych oraz Główni Pełnomocnicy przyjmują pracowników z pominięciem § § 6 i 7 niniejszego regulaminu, muszą jednak stosować się do a) oddzielnego regulaminu dla pracowników P.T.C.K. i b) do ustanowionych przez Zarząd Główny etatów. O zaangażowaniu nowego pracownika należy zawiadomić Dział Osobowy, załączając odpisy odnośnych dokumentów, wyjaśniających kwalifikacje kandydata.

Urzędnicy i pracownicy, przyjmowani przez Gł. Pełnomocników zatwierdzani są na nowych stanowiskach przez Zarząd Główny.

§ 9.

Podania niezużytkowane przez Komisję Kwalifikacyjną (§ 7) zwracane są Działowi Osobowemu do dalszego przechowania.

§ 10.

W celu łatwiejszej segregacji podań Dział Osobowy prowadzi specjalne listy kwalifikacyjne.

§ 11.

O wszelkich zmianach zaszłych zarówno w składzie osobowym Wydziałów, Zarządu jak i biur Głównych Pełnomocników, oraz Okręgów i Oddziałów musi być natychmiast zawiadomiony Dział Osobowy dla przeprowadzenia odpowiednich adnotacji.

§ 12.

Tranzlokacje urzędników, jak również wszelkie zmiany etatów w biurach Zarządu Głównego i Głównych Pełnomocników — rozstrzygane być mogą wyłącznie za zgodą Zarządu Głównego na przedstawinie Działu Osobowego.

§ 13.

O zatwierdzeniu danego pracownika na etacie stałym Sekretarjat ogłasza za pomocą wydawanych, perjodycznie okólników.

Nastąpić to może po odbyciu dopiero przez kandydata 3-miesięcznej próby. Przed objęciem zaś przez danego pracownika obowiązków na próbę musi on być zawiadomiony na ustalonym blankiecie że został dop...czony do pełnienia obowiązków: Biura oddziałów i okręgów, jak rónież Biura Gł. Pełnomocników otrzymują blankiety od Zarządu Głównego.

Zatwierdzone dnia 29 października 1919 r. przez specjalnie powołaną Komisję Regulaminową.

INSTRUKCJA.

dla lekarza naczelnego P. T. C. K.

1) Jest kierownikiem wszelkiej akcji sanitarnej Towarzystwa na całym terenie działalności PTCK.

2) Jest rzeczoznawcą Zarządu Głównego PTCK. w sprawach lekarskich i dlatego przyjmuje udział w posiedzeniach Zarządu Głównego z głosem doradczym.

3) Kontroluje wszystkie instytucje lekarskie PTCK. sam lub przez wyznaczone przez siebie osoby na całym terenie działań PTCK.

4) Opinjuje w sprawach dotyczących Oddziału Lekarskiego i przeprowadza inspekcję.

5) Przedstawia do zatwierdzenia Zarządowi Głównemu kandydatów lekarzy, na stanowiska kierownicze w Wydziale Lekarskim i zakładach lekarskich Czerwonego Krzyża.

6) Urządza przy współudziale Wydziału Lekarskiego kursa i prowadzi odpowiednie wykazy dla przygotowania na potrzeby PTCK. sanitarnie wykwalifikowanych funkcjonarjuszy (sanitarjuszy, dezynfektorów i t. p).

7) Nadzoruje działalność Wydziału Lekarskiego w przygotowywaniu zapasów dla urządzeń szpitalnych i kąpielowych wszelkich potrzeb lekarskich i hygienicznych PTCK.

Oddziały lotne.

Wydział Lekarski ustanawia następujące warunki organizacji lotnych Oddziałów Sanitarnych zgodnie z uchwałą Zarządu, protokół 118.

1) Każdy lotny Oddział otrzymuje następujący regulamin:

a) Celem Lotnego Oddziału Sanitarnego jest udzielanie sanitarnej pomocy wszystkim wojskowym, którzy są na miejscu, lub przyjeżdżają pociągami (jeżeli sanitarnemi, to na żądanie komendanta pociągu).

b) Starsza siostra jest odpowiedzialną za działalność Oddziału.

c) Starsza siostra zdaje relacje piśmienne o działalności Oddziału do Zarządu Głównego co tydzień.

d) Dyżury na stacjach Oddział prowadzi bez przerwy.

e) Dyżury układają siostry w porozumieniu się ze sobą.

2) Każda siostra otrzymuje dokument podróży do miejsca przeznaczenia.

3) Każda starsza siostra oirzyma zgłoszenie się Zarządu Głównego do miejscowego Oddziału Czerwonego Krzyża o wsparcie Oddziału pod względem mieszkania i aprowizacji.

4) Każda siostra otrzyma awans, jako półmiesięczną pensję i djety za 15 dni.

5) Każdy Oddział otrzymuje:

a) Apteczkę plutonową jedną.
b) Opatrunków indywidualnych sterelizowanych 500 szt.
c) Sterylizator mały 1
d) Pincet anatomicznych 4.
e) Sondy 2.
f) Nożyczek 2.
g) Primus 1.
h) Latarnia 1.
i) Nafty 20 f.
j) Zapałek 20 pudełek.
k) Nerkówek 2 szt.
l) Kubków 2 szt.
ł) Fartuchów 6 szt.
m) Kosynek 6 szt.
n) Opasek na rękawy 3 szt.

OKÓLNIKI ZARZĄDU GŁÓWNEGO.

Odpis § 13973 IV rozkazu dzienengo Nr. 39 z dn. 3 czerwca 1919 r. Naczelnego Dowództwa W. P. Głównego Kwatermistrzostwa.

Instytucje humanitarno-społeczne mające na celu opiekę nad żołnierzem polskim, zgrupowały się w dwuch wielkich instytucjach: Stowarzyszenia Polskiego Czerwonego Krzyża i Towarzystwa Polskiego Białego Krzyża.

Stowarzyszenia te, podzieliły pomiędzy siebie czynności w ten sposób, że Czerwony Krzyż zajmuje się przedewszystkiem chorym i rannym żołnierzem. Biały zaś Krzyż roztacza opiekę głównie nad zdrowym żołnierzem.

Obie instytucje wykazały się już bardzo owocną i pożyteczną działalnością. Należy im stale iść na rękę i udzielać pomocy służbowej w pełnieniu ich czynności humanitarnych, skierowanych ku dobru polskiego żołnierza.

Główny Kwatermistrz
podpisano (—) **J. Ł. Malczewski,**
płk. i Zastępca Szefa Sztabu.

Nr. 1.

Polskie Tow. Czerwonego Krzyża rozpoczęło swoją działalność i po wstępnych pracach organizacyjnych przystępuje obecnie do spełnienia zadań, mających na celu pomoc wszelkiego rodzaju dla żołnierzy rannych i chorych, jeńców i inwalidów.

W okresie przejściowym, przed zatwierdzeniem statutu Towarzystwa, utworzyły się w kraju samorzutne organizacje, mające te same cele. Dziś w interesie żołnierza akcja ta musi być ujednostajniona i planowa, a wszelkie poczynania w tym kierunku osób prywatnych i instytucji muszą być w myśl § 60 statutu Towarzystwa podporządkowane komitetowi głównemu polskiego Tow. Czerwonego Krzyża, któremu wyłącznie przysługuje prawo używania znaku Czerwonego Krzyża według konwencji genewskiej (§ 3 statutu).

Wobec tego komitet główny zwraca się niniejszem do wszystkich instytucji, oraz osób, pracujących nad ulżeniem doli żołnierzy, zarówno na froncie, jak i poza frontem, oraz do osób, które sprawie tej poświęcają lub poświęcić zamierzają swe siły, o zwracanie się bezpośrednio przed rozpoczęciem działania do biura komitetu (Mazowiecka Nr. 9).

Wszystkie instytucje, które bądź rozpoczęły działalność, bądź też zamierzają ją rozpocząć, zechcą zameldować się do biura Towarzystwa w ciągu tygodnia i nadesłać krótkie sprawozdania z działalności, jak również rys zamierzeń na przyszłość.

Instytucje i osoby działające poza Warszawą, dla ujednostajnienia swej akcji z akcją

polskiego Tow. Czerw. Krzyża, mogą zawiązywać oddziały miejscowe Towarzystwa za zgodą komitetu głównego i uzyskają wtedy wszelkie prawa, służące Towarzystwu.

Komitet główny Towarzystwa ma nadzieję, że wszyscy zrozumieją dziś konieczność zbiorowej pracy dla żołnierza i zechcą w tym celu podporządkować się opracowanemu już planowi działania polskiego Tow. Czerwonego Krzyża.

Nr. 2.

Z relacji, otrzymanych od przedstawicieli wielu Oddziałów Miejscowych podczas zjazdu w Warszawie w dniu 31 sierpnia r. b., jak również z niektórych informacji, które nadchodziły później do Centrali, okazuje się, że działalność samarytańska wspomnianych Oddziałów Miejscowych w przeważnej większości wypadków polega na doraźnem wspomaganiu chorych i rannych w szpitalach wojskowych. Jakkolwiek w zasadzie nie można mieć nic przeciwko tego rodzaju filantropji, jednak ze względu na celowość i racjonalność roboty wypada uznać ją za niewskazaną dla instytucji tej miary i o tym zakresie działani, co Polski Czerwony Krzyż. Stwierdzić przedewszystkiem należy, że szpitale wojskowe faktycznie nie potrzebują takiej pomocy, wiadomo bowiem, że Departament Sanitarny rozporządza tak wielkiemi zasobami pieniężnymi i materjalnymi, że żołnierz w szpitalu może i powinien być zaopatrzony w stopniu najzupełniej dostatecznym.

Jeżeli w praktyce bywa niekiedy inaczej, to przypisać to należy pewnym niedokładnościom w funkcjonowaniu odnośnego mechanizmu administracyjnego. W podobnych wypadkach Oddziały Miejscowe, chcąc pomóc sprawie, zrobią najlepiej, komunikując o tym do Centrali, z podaniem, oczywiście, dokładnie sprawdzonych faktów. Zapobieganie natomiast brakom przez dodatkowe zasilanie miejscowych szpitali drogą ofiarności publicznej— z punktu widzenia organizacyjnego — może porwadzić do rezultatów wręcz ujemnych.

Zresztą Departament Sanitarny jest wyraźnie przeciwny temu, w czem ma zupełną słuszność, i domaga się, ażeby wszelkie żądania, skierowywane przez zarządzających szpitalami wojskowymi do intsytucji społecznych, były o tyle tylko zaspakajane przez te ostatnie o ile są kontrasygnowane przez Departament Sanitarny. Do tego żądania intsytucja nasza i wszystkie jej Oddziały muszą się bezwzględnie stosować.

Byłoby natomiast ze wszech miar wskazanem, ażeby oddziały Miejscowe dążyły w miarę możności do zapoczątkowywania własnych przedsięwzięć, mogących nieść ulgę rannemu i choremu żołnierzowi w pierwszej linji.

Nietylko na miejscu, co może być mniej potrzebnem, ale właśnie — i to przedewszystkiem — na froncie, gdzie potrzebne są najbardziej czołówki, a pozatem punkty żywnościowo-opatrunkowe lub wprost żywnościowe, szczególniej zaś wszelkie urządzenia kąpielowo-dezynfekcyjne na mniejszą lub większą skalę. Jeżeli urządzenia kompletne takiej czy innej jednostki przekracza środki danego Oddziału Miejscowego, to wskazane jest w podobnym wypadku zrzeszanie się da takiej roboty dwuch, lub więcej Oddziałów sąsiednich, pozatem zaś — odwoływanie się do pomocy Centrali. Niezmiernie również ważną rzeczą byłoby przygotowywanie już teraz ciepłych rzeczy dla żołnierzy na froncie; byłoby ze wszech miar pożądanem, aby akcja w tym kierunku rozwinęła się w Oddziałach jaknajszerzej. Nie należałoby zapominać również o duchowych potrzebach żołnierza na froncie — tak zdrowego, jak i chorego. Wojska nasze z pewnością przez całą zimę jeszcze będą stacjonowane na Dalekim Wschodzie w warunkach jaknajbardziej prymitywnych. Dobrze byłoby, gdyby we wszystkich tych miejscach powstały gospody, gdzie żołnierz znalazłby dla siebie pokarm duchowy i godziwą rozrywkę. Zarząd Główny przystępuje obecnie do rozwinięcia akcji w tym kierunku i wzywa wszystkie Oddziały, by zechciały przyjść z pomocą. Plan roboty jest obecnie opracowywany, pożądane jest, by Oddziały komunikowały swoje propozycje i projekty. Jednocześnie Zarząd projektuje cały szereg urządzeń kąpielowo-dezynfekcyjnych, instalowanych w wagonach lub nawet na wozach kołowych. Pomoc ze strony Oddziałów Miejscowych byłaby bardzo pożądaną. Może ona się wyrazić — w razie jeżeli organizacja dana nie może samistnie wykonać danego urządzenia w formie przekazania na ten cel do dyspozycji Zarządu Głównego pewnej części rozporządzalnych środków pieniężnych.

Celem niniejszego komunikatu jest w każdym razie zwrócenie uwagi na to, że rozpraszanie wysiłków i zasobów na wieloliczne,

lokalne i drobne — w dodatku nieokreślone cele, zamiast gromadzenia ich i zześrodkowywania na pewne nieliczne, ale konkretne przedsięwzięcia, jest równoznaczne z ich marnowaniem. Przytem intsytucja Czerw. Krzyża jest organizacją tej miary, że jedynie praca we własnych instytucjach jest dla niej wskazaną.

Nr. 3.

Wydział organizacyjny Kom. Gł. uprasza oddz. miejscowe o ścisłe dostosowanie swej organizacji do organizacji ogólnej Towarzystwa. W tym celu po ukonstytuowaniu Komitetu miejscowego należy:

a) powołać do życia następujące sekcje:

1) Sekcje organizacyjną, mającą na celu opracowanie szczegółów organizacji oddziału, jaknajszerszą agitację idei Czerwonego Krzyża, zyskiwanie członków i t. p.

2. eSkcję gospodarczą, obejmującą wszelkie dostawy żywności, inwentarza i urządzeń dla potrzeb instytucji Oddziału.

3. Sekcję finansową, której zadaniem jest nadzór nad finansami T-wa oraz zyskiwanie i wyszukiwanie funduszów na cele Towarzystwa.

4. Sekcję lekarską, mającą na celu zarządzanie działem leczniczo-hygjenicznym instytucji Oddziału, układanie sprawozdań specjalnych, przyjmowanie personelu lekarskiego i pomocniczego.

5. Sekcję kontroli, mającą na celu kontrolę nad obrotem pieniężnym oraz inwentarzem i formowanie sprawózdań gospodarczych.

Komitet miejscowy na jednym z pierwszych posiedzeń winien powołać przewodniczących sekcji z pośród znanych mu działaczy miejscowych i na odbytych anradach wspólnych rozdzielić pracę między poszczególne sekcje. Przewodniczący sekcji zapraszają w porozumieniu z Komitetem Oddziału członków sekcji i rozdzielają między nimi odnośne prace.

b) powołać do zarządu bezpośredniego w zakładach Oddziału opiekunów lub rady opiekuńcze, które kierować się mają regulaminem załączonym.

c) dla narad w sprawach bieżących oddziału i jego zakładów powoływać na posiedzenia Komitetu przewodniczących sekcji, ewentualnie opiekunów zakładów. Pożądanie jest również powoływanie rzeczoznawców wojskowych i cywilnych w poszczególnych sprawach.

O ile Oddział obejmuje więcej niż jedną miejscowość, w każdej miejscowości Komitet oddziału winien powołać jednego korespondenta z pośród znanych mu członków Tow. Cz. Krzyża, który zająłby się werbowaniem członków, zbieraniem ofiar pieniężnych i w naturze na rzecz P. T. Cz. Krzyża. Korespondent winien kierować się załączoną przy niniejszym instrukcją.

Komitet Oddziału przez swą sekcję organizacyjną winien urządzać odczyty, pogadanki, wydawać pisma ulotne, szerząc śród ogółu zasady miłosierdzia i ideę Czerwonego Krzyża. W tym celu należy korzystać z zebrań i zjazdów zawodowych, z uroczystości etc. Wskazówek ew. gotowych odczytów dostarczyć może Wydział organizacyjny Kom. Gł. w Warszawie.

Wydział Organizacyjny Kom. Gł. uprasza Komitety miejscowe, aby wszelkie regulaminy i instrukcje, wydawane przez Komitet miejscowy, były niezwłocznie nadsyłane Wydziałowi dla ujednostajnienia pracy, oraz by Komitety miejscowe zwracały się ze wszelkiemi wątpliwościami bezpośrednio do Wydziału organizacyjnego.

Nr. 4.

Polskie Towarzystwo Czerwonego Krzyża w obecnej fazie swego rozwoju obejmuje już oprócz Centrali, 5 Oddziałów Okręgowych ze swemi Oddziałami i 37 Oddziały Miejscowe. Liczba tych ostatnich ciągle się zwiększa, wobec tego nasuwa się konieczność możliwego ujednostajnienia i skoordynowania pracy wszystkich Oddziałów z Cetralą. W tym celu Zarząd Główny Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża najuprzejmiej prosi Zarządy Oddziałów Okręgowych i Miejscowych, aby zechciał zawiadomić go zawczasu o wszelkich przedsięwzięciach tak zapoczątkowanych, jak i projektowanych (tworzenie czołówek, zakładanie szpitali, składnic i t. p.). Tylko w takim razie będzie można dojść do tego, aby pomoc żołnierzowi w szpitalu i po za szpitalem była w należytym stosunku do rzeczywistej potrzeby.

Ze swojej strony Zarząd obowiązuje się co dwa tygodnie powiadamiać wszystkie Oddziały i Okręgi o swych zamierzeniach i czynnościach za pomocą rozsyłanych biuletynów.

Wielce ważnym jest przestrzeganie jednolitości, nie tylko w działaniu wogóle, ale zwłaszcza w organizowaniu szczegółów — naprzykład niezbędnem jest, aby wszelkie czołówki, szpitale i t. p. fundowane przez miejscowe organizacje nie odbiegały od pew-

nego jednolitego typu z uwagi na to, że wszystkie jednostki ostatecznie będą pracować pod jedną i tą samą flagą Czerwonego Krzyża.

W myśl powyższego, jako początek ujednostajnienia roboty, Zarząd Główny załącza przy niniejszym zarys organizacyjny czołówki i jej składu koniecznego, z prośbą o możliwie ścisłe stosowanie się do niego. Co do wyekwipowania w inwentarz Zarząd Główny chętnie zawsze pośpieszy z pomocą.

Nr. 5.

Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża wyjaśnia w ścisłem tłomaczeniu art. 36 Statutu P. T. Czerw. Krzyża:

a) że dotychczasowe wkłady członków dożywotnich mają być przelane do kasy Głównej T-wa i

b) że na przyszłość przy przedstawianiu członków dożywotnich wkładki ich równocześnie z przedstawieniem mają być przekazane do kasy Głównej.

Wobec tego Z. G. uprasza Oddział o przelanie do Kasy Zarządu Głównego składek członków dożywotnich w jaknajkrótszym czasie oraz o przekazywanie na przyszłość składek tego rodzaju do Kasy Zarządu Głównego bezpośrednio po wpłacie.

Nr. 6.

Zarząd Główny Towarzystwa zawiadamia, iż w myśl art. 56 i 55 Statutu Towarzystwa całkowita akcja Czerwonego Krzyża na froncie armji czynnej musi być skoncentrowana w rękach Pełnomocników Głównych.

Wobec tego Zarząd uprasza Komitety o spełnianie bezwłoczne wszelkich zaleceń pp. Pełnomocników o poddanie się ich rozporządzeniom.

Wszelkie zażalenia na zarządzenia pełnomocników odnośne Komitety kierować winny do Zarządu Głównego telegraficznie w razie nagłości.

Okólnik ten stosuje się do wszelkich Oddziałów Okręgowych i Miejscowych w pobliżu frontu armji.

Nr. 7.

Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża podaje do wiadomości Oddziałów, że w razie zaopatrywania przez Oddziały miejscowych szpitali wojskowych należy bezwarunkowo nie przyjmować na siebie obowiązków dostarczania rzeczonym szpitalom produktów żywnościowych, gdyż mogą zaledwie one starczyć dla zadośćuczynienia potrzebom własnych instytucji Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

Pomoc wojskowym szpitalom może się wyrażać w udzielaniu, i to w bardzo ograniczonej ilości leków i instrumentów chirurgicznych.

OKÓLNIK

Do Okręgowych Oddziałów i Pełnomocników.

Towarzystwo „Polski Czerwony Krzyż" w obecnej fazie swego rozwoju obejmuje już oprócz Centrali, 5 Oddziałów Okręgowych ze swemi Oddziałami i 23 Oddziały Miejscowe. Liczba tych ostatnich ciągle się zwiększa, wobec tego nasuwa się konieczność możliwego ujednostajnienia i skoordynowania pracy wszystkich Oddziałów z Centralą. W tym celu Zarząd Główny Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża najuprzejmiej prosi Zarządy Oddziałów Okręgowych i Miejscowych, aby zechciały powiadomić go zawczasu o wszelkich przedsięwzięciach, tak zapoczątkowanych, jak i projektowanych. (Tworzenie czołówek, zakładanie szpitali, składnic i t. p.). Tylko w takim razie można będzie dojść do tego, aby pomoc żołnierzowi w szpitalu i po za szpitalem była w należytym stosunku do rzeczywistej potrzeby.

Ze swojej strony Zarząd obowiązuje się, co dwa tygodnie powiadamiać wszystkie Oddziały i Okręgi o swych zamierzeniach i czynnościach za pomocą mianowicie rozsyłanych biuletynów.

Wielce ważnym jest przestrzeganie jednolitości, nietylko w działaniu wogóle, ale zwłaszcza w organizowaniu szczegółów—naprzykład niezbędnem jest, aby wszelkie czołówki, szpitale i t. p. fundowane przez miejscowe organizacje, nie odbiegały od pewnego jednolitego typu z uwagi wszak na to, że wszystkie te jednostki ostatecznie pod jedną i tą samą flagą Czerwonego Krzyża będą pracować.

W porozumieniu powyższego, jako początek ujednostajnienia roboty, Zarząd Główny

załącza przy niniejszym zarys organizacyjny czołówki i jej składu koniecznego, z prośbą o możliwie ścisłe stosowanie się do niego w razie chęci stworzenia sobie czegoś podobnego. Co do wyekwipowania w inwentarz Zarząd Główny chętnie zawsze pośpieszy z pomocą.

Sekretarz: **B. Hummel.**

Do wszystkich Oddziałów Miejscowych i Pełnomocników.

Zarząd Główny Polskiego Tow. Czerw. Krzyża podaje niniejszym do wiadomości PP. treść rozporządzenia Min. Poczt i Telegrafów Nr. 34142/1958/IV:

„Na podstawie art. 12, punkt 2 a) i b) ustawy z 27 maja 1921 r. o państwowej wyłączności poczty, telegrafu i telefonu (dz. P. P. Nr. 4), przyznaje się Towarzystwu Polskiego Czerwonego Krzyża w obrocie wewnętrznym wolność od opłat pocztowych za zwykłe przesyłki listowe (listy i karty pocztowe) w sprawach informacyjno-wywiadowczych, zasięganych i udzielanych przez Czerwony Krzyż z ramienia Naczelnego Dowództwa W. P. o losie chorych, rannych, zaginionych i zabitych żołnierzy.

Z wolności tej korzysta Czerwony Krzyż w korespondencji z władzami i urzędami wojskowemi i cywilnemi, z innemi towarzystwami, instytucjami i zakładami oraz z rodzinami żołnierzy i znimi samymi.

Korespondencja powyższa będzie zaopatrzona napisem: „W sprawach informacyjnych".

Niezależnie od tego przysługuje Czerwonemu Krzyżowi prawo bezpłatnego przesyłania zwykłej korespondencji, tak w obrocie wewnętrznym — jak i międzynarodowym, — w sprawach jeńców wojennych (własnych i nieprzyjacielskich). Patrz rozporządzenie Minist. Poczt i Telegrafów z 24-go listopada 1919 r., Nr. 33265/1875/IV.

Korespondencja ta ma być oznaczona napisem: „Korespondencja jeńców wojennych", „Correspondance des prisonniers de la guerre".

Przepisy poczty polowej, dozwalające na bezpłatne przesyłanie oprócz zwykłych listów i kart pocztowych, także zwykłych druków (gazet) do wagi 500 gr., mają zastosowanie również do takich przesyłek Czerwonego Krzyża.

Inne rodzaje przesyłek pocztowych w sprawach wymienionych, jak: polecone przesyłki listowe, paczki, listy wartościowe i przekazy pocztowe, dalej wszelkie przesyłki w sprawach innych, np. administracyjnych i gospodarczych, jakoteż telegramy i rozmowy telefoniczne podlegają taryfowej opłacie".

Minister: (—) **H. Linde m. p.**

Zarząd Główny

OKÓLNIK

Zarząd Główny P. T. Cz. Krz. poleca wszystkim Oddziałom Okręgowym, Miejscowym, Członkom - Korespondentom, Pełnomocnikom Głównym, oraz Kierownikom poszczególnych instytucji Towarzystwa zamknięcie ksiąg rachunkowych w dn. 31 grudnia 1920 r. i zestawienie na ich podstawie sprawozdania rachunkowe z 1-go roku działalności Towarzystwa.

Schemat rachunkowy przy niniejszym załącza się.

Oddziały Miejscowe w Wielkopolsce, Małopolsce, Okręgach: Południowo-Wschodnim, Mińskim i Wileńskim winny nadesłać sprawozdania przez Komitety Okręgowe, Oddziały Miejscowe w b. Kongresówce i Okręgu Białostockim bezpośrednio do Zarządu Głównego, instytucje Czerwonego Krzyża, należące do Oddziałów Miejscowych, przez odnośne Oddziały Miejscowe, instytucje frontowe przez kancelarje pp. Głównych Pełnomocników.

Ze względu na zbliżający się termin Walnego Zgromadzenia i konieczności przygotowania sprawozdania szczegółowego, termin nadsyłania sprawozdań Zarząd Główny oznacza:

a) dla Oddziałów Miejscowych i instytucji na dn. 20 Stycznia r. b.;

b) dla Oddziałów Okręgowych i pp. Głównych Pełnomocników na dn. 1-go Lutego r. b.

Wice-Prezes: (—) **H. Bisping.**

Skarbnik: (—) **J. Zawadzki.**

OKÓLNIK

Do wszystkich Oddziałów Okręgowych i Miejscowych, oraz do pp. Członków-Korespondentów Pol. T-wa Czerwonego Krzyża.

Z dniem 15 lutego 1920 roku znosi się dotychczasowy system wydawania specjalnych legitymacji członkom rzeczywistym i wspierającym. Jedynym dowodem należenia do Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża jest kwit z opłaconej składki na odpowiedni rok.

Wobec powyższego, wydane legitymacje z dniem 15/II r. b. tracą swą wartość.

Używanie legitymacji typu specjalnego przysługuje li tylko członkom honorowym, członkom Komitetów i Zarządów (Głównego, Okręgowych i Miejscowych), członkom dożywotnim, oraz funkcjonarjuszom Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża".

Zarząd Główny.

OKÓLNIK NR. 19

Do Zarządów Oddziałów Okręgowych i Miejscowych oraz Członków - Korespondentów Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża.

Na kresach wschodnich Rzeczypospolitej coraz groźniej szerzą się epidemje, zagrażając całemu naszemu krajowi. Wszystkie szpitale frontowe i przyfrontowe przepełnione są chorymi, których nie tylko należy leczyć, ale przedewszystkiem, aby zabezpieczyć przed chorobą resztę ludności, należy ich zaopatrzyć w odzież i bieliznę. Zapasy bielizny w szpitalach niestety, są bardzo nikłe — brak przedewszystkiem bielizny osobistej, a zwłaszcza koszul. Brakowi temu bezwarunkowo należy zaradzić. Polskie T-wo Czerwonego Krzyża zapasy swoje już wyczerpało. Musi więc ogół narodu przyjść z pomocą braciom cierpiącym na kresach.

Zarząd Główny Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża zwraca się przeto do W. W. P. P. o zarządzenie w sposób jaki na miejscu będzie najodpowiedniejszy, zbierania bielizny lub przynajmniej płótna. Zależnie od stanu majątkowego danej okolicy oraz usposobienia ludności: można zarządzić bądź domokrążną, bądź inną zbiórkę, wreszcie w ostatecznym razie zakup materjałów bieliźnianych po cenach przystępnych — niskich.

Zebraną bieliznę i płótno uprzaszamy uprzejmie nadsyłać do składnicy Centrali: Warszawa, ulica Skierniewicka Nr. 6, wraz z wykazem.

Zarząd Główny.

15 marca 1920 r.

OKÓLNIK

Do Oddziałów Okręgowych i Miejscowych oraz Członków-Korespondentów P. T. Cz. Krz.

Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża wyjaśnia w ścisłem tłomaczeniu art. 36 Statutu P. T. Czerw. Krzyża:

a) że dotychczasowe wkłady członków dożywotnich mają być przelane do kasy Głównej T-wa i

b) że na przyszłość przy przedstawianiu członków dożywotnich wkładki ich równocześnie z przedstawieniem mają być przekazane do kasy Głównej.

Wobec tego Z. G. uprasza Oddział o przelanie do Kasy Zarządu Głównego składek członków dożywotnich w jaknajkrótszym czasie oraz o przekazywanie na przyszłość składek tego rodzaju do Kasy Zarządu Głównego bezpośrednio po wpłacie.

Zarząd Główny.

OKÓLNIK № 15.

Do Sióstr Pol. Tow. Czerw. Krzyża.

Dyrekcja Tramwajów Miejskich w Warszawie, listem № 297 z dnia 17 stycznia 1920 r. komunikuje, że wszystkie sanitarjuszki Pol. T-wa Czerw. Krzyża korzystać mogą z ulg przy przejazdach tramwajami miejskimi warszawskimi na równi z członkami Armji Polskiej, o ile mają przy sobie legitymację oraz opaskę Czerw. Krzyża na lewem ramieniu, opatrzoną numerem legitymacji.

Zarząd Główny
Pol. T-wa Czerw. Krzyża.

OKÓLNIK Nr. 16.

Do P. P. Głównych Pełnomocników, Zarządów Oddziałów Okręgowych i Miejscowych wszystkich instytucji i wydziałów Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża.

W sprawie kontroli nad zagranicznymi Czerwonymi Krzyżami w Polsce Pan

Prezydent Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 13-go Grudnia 1919 roku wydał następujące zarządzenie za № 14956-19:

„Na skutek przedstawionych mi za pośrednictwem Komisarza Rządowego do spraw Polskiego Czerwonego Krzyża wniosków konferencji międzyministerjalnej w sprawie kontroli nad Czerwonymi Krzyżami Zagranicznymi, odbytej w dniu 5 listopada r. b. przy udziale przedstawicieli Komisarzą Rządowego do spraw Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża, Ministerstwa Spraw Wojskowych, Spraw Zagranicznych, Zdrowia Publicznego, Naczelnego Dowództwa W. P. oraz Państwowego Urzędu do spraw powrotu jeńców, uchodźców i robotników, Prezydjum Rady Ministrów zamierza wydać następujące zarządzenie przestrzegania poniższych zasad:

1. Misje Zagranicznych Stowarzyszeń Czerwonego Krzyża, albo poszczególni delegaci tych stowarzyszeń, zanim przybędą na ziemię polską, powinni uzyskać w drodze dyplomatycznej zgodę Min. Spraw Zagranicznych, tak co do samego pozwolenia działalności w naszym kraju, jak co do osobistego składu Misji.

2. Przed wyjazdem Misja powinna uzyskać wizę konsularną.

3. Po przybyciu na teren Polski, Misja zgłasza się do Komisarza do Spraw Polsk. Czerw. Krzyża, przedstawia odnośne dokumenty, wyjaśnia cel przybycia i zakres zamierzonej działalności, otrzymuje od Komisarza legitymacje dla każdej osoby, wchodzącej w skład Misji.

Legitymacje takie winny być zaopatrzone w wizę Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

4. Działalność Zagranicznej Misji powinna być bliżej określona w porozumieniu z Zarządem Polskiego Czerwonego Krzyża, z którym pozostawać winna w ścisłym kontakcie.

5. Kontrola nad działalnością wszystkich misji zagranicznych spoczywa w ręku Komisarza.

6. O przybyciu Misji, zakresie i celu jej pracy na terenie Polski, jak i o składzie osobistym Misji, Komisarz zawiadamia Ministerstwa: Spraw Zagranicznych, Wojskowych, Wewnętrznych, Zdrowia, Naczelne Dowództwo, oraz Urząd dla Spraw Jeńców.

OKÓLNIK 17

Do Oddziałów Okręgowych i Miejscowych oraz Członków-Korespondentów P. T. Cz. Krz.

Zarząd Główny Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża zawiadamia, iż z powodu grasującej na kresach epidemji tyfusu plamistego powrotnego i ospy, żołnierzowi polskiemu brak umiejętnej i serdecznej opieki w szpitalach zakaźnych.

Zapotrzebowania na siostry i sanitarjuszki wciąż rosną. W styczniu wysłaliśmy przeszło 200 sióstr, a bardzo wiele zapotrzebowań na siostry dotąd jest niezaspokojonych.

Z tego powodu Zarząd Główny otwiera 1 marca r. b. 3-tygodniowe bezpłatne kursa dla sanitarjuszek do szpitali zakaźnych i bardzo prosi **o wyszukanie i przysłanie na ten czas odpowiednich kandydatek.**

Wymaga się wykształcenia w zakresie 4 klas, lub odpowiedniego wykształcenia domowego, a przedewszystkiem szczera chęć do pracy. Zarząd Główny ma nadzieję, że w niedalekiej przyszłości niedostateczne warunki materjalne dla sanitarjuszek ulegną poprawie. Sprawę tę wkrótce weźmie pod obrady nasz Sejm.

Wykłady będą **odbywać się codzień, od** 6 m. 30—do 9 m. 30 wieczorem, nie wyłączając świąt. Przez czas wykładów kandydatki muszą własnym kosztem utrzymywać się w Warszawie.

Zgłoszenia przyjmuje Wydział Lekarski Pol. T-wa Czerw. Krzyża, Warszawa, Mazowiecka Nr. 9.

Zarząd Główny.

Uwaga: Pierwszeństwo mają te, które przebyły tyfus plamisty.

OKÓLNIK

Do pp. Głównych Pełnomocników, pp. Komendantów szpitali i zakładów, pp. Kierowników Wydziałów i Sekcji Pol. T-wa Cz. Krzyża.

Zarząd Główny P. T. C. K. zarówno dla wiadomości własnej, jak i informacji społeczeństwa musi posiadać ścisłe i dokładne dane o **wszystkich** swoich pracownikach czynnych w kraju i na frontach.

W tym celu jest koniecznem, aby pp. Główni Pełnomocnicy:

1) nadesłali **natychmiast** dokładny spis swych pracowników, z podaniem miejsca ich przydziału,

2) regularnie, przynajmniej raz na miesiąc, meldowali o wszelkich zmianach, zaszłych w składzie pracowników.

Raporty o pracownikach powinny zawierać następujące dane:

1) imię, nazwisko, rok i miejsce urodzenia, przynależność państwową i stosunek do wojskowości,

2) stan rodzinny, z podaniem imion i wieku rodziców, żony, męża, dzieci i t. p.

3) wykształcenie niższe, średnie, wyższe i specjalne,

4) przebieg prac do czasu wstąpienia do P. T. C. K.,

5) przebieg prac w P. T. C. K.

Zarząd Główny P. T. C. K.
W. P. (—) **H. Bisping.**
(—) **J. Zawadzki.**

Warszawa, dnia 18 marca 1920 r.

OKÓLNIK

Porządek wykonania większych robót budowlanych i technicznych w instytucjach Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża.

1. Kierownik Instytucji występuje z odpowiednim wnioskiem (na piśmie) do **Zarządu Głównego** P. T. Cz. K., przedstawiając motywy projektowanych robót i termin, w jakim powinny być wykonane.

2. **O ile Zarząd Główny** P. T. Cz. K. zaakceptuje powyższy wniosek, odsyła takowy do Oddziału Technicznego.

3. Oddział Techniczny, po rozpatrzeniu robót na miejscu ich wykonania, sporządza ścisły techniczny kosztorys i projekt wykonania robót w określonym terminie, opierając się na konkurencyjnych ofertach poważniejszych firm. Kosztorys powyższy, przejrzany przez Wydział Kontroli, a ewentualnie i przez Wydziały zainteresowane, przedstawia się Dyrektorowi na zatwierdzenie i uzyskanie odpowiedniego kredytu w Zarządzie Głównym P. T. Cz. K.

4. Po zatwierdzeniu projektu i wyasygnowaniu odpowiednich kredytów, Oddział Techniczny przystępuje do wykonania robót i śledzi, by, cała robota była sumiennie i według planu wykonana, przyczem część swoich funkcji Oddział Techniczny może za zgodą Dyrektora przelać na Kierownika Instytucji, gdzie te roboty wykonywują się, ponosząc jednakże odpowiedzialność za te roboty.

5. Kosztorysy robót i remontów o charakterze specjalnym, a mianowicie urządzenia w szpitalach, łaźniach, pralniach, jadłodajniach i te sporządzane będą z uwzględnieniem ich rozmiarów i jakości zgodnie z opinią specjalistów w danej dziedzinie.

6. Drobne roboty wykonywa Kierownik danej instytucji, na rachunek specjalnych rocznych kredytów na ten cel przeznaczonych dla każdej instytucji oddzielnie i przedstawia Zarządowi sprawozdanie z wykonania remontów i szczegółowe rachunki.

7. W instytucjach P. T. Cz. K. znajdujących się po za obrębem Warszawy, dla wykonania robót tossownie do zatwierdzonego projektu i kosztorysu na ogólnych zasadach. Oddział Techniczny za zgodą Dyrektora może wyznaczyć specjalnego edlegata, lub polecić to w całości lub części Kerownikowi odnośnej Instytucji, jednakże na odpowiedzialność Oddziału Technicznego.

8. W wypadkach nagłych, nie cierpiących zwłoki, jak to zepsucie się rur, wanien, ustępów, kotłów i t. p. albo zarządzeń władz urzędowych, Oddział Techniczny, w porozumieniu się z odnośnym Kierownikiem instytucji wykonywa terminowo remont na koszt specjalnego bieżącego kredytu Oddziału Technicznego w sumie do 20,000 marek p., z czego zdaje sprawozdanie naogólnych zasadach.

9. Kontrolowanie wykonanych robót odbywa się na ogólnych zasadach.

J. Smólski, Dyrektor.
Jan Lipkowski, Kontroler Główny.
Inż. B. Morkiewicz, Kontroler Techniczny.
J. Tarnawski, inżynier.

Zatwierdzam.
(—) **J. Haller.**

28/I 1921 r.

Za zgodność:

OKÓLNIK

Do Oddziałów Okręgowych i Miejscowych oraz Członków-Korespondentów P. T. Cz. Krz.

W celu omówienia bardzo ważnych spraw w związku ze Zjazdem Ligi Towarzystw Czerwonego Krzyża w Genewie, Zarząd Główny P. T. C. K. zaprasza niniejszym na 10 i 11 kwietnia r. b. delegatów wszystkich Komitetów Oddziałów Okręgowych i Miejscowych P. T. C. K. po jednym na każdy Komitet oraz pp. członków - korespondentów na specjalne posiedzenie.

Ze względu na ważność spraw konieczny jest udział delegatów wszystkich Oddziałów. Delegaci winni przywieźć z sobą spisy członków zapisanych w Oddziałach i niedostarczone sprawozdania.

Koszty przejazdu zostaną pokryte przez Zarząd Główny i mieszkania w Warszawie zabezpieczone.

Koniecznem jest natychmiastowe telegraficzne podanie nazwisk delegatów.

Zarząd Główny.

Warszawa, dnia 31 marca 1920 roku.

OKÓLNIK

Do Oddziałów Okręgowych i Miejscowych P. T. C. K.

Niniejszym Zarząd Główny Pol. T-wa Cz. Krzyża podaje do wiadomości treść komunikatu Min. Spr. Wojsk. Nr. 984 Kom. IV. Szt. T. z dnia 6/IV 1920 r. w sprawie przewozu transportów wojskowych:

„Transporty wysyłane na front i wewnątrz kraju do instytucji wojskowych przez niżej wymienione stowarzyszenia społeczne, pracujące ideowo i kulturalnie dla żołnierza, należy uważać za transporty wojskowe.

Listy transportowe (wzór B) na przewóz powyższych transportów wydane być mają:

1. Wewnątrz kraju przez K. T. W. (Kier. Transp. Wojsk.) w Warszawie.

2. Dla transportów na front przez Intendenturę Nacz. Dow. W. P. i to na podstawie każdorazowego zaświadczenia wysyłającej dany transport instytucji społecznej, opatrzonego pieczęcią i podpisem jej prezesa, wzgl. upoważnionej przez tegoż osoby.

Powyższe zaświadczenia muszą być wizowane przez M. S. Wojsk. (Naczelny Komitet Organizacyjny Żołnierza Polskiego, ulica Nowy-Świat 35 w Warszawie). Zaświadczenia te należy po wysłaniu listu transportowego przechowywać i prowadzić w ewidencji. Pozatem obowiązują ogólne przepisy, dotyczące przewozu transportów wojskowych. W razie konwojowania wspomnianych transportów przez osoby cywilne, obowiązuje rozkaz N. D. (Gł. Kw. Nr. 16) z dn. 2 marca 1920 r.

Następujące instytucje społeczne mogą korzystać z wyżej wymienionych uprawnień, a to:

1. Koło Polek,
2. Biały Krzyż,
3. Polski Czerwony Krzyż,
4. Komitet Obrony Kresów Wschodnich,
5. Amerykański Zw. Młodzieży Chrześc., (Y. M. C. A.),
6. Włościański Zw. Oświaty,
7. T-wo Przyjaciół Żołnierzy w Lublinie.

Z rozkazu Min. Spr. Wojskowych

Wice-Minister: w. z. (—) **Gołogórski**
generał podporucznik".

Okólnik Zarządu Głównego w sprawie zjednywania członków.

Na Zjeździe Ligi Towarzystw czerwonego Krzyża w Genewie w pierwszych dniach marca r. b., i na którym obecni byli delegaci P. T. C. Krzyża — stwierdzono konieczność zdobywania jaknajwiększej liczby członków Czerwonego Krzyża.

W związku z tem, delegaci oddziałów Polskiego Tow. Cz. Krzyża, zebrani w Warszawie dn. 11/IV 1920 r., postanowili natychmiast utworzyć specjalne biuro Propagandy, oraz przeprowadzić tę kampanię w całem Państwie, według planu, proponowanego przez Zarząd Główny P. T. C. K., w porozumieniu z Ligą Towarzystw Czerwonego Krzyża, która ofiarowała na ten cel do dyspozycji P. T. C. K.—1.000.000.

Przyjęto również wskazany przez Zarząd Główny P. T. C. K. wybór Komitetu Propagandy, z przepowniczącym p. Alfredem Jankowskim na czele.

Biuro Propagandy, biorąc pod uwagę z jednej strony stan naszego kraju, z drugiej zaś, opierając się na sposobach, któremi posługiwano się w innych państwach dla celów agitacji werbunkowej na rzecz Czerwonego Krzyża, powzięło następujące wytyczne:

1) Polskie Tow. Cz. Krzyża powinno opierać się i rozwijać na podstawach ściśle narodowych. Zasadniczo, każdy polak powinien być członkiem Polskiego Tow. Czerw. Krzyża. Aby osiągnąć ten cel, należałoby uzyskać jaknajszersze współdziałanie dotychczasowych członków i zwłaszcza Komtetów poszczególnych oddziałów.

2) Centralne biuro Propagandy w Warszawie roześle w najbliższym czasie Oddziałom Miejscowym i Okręgowym oraz członkom-korespondentom projekty okólników dla dalszego rozesłania ich poszczególnym zarządom miast i wsi, władzom kościelnym, uniwersyteckim i szkolnym, dyrekcjom więk-

szych zakładów przemysłowych i handlowych, oraz innym instytucjom,

uzyska poparcie prasy warszawskiej,

zaopatrzy wszystkie poszczególne oddziały okręgowe i miejscowe w odpowiednią ilość afiszów reklamowych, druków i oznak członkowskich dla nowo przyjętych członków (np. oznaki rzeczone mogą w niektórych wypadkach zastępować pokwitowanie.

opracuje plan loterji, wyznaczonej na miesiąc czerwiec,

proponowane są bilety 12-o markowe, z których:

6 marek wynosi składka roczna członka,

6 marek zostanie jako składka loteryjna, przyczem osobom należącym już do P. T. C. K. przysługiwać będzie prawo nabywania biletów loteryjnych z ustępstwem 50%.

Przed 15 maja poszczególne oddziały winny przesłać do Zarządu Głównego P. T. C. K. zamówienia na odpowiednią ilość biletów loteryjnych, które mogłyby u siebie rozsprzedać, a nadto powinny przedstawić jednego odpowiedniego kandydata, który mógłby zająć się w danym obrębie oddziału całkowicie i wyłącznie tylko akcją propagandy. O ile wskazany kandydat nie mógłby pracować honorowo, przewidywane jest za pracę tą wynagrodzenie miesięczne 1000 do 1500 marek.

Zarządy poszczególnych Oddziałów P. T. C. K. winny:

zająć się dokładnem zbadaniem warunków miejscowych i nadesłać zamówienia na odpowiednią ilość kwitów oraz oznak członków do Zarządu Głównego P. T. C. K. przed 15 maja.

Wejść w porozumienie z miejscowemi instytucjami, które mogłyby współdziałać w akcji propagandy,

zainteresować żywo prasę miejscową i uzyskać jaknajszersze jej poparcie, przyczem materjału niezbędnego dla reklamy prasowej dostarczy Centralny Komitet Propagandy Cz. Krzyża.

Rozpowszechniać afisze, dostarczone przez Biuro Propagandy P. T. C. K. Począwszy od dnia 15 maja r. b. afisze te powinny być rozlepiane we wszystkich miastach i wsiach polskich.

Przygotować agitację specjalną, poprzedzającą kwestą pod nazwą „Tydzień Czerwonego Krzyża, a która rozpocznie się od dnia 23 Maja.

Poszczególne Oddziały P. T. C. K. mają prawo inicjatywy i wszelką swobodę działania, zależnie od warunków miejscowych. Zarządy poszczególnych Oddziałów powinny sporządzić zawczasu budżet, przyczem wydatki kwesty nie powinny przekraczać 30% sumy ogólnie przewidywanego dochodu.

Następujące sposoby kwesty byłyby wskazane:

Urządzenie jednego lub kilku kiosków.

Zorganizowanie wieców oraz przemówień agitacyjnych z udziałem osób wskazanych i wpływowych, co powinno być uprzednio zareklamowane gorąco w prasie miejscowej.

Wygłaszanie przemówień (przez ludzi do tego powołaynych — w teatrach podczas przerw między aktami i zbieranie składek w czasie przerw.

Urządzanie na dochód Czerwonego Krzyża koncertów, przedstawień teatlnych i kinematograficznych, oraz podwieczorków, zabaw tanecznych, rautów, jarmarków i t. p., na których w przerwach przyjmowano by zapisy na członków i ofiary.

Zorganizowanie kwesty ulicznej, w kościołach, teatrach, salach koncertowych, kinematografach, hotelach, restauracjach, kawiarniach, większych sklepach, w ogrodach publicznych i t. d.

Wydawanie w prasie, o ile możności, krótkich sprawozdań codziennych z wyników kwesty w poszcze Oddziałach.

Wszystkie Zarządy poszczególnych Oddziałów Czerw. Krzyża powinny w sprawach podjętej kampanji zwracać się do **Biura Propagandy, Warszawa, ul. Piękna 16, m. 1** celem porozumienia się i sprawnego współdziałania w tak doniosłej akcji.

OKÓLNIK NR. 25.

Do WPP. Głównych Pełnomocników, Oddziałów Okręgowych i Miejscowych oraz Członków-Korespondentów Polskiego T-wa Cz. Krz.

Wobec trudności odszukania biur i instytucji Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża, co niejednokrotnie ustalono przez delegatów, wysłanych przez Centralę w sprawach Czerwonego Krzyża oraz delegatów Misji Zagranicznych, Zarzą Główny Pol.. T-wa Czerwonego Krzyża uprzejmie uprasza WPP., aby na domach, w których mieszczą się instytucje Cz. Krzyża i biura oddziałów lub korespondentów,

obowiązkowo znajdowała się chorągiew z Cz. Krzyżem. Na stacjach zaś kolejowych i urzędach miejscowych umieszczony był dokładny adres w widocznem miejscu, ze wskazaniem ulicy i Nr. domu.

Zarząd Główny.

OKÓLNIK NR. 26.

Do Oddziałów Okręgowych i Miejscowych Pol. T-wa Czerw. Krzyż:

Zgodnie z uchwałą Zjazdu Pp. Delegatów Oddziałów Okręgowych i Miejscowych oraz Członków-Korespondentów z dnia 10 i 11-go kwietnia 1920 r. Zarząd Główny P. T. C. K. uprzejmie uprasza WPP.:

1. O dostarczenie w najbliższym czasie danych, dotyczących potrzeb miejscowych, a mianowicie: a) co do chorób zakaźnych, b) co do walki z gruźlicą, c) co do walki z jaglicą, d) co do walki z chorobami wenerycznemi, e) co do opieki nad dzieckiem i matką, f) co do przygotowania pielęgniarek zdrowia.

2. O dążenie i powołanie w każdej miejscowości, gdzie niema Oddziałów P. T. C. K. członków - korespondentów dla zjednywania członków, oraz prenumeratorów pisma „Czerwony Krzyż" i wogóle szerzenie idei Czerwonego Krzyża.

3. O dążenie do tworzenia, o ile możności samodzielnych instytucji Czerwonego Krzyża dla potrzeb ludności miejscowej i wojska w porozumieniu z Komitetem Głównym.

4. Aby przy organizowaniu pomocy dla żołnierzy na froncie starać się o opiekowanie się tymi Oddziałami, które pochodzą z miejscowości, gdzie się dany Oddział P. T. C. K. znajduje, w ten sposób zadzierzgnąć węzły między Czerwonym Krzyżem a wojskiem.

5. O dążenie wszelkimi siłami do zjednoczenia wszystkich działających na ich terenie instytucji pomocy dla żołnierza, aby ujednostajnić akcję i podnieść znaczenie Czerwonego Krzyża.

6. O tworzenie kursów dla sanitarjuszek w jaknajkrótszym czasie oraz o zwracanie jaknajbaczniejszej uwagi na moralną stronę, zgłaszających się kandydatek na kursy.

Zarząd Główny.

OKÓLNIK NR. 31.

Czasopismo „Czerwony Krzyż" jest jedynem czasopismem, zawierającem wszelkie wiadomości i rozporządzenia, odnoszące się do zadań organizacji czynności Pol. T-wa Cz. Krzyża.

Wobec tego Zarząd Główny P. T. C. K. poleca wszystkim Zarządom Okręgowym zaprenumerowanie powyższego pisma, jako organu T-wa w 2 egzemplarzach.

Zarząd zaś Oddziałów Miejscowych w 1 egzemplarzu.

Prenumerata roczna powinna być opłacona z góry na początku każdego roku kalendarzowego.

Oddziały Okręgowe i Miejscowe proszone są o dołożenie starań co do jaknajszerszego rozpowszechnienia czasopisma „Czerwony Krzyż".

Do Zarządów Oddziałów Okręgowych i Miejscowych P. T. Cz. Krz.

Ministerstwo Kolei Żelaznych pismem z dnia 23 października 1920 r. za Nr. 41594 zwróciło się do Zarządu Głównego P.T.C.K., że poszczególne Oddziały Czerwonego Krzyża bardzo często zwracają się do Ministerstwa Kolei Żelaznych z prośbą o wydanie węgla bezpłatnego, względnie po cenach kolejowych.

Ministerstwo Kolei żelaznych zaznacza, że samo nie mając bardzo często całkowicie pokrytych, przyznanych przez Państwowy Urząd Węglowy, przydziałów węglowych, a co zatem idzie, nie zaspakajając własnych potrzeb, może tylko w szczególnie wyjątkowych wypadkach przychylać się do zgłoszonych próśb o węgiel.

Wobec tego Ministerstwo Kolei Żelaznych zwraca się do Zarządu Głównego z prośbą o zakomunikowanie Oddziałom Okręgowym i Miejscowym, ażeby z podaniami o węgiel zwracały się tylko w razie ostateczności, oraz aby te podania kierowane były do Ministerstwa Kolei Żelaznych nie bezpośrednio, lecz za pośrednictwem Zarządu Głównego Pol. T-wa Czerwonego Krzyża.

O powyższym Zarzar Główny pol. T-wa Czerwonego Krzyża podaje do wiadomości.

30 października 1920 r.

Do Zarządów Oddziałów Okręgowych i Miejscowych oraz Członków - Korespondentów P. T. Cz. Krz.

Wobec ujawnionych niedokładności w becnym systemie zapatrywania się Oddziałów Okręgowych i Miejscowych w kwitarjusze oraz z braku dokładnej ewidencji ich w Centrali, Zarząd Główny P. T. C. K., dla ujednostajnienia akcji i ścisłej kontroli uchwałą z dn. 29 listopada 1920 roku postanowił: zmienić dotychczasowy system zaopatrywania Oddziałów i członków-korespondentów w kwitarjusze z dniem 1 stycznia 1921 r. Od daty tej Oddziały Okręgowe są obowiązane zaopatrywać się w kwitarjusze dla Odddziałów Miejscowych, bezpośrednio w Zarządzie Głównym a w miejscowościach, gdzie niema Okręgów, Oddziały miejcowe otrzymują kwitarjusze wprost z Zarządu Głównego.

Kwitarjusze będą wydawane, lub przesyłane za zwrotem kosztów po 20 mk. za egz., oznaczone będą numerami kolejnymi, a kwity ponumerowane.

Z dniem 1 stycznia 1921 r. wszystkie kwitarjusze, znajdujące się w Oddziałach, zakończone (grzbiety) oraz niezakończone z 1919 r. i 1920 r. winny być odesłane do Zarządu Głównego.

PP. członkowie-korespondenci obowiązani są znajdujące się u nich kwitarjusze z dniem 1 stycznia 1921 r. tak zakończone, jak nie zużyte, zwrócić do Centrali.

Używanie kwitarjuszy innych typów z d. 1 stycznia 1921 r. jest wzbronione.

Z dn. 15 grudnia r. b. rozpocznie się rozsyłanie i wydawanie kwitarjuszy.

Okólnik niniejszy podaje się do wiadomości i ścisłego wykonania.

Warszawa, dn. 6 Grudnia 1920 r.

Do Zarządów Oddziałów Okręgowych *i* Miejscowych Polskiego Towarzystw*a* Czerwonego Krzyża.

Zarząd Główny Polskiego Czerwonego Krzyża niniejszem podaje do wiadomości wszystkich Oddziałów Okręgowych i Miejscowych i ścisłego wykonania, że na zasadzie nowego statutu § 45 i § 47 tylko te Oddziały, które przeszłą do Głównego Zarządu Czerwonego Krzyża w Warszawie (Nowosenatorska Nr. 1) szczegółowe sprawozdanie kasowe z imienną listą członków i uiszczą się z 20 proc. swoich wpływów na rzecz Głównego Zarządu, będą miały prawo uczestniczyć w wysłaniu delegatów na ogólne zebranie.

Wobec powyższego Główny Zarząd niniejszym okólnikiem poleca Oddziałom by najpóźniej do 20 stycznia 1921 r. bezwzględnie przesłały swoje sprawozdanie kasowe za okres od złożenia ostatniego sprawozdania do 1 stycznia 1921 r. i należne Zarządowi 20 proc. wpływów.

17 grudnia 1920 r.

OKÓLNIK Nr. 51.

Do *Z*arządów Oddziałów Okręgowych i Miejscowych Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża niniejszem podaje do wiadomości wszystkich Oddziałów Okręgowych i Miejscowych i ścisłego wykonania, że na zasadzie nowego statutu § 45 i § 47 tylko te Oddziały, które przeszlą do Głównego Zarządu Czerwonego Krzyża w Warszawie (Nowosenatorska Nr. 1) szczegółowe sprawozdanie kasowe imienną listę członków i uiszcza się z 20% swoich wpływów na rzecz Głównego Zarządu, będą miały prawo uczestniczyć w wysyłaniu delegatów na ogólne zebranie.

Wobec powyższego Główny Zarząd niniejszym okólnikiem poleca Oddziałom, by najpóźniej do 20 stycznia 1921 r. bezwzględnie przesłały swoje sprawozdania kasowe do 1 stycznia 1921 r. za okres od złożenia ostatniego sprawozdania i należne Zarządowi 20% wpływów.

J. Smólski
Dyrektor.
Cz. Brzostowski
Kierownik Wydz. Organiz.

Nr. 53787.

OKÓLNIK Nr. 52.

Do Zarządów Oddziałów Okręgowych i Miejscowych, oraz pp. członków-korespondentów Pol. T-*wa* Czerwonego Krzyża.

Zarząd Główny P. T. C. K. zawiadamia, że Komitet Główny Pol. T-wa Czerw. Krzyża na posiedzeniu dnia 10 stycznia 1921 r. postanowił pobierać składki następujące: od członków dożywotnich jednorazowo pięć tysięcy (5.000) mk.; rocznie; od członków rzeczywistych pięćdziesiąt (50) mk., wspierających

dwadzieścia (20) mk. i członków Kół Młodzieży Czerwonego Krzyża sześć (6) mk.

Wszyscy członkowie powyższych kategorji otrzymują znaczki bezpłatnie. Oznaczono powyżej składki dla członków rzeczywistych i wspierających są minimalne.

Członkowie, którzy wpłacili składki do dnia 20 stycznia włącznie w normie dotąd obowiązującej, t. j. dożywotni 1000 mk., rzeczywiści 20 mk. i wspierający 6 mk. — winni dopłacić za znaczki: rzeczywiście i wspierający po 5 marek, dożywotni po 100 mk.

Niniejszy okólnik podaje się do wiadomości i ścisłego wykonania.

Wice-Prezes:
Z. Zaborowski.
Dyrektor:
J. Smólski.
Sekretarz Generalny:
Cz. Jankowski.
Kierownik
Wydz. Organizacyjnego:
C. Brzostowski.

15 stycznia, 1921 r.
Nr. 852.

OKÓLNIK Nr. 57.

Do Okręgów i Oddziałów Polsk. T-wa Czerw. Krzyża.

Zarząd Główny PTCK. na posiedzeniu w dn. 25/V r. b. Prot. Nr. 21, postanowił na przyszłość uwzględniać podania o zasiłki pieniężne i w naturze, oraz pokrywać zatwierdzone przez Zarząd Główny budżety tylko dla tych organizacji i zakładów PTCK., od których będą złożone miesięczne sprawozdania statystyczno-kasowe i towarowe z opóźnieniem nie dłuższym, jak jeden miesiąc.

Uchwałę powyższą postanowiono wprowadzić w życie od 1-go lipca r. b. wobec czego od tego terminu będzie obowiązującą dla Pełnomocników Okręgów i Oddziałów PTCK., oraz dla Zakładów prowadzonych bezpośrednio przez PTCK.

Zarząd Główny PTCK.

OKÓLNIK Nr. 58.

Do Okręgów i Oddziałów PTCK.

Zarząd Główny PTCK. anuluje okólnik Nr. ..., i podaje do wiadomości, że Okręgi i Oddziały PTCK. mogą otrzymać pomoc od Amerykańskiego Czerwonego Krzyża na zakłady, jak:

Kropla Mleka, Żłobek (dzienny czy stały), Stacja Opieki nad dziećmi, niemowlęciem i matką, szpitale (szczególnie są uwzględniane szpitale dla dzieci) schroniska, sanatorja i ambulatorja.

Pomoc może być jednorazową na całkowite urządzenie instytucji nowopowstającej, jak: Kropla Mleka, Szpitalik dziecięcy, Poradnia dla Matek, Ambuatorjum i Sanatorjum o ile Oddział zapewni, że wyposażona przez Czerw. Amerykański Krzyż instytucja będzie istniała, lub pomoc sporadyczna dla czynnych już instytucji przez nadsyłanie bielizny pościelowej i osobistej, odzieży, obuwia, lekarstw, szczoteczek do zębów, mydła, naczyć i t. p.

Zarząd Główny PTCK. zwraca się z prośbą do WPanów o wykorzystanie propozycji przez zakładanie nowych instytucji, zwracając się o wyposażenie takowych, bądź o dopełnienie niezbędnych braków w istniejących.

Wszelkie zapotrzebowania winny być złożone przez Oddział PTCK. na załączonym formularzu do Oddziału P. A. K. P. D. na terenie którego znajduje się instytucja, lub ma powstać. Potrzebne formularze obowiązany jest dostarczyć Oddział P. A. K. P. D.

UWAGA: O ile brak jest drukowanych formularzy, można takowe odbić na maszynie, ściśle według drukowanych wzorów.

Prosimy bardzo o ścisłe stosowanie się do zainstrukcji dr. Barnett'a a Szefa Wydziału San.-Lek. P. A. K. P. D.

J. Troetzer
Dyrektor.
St. Podolak
Kier. Wydz. Organizacyjnego.

OKÓLNIK Nr. 46.

Do Oddziałów Okręgowych i Miejscowych P. T. C. K.

Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża niniejszym podaje do wiadomości wszystkich Oddziałów Okręgowych i Miejscowych Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża, że utworzył się Komitet, celem zorganizowania w całej Rzeczypospolitej Gwiazdki dla chorego i rannego żołnierza.

Przekonani jesteśmy, że całe społeczeństwo zrozumie doniosłe znaczenie tego zamia-

ru i gorąco poprze myśl otoczenia serdeczną opieką żołnierzy, którzy zdala od swych rodzin wieczór wigilijny spędzać będą w szpitalach lub na mroźnych frontach pozycjach.

Centralny Komitet Gwiazdkowy Warszawski przy Zarządzie Głównym PTCK. zajmie się specjalnie gwiazdką na froncie i w warszawskich szpitalach, proponując natomiast Oddziałom Miejscowym PTCK. zawiązywanie Komitetów prowincjonalnych, których zadaniem byłoby zorganizowanie obchodów gwiazdkowych w szpitalach tak Czerwonego Krzyża, jak i garnizonowych, oraz w domach dla ozdrowieńców, izbach chorych, ambulatorjach, punktach opatrunkowych i t. d. znajdujących się w rejonie działalności danego Oddziału.

Dla całokształtu akcji Komitet Centralny uprasza o szczegółowe dane, w jakim zakresie każdy Komitet Prowincjonalny będzie wziąć udział w urządzeniu Gwiazdki.

Niewątpliwie wiele Oddziałów Miejscowych nie mając w pobliżu szpitali wojskowych, będzie jednak chciało wziąć udział w tym wielkim obchodzie wigilijnym, jakim Polska cała gotuje swoim obrońcom i zechce w tym celu przesłać dary w naturze czy gotówce żołnierzom na froncie. W tym wypadku dla skoordynowania całej akcji i uniknięcia nierównomiernego rozdziału upominków uprasię niniejszym o wczesne zawiadomienie Centralnego Komitetu Gwiazdkowego (Warszawa, Mazowiecka 9) jaką formacją dany Oddział zaopiekować.

Przewodniczący Komitetu Gwiazdkowego
(—) **Wisznicka D.**
Kierownik Wydziału Organizacyjnego
(—) **Brzostowski.**

OKÓLNIK Nr. 48.

Do oddziałów Okręgowych i Miejscowych Polskiego Toawrzystwa Czerwonego Krzyża.

Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża zawiadamia, że na posiedzeniu dnia 3 listopada 1920 roku zniósł uchwałę z dnia 13 września 1919 roku, mocą której zawartość skarbonek Oddziały winny były odsyłać w całości do kasy Zarządu Gł., a postanowił z zebranych sum ze skarbonek 80% pozostawiać do rozporządzenia Oddziałom, 20% zaś przesyłać Centrali (§ 49 stat.).

Dyrektor.
(—) **St. Smólski.**
Kierownik.
(—) **Brzostowski.**

8 listopada, 1920 r.

OKÓLNIK Nr. 48.

Do Zarządu Oddziałów Okręgowych i Miejscowych Polsk. *T-wa* Cz. Krzyża.

Ministerstwo spraw wojskowych Dep. VI San. L. 26975/20 San. I. Org. zawiadomił Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża, że umundurowanie pracowników PTCK. zostało ogłoszone w dz. Rozk. Wojsk. Nr. 14, 1920 r., który to rozkaz zezwala na noszenie tego uniformu tylko pracownikom PTCK.

Osoby nie posiadające odpowiednich legitymacji mają być pociągnięte do odpowiedzialności za nieprawne noszenie uniformu na ogólnych zasadach prawnych.

Zarządzenie powyższe Ministerstwa Spraw Wojskowych Zarząd Główny PTCK. podaje do wiadomości W. W. P. P.

Prezpisy ubiorów i odznak urzędników i funkcjonarjuszy PTCK. Dziennik Rozkazów Min. Spraw Wojsk. Nr. 14 1920. r.

Dyrektor.
(—) **Smólski.**
Kier. Wydz. Organ.
C. Brzostowski.

12 listopada, 1920 roku.

OKÓLNIK Nr. 49.

Do Zarządów Oddziałów Okręgowych i Miejscowych Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

W ostatnich czasach doszło do wiadomości Zarządu Głównego, że wiele Oddziałów posiada skarbonki obstalowane i kupione za gotowiznę. Skarbonki te nie są zarejestrowane w Centrali i z tego powodu bez żadnej zgoła kontroli. Anomalje podobne nie mogą nadal mieć miejsca. Wszystkie bez wyjątku skarbonki nabyte przez Oddziały winne być zarejestrowane przez Centralę i posiadać legitymację, wydaną przez Zarząd Główny.

Oddziały, posiadające podobne skarbonki, obowiązane zwrócić się niezwłocznie do Za-

rządu Głównego o otrzymanie kolejnych Nr.Nr. i legitymacji.

Jednocześnie Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża zwraca się z prośbą do Sz. Panów: 1) o nadsyłanie wykazu otrzymanych z Centrali skarbonek dla sprawdzenia i 2) o nadesłanie protokułów otwarcia skarbonek systematycznie.

Odpowiedzialność za niewykonanie powyższych przepisów spada wyłącznie na pp. Prezesów Oddziałów, którzy ze swej strony winni zwracać baczną uwagę na prawidłową ewidencję skarbonek.

Dyrektor
Pol. T-wa Czerw. Krzyża:
(—) **S. Smólski.**

Kierownik
Wydz. Organizacyjnego:
(—) **C. Brzostowski.**

Dnia 19 listopada, 1920 r.

OKÓLNIK Nr. 50.

Do Zarządów Oddziałów Okręgowych i Miejscowych, oraz Członków-korespondentów Pol. T-wa Cz. Krzyża.

Wobec ujawnionych niedokładności w obecnym systemie zaopatrywania się Oddziałów Okręgowych i Miejscowych w kwitarjusze, oraz z braku dokładnej ewidencji takowych w Centrali, Zarząd Główny P. T. C. K. dla ujednostajnienia akcji i ścisłej kontroli uchwałą z dnia 29 listopada 1920 r. postanowił zmienić dotychczasowy system zaopatrywania się w kwitarjusze bezpośrednio z Zarządu Głównego dla Oddziałów Miejscowych, a w miejscowościach, gdzie niema Okręgów — Oddziały otrzymują kwitarjusze wprost z Zarządu Głównego.

Kwitarjusze będą wydawane, lub przesyłane za zwrotem kosztów po 20 mk. za egzemplarz, oznaczone numerami kolejnymi, a kwity przenumerowywane.

Z dniem 1 stycznia 1921 r. wszystkie kwitarjusze, znajdujące się w Oddziałach, zakończone (grzbiety), oraz niezakończone z 1919 r. i 1920 r. winny być odesłane do Zarządu Głównego.

Pp. członkowie-korespondenci obowiązani są znajdujące się u nich kwitarjusze z dniem 1 stycznia 1921 r. tak zakończone, jak nie zużyte, zwrócić do Centrali.

Używanie kwitarjuszy innych typów z dn 1 stycznia 1921 r. surowo zabrania się.

Z dn. 15 grudnia r. b. rozpocznie się rozsylanie i wydawanie kwitarjuszy.

Okólnik niniejszy podaje się do wiadomości i ścisłego wykonania.

Dyrektor PTCK.:
(—) **St. Smólski.**

Okólnik Nr. 55.

Do Zarządów Okręgów oraz Oddziałów Miejscowych Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

Na posiedzeniu Zarządu Głównego dn. 21 kwietnia 1921 r. (prot. Nr. 17) postanowiono:

W celu usystematyzowania prac i programowego wykonania zadań P.T.C.K., postanowiono działalność P.T.C.K. oprzeć na sieci jednostek organizacyjnych, z których każda będzie miała swój teren pracy i które powinny przeprowadzać program swej działalności w ścisłem porozumieniu z jednostką organizacyjną hierarchiczne wyższą, a mianowicie:

1) Zarząd Główny P.T.C.K. obejmuje działalnością swoją wszystkie ziemie Rzeczypospolitej Polskiej i działa w ścisłym kontakcie i porozumieniu z Zarządami Okręgów P.T. C.K., których tereny działalności ustala Komitet Główny.

2) Zarząd Okręgu P.T.C.K., we wszystkich powiatach, które znajdują się na terenie jego działalności organizuje Oddziały P.T.C. K., których Zarządy działają w ścisłem porozumieniu z Zarz. swego Okręgu.

UWAGA: W większych miastach, a w szczególności w stolicy powiatu, stosownie do uznania Zarządu Okręgu P.T.C.K., mogą być również organizowane Oddziały, jako też dla kilku gmin lub parafji, znajdujących się w danym powiecie może być stworzony Oddział; w tym ostatnim wypadku należy dokładnie wymienić te gminy, które w skład takiego Oddziału wchodzą. Zarządy Oddziałów P.T.C.K., które nie mają dotychczas swego Okręgu znoszą się bezpośrednio z Zarządem Głównym P.T.C.K.

3) Zarząd Oddziału P.T.C.K., we wszystkich gminach lub parafjach znajdujących się na terenie jego działalności tworzy Koła P.T. C.K., których Zarządy działają w ścisłem porozumieniu z Zarządem swego Oddziału.

UWAGA: W miasteczkach i osadach, stosownie do uznania Zarządu Oddziału P.T.C.K.

mogą być również tworzone oddzielne Koła P.T.C.K. jako też dla kilku wsi lub parafii danej gminy może być stworzone Koło; w tym ostatnim wypadku należy dokładnie wymienić te miejscowości, które w skład takiego Koła wejdą.

Siedzibą Zarządu Oddziału P.T.C.K., winna być stolica powiatu, a gdyby w danym powiecie była wskazana działalność dwóch Oddziałów P.T.C.K., to siedzibą Zarządu II-go Oddziału powinno być jedno z większych miast danego powiatu. Siedzibą dla Zarządu Kół powinna być miejscowość, w której znajduje się Zarząd gminy albo probostwo.

Zarząd Główny P.T.C.K., oraz Zarządy Okręgów i Oddziałów P.T.C.K. do czasu przeprowadzenia sieci organizacyjnej w myśl powyższych wskazań powinny zaprosić członków - korespondentów. P.T.C.K., zadaniem których, oprócz werbowania członków, będzie również przedstawienie Zarządowi, który go powołał, projektu organizacji jednostki P.T.C.K., dla danego terenu do rozpatrzenia i ostatecznego zdecydowania. Zarząd Główny P.T.C.K. zatwierdza skład osobowy Zarządu Okręgów, Zarząd Okręgowy P.T.C.K., zatwierdza skład osobowy Zarządu Oddziałów, a Zarząd Oddziału Kół P.T.C.K.

Niniejszy okólnik podaje się do wiadomości i zastosowania.

OKÓLNIK Nr. 59.

Do Zarządów, Oddziałów, Kół, oraz pp. Członków-Korespondentów Polskiego T-wa Czerw. Krzyża.

W celu ujednostajnienia sporządzania sprawozdań kasowych, oraz z działalności Zarząd Główny Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża wprowadza od lipca r. b. blankiety drukowane, które będą dostarczane dla wypełnienia w odnośnych rubrykach. Sporządzanie blankietów i dostarczanie ich do Zarządu Głównego PTCK. winno natsąpić nie później 15-go każdego następnego miesiąca.

Oddziały, uzależnione od Okręgów: Wielkopolskiego, Pomorskiego, Krakowskiego, Lwowskiego, Południowo-Wschodniego i na Śląsku Cieszyńskim, powyższe druki będą otrzymywać wyłącznie z właściwego Okręgu, oraz im dostarczać.

Za pierwsze półrocze r. b. Oddział, Koła, oraz członkowie-korespondenci winni nadesłać do Zarządu Głównego sprawozdania kwartalne kasowe i z działalności; Oddziały i Koła zaś powyższych Okręgów — do danego Okręgu.

Instrukcję dla Oddziałów, dotyczącą prowadzenia rachunkowości załącza się.

Ze względu na konieczność prowadzenia systematycznych sprawozdań kasowych z działalności. Zarząd Główny prosi Szanownych Panów o stałe i punktualne przysyłanie takowych.

J. Troetzer
Dyrektor PTCK.
St. Podolak
Kier. Wydz. Organizacyjnego.

OKÓLNIK Nr. 60.

Do WPanów Przewodniczących Okręgów, oraz Oddziałów Pol. T-wa Czerw. Krzyża.

Zarząd Główny Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża, pragnąc przedstawić Komisji Odznaczeń osoby, które uwydatniły swą bezinteresowną pracę na polu działalności Czerwonego Krzyża, a w szczególności podczas inwazji bolszewickiej w r. 1920, oraz podczas Kwesty Tygodnia Czerwonego Krzyża w 1921 r. (znaczek specjalny), zwraca się do Sz. Panów o nadesłanie wykazów osób z wyszczególnieniami: 1) imię i nazwisko, 2) stanowisko w Czerwonym Krzyżu i czas pracy, 3) stanowisko społeczne, 4) motywy przedstawienia do odznaczenia, 5) miejsce zamieszkania.

Pp. przewodniczący Okręgów oraz oddziałów winni być przedstawiani przez Członków Zarządów.

J. Troetzer
Dyrektor.
Podolak
Kier. Wydz. Organizacyjnego.
Warszawa, dn. 5 sierpnia 1921 r.
Nr. 9492.

Redaktor Dr. JÓZEF ZAWADZKI. Sp. Akc. Wydr.-Druk. „Paca", Kredytowa 2-4